Fănuș Neagu

Îngerul a strigat

roman

Editura Eminescu

FĂNUŞ NEAGU

Îngerul a strigat

106

Coperta colecţiei: Val Munteanu
Ilustraţia copertei: Teodor Şalar

EDITURA EMINESCU
1975

Cuprins

I 4
II 39
III 62
IV 82
V 127
VI 160
VII 183
VIII 219
IX 237
X 259
EPILOG, 1954 264
XI 265

I

ÎN MARGINEA DUNĂRII SE LEGĂ-nau ancorate douăsprezece luntri. Pe botul lor se uscau vârşii, prostovoale şi plăşi ude. Un băiat cu şapcă ponosită, cu flaneaua veche înverzită în coate – avea obiceiul să se târască prin ierburi după ouă de pasăre – şi cu pantalonii suflecaţi pe fluierul piciorului, întinsese o scândură ca un podeţ pe marginea a două luntri şi se lungise cu faţa la soare, ţinând sub braţ două păpuşi de lut, coapte în foc, pietrificate, ca nişte mici monştri. De dincolo de Dunăre, din baltă, unde se bălăceau turme de porci, luptându-se să găsească rizomul stufului în apele murdare, vântul aducea miros de nămol.

Băiatul părea adormit, dar nemişcarea lui era ca a sălbăticiunilor ieşite la pradă; toate simţurile-i şedeau la pândă. Deasupra peretelui de piatră, în faţa casei lemnarului, taică-su şi încă vreo douăzeci de oameni se certau, strigau să fie lăsaţi să intre într-o remiză de căruţe vechi. Când gălăgia creştea, acoperind plescăitul valurilor, băiatul se ridica, se frângea de trunchi, scotea din luntrea de la picioare, vârându-i două degete în urechi, un peşte şi-l arunca fulgerător în luntrea lui taică-su. Patru crapi cu burţi aurii, lungi ca pe picior, atârnau cu gurile prinse într-un covrig de sârmă din vârful catargului de la prora bărcii din care fura băiatul. Atent, cu mişcări iuţi, el desfăcu briceagul de la curea, încălecă sprinten catargul alunecos, trase peste gura unui crap şi, cu el în braţe, străbătu scândura de-a-ndaratelea, cu ochii aţintiţi spre mal, intră în luntrea lui taică-su şi-l ascunse în

tureatca unei cizme de cauciuc.

Peste ani, povestindu-şi viaţa învăţătorului Eugen Fulga, băiatul avea să spună:

— Faţa mea are culoarea albă, nesănătoasă. Semăn cu tata. Nenorocirea lui tata i s-a tras, oricât v-ar părea de ciudat, de la culoarea feţii. Nenorocirile mele n-au rădăcini. Unchiul Petrea Dună, care-l ura pe tata, spunea că asta e culoarea feţii înecaţilor. Erau cumnaţi. Mătăhălos, ştirb, cu respiraţia greoaie, şuierătoare, ca şi cum i-ar fi scârţâit în piept o scândură udă, unchiul Petrea Dună, care era lemnar, ar fi dat orice să-l lungească pe tata pe gard şi să-l bată în cuie.

— Aş face un lucru de toată frumuseţea, zicea. Doar tot unu din branşa mea l-a ţinut pe cruce pe Domnu nostru Iisus Christos.

Motivu duşmăniei dintre ei era mama. Tata trăise cu ea trei ani şi o gonise de la el pentru că o prinsese tăvălindu-se aproape goală, la soare, pe un covor de pâslă de pe vasu unui grec din Brăila, care venea şi cumpăra pepeni de la noi din Plătărăşti. Alungată, mama s-a dus la Brăila, s-a încurcat cu un hamal din Atârnaţi, bătăuş şi beţiv, care îndoia şi fiare la circ; într-o seară au intrat amândoi în Dunăre să se scalde şi n-au mai ieşit niciodată. Unchiu Petrea Dună, care ţinuse mult la sor-sa, o visa des. Şi mereu în acelaşi fel. Se făcea, cum spunea el, că mama stă undeva pe un pat de brădiş, clădit pe fundu apelor, iar tata coboară la ea şi face dragoste. Visu îl îngreţoşa. La început, în primu an, se scula furios şi arunca cu bolovani în Dunăre. Da cu timpu, începu să creadă că ceea ce vede în somn se petrece şi în fapt, mai ales că, după moartea mamei, tata slăbise şi căpătase culoarea aia nesănătoasă a feţii.

— E alb, zicea unchiu Petrea Dună, e alb fiindcă se tăvăleşte pe fundul apelor cu sor-mea. Acolo unde se văd ei, apa e rece ca gheaţa, e apa înecaţilor, intri în ea şi te faci alb cum e caşu, cum sunt înecaţii.

În scrânteala lui, unchiu Petrea Dună a prezis, de altfel,

moartea tatei...

Deocamdată însă băiatul avea zece ani, ţinea în podul palmei un melc cu corniţe vâscoase şi ardea de nerăbdare să plece la Dobrogea cu alţi treizeci şi nouă de oameni din Plătărăşti.

În primăvara aia trei evenimente mai de seamă s-au petrecut în câmpia Brăilei: hoţul de cai Costică Gurafoii din judeţul Ialomiţa a furat armăsarul senatorului Horia Lupescu şi l-a vândut grajdului de curse Marghiloman; pretorul plăşii Movila Miresii a fugit în Austria, pe un şlep care transporta grâne, cu o învăţătoare de sat, devenită peste câtva timp cântăreaţă într-un local de noapte celebru, iar prinţul Alexandru Şuţu, poreclit Buric, construi lângă conacul lui din Plătărăşti un aerodrom.

Fuga pretorului dădu naştere la o serie de procese între moştenitori, iar furtul săvârşit de Costică Gurafoii, pe teritoriul de acţiune al altui hoţ vestit, Ţulea Fălcosu, cu care încheiase un acord verbal de neîncălcare, marcă începutul unei bătălii surde, cu vânzări jandarmilor, între hoţii din cele două judeţe: Ialomiţa şi Brăila. Ţulea şi o ceată de opt inşi pătrunseră noaptea în satele de dincolo de apa Călmăţuiului şi spintecară cu cuţitul burţile mânjilor pe care Costică Gurafoii îi aştepta să împlinească doi ani ca să le arunce arcanul pe după gât. Armăsarul lui Lupescu fusese, pesemne, o mândreţe de cal care lua foc sub picioarele călăreţului, pentru că Ţulea împinse răzbunarea mai departe: dădu pe faţă vadurile de la Dunăre prin care Costică Gurafoii trecea hergheliile în bălţi să le ascundă.

Ca să-l împace, Costică Gurafoii veni la Brăila, apărat de doi oameni de încredere, aducând-o cu el şi pe sor-sa, o fată de optsprezece ani, cu părul negru de turcoaică şi pielea ca laptele în care-ai vărsat câteva picături de vin roşu.

Îl găsiră pe Ţulea în curtea hanului ţinut de fraţii Şoroagă, pe Dorobanţi, la capătul dinspre strada Galaţi.

Era joi, în săptămâna dinaintea Paştelui, mirosea a ciorbă de peşte şi a ştevie prăjită. Ţulea se spăla la cişmeaua din curte. Tânăr, voinic, tuns scurt, cu pieptul păros, îşi îndoia ceafa groasă şi un argat îi turna apă cu găleata pe grumaji. El se scutura, suflând zgomotos pe nări. O ghiulea de plumb, mare cât să încapă în pumn, îi atârna de curea pe şold.

Hoţii se priviră scurt – Costică Gurafoii era mic şi vânjos, cu mustaţă neagră ca o lipitoare sătulă – şi bătură palma.

— Ce-i cu voi, râse Ţulea, aţi venit să daţi cu nasu prin beciurile Brăilei? Nu-i de trăit acolo, râgâie broaştele de te bagă-n răcori.

— Am venit cu sor-mea să îngenunchem diseară la ale douăşpe evanghelii.

Ţulea se întoarse spre sora hoţului din Ialomiţa şi ochii i se aprinseră în fundul capului. Fetei îi plăcu hoţul din Brăila, luă apă în pumn şi i-o aruncă în faţă. Ţulea, focos, o ridică de subsuori, o aşeză în găleata smulsă din mâinile argatului şi o purtă pe sus în prăvălie, unde se întinseră la băutură.

Înainte de asfinţitul soarelui, la ceasul când în om coboară liniştea amestecată cu spaimă – clopotele de la toate bisericile băteau încins peste oraş – Costică Gurafoii se duse cu Ţulea la biserica din spatele Pieţii Sărace, şi-l puse să jure la icoana sfinţilor arhangheli că va face cununie cu sor-sa. Întorcându-se la cârciumă, s-au întins pe spate, într-o cameră ferită, cu gurile sub canea, şi au dat gata câte un butoiaş de bere.

Ţulea s-a făcut topor de oase. Costică Gurafoii şi oamenii lui l-au suit în pat, cu fata, au ieşit în curte, au scos trei cai din grajduri şi până în zori au fost înapoi la malul Ialomiţei. În Valea Plopului, din coasta târgului Urziceni, hoţii s-au oprit să-şi mai spele gâtul cu câte-o oală de vin şi au cântat un cântec despre cei trei cai legaţi în cheutorile de fier din peretele cârciumii:

Trei cai murgi, cu frâul lat,
Doamne, că nu i-am furat...

Şi ca refren, un crâmpei dîntr-un cântec ascultat într-o grădină cu mititei şi ţuică galbenă de pe Calea Griviţei din Bucureşti:

Hai, cântaţi, cântaţi splendid,
Voi, ghitare din Madrid.
Caar-meen! Caar-meen!

În jur, câmpia mirosea a primăvară şi un vânt călduţ cioplea ridicăturile de pământ de pe întinderea ei nesfârşită.

A treia întâmplare îşi are începutul într-o staţiune de iarnă din Elveţia, unde, de Anul nou 1934, Alexandru Şuţu (Buric), din spiţa domnitorilor fanarioţi, se logodi cu o prinţesă Ştirbei, Ana, de şaisprezece ani, la rugămintea căreia comandă pentru nuntă unei uzine din Anglia două avioane. În martie, prinţul plecă cu logodnica la Londra să ia lecţii de pilotaj şi telegrafie în ţară să i se construiască un aerodrom la conacul moşiei din Plătărăşti, îl vroia lângă aripa nouă a conacului, cu vedere spre Dunăre.

Inginerul sosit din Bucureşti să efectueze măsurătorile şi să indice unghiul de înclinare al pistei dispuse să se taie păduricea din plopi canadieni de pe terasa din stânga curţii, unde se mai aflau şi două mori de vânt pentru înfrumuseţarea decorului. Dar Marin Doancă, administratorul de la Plătărăşti, nu vru să bage toporul în ea. Plopii îi aminteau de o vâlcea din Argeş, locul lui de naştere. Încolţit de inginer, care ameninţa şi înjura, Doancă avu o idee salvatoare: se gândi să pună mâna pe pământul ţăranilor din hotar cu curtea prinţului. Erau treisprezece familii care stăpâneau acolo vreo patruzeci de pogoane, rămăşiţe de la împroprietărirea de după primul război mondial.

Logofeţii îi strânseră pe ţărani la primărie. Doancă veni cu docarul. Era un om de cincizeci de ani, gras, cu faţa stacojie, parcă veşnic tăiată de crivăţ. Avea pieptul lat, pătrat şi o bărbuţă de culoarea nisipului îi împodobea obrazul fleşcăit în care ochii mici sticleau veseli. Pe ţărani, de când apăruse Terente hoţul, împărat peste bălţile Brăilei, îi numea „cumetrii lui Terente“. Mirosea în permanenţă a usturoi, din care pricină femeile se trăgeau în lături din calea lui. Taică-su slujise ca împărţitor de cărţi la masa de joc a prinţului bătrân. Marin Doancă îi moştenise toate tertipurile de măsluitor, se spunea că, în cafenelele Brăilei, trişori renumiţi ieşiseră cu buzunarele scuturate de la întâlnirile cu el. Ţăranii se temeau de el.

— Prinţul tunde oaia, spuneau ei, Marin Doancă o jupoaie.

Intra des în cârciuma lui Fănică Măxineanu, bea cu cine se nimerea, iar de Ignat îi plăcea să înjunghie porci, atât la el acasă, cât şi la alţi oameni din sat. Mânca din pomana porcului şi primea bucuros cele câteva kilograme de carne cu care e plătit măcelarul.

Cei treisprezece ţărani îl întâmpinară pe treptele primăriei.

— V-aţi adunat, cumetrii lui Terente? întrebă el râzând. De când cu hoţu din Carcaliu vă cântă toate păsările. Prinţu vrea să vă cumpere pământu, anunţă el coborând. Prinţu…

— Unde e prinţu? întrebă Barbu Căpălău.

— În Anglia.

— Sănătos?

— Slavă Domnului, nea Barbute, n-are nimic! Cine se scoală de la masă cu frimitura-n barbă nu se leagă boala de el. Eu zic să nu vindeţi. Fără pământ, ţăranu e fără mâini şi fără picioare.

— Păi dacă vindem şi pogoanele alea, zise Căpălău, putem să ne băgăm cu gâtu-n laţ.

— Aşa-i, nea Barbule, să nu vindeţi. Să faceţi schimb. Prinţu are o moşie şi în Dobrogea, la Aguleşti. Pentru un

pogon aici, dă patru pogoane în Dobrogea. Aici aveţi câte trei, acolo o să aveţi câte douăşpe pogoane. E o treabă, nu? Şi aveţi şi marea, la doi paşi de sat. Adică peşte, căcălău. Semnăm actu la notar şi în cinci zile, plecarea. Zi că n-ai noroc, mă, cumătru lui Terente?! îl scutură el de umăr pe Neculai Mohreanu, unu cu faţa ca de înecat.

— Oi fi având noroc, da n-am căruţă. Nici eu, nici Titi Şorici.

— Vă dau una de la curte. Veniţi la rotărie şi alegeţi una dintre ale vechi.

— Gratis? întrebă Şorici.

— Să zicem că daţi şi voi acolo două oi. E ca şi gratis. O să mă pomeniţi în neam pentru binele ăsta.

— Dar cu casele?

— M-am gândit şi la asta. Cine vrea, vinde, ăla care vrea, face schimb şi cu casa. Avem la Aguleşti case pentru zilieri. Îi scoatem şi intraţi voi în ele. Actu e la notar, semnaţi-l, şi să fie într-un ceas bun.

— Şi dacă n-o fi? se îndoi Şorici.

— De ce să nu fie, mă, îl costă ceva pe Dumnezeu?

Se urcă în docar şi plecă.

Ţăranii îl priviră din urmă, neliniştiţi, frământându-se în ei, înfricoşaţi, dar totodată ameţiţi de mirajul pământului care-i aştepta.

— Douăşpe pogoane, măicuţă Doamne!

Ispita li se strecura în suflet cu atât mai mult cu cât pe uliţe se răsucea un pui de vânt cu miros de pelin abia răsărit. Vântul îţi intra în haine, în păr, în nări, dracu să-l ia, parcă se stârnise anume să-ţi fure minţile.

— Măi, parcă m-a secerat de la genunchi, spuse Barbu Căpălău.

Ceilalţi n-avură timp să mai zică nimic. Dinspre coada Noianului – o groapă de vreo câteva mii de hectare, care se întinde de-a lungul satelor din marginea fluviului şi e acoperită tot anul cu apă din revărsările Dunării – se auzi un bocet prelung şi pe uliţă năvăli, urlând, o ceată de milogi în zdrenţe. Se apropiau în cârd, bătând cu pumnii

şi cu ciomegile în porţi, să fie miluiţi, iar în urma lor se târa o altă ceată, de ţărani. Din vălmăşagul milogilor, o muiere înaltă, despletită, cu rochia ruptă pe şold, mânjită pe faţă de funingine, trăgea cu un băţ pe scândura din garduri, ridicând toţi câinii în picioare. Se jelea cu voce ascuţită, înfiorându-ţi carnea, iar în ceata ţăranilor care se îngroşa mereu, femeile îşi făceau cruce.

Cei treisprezece uitară de pământul de la Dobrogea şi se amestecară şi ei în grupurile ieşite la porţi, ca să privească cerşetorii cum înaintau, scălâmbându-se şi răcnind, spre partea de jos a satului. Cu două zile în urmă, aceiaşi milogi mai străbătuseră o dată Plătărăştii şi ţăranii aflaseră uimiţi că nu erau milogi, ci boieri din Bucureşti, veniţi să petreacă Paştele la Foti Tomescu din Lacovişte, cale de 50 km, în Bărăgan (Foti Tomescu avea cincisprezece hectare de vie, o parte din Noian şi băcănie). Muierea cea înaltă, nevastă de negustor pricopsit, ţigancă sadea de neamul ei, dimineaţa îi îmbrăca în haine luate de la argaţi, îi urca dărâmaţi de chef în docare şi-i ducea să se joace de-a schilozii prin satele de la Dunăre. Iar boierii, cerşind, treceau dîntr-un sat în altul, ca într-o chemare voluptoasă spre prăbuşire.

În amurg, Marin Doancă, mai mult ca o demonstraţie de forţă, băgă tăvăluguri de piatră pe pământul celor treisprezece ţărani, iar ăştia, fără să se fi vorbit dinainte, se strânseră cu toţii acasă la Costache Andrei. Che Andrei – cum îl strigau oamenii mai pe scurt – trăia singur, într-o casă la câţiva metri deasupra Noianului. Nevasta îi murise, Gicu catâru, singurul lui copil, lucra la Brăila, factor poştal. Mărunţel, cu faţa ca un bot de vulpe, Che Andrei purta tot timpul, petrecută pe după cap, o bentiţă de postav negru, ca un cerc de cofă, care-i ascundea golul ochiului drept. Ochiul i se scursese, lovit de o schijă de obuz, în războiul balcanic. Luat prizonier, trăise doi ani în Anatolia – se jura că în Asia nu creşte altceva decât alior – şi ajunsese până la mormântul Domnului, la Ierusalim, dar nu se considera hagiu din pricină că fusese

dus acolo cu forţa să lucreze. În tinereţea lui băuse rachiu cu vadra, o turcoaică, pe care o înjura şi în somn, îl lecuise de această patimă dându-i să înghită o zeamă de buruieni descântate (încurca lucrurile, o dată zicea de turcoaică, altă dată de unul Stan Vrăjitoru). În captivitate mâncase carne numai de două ori, lângă Ierusalim, unde a prins doi măgari lăsaţi la păşune şi i-a jugănit. Pe băiat, pe Gicu, el îl poreclise Catâru, în amintirea celor două animale care-l hrăniseră pe săturate. A ţinut mult să-l facă învăţător şi l-a dat la Şcoala Normală din Galaţi. Dar Gicu, parcă spre a-şi întări porecla, a rămas doi ani la rând repetent, şi Che Andrei, care se îmbăta acum numai cu vin, striga în cârciuma lui Fănică Măxineanu:

— Ori eu la Ierusalim, mâncând boaşe de măgar, ori Gicu al meu la Şcoala Normală.

Îl retrase pe băiat de la Normală şi-l băgă la o prăvălie în Brăila, apoi la poştă.

Ideea lui Marin Doancă îl câştigase pe Che Andrei din primul moment. Spre deosebire de toţi ăilalţi, el îşi făcuse socoteala să vândă ale douăşpe pogoane, imediat ce ajunge în Dobrogea, şi să deschidă o cârciumă.

— Oameni buni, îi anunţă el pe ţăranii strânşi în tinda casei lui care mirosea puternic a fum de tizic, eu mă mut. Fie şi singur, tot mă mut. Cunosc Dobrogea, am făcut armata de recrut la Medgidia. Juma de an am cântat în biserica mare a târgului, lângă altar. O făceam pe dascălu, ca să scap de corvezi. În Dobrogea, fraţilor, dacă ai devlă, te faci domn într-un an. Da, măi nea Barbule, se adresă el numai lui Barbu Căpălău, pune dumneata două pogoane cu pepeni, du-i la Constanţa, colea-n toiu verii, când îi crapă buza orăşanuiui de sete şi când forfotesc boierii la băi ca viermii şi să-l bagi în mă-sa pe cine te minte dacă nu umpli o saltea de bani. Dobrogea asta e ţara românească şi nu este. Peste tot, când tai o oaie şi o pui în tigaie, pute a seu de te dă cu cracii în sus. În Dobrogea, oaia nu pute, domnule, pentru că creşte o iarbă specială acolo. Un camarad de pluton din comuna

Pantelimonu-de-Jos, care-i pe la vreo patruzeci de kilometri de Constanţa, aşa cum suntem noi faţă de Brăila, îmi spunea că pe la el geme pământul de dropii, camaradu de care zic, caporalu Vasilescu T. Dumitru, a prins într-o iarnă optşpe dropii. Până-n martie, la plug, a mâncat numai carne de pasăre.

— Se poate, aprobă Barbu Căpălău, dropia e pasăre grea, când i se prinde poleiu de aripi, cruce, nu mai zboară.

— Che Andrei, se interesă Ouleaţă-ţiganul, fierari ai văzut p-acolo?

— Era unu la Medgidia lângă obor, da avea o mână de gumă. Nu bătea el cu barosu, bătea nevastă-sa. Avea un talan de muiere, de două ori cât a ta. Dîntr-un pumn te lungea în şanţ.

— Am stat de vorbă cu Gheorghe Jinga, spuse Mohreanu, Jinga a fost şi el prin Dobrogea, cică în Dobrogea pământul e var, var adevărat.

— Zău?! se strâmbă Che Andrei, scuipând între picioare. Şi de ce n-a adus el încoace o căruţă de var să-l vândă? Ce crezi tu, Şuţu-Buric ţine în Dobrogea o moşie care-i numa var? Măi, cum înghiţiţi voi toate prostiile!

— Eu v-am spus ce zicea ăla, că eu n-am de unde să ştiu ce-i în Dobrogea.

— Dacă nu ştii, nu te amesteca, îl repezi Barbu Căpălău, aşezat pe vine între cei doi feciori ai lui, amândoi băieţi de însurat.

— Poate să fie şi cum zice Jinga, da sunt douăşpe pogoane, spuse Titi Şorici. Douăşpe pogoane, Necuiai! la gândeşte-te, sleieşti o pereche de cai buni numai ca să tragi o brazdă de plug de jur împrejura lor.

— Dacă locu e un bolovan de var, degeaba.

— Necuiai Mohreanu, se aprinse Che Andrei, vrei – mergi, nu vrei – nu mergi, camarade, opt cu a brânzei nouă, te-nfundă el Marin Doancă într-o bulboană, te-nfundă şi te scoate cu nămol în gură. Tu poate că vrei să zaci într-o plapomă de nămol, te priveşte, da eu nu vreau.

Eu ştiu ce-i lumea şi cine-i stăpânu ei.

— De mers, merg şi eu, Che Andrei, mergem cu toţii, ce mai tura-vura, altfel nu se poate. Da zic că trebuia să trimitem întâi un om acolo să vadă ce şi cum.

— De pomană, zise Barbu Căpălău. Dobrogea e dincolo de Dunăre. Ieşi în pragu casei şi uită-te în Munţii Măcinului. Aia e Dobrogea.

— I-am văzut, nea Barbule, că nu-s chior.

— Te bag în mă-ta, zise Che Andrei, îndreptându-şi bentiţa pe frunte.

— N-am zis chior, că eşti dumneata chior. Aşa vine vorba. Dobrogea asta de care zici dumneata, nea Barbule, e altă Dobroge. Nu-i Dobrogea aia unde trebuie să ne ducem noi. Dobrogea aia e mult mai departe.

— Dobrogea e Dobrogea peste tot. Şi în Munţii Măcinului, şi dincolo de ei. Spuneţi, taică, se întoarse Căpălău către feciorii lui, voi aţi fost în Măcin anu trecut, este var acolo? Este sau nu este?

Cei doi fraţi Căpălău, Alexandru şi Dumitru, scuturară din capetele mari şi somnoroase: nu este. Singurii săraci din neamul Căpălău care se întinde pe două uliţi, cei doi trăiseră mult în baltă, ca paznici de vite, şi se obişnuiseră să vorbească puţin. Bătrânul Căpălău se temea de ei, pentru că ei îl hrăneau. Cât fuseseră mici îi ciomăgise fără milă, mai târziu îl ciomăgiseră ei. Băieţii purtau, vârât pe mâneca flanelei, câte un ciomag din lemn de frasin fiert. Cel mai tânăr, Dumitru, subţire, cu gura spuzită de bube dulci, cumpărase de la nişte ţigani şătrari un urs, de Crăciun şi de Bobotează îi înfăşură labele în cârpe, îl înhăma la sanie şi se plimba prin sat cu Alexandru, înnebunind lumea.

— Nu e niciun fel de var, vorbi Dumitru. Gheorghe Jinga e prost. În Măcin, coada batalului atârnă singură patru ocale.

— Păi sigur, domnule, ce vă latru eu aici de-un ceas?! spuse Che Andrei. Ne-a căzut mană cerească şi noi stăm şi facem fiţe ca muierea paciaură. Plecăm.

Şi începu să cânte:

Treceţi batalioane române Carpaţii...

Seara târziu, notarul Toto Dudescu, care se instalase încă de la prânz în cârciumă la Fănică Măxineanu, cu actul de schimb în faţă, făcu numărătoarea semnăturilor: treisprezece.

— Încă o nebunie ca asta, zise el, şi rămâne satul gol.

Se sculă, mătăhălos, şi ceru să i se umple din nou cinzeaca.

— Pune şi doi covrigi de gâtul ei, dom Măxineanu. Ca de sâmbăta morţilor.

Cârciumarul nu mai găsi covrigi în raft, mai avea, însă, un şir agăţat într-un cârlig al tavanului. Deschise uşa spre curte şi strigă să i se aducă scara. Şeful de post, care bea cu un sublocotenent de la legiunea de jandarmi, i-o luă înainte. Sprijini ţeava pistolului de braţul stâng, ochi, trase şi covrigii se rostogoliră pe duşumea.

Notarul râse, un râs de om fricos şi beat. Apoi, tremurând, îngenunche şi începu să tragă cu mâinile bucăţile de covrigi.

— Domnule Dudescu, ţipă Măxineanu, îţi trec totul în cont, să ştii.

— Lasă-l în pace, zise sublocotenentul. Hai, notarule, mănâncă. Domnule, e ceva extraordinar cum înghite, parcă se bat căpcăunii la gura lui!

În acest timp, în cârciumă intră Che Andrei, cu Ouleaţă-ţiganul, cu Titi Şorici şi Neculai Mohreanu.

Dudescu, oprit în patru labe, cu o jumătate de covrig în dinţi, îşi vărsă cinzeaca în creştetul chel şi începu să strige:

— Mieii! Iuda le-a tăiat gâtul. Oiţile mele strămutate. Che Andrei îl apucă de subsuori şi-l ridică pe un scaun.

— Dudescule, scoate plaivazu şi scrie. Ne-am vândut casele lu Pavel Berechet. Fă acte şi pe urmă te-nvăţ eu cum se boceşte. Măxineanu Fănică, se-ntoarse el spre

cârciumar, patru chile de la beci, aburite.

Şi către jandarmi:

— Domnule sublocotenent, am onoarea: Che Andrei, fost prizonier în Anatolia.

— Da, e veteran de război, nu vă uitaţi că n-are decât cinzeci, întâri plutonierul către sublocotenentul care se zbârlise. Che Andrei, spune-i lu domn sublocotenent Eugen Bulinaru cum ştergeai căpăţânile alea de praf. Cică erau două mii.

— Două mii una sută douăzeci şi trei, îl corectă Che Andrei.

— Unde?

— În Turcia, la un muzeu. Erau două mii una sută douăzeci şi trei de căpăţâni înşirate pe rafturi. De turci, de nemţi, de toate neamurile. Pe alea care se spărseseră le lipiseră cu ceară roşie. Trei luni le-am şters cu cârpa în fiecare dimineaţă. Erau numai os, os gol, ca-n cimitir.

Fănică Măxineanu apăru cu vadra de vin din beci. Che Andrei întrerupse povestirea şi strigă vesel:

— Camarazi, umflaţi marmida!

În zori, tot satul află, uimit, de hotărârea celor treisprezece familii de a se strămuta la Dobrogea. Dar o întâmplare petrecută cu Toto Dudescu le tăie tuturor pofta de a se amesteca în treburi care nu-i priveau. Iată ce-a fost:

Dimineaţa, cineva dădu de veste că ursul Căpălăilor a fost găsit mort în oborul de gloabă al primăriei. Peste noapte, ameţit de mirosul sălciu al primăverii, ursul ieşise să se tăvălească pe bătătură, de aici pătrunsese în oborul de gloabă unde sunt închişi taurii, şi taurii îi sfâşiaseră burta cu coarnele.

S-au adunat cu mic cu mare să vadă cum târăsc gardiştii cu cângile ursul mort. Dudescu, bohotit de beţie, sta pe trepte, frecându-şi gâlmele de pe gât cu o bucăţică de gheaţă desprinsă cu călcâiul din şanţ şi-i înjura pe Căpălăi, care nu erau de faţă:

— Neam de tâmpiţi. Cumpără urs când n-au vacă, iar acum pleacă la Dobrogea.

Dădu cu ochii de Neculai Mohreanu şi strigă, vânturând din mâini:

— Vino să smulgi un smoc de păr de urs, Neculai, să-ţi descânţi de sperietură la Dobrogea. Ştii tu ce-i Dobrogea? Dobrogea e o muiere cheală. Peste tot, în Dobrogea, soarele arde atât de rău, că grâul ia foc singur şi se mistuie-n cenuşă. În Dobrogea numai tătarii rezistă, Mohreanule. Îşi fac casele sub pământ, şi de sărbătorile lor necreştineşti mănâncă tizic şi beau pişălău de mânz. Dacă vrei să pleci undeva, atunci pleacă la Gura Humorului, în Bucovina, să-ţi iei nevastă. Muieri, acolo, câtă apă pe Dunăre. De sfântul Ilie, acum zece ani, am fost la hramul mânăstirii din Gura Humorului. Şase popi cădelniţau şi unul trăgea clopotele. Iar de jur împrejur, muieri, o mie, sau poate două mii. Veniseră din Maramureş, din Moldova, din Muscel, din toată ţara. Popii băteau cădelniţa, clopotele bang-bang, şi ele în genunchi. Se opresc clopotele şi popii, cu patrafirele alea cât un polog fiecare, încep cu cădelniţa, zanga-zanga, în jurul mânăstirii. Iar muierile, după ei. Mergeau în genunchi şi se izbeau cu capul de pietre, ca să le dea Dumnezeu bărbat. De trei ori s-au învârtit. Ţi se ridica părul măciucă. Acolo să te duci tu să-ţi alegi o muiere.

— Mă duc la Dobrogea, domnu Dudescu. Muiere găsesc oriunde, da pământ numai la Dobrogea e pentru toată lumea.

— Eşti un dobitoc.

Dudescu buşi cu gheata în căpăţâna ursului mort şi se apropie de Mohreanu, clătinându-se. Mohreanu rămase neclintit. Dudescu îl privi dintr-o parte, rânjind, apoi trecu drumul, urcă în clopotniţa bisericii şi se agăţă cu mâinile de funiile clopotelor. Bătaia clopotelor acoperi ca un val tot satul. Dudescu bătea ca de moarte. De jos, prin deschizătura zidului, oamenii îi vedeau trupul bălăbănindu-se ciudat între funii. Sălta încet şi cădea, iar

clopotele sunau mereu, straniu şi prelung.

Şeful postului de jandarmi, care-i era cumnat, apăru fuga, cu tunica descheiată. Răcni la ţărani să se împrăştie şi sui să-l scoată pe notar din clopotniţă.

Somat să dea drumul funiilor, Dudescu îl izbi cu picioarele în burtă. Plutonierul îl apucă de gât, îl aruncă mototol pe umăr şi coborî cu el în curtea bisericii. Dudescu ţipa şi lovea cu pumnii.

Şeful de post îl cără prin spatele bisericii până în ograda morii, şi-l azvârli pe rampa unde se descarcă sacii pentru cântărit.

Adunându-şi puterile, Dudescu ţâşni pe lângă cumnatu-su şi sări în şanţul plin de noroi şi bălegar. Când plutonierul se apropie să-l scoată, îşi înfundă palmele în mâzga cleioasă şi aruncă în el.

— Idiot! scrâşni plutonierul. Bălăceşte-te ca porcii – şi plecă.

Marin Doancă auzi de isprava lui Dudescu, fiind pe câmp, lângă conac, unde supraveghea lucrul argaţilor care bătătoreau pământul strămutaţilor la Dobrogea cu opt perechi de cai înhămaţi la tăvăluguri de piatră. Trăia cu nevasta lui Dudescu şi-şi închipui că Dudescu aţâţa satul ca să se răzbune.

Opri doi argaţi tineri, aduşi de la Argeş, din ţinutul lui.

— Luaţi bacu, treceţi în baltă şi ologiţi cu paru scroafele lui Dudescu. După ce le ologiţi, le daţi brânci pe apă. Ca să ştiu dacă aţi făcut treabă, îmi aduceţi cozile lor.

Argaţii dispărură, Doancă se urcă în docar şi goni spre sat. Aproape de Plătărăşti, unde drumul se desface în două braţe – unul spre şoseaua naţională, altul spre moara lui Alecu Branga, mărginit de şanţuri largi – Doancă trecu pe capră, luă hăţurile, băgă docarul în şanţ şi mână mai departe prin noroiul gros care atingea butucul roţii.

Dudescu îl văzu când era la o sută de metri şi spaima îi încleştă fălcile. De frică se trezi, se târî pe mal în coate, şi o rupse la fugă cu noroiul curgând de pe el.

Furios că Dudescu îi scăpase, Doancă suci hăţurile, caii graşi făcură un salt şi scoaseră docarul, căptuşit cu pluş albastru, în ograda morii. El sări pe pământ şi începu să-i izbească în cap cu codiriştea biciului.

— Dumnezeii voştri, mă târâţi în şanţ! şi trăgea să le rupă gura cu zăbalele.

Apucându-i de dârlogi, îi lovi cu picioarele în burtă. Apoi, punând mâna pe o stinghie, o făcu ciosvârte pe boturile lor.

Înnebuniţi, caii se trăgeau îndărăt, coşul docarului se frânse de zidul morii şi o roată zbură din osie. Doancă se opri dintr-o dată şi se întoarse spre Alecu Branga:

— Tu de ce nu cureţi şanţu, mă? Treci prin el şi pute ca o privată. Ce se întâmplă dacă cade unu beat în şanţ? Se îneacă în pişălău, a?!

După asta, cei treisprezece fură lăsaţi să viseze în linişte la pământul care îi aştepta la Dobrogea.

Şi porniră pe rând să-şi încheie toate socotelile care-i mai legau de baştina strămoşească. Barbu Căpălău, Che Andrei şi Neculai Mohreanu făcură pomeni, citite de preot, pentru odihna morţilor. Marin Doancă veni la mesele lor, mâncă şi glumi şi bău vin, încrucişându-şi braţul, frăţeşte, cu al lui Dudescu, ceea ce făcu pe şeful de post să-i spună nevestei, seara în pat, că fundul sor-sii trebuie să fie mai frumos chiar decât galonul de plutonier, care-i cel mai frumos din armata română. Titi Şorici dărui o claie de paie de orz unuia din marginea Noianului, care nu mai avea nici fir de nutreţ şi-şi hrănea caii cu nuiele de salcie. Fraţii Căpălău, cunoscători ai ascunzătorilor bălţii, dezvăluiră vânătorilor locurile în care foiesc puii de vulpe. Alexandru puse capcane pentru iepuri şi-i dădu copiilor când ieşeau de la şcoală. Opri pentru el un pui sperios, cu mustăţile pleoştite şi cu buza ruptă, pe care-l hrănea cu lapte şi-i cânta din fluier. Vroia să-l împreuneze cu o căţeluşă motoloagă, gândind că va obţine un dulău iute de picior.

A treia zi, strămutaţii care făcuseră schimb şi cu casele

– nimeni nu trecuse în învoială grajdurile şi salcâmii din jurul curţii – începuseră să desfacă pereţii coşarelor şi să taie salcâmii. Hotărâţi să pună repede convoiul în mişcare, de teamă să nu le rămână nearate pământurile de la Dobrogea, măritară, fără să ţină cu dinţii de preţ, grinzi, dulapi, garduri, salcâmi, tot ce n-avea rost să fie îngrămădit în căruţele pe care aşezaseră drugii ce se pun numai la căratul snopilor. Neamurile se înghesuiau să dea o mână de ajutor, dar mai mult să şterpelească, pentru că lucrurile pe care puneau mâna dispăreau fără urmă.

Din lăcomie, mulţi se încăierară. Într-o curte, doi inşi se bătură cu pumnii şi picioarele pentru un colac de fântână. Fraţii Căpălău, în schimbul unei piei de capră, îl lăsară pe Gheorghe Jinga, cu care nu vorbeau de cinci ani, să mute gardul din stânga livezii cu doi metri peste hotarul din bătrâni, iar slujnica popii prinse puii de curcă ai lui Ouleaţă-ţiganul şi fugi cu ei în poală să-i amestece în cârdul stăpânei.

În forfota aia, semănând a refugiu din faţa unei armate invadatoare, îşi făcură apariţia şi doi marinari de pe o şalupă acostată la pontonul cel mare al Plătărăştilor, spunând că sunt gata să transporte cu hârbul lor, până la Hârşova, femeile şi copiii, sau sacii cu grâu şi porumb. Nu-i angajă nimeni, scuipară şi plecară înjurând.

Barbu Căpălău şi Che Andrei, care se desemnaseră singuri în şefi ai convoiului, trecură de pe o uliţă pe alta, silindu-i pe oameni să împacheteze mai repede. Căpălău, lung şi noduros, mergea în faţă, iar Che Andrei, care venea la doi paşi în urmă, smucind mereu de bentiţa neagră, părea, cu mersul lui nervos, că dă să se urce pe celălalt: ca pe o scară.

În curtea lui Ouleaţă se opriră, mirosind în jur cu nările umflate.

— Aţi copt pâine pentru drum, zise Che Andrei. Bun! Ia dă să rup o felie.

Şoava, nevasta lui Ouleaţă, începu să bocească.

— Unde ne ducem, nea Barbule şi nea Costache?!

Oameni bătrâni şi v-aţi pierdut minţile

Căpălău se înfurie.

— Te tăvăleşti prin cenuşă ca o găină proastă. La Dobrogea noastră, pământu aşteaptă ca să băgăm plugu în el şi tu urli ca nebuna.

— Arde cămaşa pe mine, oameni buni, şi duşmanu nu mă aude, începu Şoava să-l blesteme pe Ouleaţă, care repara căruţa Căpălăilor. Doamne Dumnezeule, vezi-l, Doamne, cum m-a scos din cuibul meu să mă ducă prin străini, că n-am avut minte şi i-am dat act pe locu de casă, şi el mă duce în lumea rea, mânca-l-ar viermii ăi neadormiţi!

— Anafura mă-tii, o înjură Ouleaţă. Taci o dată, că m-ai luzit. Lăsaţi-o şi voi, mă nene, să se bage cu dosu în jaru ăla din cuptor, sau să se arunce cu capu-n puţ, că eu o duc la bine şi ea se dă cu noada de pământ.

— Am să mă lungesc să mor aici.

— Mori şi te-ngrop cu şaişpe lăutari.

Spre seară, Căpălău şi Che Andrei strânseră toată ceata şi porniră la curte să aleagă o căruţă pentru Şorici, Mohreanu şi Ouleaţă, care urmau să facă drumul împreună.

În Vadul lui Topciu se întâlniră cu Şorici şi Mohreanu şi Ouleaţă, care fuseseră pe baltă, cu o luntre împrumutată de la Gheorghe Jinga, ca să facă rost de peşte pentru tot convoiul.

Petrea Dună, lemnarul, turna catran peste nişte bărci cu chila în sus. Văzându-l şi pe Mohreanu în grup, nu vroi să-i lase înăuntru. Fraţii Căpălău scoaseră ciomegele şi, sprijinindu-se în ele, săriră gardul şi deschiseră poarta.

Dună n-avu încotro, trebui să-i ducă la remiză. Ei se strecurară printre câteva rânduri de docare şi săltară cu umerii patru căruţe pe care le aduseră pe arie. Acolo le luară la cercetat, atent, cu răbdare. Izbiră cu picioarele în roţi, traseră de şinele de fier, se trântiră cu fundul pe osii, scoaseră buleşele să vadă dacă nu-s roase şi, în cele din urmă, aleseră o căruţă uşoară, cu doi porumbei zugrăviţi

pe fundătoarea de dindărăt. Fraţii Căpălău scoaseră două găleţi de apă din fântână şi le aruncară pe roţi.

Petre Dună veni lângă Mohreanu şi-i arătă un stâlp de manej.

— Din stâlpu ăla m-am jurat să-ţi fac cruce.

Vorbele i se înecau în respiraţia şuierătoare, de astmatic.

— Nu te ţine cureaua să vii cu el în spinare până în Dobrogea.

— Vine, spuse Ouleaţă, vine că-i gras. Tu nu vezi că-i curge untura pe nări?

— Îţi fac cruce şi scriu pe ea cu un cui: Mort ca prostu.

— Mă Petreo, spuse Che Andrei, se zice că nebunii, camarade, sunt păsările lu Dumnezeu, da tu eşti mai prost şi decât porumbeii care se spurcă numa pe acoperişuri.

— Che Andrei, strigă Dumitru Căpălău de la fântână, ce-ai zice să-l jugănim ca pe măgarii ăia de la Ierusalim?

Lemnarul înjură şi se întoarse iar spre Mohreanu:

— N-ajungi la Dobrogea, mă. Stă scris în cartea ta că o să mori pe drum.

— Ferească Dumnezeu! spuse Barbu Căpălău.

— Nu-l fereşte, moare, o să vezi.

Barbu Căpălău se supără:

— Şi dacă moare, ce, împărăţeşti tu lumea?!

— Moare, repetă lemnarul.

— Du-te-n mă-ta, făcu Barbu Căpălău. E prost ăsta dacă nu ţi-o arunca la noapte o oală cu jar în stufu casei.

Ieşiră pe mal. Mohreanu, Şorici şi Ouleaţă coborâră la Dunăre, ceilalţi plecară pe drum, împingând de căruţă.

Petrea Dună, aşezat turceşte în muchea malului, începu să se hâţâne înainte şi înapoi şi să strige:

— Mortu! Împreunaţi-i palmele pe piept. În groapa asta, Mohreanule, o să-ţi fierb un ceaun de colivă şi o să aduc trei căţele fătate să le mulg colastra. Mă, să-i zici lu taica ziua bună pe lumea ailaltă.

Smulseră priponul, apoi Şorici, din două bătăi de vâslă, scoase luntrea în sforul curentului, lăsând-o să plutească încet la vale. Mohreanu, cu capul gol, fuma, alături de Ouleaţă, pe stinghia de la pupă. Lui Ouleaţă i se vedeau pe ceafă, sub coama nescărmănată, două cercuri vinete. Erau semnele ventuzelor pe care le pusese cu o zi în urmă. Lui Ion, băiatul lui Mohreanu, i se păru că semnele alea seamănă cu două capace de cremă şi-i veni să întindă mâna să râcâie cu unghia pielea pe care el o credea arsă.

Dunărea era tulbure, în asfinţit se rupeau felii de foc, mirosea a plop şi a salcie, pământul se aşternea întunecat spre fundul câmpiei, cerul sclipea înfăşurat într-un abur de negură. Tăceau. Singur copilul fluiera după cucuvelile ieşite din scorburile malurilor. În parcul conacului, cele două mori de vânt aţipiseră. Un stol de porumbei se rotea în umbra pădurii de plopi canadieni.

Trecură de o insulă îngustă, năpădită de stuf şi papură, şi intrară, la fel de tăcuţi, pe un braţ al fluviului, domol ca o gârlă de câmpie. Două raţe, cu guşile albastre, furau lungind gâtul câte o gură de aer şi se cufundau, ca să apară din nou, scuturându-şi creştetul, în faţa luntrii care înainta încet spre vadul din stânga Noianului. Îndărăt, ţinând coama Dunării, un vapor de pasageri trecea spre Brăila.

Gândindu-se că pleacă pentru totdeauna din aceste locuri, Neculai Mohreanu se simţea colindat de o tristeţe apăsătoare. Dincolo de Noian, pe mal, se întindea satul. Soarele atârna deasupra lui ca o căpăţână de zahăr cuprinsă de flăcări. Grotele despre care se ştia că servesc ca adăpost hoţilor de cai vărsau suluri de aburi. Pe fundul lor gâlgâiau izvoare. Sărbătoarea, lângă plopul cu frunză plângătoare, de dincolo de căsuţa lui Che Andrei, se strângeau oamenii la vorbă. Noaptea, flăcăii veneau călări şi furau curcile care se urcau să doarmă în crăcile lui. Acolo s-a îmbrăţişat Mohreanu prima oară cu Vetina, sora lui Gheorghe Jinga, măritată pentru avere cu Pavel

Berechet, căruia Mohreanu, Che Andrei, Ouleaţă şi Şorici îi vânduseră casele. Vetina venea cu luntrea cu lemne pe Noian. Grasă, cu pulpele lucioase, ca date cu ulei, vâslea bărbăteşte, dar pentru că bătea vântul din coastă, luntrea da mereu să ia apă.

— Sus, Vetină, i-a strigat Mohreanu, sus, că te uzi la fundătoare.

— Ei şi ce? Crezi c-o să vin pe cuptoru tău să mă usuc?

— Păi nu-ncapi, e strâmt la mine.

— Se ştie, la tine n-a-ncăput nici muierea cu cununie. Pentru că n-a-ncăput, s-a dus pe vaporu grecului. Prostule, dacă vrei să te capeţi cu ceva, ia-mă cu binişoru!

Era seara, ca şi acum, Vetina i-a aruncat frânghia priponului, el a târât luntrea până la vadul din dreptul plopului, ea a ieşit pe mal şi s-au iubit pe iarba rară dintre tufele a doi scoruşi.

— Mă Neculai, zise Ouleaţă, parcă-i păcat, vere, să te muţi de-aici! La noi, când vine primăvara, doar cioturile alea de vâslă din mâna lui Şorici nu-nfloresc.

— Tată, vorbi şi copilul, plecăm mâine la Dobrogea?

— O să plecăm.

— Mie-mi place la Dobrogea. Nea Dumitru Căpălău zice că la Dobrogea nu pute a peşte ca la noi. Cică e aer acolo.

— Sigur, zise Ouleaţă, la Dobrogea joacă păpuşi de turtă dulce pe toate drumurile. Toţi Căpălăii, Ioane neică, sunt nişte capsomani.

Gheorghe Jinga avea vad în fundul livezii. În clipa când luntrea se opri la debarcaderul făcut din scânduri bătute pe ţăruşi, o văzură pe Diculeasa, nevasta lui Jinga, şi doi lipoveni, aşezaţi pe crucile căruţelor cu coviltir. Lipovenii cumpărau peşte de la Jinga şi-l vindeau în satele câmpiei.

Mohreanu, Ouleaţă şi Şorici scoaseră pe mal trei coşuri cu peşte. Între timp sosise şi Barbu Căpălău.

Diculeasa făcu împărţeala, apoi se urcă în luntre să vadă dacă alde Mohreanu n-au ascuns ceva.

Băiatul lui Mohreanu o văzu pe Diculeasa cum apucă,

cizmele de gumă să le scuture şi încremeni. Crapul furat din luntrea cu catarg înalt se rostogoli în nămol, zbătându-se. Un lipovean îl ridică şi-l aruncă pe cântar:

— Bine, mă, se scandaliză Diculeasa, Gheorghe al meu vă dă luntrea să vă serviţi de ea şi voi aveţi obrazu ăla să ne furaţi?!

Mohreanu şi Şorici se uitară spre Ouleaţă. Ţiganul se jură pe viaţa lui şi pe sufletul copiilor că nu ştie nimic.

— O zic şi p-a mai rea, vere! Iote, să mă facă Dumnezeu bucă de drac dacă ştiu ceva. Poate că ăsta al tău, se întoarse el spre copil.

Băiatul îşi frecă nasul jupuit de vânt.

— El l-a furat, să mor, na, strigă Ouleaţă vesel. Ia uite la el, mai rău ca Terente, vere. Mă, cum ţi-a dat dracu în gând să-l bagi în cizmă? Aoleu, strigă, fugi, fugi, că te răcoreşte tat-tu. Tuleşte-o!

Mohreanu îl prinse pe băiat de ceafă şi-i cârpi două palme de-i scăpărară fălcile.

— Na, şi dacă guiţi, îţi mai dau două.

Băiatul îşi înghiţi lacrimile şi o porni spre uliţă, aplecat asupra păpuşilor lui de lut.

Vărsară peştele, partea lor, într-un sac şi-l dădură lui Barbu Căpălău, să-l spintece şi să-l săreze.

— Fă, strigă Ouleaţă la Diculeasa, ne dă ăla al tău nişte ţuică?

— Dacă plătiţi, vă dă.

Gheorghe Jinga, fiind de-un leat cu cei trei – aveau în jur de treizeci de ani – le umplu bărdaca până-n buze. Era trăsnit, avea chef de glume, îl împinse pe Şorici cu cotul în burtă, şi-i făcu semn cu capul, spre curtea vecină, unde sor-sa Vetina îi măsura nişte lapte fetii din curtea popii, o fată dolofană, cu dosul mare.

— Mohreanuie, de ce nu-i faci tu felul ăsteia, mă? Cheam-o aici şi înghesui-o colo, între şoproane. O chem?

— Stai cuminte.

— De ce?

— Uite-aşa, ca să se mire proştii. Noroc, Titi, noroc,

Ouleaţă! Acolo, la Aguleşti, o să ne facem şi noi câte o gospodărie ca a lu Jinga. Hei, mama mă-sii, ne cărăm la mare. Mai dă-ne o bărdacă, Gheorghe. Cinstea ta.

— Gratis nu dau.

— Lasă că nu sărăceşti, spuse Mohreanu. Nouă, banii ne trebuie. Eu trebuie să-mi cumpăr cai la Constanţa.

— Rupe din partea pentru căpestre.

— Hai sictir.

— Îţi dau, dacă-mi dai cuibu ăla de barză din salcâmul tău.

— Ce dracu să faci cu el?

— Vreau să am berze în bătătură. Ia scara mea şi adă-l.

— Bine, vino cu mine.

Luară scara şi plecară. Băiatul lui Mohreanu era la Căpălăi, spărgea cu călcâiul băşicile scoase din burta peştilor.

Mohreanu fixă scara pe trunchiul salcâmului şi se urcă la cuib. De sus se vedea tot satul, Noianul şi Dunărea până la cotul spre Brăila. Cuibul era umed. Mohreanu desprinse roata de căruţă pe care berzele clădiseră cuibul şi coborî cu ea, călcând cu spatele la scară. Era lac de sudoare şi-l dureau braţele. Jos, Gheorghe Jinga apucă de o spiţă a roţii şi ieşiră în uliţă.

La poartă îi întâmpină, tăcut, Ion. Îl zărise pe taică-su căţărat în vârful salcâmului şi dăduse fuga să vadă ce se întâmplă. Faţa lui mică, plină de pistrui, cum e oul de vrabie, se întristă.

— I-am dat cuibu ăsta lu nenea Gheorghe, zise taică-su. Noi plecăm, fetiţa lui nenea Gheorghe...

— Tiţa, zise băiatul.

— Da, Tiţa. Cică vrea să vază cum vin berzele la ei, primăvara. Îţi pare rău?

Băiatul clătină din cap, tăcut. Ceva i se zvârcolea în inimă şi-i venea să plângă.

— La Dobrogea o să facem alt cuib, o să vezi, spuse taică-su.

— La Dobrogea nu vin berzele, răspunse băiatul.

— Ce prostie e asta?

— Nu vin, pentru că n-au şerpi pe care să-i mănânce.

— Găsesc ele, spuse Mohreanu, şi o porni cu Jinga. După vreo zece paşi, întoarse capul. Băiatul şedea în poartă şi-i privea tăcut.

— Du-te la Căpălăi, viu mai târziu să te iau de-acolo. Dar băiatul nu se clinti. Nu vroia să vadă salcâmul cel mare fără cuibul de barză.

Convoiul părăsi satul, dimineaţa. Erau patruzeci de inşi cu copii cu tot, îngrămădiţi în nouă căruţe. Opt din cele treisprezece familii aveau fiecare căruţa ei, Şorici, Ouleaţă şi Mohreanu se înghesuiseră în una singură – la Aguleşti urmau să se folosească de ea doar Şorici şi Mohreanu, întrucât Ouleaţă îşi pusese de gând să deschidă fierărie – iar Che Andrei, care-i lăsase lui Gicu Catâru toate lucrurile şi jumătate din banii de casă, hotărât cum era să-şi vândă cele douăsprezece pogoane, făcea drumul la Dobrogea pe jos. Merindele şi rogojina pentru dormit le pusese în căruţa Căpălăilor. Încolo nu mai avea decât hainele de pe el şi banii pe care-i cususe dedesubtul cămăşii.

— În caz că se gândeşte vunu să mă prade, trebuie să mă dezbrace la piele. Mort de beat să fiu şi tot îl simt.

Se îmbrăţişară cu rudele, muierile bociră, iar când ieşiră în drumul Brăilei opriră cu toţii caii, să mai privească o dată satul. Nu-i era nimănui sete, totuşi bărbaţii scoaseră o găleată cu apă din fântâna săpată la răspântie şi băură. Bând, câţiva se închinară ca lipovenii, care ţin de credinţa veche. Pe urmă se întoarseră la căruţe. Nae Caramet, omul din fruntea convoiului, dădu gură la cai, şi scârţâitul osiilor se uni cu scrâşnetul pietrişului, cu tropotul învălmăşit al copitelor. De pe întinderea câmpiei, sufla rece vântul de la începutul lui martie, clătinând buruienile uscate, rămase din anul trecut. Mirosea a frunze putrede, a pământ şi a pelin.

Cu un ceas înaintea zorilor, un alt convoi, format din

şase care încărcate cu orz pornise tot pe acelaşi drum spre Brăila. Le tocmise cu chirie Pavel Berechet, pe care Vetina, sub motiv că după cumpărarea caselor strămutaţilor rămăsese fără bani, îl pusese să destupe groapa cu orz şi să trimită la vânzare în oborul Brăilei şaizeci de saci. Învârtise treburile ca să meargă ea să vândă, iar bărbatu-su să rămână acasă, ca să cureţe pomii din livadă. Îl luase ajutor pe frate-su mai mic, un flăcăiandru care trăia pe lângă masa ei, şi pe care Gheorghe Jinga îl alungase de la el, spunând că are obiceiul să şterpelească. Îl luase să-i facă socoteala la bani, să n-o înşele negustorii.

La popasul de prânz, Vetina le dădu cărăuşilor două sticle de rachiu, ţinându-i pe loc până în clipa când convoiul strămutaţilor se arătă în zare.

— Mi se pare că ăia-s dobrogenii noştri, spuse ea atunci. Hai, sus, şi daţi-i bătaie, deseară trebuie să fim în oboru Brăilei.

Cărăuşii însă nu vrură s-o asculte, exact cum gândise ea. Potriviră mai bine păturile pe cai şi şezură să-i aştepte pe strămutaţi.

Sosiră.

Descoperindu-şi consătenii, Che Andrei începu să-njure.

— Să vezi iar chelălăială pe muieri, mama lor!

Strămutaţii opriră să îmbuce din merindele îndesate în trăişti. Vetina şi căruţaşii ei se apropiară. Gătită pentru oraş, cu rochie de barchet, pantofi negri, cojocel cu găitane şi broboadă de lânică, cu ciucuri lungi, împletiţi cu bob de mărgean, Vetina se amestecă între muieri, gălăgioasă, şi în cele din urmă se opri, ca din întâmplare, lângă căruţa lui Şorici, spre mijlocul convoiului, privind pe sub sprâncenele dese spre Mohreanu.

— Mă, călătorilor pe două beţe, o să-mi fie dor de voi! Să vă amintiţi de mine, muierilor, le scutură de umeri pe nevestele lui Şorici şi Ouileaţă. Să ştiţi că rămâne satu urât fără voi, zău! Zi ceva, Ouleaţă, că de-acu n-am să te mai văd. Cântă-l p-ăla cu… *Cine are fată mare.* Neicule,

ţăţică, strigă ea la frate-su, scoate damigeana aia din coş şi ad-o-ncoa.

Damigeana de două vedre fu răsturnată în cofe şi în oale.

Vinul îi învioră pe bărbaţi. Ouleaţă, după ce trase câteva înghiţituri zdravene, se rezemă de scoarţa căruţii, tuşi şi începu să cânte, clătinând capul amarnic, ca în nopţile când era flăcău:

Hai, cine are fată mare,
mare supărare are

Vetina se rezemase uşor de Mohreanu, cu braţul pe după braţul lui. Asculta şi se usca inima în ea.

— Măi Neculai, mă! oftă ea şi în ochi i se sparse o lacrimă.

Mohreanu îi simţi trupul greoi, mirosind tulburător a fiinţă iubită. Cântecul lui Ouleaţă, vechi ca adâncul lumii, larg şi aspru, răvăşindu-ţi sufletul şi trezindu-ţi gânduri de sălbăticie, îi scoate lui Mohreanu un geamăt înăbuşit. Faţa lui albă, ca de înecat, ochii ascuţiţi, pătrunzători, cu privirea întunecată se legănau în ochii Vetinei.

Unit, convoiul porni iarăşi pe drumul măturat de vântul câmpiei. Înaintea serii, când erau la vreo zece kilometri de Brăila, strămutaţii cotiră la stânga, pe un drum de ţară, să iasă în şoseaua ce duce la Făurei şi mai departe la Feteşti şi la Vadul Oii, pe unde se trece cu podul în Dobrogea.

Vetina se sărută cu toată lumea. Şi când ajunse să-şi ia rămas bun şi de la Mohreanu, îl întrebă, ferindu-se s-o audă cineva:

— În noaptea asta unde înnoptezi, Neculai?

El dădu numele unui sat.

— Tu să stai treaz, zise Vetina, şi să-l aştepţi pe frate-miu Neicu, cu căruţa. Eu, pentru tine mi-am făcut cale la Brăila.

Oraşul se vedea în dreapta, o îngrămădire de

acoperişuri de zinc, coşuri de fabrici şi turnuri de biserici, cu cupolele lucind ca poleite cu aur. Copiii se ridicară în picioare în căruţe, tulburaţi de vraja oraşului în care nu pătrunseseră niciodată şi pe lângă care treceau acum într-o atingere ireală şi fantastică.

La popasul de noapte, plătind câţiva lei de căruţă, fură primiţi în curtea unei cârciumi. Era nor şi aşternură rogojinile sub un şopron.

Mohreanu îşi dădu copilul în grija nevestei lui Ouleaţă, se furişă în drum cu ciomagul subsuoară şi se trânti în şanţ, la marginea satului, lângă o piatră kilometrică. Când auzi bătaia căruţii lui Berechet, un val de căldură îi inundă trupul. Urcă pe leagăn, alături de Neicu, şi peste două ceasuri se întâlni cu Vetina la hanul fraţilor Şoroagă, pe strada Dorobanţi, în centrul Brăilei. Vetina luase o odaie care da cu geamul mic cât un pod de palmă, spre interiorul prăvăliei. Cântecele lăutarilor pătrundeau desluşit până la ei. În prăvălie foiau geambaşi, lipoveni beţivi, ţărani, vagabonzi, hoţi, un amestec haotic peste care trona tejghetarul cu ceafă îndesată, şi un bărbat de vreo treizeci de ani, frumos şi bine legat, care bea bere, săltând pe genunchi o puiculiţă oacheşă.

— Ăla e Ţulea Fălcosu, hoţu de cai, îi spuse Vetina lui Mohreanu. Nevastă-sa e tot din neam de hoţi. Odaia lor e alături de a noastră.

— Înseamnă că ăştia, fraţii Şoroagă, sunt gazde de hoţi.

— Se poate. Muierea lui Ţulea m-a pus aseară să-i împletesc cozile. A venit la mine şi cică: „împleteşte-mi cozile astea, dădică“. Hoţu Ţulea o mănâncă din ochi de dragă ce-i e. Cică hoţu are iarba fiarelor şi două deşte de mort descântate, le lipeşte pe uşă şi uşa sare singură din ţâţâni.

Aproape de zori, cineva râcâi uşor cu unghia în tăblia uşii. Vetina îşi aruncă un şal pe umeri şi-l scoase pe Mohreanu în curte, unde Neicu aştepta cu caii pregătiţi. În prag se izbiră de Ţulea Fălcosu. Era cu un picior în cizmă şi cu altul desculţ.

— E scurt somnu ibovnicilor, râse Ţulea, şi-l întrebă pe Mohreanu cine e.

— Cărăuş, am venit să-i spun...

— Minţi! îl întrerupse Ţulea. Pe cărăuşii ei i-am văzut aseară în obor şi-i cunosc.

— E dîntr-un convoi care pleacă la Dobrogea, zise Vetina. Căruţele lor sunt încolo, spre Făurei.

— Dacă vrei să le-ajungi repede, ia-o pe drumu Ceairului, spuse Ţulea. Altfel te prinde ziua pe drum.

La poarta hanului, Vetina luă palma lui Mohreanu şi o lipi de ţâţele ei care ardeau. Omul simţi că muierea îl dorea cu aprindere nedomolită.

— Du-te, Neculai, şi deseară ne găsim iar. După ce dau orzu, mă sui cu Neicu în căruţă şi vă iau urma. O să mă ţiu după voi, tot la distanţă de două sate.

— Şi ăla de acasă? întrebă Mohreanu.

— Trei zile pot să fac tot ce-mi pofteşte rânza. Pe urmă o să mă-ntorc la Berechet. Da astea trei zile nu vreau să mă gândesc că există pe lume.

— Ţăţică, zise Neicu, or să vină oamenii.

— Da, da, duceţi-vă.

Neicu şuieră scurt şi caii porniră în trap.

La căderea nopţii se întâlniră din nou la o cârciumă de ţară, unde mânau şi nişte găzari. Vetina strălucea ca un ou de Paşti, Mohreanu înţelese că primise preţ bun pe orz. Pe Neicu îl puseră să doarmă în grajd lângă cai, ei se culcară în coşul căruţii. Un plop uriaş, semănând cu ăla de lângă căsuţa lui Che Andrei, se clătina în întuneric. Departe de Dunăre, în Bărăgan, primăvara era de-abia la început şi era friguroasă. Mirosea a păcură, de la căruţele găzarilor. Vetina privea în cerul negru şi ronţăia roşcove. Cumpărase de la Brăila o baniţă de roşcove, două băniţi de orez şi un butoiaş de ulei cu măsline.

— Neculai, şopti ea, şi omul se înfioră, tare aş merge şi eu cu tine la Dobrogea! Of, ce l-aş da dracului pe Berechet! Ai, ce zici, Neculai?

— Zic să mergi.

— Nu pot, Neculai. Inima-mi zice să merg, da tot ea mă trage îndărăt. M-am învăţat la trai bun, Neculai, cu capu pe pernă moale. Mi-e silă de Berechet, că-i schilav şi mă târăsc ca o căţea după tine, da de mers n-o să merg, mă întorc la averea mea, ca viermele în untură.

Azvârli roşcova şi-şi înlănţui braţele pe după gâtul lui. El îi simţi răsuflarea fierbinte şi orice gând îi pieri din cap.

La despărţire, ea îi umplu buzunarele cu roşcove, să le dea copilului, şi fiindcă vântul se înăsprise a scos din paner două tulpane pe care le cumpărase la Brăila şi i le-a înfăşurat la gât. Cântau cocoşii, printre nori se zăreau stelele, albastre şi mici. Sub gardul de nuiele, Neculai opri calul – de data asta Neicu nu mai înhămase, călări aveau să străbată drumul de două ori mai repede – şi o privi pe Vetina. Ea îmbrăcase paltonul cu blană al lui Berechet şi sta cu bărbia pe loitra căruţei, meşterind leneş o bucăţică de covrig.

A fost ultima oară când s-au văzut. A treia seară, Neicu, mergând să-l ia pe Mohreanu la locul dinainte hotărât, nu l-a mai găsit. A fluierat şi nu i-a răspuns nimeni. Atunci a pişcat armăsarul din dreapta cu biciul într-un loc anume şi armăsarul a nechezat prelung, cu botul în vânt. Mohreanu nu apăru nici de data asta.

Neicu suci căruţa şi se-ntoarse la sor-sa. Când băiatul îi spuse că Mohreanu nu venise la întâlnire, Vetina îşi înfundă capătul broboadei în gură, ca să nu ţipe. Cât mâncă Neicu, ea şezu într-un colţ, tăcută, cu privirile rătăcindu-i fără sens pe peretele odăii străine în care se afla.

— Mergem, spuse ea, când Neicu, sătul, se sculă de pe pat.

— Eu de convoiu lor nu mă apropii, ţăţică, şi nici pe tine nu te las.

— Taci. Mergem acasă la noi. S-a terminat. De-acuma sunt iar nevasta lui Pavel Berechet.

Băiatul văzu lacrimi în ochii ei şi-i păru rău că la Brăila îi trecuse prin cap s-o lege, să-i pună căluş în gură şi s-o

ducă cu forţa acasă.

Afară începuse să plouă. Era mai mult o burã, un fel de negurã care se topea, tulbure şi necăcioasă. Neicu sta pe leagăn, iar Vetina în coşul căruţei. Întunericul îl făcea pe băiat să-i fie frică şi vorbea cu caii, ca să se liniştească. Vetina tăcea. O dată, când se întoarse spre ea, s-o întrebe dacă a adormit, o văzu, înspăimântat, că-şi descheiase bluza la piept şi ploaia măruntă cădea pe ţâţele ei goale.

„Târfă şi dezmăţată!“ o înjura el în gând. Totuşi, undeva, în adâncul sufletului, un sentiment nedesluşit, de milă şi amărăciune, îl făcu s-o căineze. „Săraca inima ei!“ îşi spuse băiatul, şi se răsuci spre cai, cu bărbia în piept, ca să-şi ferească faţa de bătaia ploii.

Vineri – ziua când Neculai Mohreanu trebuia să se vadă pentru ultima oară cu Vetina – convoiul se târî toată dimineaţa pe un drum păcătos, paralel cu albia unui râu. Vremea se închisese a ploaie, pe râu curgeau sloiuri, muierile se plângeau de dureri de şale, bărbaţii fumau pe lângă căruţe.

După ora zece, făcură un popas pe negândite. Vaca lui Titi Şorici, legată de vergeaua de la spatele căruţei, scăpă din funie şi alergară după ea vreun kilometru. Ca s-o prindă, au trebuit s-o abată spre o îngrăditură de sârmă ghimpată de la nişte vii. Trei colţi ruginiţi i-au sfâşiat carnea pe piept.

În timpul acestui popas, Alexandru Căpălău, rămas la căruţă, s-a lungit alături de Neculai Mohreanu, să tragă un pui de somn. Pe când aţipise, frate-su Dumitru împreună cu Che Andrei îi boiră faţa cu nişte vopsea roşie. Oamenii se strânseră în jurul lor să râdă.

— Ce-i asta, frate-miu? întrebă Alexandru, sculându-se. Aţi înnebunit?

— Nu-i nimic, îi răspunse Dumitru, ai dormit şi pesemne c-ai visat urât.

— Duceţi-vă dracului! zise Alexandru şi vru să se culce

din nou.

— Alexandre, îl zgâlţâi Che Andrei, spre hazul celorlalţi, scoală, măi băiete, să te învăţ cum să-ţi tatuezi braţu. Îmi dai o sticlă de ţuică când ajungem la Constanţa şi-ţi fac pe braţ o porumbiţă, goală, aşa cum a fătat-o mă-sa.

— Arată-mi-o pe-a ta, ceru Alexandru.

Che Andrei îşi dezbrăcă haina şi arătă braţul stâng. Avea tatuat pe umăr un chip de femeie, cu un pumnal înfipt în inimă, deasupra căreia scria: *eu urăsc trădători.*

— Vreau, încuviinţă Alexandru, înclinând faţa năclăită de vopsea.

— Mă prostule! strigă Barbu Căpălău, trăgând de vaca lui Şorici s-o bage în convoi. Te-a mânjit ăla pe obraz şi tu stai ca fleţu să discuţi cu el. Otânjeşte-l!

Alexandru scoase oglinda pentru bărbierit, se privi în ea şi se înfurie. Apucă ciomagul şi-l azvârli după Che Andrei.

— Nu te-am mânjit eu. Frate-tu, gură spuzită ăla, a avut ideea.

Dându-şi seama că porecla se lipea de el pentru veşnicie, Dumitru sări să-l pocnească pe Che Andrei la mir. Cu greu izbutiră să-l potolească, apoi convoiul se puse iarăşi în mişcare, urmat de vreo douăzeci de oi mânate cu băţul de copilul lui Mohreanu şi de un flăcăiandru cocoşat.

Când fură în apropiere de satul Mircea-Vodă, Şorici, care mânca ciorbă aşezat turceşte în fundul căruţei, zări în faţă patru militari călări şi strigă spre Căpălăi:

— Jandarmii, mă!

— Mă-sa pe gheaţă, să fie, ce ne priveşte pe noi?!

Jandarmii veneau la trap. La cotul drumului, puseră caii de-a curmezişul şi convoiul se opri. Un plutonier, scund, cu eghileţi, făcu semn cu biciuşca, doi călăreţi ieşiră din rând şi porniră în galop spre coada convoiului. Poalele mântăilor fluturau în vânt, săbiile lungi, nichelate zăngăneau, izbindu-se de tocul cizmelor. În dreptul flăcăiandrului cocoşat, suciră în loc şi puseră caii, din gura

cărora atârnau fire de bale trandafirii, cu botul pe scoarţa ultimei căruţe din convoi.

Intrară în Mircea-Vodă încadraţi de jandarmi. În faţa primăriei trebuiră să oprească, bărbaţii primiră ordin să coboare.

Cu bicele pe braţ, călcând anevoie, oamenii se adunară în grup lângă gardul dat cu var. Se deschise o fereastră şi un sublocotenent în capul gol porunci călăreţilor să controleze în căruţe. Soldaţii descălecară, împinseră muierile în drum şi începură să răvăşească prin lucruri. Şoava lui Ouleaţă, văzând cum îi aruncă plutonierul copaia, ceaunul şi coşul cu primeneli, începu să ţipe. Un soldat o atinse cu palma peste buci.

— Nu fă pe proasta, că dai de dracu.

Bărbaţii fură chemaţi în primărie. Înăuntru dădură peste un civil în haine de dimie, roşcovan, cu un neg păros pe buza de sus şi peste ofiţerul care ordonase percheziţia. Pe ofiţer, Che Andrei îl recunoscu imediat: era sublocotenentul pe care îl întâlnise în cârciuma lui Fănică Măxineanu, când făcuseră actele pentru vânzarea caselor.

— Dom sublocotenent Eugen Bulinaru! exclamă el bucuros. Să trăiţi! Che Andrei, fost prizonier la Ierusalim.

Bulinaru făcu doi paşi spre el, scârţâindu-şi cizmele. Privea încruntat, diagonala îi strângea ca în arc mijlocul firav.

— Unde ai dormit azi-noapte, Che Andrei?

— Cu oamenii. Suntem strămutaţi… ştiţi dumneavoastră.

— Scurt, îl întrerupse Bulinaru, unde ai dormit?

— În han la Cuca.

— Cum dovedeşti?

— Aşa, aşa, întări roşcovanul. Probele!

— Păi… să vă spună şi ei. Spune, nea Barbule.

— Ce să zic? Tu nu vezi că ne ia ca pe hoţi?!

— S-au spart trei prăvălii azi-noapte, zise roşcovanul. Şi toate trei, în drumul pe care aţi venit voi.

Strămutaţii încremeniră. Bulinaru privea grupul cu ochi mici.

— Tu, ăsta cu faţa boţită!

— Neculai Mohreanu, îşi spuse omul numele.

— Ai o faţă de iscoadă, faţă de om nedormit.

— Aşa-i. De felu lui, vorbi Şorici. Cumnatu-su Petrea Dună din Plătărăşti zice că are faţa ca de înecat. E om sărac.

— Tot la Cuca ai dormit? urmă Bulinaru, cu ochii la Mohreanu.

— Eu...

— Da, tu! ţipă Bulinaru, şi se întoarse spre Dumitru Căpălău, cel mai tânăr din grup şi, prin urmare, cel mai uşor de înfricoşat: zi, l-ai văzut pe ăsta, pe Mohreanu, azi noapte, la Cuca?

Dumitru se trase îndărăt, înspăimântat.

— Toată lumea afară, porunci Bulinaru. Rămâne aici Mohreanu şi ăsta... bulbosul.

— E fecioru-meu, zise Barbu Căpălău. E tânăr şi necopt, are bube dulci.

— Ţi-l vindec eu.

— E păcat de Dumnezeu, domnu sublocotenent, continuă bătrânul. Avem pământ la Dobrogea.

— Da de ăia cu prăvăliile jefuite nu-i păcat?!

— Băiatu meu nu ştie nimic. Vă spun eu: Mohreanu n-a fost la Cuca.

Strămutaţii îl priviră îngroziţi.

— Neculai! scânci bătrânul.

— N-am fost, am fost la o ibovnică, recunoscu Mohreanu. Două nopţi la rând m-am întâlnit cu ea. Nu sunt hoţ.

Mohreanu fu reţinut, ceilalţi se întoarseră la convoi. Dar nimeni nu se mişcă din loc. Şedeau în uliţă, lângă căruţe şi aşteptau. La bătrânul Căpălău se uitau duşmănos, cu ură. Che Andrei, care avea rogojina în căruţa lui, o luă şi o mută la Şorici.

— Costache! îl strigă Barbu Căpălău, dar Che Andrei

scuipă cu scârbă.

După un ceas, Bulinaru, însoţit de plutonier şi de roşcovanul în haine de dimie, ieşiră să meargă la masă. Strămutaţii se apropiară cu capetele descoperite, Bulinaru îi privi pe sub sprâncenele spălăcite, îşi potrivi chipiul cu calotă înaltă şi-i sfătui să-şi vadă de drum.

— Dom' sublocotenent, am plecat cu toţii, trebuie să ajungem cu toţii.

— Hai, căraţi-vă, se supără roşcovanul. Dacă vă găsesc tot aici când mă întorc, vă amendez pentru băligile din faţa primăriei.

— Are copil, domnule, zise Che Andrei. Ce se face băieţaşu ăla fără tată?

— Meseria mea, zise Bulinaru, e să-i dau în gât pe hoţi, nu să-ngrijesc de copii.

După plecarea lui Bulinaru, strămutaţii încercară să se apropie de fereastra camerei unde era închis Mohreanu. Santinelele, ţăcănind închizătoarele, îi somară să se depărteze.

— Camarade, încercă Che Andrei să-l îmbuneze pe-un soldat, am făcut războiu…

— Nu e voie. Ordin.

— Atunci stăm aici până-i daţi drumu, mama mă-sii!

— La noapte îl transportă la Brăila. Pierdeţi timpu de pomană.

Abia la auzul acestei veşti strămutaţii înţeleseră că nenorocirea se abătuse cu adevărat peste ei. Plini de îngrijorare, vrură să afle unde dispăruse Mohreanu în ultimele nopţi, dar niciunul din ei, nici Şorici, nici Ouleaţă, nu ştiau să spună ceva precis, pentru că Mohreanu îşi tăinuise plecările.

Se strânseră cu toţii şi porniră spre cârciumă după Bulinaru.

Cât lipsiră oamenii, Barbu Căpălău şi feciorii înhămară caii şi plecară. Muierile din convoi, ocupate să-şi hrănească ţâncii, îşi dădură seama, abia când îi văzură cotind spre şosea, că se rupseseră de cârd şi-şi continuau

singuri drumul la Dobrogea.

— Duceţi-vă! spuse Şoava. Pân’ la torcătoarea dracilor să nu vă mai opriţi. Ptiu! Putrezi-v-ar oasele la ocnă!

Veni amiaza, trecu, se apropie seara şi începu să burniţeze. Căruţele oprite în drum păreau înecate în fum. Strămutaţii, înghesuiţi pe sub corlăţi, priveau fără nădejde cerul acoperit de nori cenuşii. Umezeala îi pătrundea la os, dar se temeau să aprindă focuri. Bulinaru, care refuzase să-i primească, întârzia la cârciumă. Sleite de aşteptare, muierile, ici, colo, începură să-şi blesteme viaţa. Şoava lui Ouleaţă o plesni pe fetiţa cea mare pentru că intrase cu picioarele goale într-o băltoacă, cineva îi pomeni pe Căpălăi cu înjurături, apoi Nae Caramet, omul din fruntea convoiului, legă cuşca cu păsări la spatele căruţei, potrivi hăţurile în capul cailor, intră sub rogojină şi mână spre şosea.

Încă patru căruţe se înşirară în urma lui. Dând colţul primăriei, din mers, oamenii mai aruncau o privire spre fereastra camerei unde era închis Mohreanu. Acesta, cu pieptul lipit de pervaz, se uita înfricoşat cum strămutaţii îl părăsesc unul câte unul, Privind, şoptea cu buzele uscate numele fiecăruia, ca într-un joc straniu. La acuzaţiile jandarmilor nu se gândea, îşi spunea că lucrurile se vor aranja singure, trebuie să se aranjeze, el nu furase nimic, fusese doar să se întâlnească cu Vetina. „De Vetina nu pot să le spun nimic, dacă le spun o târăsc aici şi pe ea şi pe Neicu, află Pavel Berechet şi face moarte de om.“

Când ploaia începu să se îndesească şi-i auzi răpăitul în burlane, îl văzu şi pe Che Andrei plecând pe sub geam şi depărtându-se spre şoseaua naţională. Se gândi, cutremurat, că în faţa primăriei mai rămăseseră doar Şorici cu Ouleaţă şi copilul lui. „Ei n-au să plece fără mine.“ Se gândea la oameni, îi părea rău că întreg convoiul se destrămare din pricina lui. „Şi Vetina m-aşteaptă, se gândi. Acum, Neicu a pornit cu căruţa şi peste un ceas o să fie lângă troiţa aia cu streaşină de şindrilă.“ Deodată, auzi zdruncinătură de căruţă, aproape

de peretele odăii şi avu credinţa că e căruţa lui şi a lui Şorici. Ascultă atent, apoi se apropie de geam, desprinse uşor cercevelele şi se uită după santinelă. N-o zări, încălecă pervazul şi sări în grădină, într-un morman de frunze putrede. Soldatul, care se trăsese după colţ să se apere de ploaie, îl văzu şi-i strigă să stea. Dar Mohreanu încercă să se arunce peste gard. În clipa următoare răsună o împuşcătură şi omul se rostogoli la pământ, horcăind.

În strunga făcută din trei rogojini, peste drum de primărie, unde intraseră cu nevestele şi copiii, Şorici, auzind împuşcătura, îşi încleştă mâna în braţul lui Ouleaţă.

— Santinela... l-a împuşcat.

Amândoi se repeziră afară, în ploaie.

Duminică, la două zile după moartea lui Mohreanu, un ţăran din satul Merişoru, de pe şoseaua Brăila-Făurei, ducându-se să scoată pământ de lipit, găsi într-o râpă un val de stambă, patru gheme de sfoară de Manila şi o ghiulea de plumb mare cât să încapă în pumn, având la unul din capete un inel cu care s-o poţi agăţa de curea. Omul luă lucrurile găsite şi se întoarse în sat să le arate jandarmilor. Între liniile cu vii, întâlni un copil de vreo zece ani, înfăşurat într-o scurtă largă.

— Ce e aia? întrebă băiatul arătând înspre ghiuleaua de plumb.

— Dracu ştie?! O jucărie. O vrei tu?

Băiatul întinse mâna.

— Ia-o. Mai încolo, când oi fi mare, s-o topeşti şi să faci din ea greutăţi pentru undiţă.

Pe băiat îl chema Ion Mohreanu. Pierzându-l pe taică-su, Ion fugise, noaptea, din căruţa lui Şorici şi Ouleaţă şi se ducea la Brăila, în oraş, unde nu mai fusese niciodată.

În aceeaşi noapte strămutaţii se regăsiră la podul umblător de la Vadul Oii, mai la vale de Feteşti. La prima trecere – pe pod încăpeau numai patru căruţe – un cal,

atins cu jordia, nu se ştie de cine, sări cu picioarele pe parapet, Barbu Căpălău se feri şi alunecă în Dunăre.

Apele l-au scos în zorii zilei într-un petec de prund. Aproape de prund, la doi stânjeni, se ridica malul, şi începea ţinutul Dobrogei.

II

TATA A MURIT AŞA CUM ÎL BLES-temase să moară lemnaru Petrea Dună: printre străini, în şanţ. La şapteşpe ani, după ce umblasem aproape prin toată ţara, am aflat că vinovat de moartea lui era hoţu de cai Ţulea Fălcosu din Brăila. Lucram pe vremea aia la un circ prăpădit – patru căruţe cu coviltire de zinc, ca ale marchidanilor, o roată cu căluşei şi „alaiu miresii“ – proprietatea lui Enache Pasalac din mahalaua Crângu Mieilor, din Râmnicu-Sărat. Pasalac, o namilă de om care ridica în spinare, spre uimirea ţăranilor, o iapă cu mânz în burtă, mă angajase să îngrijesc de cai. Îi adăpam, îi scăldam la râu şi-i purtam la păşune, iar în zilele de târg, sau când porneam prin sate, îi înhămam la stanoaga podului cu căluşei de lemn şi-i mânam în cerc ceasuri în şir. Când ameţeau, îi schimbam cu alţii odihniţi. Pe mine, însă, nu mă înlocuia nimeni, niciodată. Parcă mă văd: stam pe o scândură bătută în cuie la mijlocul stanoagei, caii goneau încet, podu luneca, scârţâind, în juru bulumacului pe care fâlfâia un steag tricolor – începuse războiul şi Pasalac se simţea obligat să ajute măcar în felu ăsta armata română – iar copiii, cocoţaţi în şeile alea de lemn, porneau într-o călătorie de vis, strigau, băteau din pinteni, smuceau de frâiele de sfoară. Prin sate, nevasta lui Pasalac, subţirică, ofticoasă – Pasalac se iubea cu ea în ţărână, la fiecare popas – sufla dureros într-o trompetă, sau bătea, izbindu-le între ele, două talere de aramă, silindu-se să iuţească mersu cailor mei. Mireasa de tinichea se afla în grija lui Pasalac. Legată la cap cu o

broboadă de borangic adevărată, mireasa apărea, trasă de sfori, pe sub o boltă de frunze de viţă, însoţită de o căprioară, un iepure care strângea la piept un smoc de lăptuci bătrâne şi un stol de porumbei. Pe poalele ei sta scris cu var: *„mireasa neprihănită, toată viaţa e iubită“.* Semăna foarte mult cu o înghiţitoare de săbii care, undeva prin Moldova, fugise cu încasările circului pe o lună şi Pasalac, când o vedea, i se schimonosea gura de furie, înhăţa puşca şi-o împroşca cu gloanţe. Din curvă şi căţea spartă-n dos n-o scotea. Răpusă de gloanţele care n-ar fi putut străpunge nici măcar coada unei vrăbii, mireasa cădea, zăngănind, între perdelele de stambă. Înfierbântat, Paisălac răcnea:

— Domnişoară mireasă, afară!

Băiatu care mânuia sforile o aducea din nou pe sub bolta de viţă şi Pasalac, amintindu-şi de banii duşi pe apa sâmbetei, o trimetea la toţi dracii şi-i băga încă un glonţ în coaste. Cu două săptămâni înainte de Sfântă Maria Mare, trăsnetu a făcut zob una din căruţele cu coviltir ale circului. Pasalac, după ce-l înjură cumplit pe Dumnezeu, că se joacă cu răbdarea lui, se învârti de o autorizaţie pentru Dobrogea şi pornirăm spre pădurea de tei din drumu Tulcei, unde, de Sfântă Maria Mare, se ţinea cel mai mare târg al anului: Târgu de-o săptămână. Pasalac socotise să trecem Dunărea pe la Ghecet, ceva mai jos de Brăila, dar o unitate germană, care făcea manevre de luptă pe fluviu, ne opri să coborâm la podu umblător. Întoarserăm în loc, în gura vadului, apucarăm drumu pe care-l mai străbătusem odată, demult, cu strămutaţii din Plătărăşti. Mânam tăcut şi umbra lui tata parcă se ţinea pe lângă căruţă. În câmpie, spre fundu zării, se aliniau clăi de grâu. Vară bogată. Miriştile dogoreau. Porumbu foşnea întunecat. Cotolanii semănau cu păpuşile mele de lut, de demult, pe care nu-mi mai aminteam unde le pierdusem. Cârduri de grauri se scăldau în prafu drumului. Aproape de satu Mircea-Vodă am coborât şi-am luat-o pe lângă cai. Era noapte. În pământu ăsta zace

taica, mă gândeam. Am intrat pe uliţa mare, tremurând. La primărie, pe locu unde fusese împuşcat tata, lucea, văruită, o cruce de piatră. M-am aplecat, vrând să mă închin. Pasalac, care nu dormea, văzându-mă lângă cruce, a strigat întărâtat:

— Mă păgânule, dacă-ţi dai drumul udului pe sfântă cruce, te snopesc, să ştii. Aia e crucea lemnarului.

— Care lemnar?

— Unu de laDunăre. Cam ţicnit, săracu! Sau, poate, el era drept în cugetu lui şi nebuni de legat suntem noi, cine ştie?!

— Unde-i crucea aia a fost omorât tata.

— Oho! făcu Pasalac uimit. Dumnezeu să-l ierte! Lemnaru ăla era şi el neam cu mortu.

— Dacă-i zicea Petrea Dună, era.

— Nu-i mai ţin minte numele, da aşa trebuie că-i zicea. Te-ai închinat, gata, sus şi haida caii! Lemnarului, eu i-am cărat crucea până aici. N-avea bani, mi-a reparat roata cu căluşei. Cu tat-tu, zicea el, fusese duşman. Îi rugase moartea, tat-tu murise şi el nu mai avea somn. Se şi vedea pe faţa lui. Spunea că fusese om cu şalele largi, da acum era ca o scândură de coşciug. Ştii ce-i ăla sac cu oase? Aşa era când l-am găsit în drum cu crucea. Noaptea, cică, după ce murise tat-tu, venea la el prin vis o femeie şi-i spunea: „Du-te, zice, şi-i ridică o cruce duşmanului tău“. Şedeau amândoi, discutau, pe urmă ea se ridica şi-şi întindea braţele în formă de cruce. „Asta-i, frate, zicea, că mi se pare că erau fraţi, sau aşa ceva, scoală şi du-te cu crucea.” Da el nu putea să se scoale, îi era frică, pentru că femeia n-avea picioare de om, picioarele ei erau de apă. Erau de apă, da nu curgeau, dracu ştie, poate că se ţineau într-un fel de tipare. Muierea venea cu picioare de apă şi pleca tot cu picioare de apă, fără zgomot, iar dimineaţa, lemnaru găsea în tindă şi pe prispă nişte dâre de rouă. Când n-a putut să mai rabde, a comandat o cruce unui „broscar” din Brăila, că numai „broscarii” ştiu să facă cruci ca lumea, şi a ieşit

cu ea la barieră, unde l-am găsit eu şi l-am luat pentru că avea şi fierăstrău pe umăr. Aici, la Mircea-Vodă, îl aştepta unu chior. Lu ăsta-i ştiu numele, Che Andrei îi zicea. Amândoi au înfipt crucea. Stau şi mă gândesc, urmă Pasalac, dacă a ridicat crucea, s-o fi liniştit lemnaru? Uite, eu unu, mereu visez că fur oi. Am furat, da tot nu scap de visele astea tâmpite. Poate că n-oi fi furat de-ajuns, mai ştii?!...

A doua zi, am ajuns la Pădurea de tei şi pân' la miezul nopţii am instalat roata cu căluşei şi „alaiu miresii". Pe câmpu luminat de lună şi de focuri se vedeau, înălţate la repezeală, barăci, umbrare, corturi, mormane de mărfuri acoperite cu poloage, stâlpi cu căpăţâni de lemn pentru încercarea puterii, o bisericuţă de pânză, cu pereţii încărcaţi cu icoane sfinţite şi scoase la vânzare, patru cupole de circ, cu becuri colorate la intrare şi pe catarge, grămezi de pepeni, struguri, stive de saci, bărci pescăreşti. Iar printre ele, căruţe, vite, cai, oameni. O învălmăşeală greu de închipuit, da foarte plăcută ochiului. Din prima clipă, ne-am dat seama că sosisem târziu – dacă ar fi fost să trecem Dunărea pe la Ghecet, am fi scurtat drumul cu o zi – şi că locurile bune, din mijlocul târgului, le înhăţaseră proprietarii de circ cu mai multă osânză. Pasalac, oricâtă gălăgie făcu, căpătă o palmă de pământ la intrarea în târg. În apropiere, la vreo treizeci de paşi, sclipeau sub lună, ca nişte valuri încremenite, dune de nisip. În vreme ce încercam roata, trecură de-a latu dunelor, la trap, două cete de călăreţi beţi, tătari din stepă, cu feţele turtite şi cu tobe atârnate de după gât. Unu din ei, rămânând mai în urmă, pocni din bici peste capetele cailor noştri şi Pasalac, care şi aşa era destul de furios, îl înşfăcă de cureaua de la brâu, ridicându-l de două palme în şea, şi-l scutură să-i sară dinţii din gură.

— Gâgâlice, stârpitura dracului! îl înjură. Zi o vorbă, zi, că te fac mii de fărâme, cu gloaba ta cu tot.

Înspăimântat, tătarul încerca cu vârful piciorului să prindă scara de lemn.

— Am glumit, bre, stăpâne, se bâlbâia tătarul deasupra tobei, care i se bălăbănea pe piept. Zău c-am glumit.

— Păi şi eu glumesc. Te pisez ca pe-un căţel de usturoi şi zic c-am glumit.

Îi dădu drumu fără să-l piseze. Temându-se să nu-l înhaţe din nou, tătarul chiui sălbatic, calu lui mic şi iute se năpusti înainte, val-vârtej, intră pe uşa bisericuţii de pânză şi ieşi prin peretele din fund, sfâşiindu-l de sus până jos. Frământaţi de copite, fraţii călugări, trei la număr, se repeziră afară, răcnind ca turbaţii că au năvălit hoţii.

— Ascultă, popo, se supără Pasalac pe cel mai bătrân, care strângea la piept o cutie a milelor închisă cu lacăt, înfundă-ţi barba în ţărână şi dormi mai departe. Cine crezi că are nevoie de zugrăvelile voastre?

— Răii care vor pieirea sfintei biserici. Astă-iarnă, vrăjmaşii Domnului au venit şi-au prădat schitu de la Rădeşti. Ne-au scos în zăpadă şi ne-au aşezat în genunchi, cu mâinile împreunate pe creştet.

— Şi voi, blegilor, nici n-aţi crâcnit, aşa-i? Trebuia să le fi sărit în gât, ca lupii, să le rupeţi beregata cu dinţii, mama lor!

— I-am pus la blesteme în trei mânăstiri.

— Da, cum nu! O să le cadă păru de la bidinele.

— Nu, nu, blestemu îi ajunge pe tâlhari. Mântuitoru…

— Du-te şi te culcă şi lasă-mă-n pace cu Mântuitoru tău. Pe hoţ nu-l răzbeşti decât cu bătaia. Ioane, se întoarse el spre mine, eu merg să văd ce coace în târgu ăsta puturos. Ia o funie, leagă caii de căruţa în care s-a suit nevastă-mea şi culcă-te, că mâine-i zi de tăvăleală.

Am pus caii sub paza nevestii lui Pasalac – femeia avea somnu uşor, mai bine zis, noaptea, nu dormea aproape deloc, de frică să n-o secere moartea pe neştiute – apoi am luat o pătură şi m-am lungit pe ea, între storiştea călugărilor şi „alaiul miresii“, cu faţa la luna din ceru Dobrogei, rotundă şi încinsă ca un fund de copil opărit. În zori, sculându-mă, am văzut mirat că tabăra târgului se

lărgise mult. Circu nostru nu se mai afla la intrare, ci la vreo două sute de metri mai în adânc. Zeci de căruţe – uruitul lor pe drumurile din stepă, domol şi înfundat, îmi tulburase somnu şi-l simţeam încă stăruindu-mi trudnic în oase şi-n creier – se îngrămădiseră roată lângă roată, pe întinderea dintre Pădurea de tei şi Lacu lu Bădel. Lângă noi, între dunele de nisip, dejugaseră patru negustori, având în căruţe butoaie cu capete de scrumbii la saramură – ştiam, din ultima trecere prin Brăila, că peşti întregi nu se mai vindeau nicăieri, la toate punctele de vânat, peştele se descăpăţâna sub supravegherea împuterniciţilor armatei, trupu, partea bună de conservat, se trimitea fabricilor care lucrau pentru front şi numa căpăţânile se aruncau pe piaţa liberă – iar în marginea podului cu căluşei, un armean gălbejit – fes, târlici, şalvari – învoit cu Enache Pasalac, topea untură pentru copt gogoşi în două cazane uriaşe. Pasalac, trezit înaintea mea, curăţa împreună cu nevastă-sa, palidă, cu faţa încreţită de nesomn, puştile de tir din rastelu de la „alaiu miresii“, unde băiatu tocmit să tragă de sfori şi să poarte mireasa pe sub bolta de viţă întinsese o fâşie de pânză albă pe care era scris cu cerneală: *„Ezersează ochi şi mână pentru patria română“.*

— Te-ai sculat? întrebă Pasalac. Azi-noapte s-au furat din târg patru perechi de cai şi opt oi. Două din oile furate sunt ale bătrânului de care-ţi spuneam că-l aştepta pe lemnaru Petrea Dună să vină cu crucea la Mircea-Vodă.

— Che Andrei! am strigat bucuros. Unde e? Vreau să-l văd.

— Stai liniştit. I-am spus de tine şi când s-o lumina bine de ziuă vine să te caute.

— Era singur?

— Nu ştiu. L-am întâlnit acolo, spre lac, unde e unu care vinde coşciuge. De mult nu m-am mai închinat, da când l-am văzut p-ăla c-a adus paişpe sicrie în târg, unde lumea vine să se distreze, să cumpere şi să vândă, mi-am făcut cruce. Da, poate, nu mă credeţi, mă, a dat un

coşciug cât am stat eu acolea. L-a luat o muiere, care a primit înştiinţare că bărbat-su s-a prăpădit pe front. Cică: „Măcar lucruşoarele rămase de la el să le îngrop creştineşte”. Multă, multă zăpăceală a intrat în omenirea asta, frate-miu!

Auzind că Che Andrei e în târg, mă cuprinse doru după toţi strămutaţii de la Plătărăşti. Am pregătit în grabă caii pe care urma să-i înham întâi la roată, apoi mi-am schimbat cămaşa şi pantofii, gândind să apar în faţa lui Che Andrei îmbrăcat ca de zile mari. Che Andrei sosi târziu, la două ceasuri după răsăritu soarelui, mă bătu pe umăr, fixându-mă cu singuru lui ochi teafăr. Era neschimbat, timpu parcă lunecase pe lângă el fără să-l atingă şi se purta cu mine ca şi cum ne-am fi despărţit cu o zi înainte. Îmi zise:

— Te-ai lungit, mă, ai să te faci cât plopu! Voi, din neamu alde Mohreanu, creşteţi al dracului de înalţi, crede omul că sunteţi înnădiţi! Da şi tu ai faţa de înecat. Ca tat-tu.

Văzu bisericuţa de pânză – călugării, înotând în sutanele lor negre, cususeră cu fir de tort peretele sfâşiat de calu tătarului – şi ciocăni cu degetu îndoit de cutia milelor atârnată la intrare, sub icoana sfântului Gheorghe omorând balauru.

— Plină. Dă lumea, dă! făcu el, clătinând capu cât o tărtăcuţă. Dă, că şi voi îi daţi mereu cu fleanca: „Pace-n ceruri şi pre pământ bună-nvoire între oameni”. Da oamenii – cheala pe gârlă şi boii pe gheaţă – se bat în război ca orbeţii, iar ăi de-acasă îţi fură oaia-n târg! A lu Mohreanu, mă strigă, cât costă să mă sui în spinarea unui cal de-ăla?

— Pentru tine e pe gratis, îi spuse Pasalac. Urcă-te.

— Eşti galanton, înseamnă că macină moara. Da de urcat nu mă urc. Mă ia ameţeala. Pe un cal viu, e altceva, camarade! Dacă te roade la buci, măcar goneşte drept.

— Poate vrei să tragi asupra miresii.

— Nu, se apără Che Andrei, trec la părintele bătrân, să

căutăm în altar vreo sticluţă cu vin de împărtăşanie. Află, părinţele, că şi socru-meu tot popă a fost. Da era mare pramatie! Înfuleca un picior de porc la o mâncare şi bea cât un gonitor în luna lu iulie. În războiu ălălalt l-au pus să care moaştele unui sfânt din Suceava la Paris, ca să nu pună laba pe ele nemţii. Patrujpatru de zile a făcut până acolo şi tot timpu a jucat şeptic cu cheferiştii deasupra coşciugului.

La prânz, ne-am lungit amândoi sub căruţă, la umbră, şi Che Andrei mi-a spus istoria strămutaţilor la Dobrogea.

— Ne-am lăsat duşi în ispită, domnule, asta-i socoteala. Secătura de Marin Doancă ne-a înşelat. Are doi băieţi, pe Zigu şi George, să dea Dumnezeu să li se usuce picioarele la amândoi. Da scurt, să trecem la ale noastre! Dobrogea, ia aminte de la mine, e o gaură de vulpe în care se vâră şerpii colac să ierneze. Nu-mi place Dobrogea şi de-aia sunt mereu pe drumuri: azi la Aguleşti, peste o săptămână la Dunăre şi invers. Ce mă supără pe mine în Dobrogea asta e că latră câinii mai rău ca la turci în Anatolia. Noaptea, auzi tu, îţi vine să sari din pat, să le retezi gâtu cu coasa, sau să-i beleşti de vii. Iar marea urlă şi ea mereu – uuu! uuuu! – cere suflet de om. Toamna, în noaptea de Sfântă Maria Mică, ies din adâncurile mării toate corăbiile scufundate, morţii trec la cârmă, le pun pe linia de plutire şi năvălesc ca smintiţii peste pescarii care n-au avut vreme să se tragă la uscat. Nea Caramet – îl ştii tu, ăla care mergea în fruntea convoiului, acum şase ani, când am plecat din Plătărăşti – astă-toamnă era pe mal când corăbiile au ieşit şi-au început să caute om viu. Venea de la Stăvărăşti, de la un bal, vreau să zic că se bătuse acolo şi fugise să nu-l taie ăia cu cuţitele. Cum venea, a văzut corăbiile. Pluteau pe lângă ţărm, una lângă alta, şi căutau om viu. Da nu’ era nimeni pe apă. Atunci, morţii au început să arunce spre mal lucruri scumpe, pietre preţioase, ca să intre Caramet să le ia. Nu vorbeau, aruncau, atât şi nimic mai mult. Lu ăsta, lu

Caramet îi sticleau ochii, da, deştept, nu s-a băgat să le ia. Că, ştii, corăbiile n-au nicio putere dacă eşti pe uscat. Chestia e să nu te-apropii de apă. Dacă-ţi înmoi un deşt măcar, eşti pierdut, valu vine de te trage în adânc şi de Sfântă Maria Mică din anul următor eşti şi tu unu din ăia care stau pe corabie, un schelet adică. S-a luptat Caramet cu ispita până-n zori. Norocu lui c-a fost treaz, că nu trăsese la măsea, altfel se ducea pe copcă. Îmi spunea a doua zi:

— Ce de bogăţii, măi Che Andrei! Nici prinţu Şuţu, cât e el de prinţ, n-are nici a mia parte din ce era acolo!

Cred şi eu că n-are, Marea Neagră înghite averi de când e lumea lume, şi de la român, şi de la bulgar, şi de la rus, şi de la turc. Da numa-n noaptea de Sfântă Maria Mică le arată. După aia, poţi să umbli cu capu la fund până crapă splina-n tine, nu găseşti nimic, pentru că morţii iau totu înapoi pe corăbii ca să amăgească şi pe alţii la anu. Se zice, da eu nu cred, că atunci când izbutesc să înşele pe careva, de bucurie, morţii aruncă pe uscat un galben şi-l găseşte unu din neamu înecatului. E un fel de răsplată: Am luat un suflet, poftim banii, beţi şi voi să vă treacă obida. Despre mare, acum ţi-ai făcut idee: o putoare şi-o dezmăţată. Da-n Dobrogea, nenorocirile, Mohreanule, se ţin lipcă de om şi pe uscat. Ştii ce pământ am primit noi la Aguleşti? Douăşpe pogoane de sărătură. Pleci camarade, după o halcă de carne macră, pierzi un om pe drum, împuşcat – pe tat-tu – mai pierzi şi pe Barbu Căpălău, care se îneacă în Dunăre, haramu bătrân, şi la sfârşit primeşti un căpeţel de funie, cu care nici să te spânzuri nu poţi. E prea de tot, mama mă-sii de Dobroge, că eu presimţeam că Dobrogea asta e o înşelăciune murdară şi am strigat, dacă ţii tu minte – da n-ai de unde, că erai mic – am strigat la plecare:

— Ne ducem la Dobrogea, da Dobrogea aia e cu botu plin de zoaie, Dobrogea e un butuc de cretă şi-o căldare de sare.

Ăi care au făcut schimb şi cu casele, au nimerit-o

măcar cu casele: sunt trainice, din piatră, călduroase şi ploşniţa nu se prăseşte în ele. În schimb, din pământ nu poţi să scoţi un pumn de grăunţe. În partea care mi-a căzut mie la împărţeală arunca tot satu gunoaiele şi leşurile de vite.

— Zvârliţi tot ce vreţi, neam de cutre, da măcar aprindeţi un foc mare, toamna, să scăpăm de colcăiala aia puturoasă!

Ce mai, toţi ai noştri muncesc din două pe moşia prinţului, la fel ca la Plătărăşti. Vorbesc de ăia care-au rămas în sat şi s-au învârtit să nu plece pe front, cum e Nae Caramet de-o pildă, care-a ajuns gardian la primărie şi omu perceptorului. Caramet strânge dările pentru stat şi se coţopeneşte cu damigeana pe uliţi.

— Cutare, zice, m-a trimis domnu perceptor să-i umpli damigeana asta cu vin.

— De unde ştiu eu, întreabă cutare, că n-o iei pentru tine?

— Ha-ha, râde Caramet, priveşte semnu puterii! şi-i bagă lu ăla sub nas bastonu perceptorului, cu măciulie de argint. E limpede? Trage cepu!

Şi ăla-l trage. Ăi mai mulţi, însă, au fost târâţi la război: Dumitru Căpălău, Ouleaţă-ţiganu, Alexandru Căpălău şi încă mulţi alţii, toţi care sunt în stare să poarte o puşcă pe umăr. Pe Titi Şorici l-au reformat, are două vine înnodate, n-am ştiut până acum cu concentrările. Norocu lui, când l-a fătat mă-sa, să dea peste-o ursitoare sanchie! Dumitru n-a scris nimic, s-o fi gândind că n-are cui, Ouleaţă, săracu, a murit la Ţiganca. Era la mitralieră şi cică în ziua aia cânta sub ploaia de gloanţe:

Şapte văi şi-o vale adâncă
Daulică, doamne,
Aici lupii mă mănâncă...

Ce glas avea, îţi rupea inima când se pornea să-i zică una! Acum satură viermii pământului. Şoava lui gătea la

bucătărie. Când a aflat că Ouleaţă s-a stins, o săptămână întreagă Şoava a stat lungită la pământ şi a bocit. Eu taman atunci venisem de la Plătărăşti – fusesem să mai văd Noianu şi via pe care n-am vândut-o şi băusem trei zile în şir cu Fănică Măxineanu, care a damblagit şi stă toată ziulica într-un cărucior cu rotile – eram dărâmat de drum şi o auzeam cum stă în stepă şi plânge. Dacă te-apropiai de ea, se încreţea carnea pe tine când îi vedeai faţa: umflată şi vânătă, mai mult verde decât vânătă. Ochii: supţi, uscaţi, răi. Nu vorbea şi n-auzea, bocea – nu ştiu cum să zic – un fel de chelălăit lung şi spurcat, sau un blestem de căţea care-şi găseşte căţeii cu ţestele strivite sub bolovani. Sta cu spinarea lipită de-un dâmb de pământ, soarele ăsta din Dobrogea care te frige de-ţi seacă măduva ardea încet deasupra ei, da ea nu se mişca, nu-i păsa.

— Şoavo, hai, fă, nenică, la umbră, ai speriat copiii. E greu, parcă eu nu-nţeleg? Da vino în casă, aici căpiezi.

N-a vrut şi n-am putut s-o luăm de-acolo. Omu e făcut să rabde multe, da când i se rup zăgazurile şi se prăbuşeşte greu pământului se înfricoşează şi el de-atâta durere. Noaptea, când se ridică vântu de pe Marea Neagră, Şoava a tăcut şi apoi, dintr-o dată, a început să cânte. Eram în grădină – scosesem salteaua între tulpinile de floarea-soarelui – m-am apropiat de gardul de mărăcini şi am văzut-o cum, de data asta în picioare, lângă dâmbul ăla în care bătea luna, zicea, cu o voce răguşită, cântecele pe care de-atâtea ori Ouleaţă le cântase numai pentru ea. Cântecele erau tot ce-i mai rămăsese de la Ouleaţă şi le îngâna, încet, cu jale, trist.

Patru şiruri de mărgele
Să mă port la gât cu ele...

După Ouleaţă, la patruj de zile, i-a venit rându lui Alexandru Căpălău. Dar ăsta, bleg şi gogoman, şi-a luat zilele singur. Unii zic c-a făcut-o de prost ce era, eu ştiu

mai bine ce s-a întâmplat: i-a fost frică. La Aguleşti, Alexandru a intrat argat la curtea lu Şuţu-Buric. Nu cunosc ce bani primea. Avea tain şi odaie la arman, în rând cu slugile ale mai de vază, era îmbrăcat cum se cuvine, într-un cuvânt, se descurca, fiindcă nu se da în lături de la muncă. Muncea de-i plesneau ochii din cap: pe secerătoare, la bătut porumbu, la tăiatu viei. Pe mine mă scotea din minţi şi-l băgăm în mă-sa ori de câte ori îl vedeam, pentru că el era ăla care hrănea haita de câini de la curte şi-i lăsa seara nemâncaţi ca să latre toată noaptea. Lăboaiele lui, că parcă îngrămădise Dumnezeu în el oasele pe care s-ar cădea să le aşeze în patru oameni, puţeau a blană de câine de-ţi era scârbă să te freci de ele. Lui îi plăcea, doar trăise atâta vreme în baltă cu vitele şi cu câinii. Noaptea, când se ducea la culcare, lua două javre cu el în odaie, iar pe altele două le lăsa în prag. Pas de-l scoală să-l trimiţi undeva, dacă-ţi dă mâna! Păzit de câini, dormea cu cracii pe pereţi. Ca să vezi că nu era tocma prostu proştilor. Pe iarnă, acum trei ani, după Bobotează, a pus ochii pe fata a mare a Şoavei. Ţiganca şi ea cu lipici. Vine ordin de la administrator:

— Tăiaţi gheaţa de pe iaz şi umpleţi gheţăria, s-avem ce vinde la vară ălora din Constanţa.

Toţi din curte, jos la iaz, cu topoarele. Măsoară ei câte-o halcă, aşa cât jumătate vatră de casă, o desprind, o desfac în fâşii lungi şi înguste cât foile de tablă pentru învelit casele şi cu cângile împing bucăţile pe un canal spre mal. Din buza malului, pe un jgheab de lemn, gheaţa e târâtă cu caii până în gura hrubei, cale de o sută de metri. Alexandru lucra cu cangea, ţiganca mâna un cal. De câte ori ea da să se aplece ca să înfigă cârligul într-un sloi, Alexandru îi apuca mâinile înroşite de ger şi le freca între palmele lui. Aia se strâmba de durere şi râdea.

— Ai, nea Alexandre, ce oase tari şi boante!

— Eşti mică, zicea el, o să-ţi fac un om de zăpadă. Sau mai bine te vâr într-un troian şi te zidesc cu zăpadă de jur împrejur.

Seara, în pragu odăii, a strâns-o la piept ca pe-un mănunchi de tufănică, ea s-a dus la culcare şi el a rămas în curte. Dimineaţa, lângă prispa ţigăncii, patru oameni de zăpadă, cu tichii, cu cărbuni în loc de ochi şi cu câte-un morcov ţuguiat deasupra gurii. S-au luat. El – un haidău, ea – un chiţibuş de muiere. După două luni, Alexandru e chemat la armată şi, tot la o săptămână, scrisoare: *„Scumpa mea soţie, mi-e dor de tine“,* şi aşa mai departe, tot cu vorbe alese, că-n primu an de-nsurătoare, omu n-are pereche de tâmpit pe lume. Ei, şi-acum vine grozăvia a mare! Începe războiu şi regimentu ăla din Buzău în care era Alexandru, regimentu ăla, zic, primeşte ordin să încarce calabalâcu şi să mi se care pe front, la tocat. Alexandru era în garda steagului şi ăştia, se ştie, intră ăi dintâi în luptă.

— Măiculiţă, şi-a amintit Alexandru de un cântec de pe la noi, plec şi pentru mine nu mai e întoarcere, uită-te-n colţul năframei, trei lacrimi de sânge lasă să se vadă că băiatu-tău, niciodată, mamă, n-o să-l mai auzi intrând în şopron să înjuge boii.

Cântecu, eu nu-l ştiu pe de rost. În el, se face şi nu se face că ţi-e milă de tine şi de toţi oamenii ăilalţi, tristeţea amară îţi pune gheara în gât şi te frige jalea în inimă. Eşti tu şi nu mai eşti tu, şi-ţi pare rău c-ai trăit pe lume, c-ai supt lapte de la o mamă şi că înaintea ta nu mai e nimic. Gându morţii, Mohreanule, îl omoară pe soldat înainte de vreme. Seara, în ajunul plecării, a explodat un focos de grenadă care a sfâşiat burta unui cal.

— Secera, s-a gândit Alexandru, a început. Încă n-am pornit şi moartea a şi intrat în noi!

S-a îmbrăcat şi s-a dus la magazie. Îmi spunea mai pe urmă că plecase fără niciun gând. Ideea i s-a înfipt în cap acolo, lângă cazanul în care spălătoresele fierbeau sodă amestecată cu pelin şi grăsime, să facă săpun. Aproape fără să-şi dea seama, Alexandru a topit un bulgăre de sodă într-o cutie de conserve plină cu apă şi a dat băutura pe gât. Peste două luni, când popa de la Aguleşti

încheia cititu pentru pomenirea lu Ouleaţă, ţiganca tânără primeşte veste să meargă să-şi ia bărbatu din spital de la Buzău. Adevărat, e grav bolnav, da spitalele gem de răniţi şi Alexandru Căpălău zace din vina lui. Mai încolo, când o fi vrun pat liber, o să-l primească, dar acum trebuie ridicat numaidecât. Muierea a plecat cu căruţa – patru zile la dus, patru la întoarcere – şi a venit cu bărbatu. Zicea el, către sfârşit, când trăgea să moară – şi tare îi mai părea rău că moare! – că ţiganca, pe drumu de la Buzău la Aguleşti, înfăşură hăţurile pe urechea de la fundătoare, lăsând caii în voia lor, îi lua capu în palme şi-l dezmierda legănându-l:

— Omu meu, omu meu de zăpadă!

Îi era drag şi se gândea la noaptea aia când tăiaseră gheaţă, şi el îi făcuse patru oameni de zăpadă lângă prispă. Acasă, Alexandru a stat numa-n pat, cobora doar să-şi facă nevoile. Soda îi arsese gâtu, avea sub pernă, la îndemână, un ştergar în care scuipa de o sută sau de o mie de ori pe zi. Scuipa şi gemea.

— Simt, Che Andrei, îmi zicea, cum mi se lărgeşte întruna gâtu. Se rup rânduri-rânduri de piele şi se lărgeşte groapa.

Îl hrăneau pe un căpeţal de furtun înfipt în burtă. Venea lumea şi se minuna. El scotea dopu din capu furtunului şi le dădea la oameni să miroasă. Ascultă, să ştii, maţele omului miros frumos, ale lui Alexandru parcă erau presărate cu levănţică. Nevastă-sa fierbea bine mâncarea, o strecura şi i-o turna cu lingura în pâlnia pusă în gura furtunului. Dura mult până să verse în el tot sosu din strachină, iar în timpu ăsta el plescăia din limbă sau mesteca din fălci, cu gura închisă. Asta, din obişnuinţă, că doar nu simţea gustu mâncării. Într-o zi, când stam lângă patu lui şi mă gândeam că are să moară, îl văd că face un semn muierii şi ea scoate o damigeană cu vin.

— Che Andrei, mă întreabă Alexandru, cât ai băut dumneata în viaţă?

— Mult. Dacă ar fi, măi Alexandre, să am în burtă toată

băutura pe care am supt-o şi tu m-ai apăsa cu pumnul pe buric, aş îneca juma din Dobrogea asta nenorocită. Ar merge lumea până la genunchi prin vin şi ţuică.

— Atunci, hai să bem, zice Alexandru.

Un pahar eu, un pahar el, am uscat damigeana.

Eu beam ca tine, ca ăla, beam aşa cum se bea, vărsăm vinu-n gură şi-l dam pe gât. Alexandru, însă, direct în burtă. Un strop n-a dat pe-alături. Ne-am pilit amândoi, tun. Da una nu-mi ieşea din cap: „Cum dracu, ăsta bea fără să bage în gură şi-i mai chiaur ca mine?!“ Asta n-am s-o uit niciodată: eu am băut cu cine s-a nimerit, şi cu om şi cu cal, odată am îmbătat şi-un iepuroi, i-am dat drumul să se ducă şi el cădea mereu în fund, da ce-a fost cu Alexandru Căpălău, mai va să-mi spui tu mie că se vede pe toate drumurile!…

— Che Andrei! Costache Andrei din Aguleşti. Che Andrei!

Ăl care striga repeta numele bătrânului cu îndârjire, ca un apucat. Che Andrei se supără.

— Tâmpitu! Parcă strigă: prune, prunişoare uscate.

Ieşi de sub căruţă, izbindu-se cu creştetu de butucu roţii şi răcni înfuriat:

— Ce vrei, mă Caramet, de ce urli, nerodule? Mă vezi că sunt aici şi strigi întruna ca animalu: Che Andrei, Che Andrei, Che Andrei. Strigă şi preţu, dom’le, că poate m-oi fi scos la vânzare şi eu nu ştiu.

— S-a înecat prinţu, Che Andrei, anunţă Caramet în şoaptă, cu faţa strălucind de bucurie.

Era un om înalt, bine construit. De pe frunte şi de sub tâmple i se scurgeau pe gât, în pieptu păros, dâre de sudoare.

— Care prinţ? întrebă Che Andrei. Vorbeşte desluşit: Buric, sau guzganu ăl bătrân?

— Bătrânu. A intrat să se scalde în Lacul lu Bădel, împreună cu nevastă-sa şi i-a tras dracu de picior la fund. Asta era ieri dimineaţă şi apa nu i-a scos nici astăzi. Lacu e plin de brădiş.

— Dă-mi o băncuţă de nichel să-mi frec cucuiu cu ea, ca să dea îndărăt. Prinţu, treaba lui, s-a liberat, de-acum n-o să se mai plângă de ger. Era rău de frig, ceva de speriat! Ardea o pădure pe iarnă ca să se încălzească, iar primăvara tot s-alegea cu două-trei deşte degerate. I le vindeca Şoava-ţiganca, învelindu-i-le în foi de varză acră. Acum, zici că s-a spart nuca. Ce să-i faci, o să ne îmbătăm la pomană!

— Trebuie să-i scoatem noi pe înecaţi, Che Andrei. Administratoru spune că Şuţu-Buric dă un premiu de-o sută de mii ăluia de-i găseşte.

— Precis? se aprinse Che Andrei.

— Ce dracu, domnule, l-am auzit cu urechile mele: o sută de mii. Am cumpărat o barcă. Pe lac, şi după ei! Trebuie să ajungem acolo înainte de a se întinde vorba în tot târgu.

— Mergi cu noi, Ioane, îmi zise Che Andrei. Îl luăm şi pe băiat, măi, e a lu Neculai Mohreanu. Dai dracului târgul ăsta răpănos şi mergi cu noi! Auzi, Caramet, noi singuri avem dreptu să-l găsim pe prinţ, că-l cunoaştem de la Plătărăşti. Scăpăm de Dobrogea, camarade, îmi spune mie inima că noi trei o să punem laba pe părăluţe.

— Nu mai suntem trei, suntem patru, spuse Caramet. Barca e în căruţa lui Titi Şorici. El m-a trimis după voi. Adică numa după matale, că nu ştiam de ăsta a lu Mohreanu.

— Lasă, măi, e bun băiatu, o să-l punem să calce apa, os tânăr!

— Te iau, îmi zise Caramet, cântărindu-mă din ochi, da, să ştii, nu primeşti parte egală.

Am plecat fără să-i spun o vorbă lu Pasalac. În marginea ailaltă a târgului, Titi Şorici aştepta cu caii înhămaţi. Ne-am atârnat de loitre şi el a dat bici cailor, care se smuciră în galop. Goneau, şi oasele spinării jucau sub pielea lor ca nişte mosorele. Şorici mâna încordat, stând în genunchi în barca legată de coşul căruţii. De trei ori întoarse capul şi mă privi cruciş peste umăr. Goneşte

de parcă vrea să ne piardă, mă gândeam. Şi el, ca şi Caramet, nu vrea să împartă banii în patru grămezi. Peste ani, Titi Şorici mi-a spus că i se păruse atunci că în căruţa lui nu urcasem eu, ci tata, şi el voia să strige:

— Măi Neculai, trebuia, mama mă-sii, să fărâmăm toate bărcile ăluia din târg, că-i nenorocire câte are şi-o să umple lacu de ele când s-o afla de păţania prinţului şi de premiu.

Jos la lac, când am pus luntrea pe apă, am băgat de seamă că n-aveam cângi.

— Nepricopsiţilor, ţipă Che Andrei, aţi trăit o viaţă lângă Dunăre şi lângă Noian, şi nici atâta lucru nu v-a dat prin cap, să luaţi cângi!

Smulse oiştea căruţii, o propti în mal şi, dintr-o opintire, zvârli luntrea la vreo zece metri pe apă. Şorici şi Caramet apucară vâslele. Eu, lepădând hainele, trecui la prova. Iscodeam împrejur, cu ochi de uliu, prin roatele de lintiţă şi brădiş să descopăr o urmă de-a înecaţilor: vreo fâşie din costumele lor de baie, sau colacii de salvare cu care porniseră în larg şi se spărseseră dracu ştie cum. La spatele nostru, Che Andrei, cu bentiţa neagră înnodată la ceafă în formă de fundă, vântura oiştea prin apă într-o jumătate de cerc largă cât aria şi toca prosteşte din gură, cum fac copiii când umblă să găsească un lucru pierdut:

— Scoate drace ce-ai furat, că te duc la spânzurat.

— Hei! se supără Şorici. Nu mai zi dracu. Zi *Tatăl nostru,* dacă vrei să ne-ajute cineva.

— Feţi-logofeţi, prinţişorilor, continuă Che Andrei fără să-l audă pe Şorici, vă găbjim noi, nicio grijă. Aşteptaţi liniştiţi şi vă scoatem noi cu burta la soare.

Caramet, însă, luă de bună povaţa lui Şorici, căci începu să murmure în barbă:

— Tatăl nostru, carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău...

— Şorici! urlă deodată Che Andrei. Vin ăia din târg, au aflat cu toţii şi vin potop să ne sufle bănişorii. Dacă nu se întâmplă ceva, dacă nu se despică pământul sub ei să-i

înghită, ne lasă calici, camarade.

Şorici şi Caramet îngheţară la vâsle. Din stepă, tăind-o peste mirişti, se apropiau de lac, într-o rostogolire drăcească, zeci de căruţe, călăreţi care se întreceau să şi-o ia înainte unu altuia, oameni pe jos, în cete sau singuri, cu toţii parcă împinşi de la spate de-o cireadă de boi turbaţi, slobozită în târg să-l întoarcă cu dosu-n sus, să-l împrăştie cu coarnele, să-l răvăşească.

— Haită de lepre! strigă Che Andrei, ameninţând cu oiştea în vânt. P-ăla care s-apropie întâi, p-ăla care are curaju s-o facă, îl pocnesc la moacă în numele tatălui. Vrei să înhaţi premiu, lepădătură din fundul Dobrogei! O să te dumic momeală la cosacii, săbioarele şi băloşii din lacu ăsta!

— E dreptu lor, zise Şorici, n-ai cum să-i opreşti.

— Nu-i aşa, se împotrivi Caramet, pe noi ne-a oropsit cel mai mult Buric şi noi trebuie să-l scoatem pe ta-su.

— Hai, apucă vâsla. Cine-o avea noroc îl scoate.

— Uşor îţi vine ţie s-o faci pe deşteptu, dar eu am băgat capital în luntre.

Reluarăm căutatu cu înfrigurare. În timpu ăsta, noii veniţi aruncară pe apă douăzeci şi trei de luntri. Ăi care n-apucaseră bărci, smulseră podelele căruţelor şi făcură plute din ele. În câteva minute, pe o întindere de aproape doi kilometri, lacu forfotea de oameni. Tătarii intraseră cu caii, agăţaţi de cozile lor, îi mânau cu chiote şi cu lovituri către mijlocu lacului, iar în vremea asta cercetau cu picioarele, orbeşte, în covorul de brădiş, forfotind de lipitori. Mulţi dintre ăia care n-aveau nici bărci, nlci cai, se avântară în larg, înotând voiniceşte. Un flăcău, gol puşcă, încălecase o buturugă şi vâslea cu braţele. Strigătele şi bălăceala se amestecau cu înjurăturile. Al doilea val, năvălind din târg, împinse pe apă, spre uimirea tuturor, sicriile despre care-mi vorbise Enache Pasalac, dimineaţa, şi patru hârdaie uriaşe pentru spălatu rufelor. Într-unu din sicrie, mânuind o jordie lungă de-un stânjen, urcase starostele călugărilor de la bisericuţa de pânză. Zărindu-l,

Che Andrei îşi ieşi din minţi.

— Popo, eşti un *iritic.* Eşti de două ori mai mare secătură decât socru-meu. Eşti un... Ce sunt ăia, Ioane?! îşi curmă şiru înjurăturilor, holbându-se mirat spre două bărcuţe albastre în care se legănau, gălăgioşi, nişte măscărici de circ, în costume strălucitoare, de spectacol, şi cu măşti deşucheate lipite pe faţă.

— Artişti care fac lumea să râdă.

— Strigă la ei să-şi ia tălpăşiţa, răcni Titi Şorici. Ăştia au bani destui. Să se ducă dracului. Nici aşa nu merge.

— Măi scamatorilor! mi-o luă înainte Nae Caramet. Spălaţi putina până nu vă fac eu o scamatorie, să mă ţineţi minte toată viaţa.

— Uite că nu vrem, i se răspunse.

Che Andrei lungi oiştea spre bărcile albastre şi făcu lucru ăsta cu atâta însufleţire, încât fu cât pe-aci să se prăvale în apă.

— Te fac eu să vrei, pezevenghiuie! Dă îndărăt, Nae. Şorici, bate contra, camarade. Aşa! Netrebnicii ăştia îţi falşifică hârtia de-o sută cât te ştergi la ochi şi vin să-şi bage mutra şi-aici. Stai că ţi-i spintec eu!

Înfricoşaţi, cei de la circ suciră luntrile spre mal. Am stat pe lac patru ceasuri încheiate, timp în care trecurăm de două ori prin răcorile groazei: prima dată, când flăcău cu buturuga scoase din ape un ciolan de cal, pe care-l vântură deasupra capului răcnind: „am dat de ei, sunt aici“ şi toată lumea se năpusti într-acolo ca să se arunce cu capul în nămolu de pe fundul lacului; a doua oară, când patru inşi, clănţănind de frig, ieşiră din apă, undeva la un colţ al malului, târând o plasă pe care o urcară mototol în căruţă şi porniră în trapu cailor.

— Pe ei, strigă Caramet. L-au pescuit pe prinţ şi fug!

Asmuţiţi de strigătele lui Caramet, opt călăreţi porniră în galop după căruţă. O prinseră din urmă şi o răsturnară cu roţile în sus. Din coş se vărsară în prafu drumului patru maldăre de stuf, plasa, un paner cu peşte şi trei guri de ham şterpelite din târg. Seara, frânţi de oboseală, ne

înapoiarăm la mal. Căutarea se dovedise zadarnică şi multă lume luă calea târgului îndărăt. Noi rămaserăm pe loc, să mâncăm şi să ne mai încercăm o dată norocu, pe lună. Eram sleit, mii de ace îmi împungeau ochii, pentru că sărisem de zeci de ori în apă şi dădusem ascultare lu Che Andrei, care-mi spusese să umblu pe la fund cu ochii deschişi.

— Îmbucă cu nădejde, îmi zise Titi Şorici, văzându-mă că mestec în silă bucăţile de pastramă tăiate mărunt cu cuţitu. Când mai creşte niţel cocoaşa lunii, mergem iar să ne-nmuiem călcâile în apă. Trebuie să-i găsim, spuse el, şi repetă rar: trebuie. Dacă nu-i găsim în noaptea asta, mâine nu mai avem loc aici, c-au să aducă pescari de la mare cu scule speciale.

Mâncând, am adormit. Prin somn, am simţit mâna cuiva îndesându-mi la căpătâi o buleandră făcută sul. Când m-am sculat, luna crescuse doar de un deşt. Nu dormisem nicio jumătate de ceas. La spatele căruţii, Caramet se certa cu Che Andrei. Schimbau vorbe aspre, cu voce scăzută.

— Asta-i pungăşie, se repezea Che Andrei, şi eu nu dau voie să fiu prădat ca la drumu mare. Titi Şorici, pune domnule, mâna, să-l trântim pe golan pe roata căruţii şi să-l legăm burduf.

— Încearcă, zise Caramet, şi să vezi cum îţi zbor măselele din gură.

— Ce au? l-am întrebat pe Titi Şorici.

— l-am găsit pe prinţi, răspunse Şorici, şi…

— Eu i-am găsit, nu voi, sări Caramet. Eu singur. Şi se cuvine. jumate din suta de mii. Nu vreţi aşa, nu pupaţi nimic. În vecii-vecilor nu vă duc la locu unde zac alde Şuţu.

— Daa? făcu Che Andrei din gât, ameninţător. O să spui tu şi păcatele mă-tii, şi-ale bunică-tii, şi…

Strângând pumnii, se năpusti să-l pocnească pe Caramet. Da Titi Şorici, mai iute, îi prinse braţu şi i-l răsuci la spate.

— Fără tărăboi, că se strânge lumea. Dacă nu taci, îţi înfund gura cu iarbă.

Şorici se întoarse încet spre Caramet şi continuă sec:

— O să fie cum vrei tu. Hai, du-ne-acolo.

— Mai întâi să-mi garanteze şi ăştilalţi.

Tăcut, cu obrazu cenuşiu ca ardezia, din pricina lunii care-l lumina de la spate, Şorici îşi ridică ochii îngropaţi în orbite adânci, şi privirea lui pătrunse în Caramet ascuţită, grea de ură. Şorici era slăbănog, deşirat, pe jumătate chel şi avea dinţi rari şi laţi.

— Bine, se-nvoi Caramet, îmi ajunge vorba ta. Luaţi păturile cailor şi veniţi.

Înecaţii – Caramet dăduse peste ei întâmplător – zăceau în stuf, la vreo cincizeci de metri de mal, sub un cocioc. Am intrat la ei îmbrăcaţi – apa ne udă pantalonii până la genunchi – i-am înfăşurat în pături şi i-am târât la mal prîntr-un vad al năvoadelor. Che Andrei rămăsese în drum, pândea să nu se apropie cineva. Cât umblarăm prin apă, nu se întâmplă nimic, da-n momentu când suirăm pe mal, auzirăm înaintând către noi, dinspre târg, un grup de oameni. După râsetele şi gălăgia pe care o făceau, ne-am dat seama că în grup sunt cel puţin zece inşi. Luaseră cu ei şi doi câini care mârâiau şi lătrau fără încetare, întărâtaţi de şoaptele ce se ţes noaptea în stepă sau de hârciogi. Ştiindu-i pe toţi setoşi de câştig, la fel cum eram şi noi – suta de mii oferită de Şuţu-Buric aprinsese toate minţile – ne gândirăm că au să ne smulgă morţii din braţe şi teama c-am pierdut totu ne făcu să înţepenim în drum, neputincioşi, complet lipsiţi de vlagă. Să ducem morţii înapoi, în stuf, ne era peste putinţă: cel dintâi pas în apă ne-ar fi trădat. Şi tropăiturile, Doamne-Dumnezeule, se auzeau din ce în ce mai desluşit, răsunau acum la vreo sută de metri, îndată după colţu malului acoperit cu tufe de mărăcini. Nae Caramet, primu, se dezmetici din starea aia neghioabă. În deal, la vreo zece paşi de noi, se căsca gura unei gropi de lut. Caramet luă moarta în braţe şi-i făcu vânt în hrubă. Aceeaşi cale o

urmă, într-o secundă, şi bătrânul prinţ Şuţu. Uşuraţi cât de cât de povara spaimei, ne întoarserăm la mal şi aprinserăm ţigări, prima ţigare din viaţa mea. Tremuram.

— Asta zic şi eu moarte boierească, rânji Che Andrei şi vorbele astea întoarseră liniştea în noi. Prinţu-i prinţ şi când e viu, şi când e stârv. Uite, ăştia, alde Şuţu, când trăiau, au avut de toate cu vârf şi îndesat. Au dat ortul popii, şi iar bogăţie pe caipu lor: trei îngropăciuni în câteva zile. Ieri i-au îngropat apele, astă noapte noi şi poimâine Buric.

Grupu ajunse în dreptu nostru şi trecu mai departe. Erau soldaţi, cu felinare şi cu bărci de cauciuc. Călcând de-a latu dârei lăsată de păturile în care cărasem morţii, unu din câini se smuci şi începu să schiaune şi să latre. Soldatu care-l purta de zgardă trase scurt şi grăbi pasu să-şi ajungă din urmă tovarăşii.

— Ai văzut, spuse Che Andrei, javra era cât pe-aci să ne lase lefteri. Noroc de răcan, că-i prost ca o piftie.

Când umbrele soldaţilor se şterseră cu totu în noapte, Titi Şorici aduse căruţa lângă groapă, lungirăm morţii în coş, ne urcarăm şi noi deasupra, în scobitura bărcii, şi pornirăm, apucând-o pieptiş, pe vadu ăl mai apropiat, rupt de ploi. Frica nu-mi trecuse cu totu. Mi se părea că potcoavele cailor ţăcănesc asurzitor şi-mi venea să scot cămaşa, s-o rup şi să le înfăşur picioarele în cârpe. Sus în stepă, departe de orice primejdie, Titi Şorici opri caii şi aruncă în căruţă un purcoi de orz. În urmă, pe Lacu lu Bădel jucau prin noapte, ici şi colo, lumini mohorâte. Se mişcau în lunecări încete şi focu lor în scădere, tremurat, vorbea de speranţa răbdătoare şi cruntă din inimile celor intraţi pe apă să găsească morţii şi, o dată cu ei, norocu, suta de mii.

Casieru de la Aguleşti al lu Alexandru Şuţu-Buric îi înmână banii lui Caramet chiar a doua zi. El îşi opri cincizeci de mii, franc numărat, şi cincizeci de mii ne dădu nouă. Numărătoarea se făcu la cârciumă, de faţă cu tot

satu. Împărţirăm la oameni cinci vedre de rachiu şi zece pulane de salam. După a doua vadră, Titi Şorici îşi înnodă banii în pestelcă, se înclină adânc către oameni, ieşi în stepă prin curtea din dos a cârciumii şi, în aceeaşi zi, pe înserate, plecă înapoi la Dunăre să-şi răscumpere căsuţa şi trei pogoane. Până la podu de la Vadu Oii l-au însoţit, ca să-l apere de hoţi, doi cumetri pe care şi-i făcuse în Dobrogea. Che Andrei şi cu mine băurăm până în zori. Patru lăutari, cu ţambalele, cântau să ridice cârciuma în sus. Che Andrei jucă desculţ pe podele, ţinând pe după gât o băbuţă din munte, îngrijitoare de păsări la arman, înghiţi, făcând mare haz, o hârtie de cinci sute – striga morfolind hârtia: „iaca mâine-o să mă c... şi eu bani ca Buric“ – iar la urmă ceru să fie cununat numaidecât cu baba Clănţoaia. Ca să-i facă chefu, trei inşi, turtiţi de rachiu, plecară să-l scoată din aşternut pe popă.

— Mă mut la munte, ţipa Che Andrei, căci, camarade... şi-o dădu în cântec:

Românaşului îi place
Sus la munte, sus la munte la izvor.
Liber şi să fie-n pace
Al naturii, al naturii domnitor.

Da popa de la Aguleşti nu veni să-l cunune. Ştia cu cine are de-a face. În zori, când eram făcut praf, Caramet mă scoase afară şi-mi spuse:

— Ai o datorie mare pe lume.

— Du-te dracului.

— Ai datoria să-l răzbuni pe tat-tu. Dă-mi banii care ţi-au mai rămas şi-ţi spun cine-i vinovat de moartea lu tat-tu.

Eram beat şi i-am dat banii. Mi-am oprit numai două mii.

— Hoţu Tulea Fălcosu e vinovatu, îmi spuse. Du-te şi caută-l pe Neicu Jinga. Neicu ştie unde dai de Ţulea, du-te, trebuie, răzbunarea e armă dreaptă...

— Mare, mare ticălos mai eşti, am râs eu, mă trimiţi la ocnă! şi l-am sărutat.

— Nu-ţi luam banii, se înduioşă el, da vreau să mă însor. Duminică o peţesc pe fata lui Foti Tomescu din Lacovişte. Vreau să mă întind la caşcaval. Vreau să înghit toată roata. Iar tu du-te la Neicu. E chemarea ta să-l răzbuni pe tat-tu. La primăvară se împlinesc şapte ani de la moartea lui. După obicei, trebuie să-l dezgropi, să-i ungi oasele cu vin şi untdelemn şi să-i mai citească popa o dată pentru odihna oaselor. Da cum să-l dezgropi când laşu trăieşte?! Trăieşte şi nu mai e la Brăila. Singur Neicu ştie unde e. Du-te şi caută-l pe Neicu. Hai, ia-o la picior. „Hoţule, Ţulea, să-i spui, sunt fecioru lu Neculai Mohreanu şi-am venit pentru o socoteală veche cu taica. Hai s-o încheiem.“ La Dunăre, moartea se plăteşte cu moarte. Du-te şi ţine drumu tot înainte, cu ochii la luceafăru de ziuă. Uită-te la el, la luceafăr. Străluceşte ca guşa porumbelului, iar eu, subsemnatu Nae Caramet sunt o scârnăvie.

— Caramet! strigă Che Andrei din uşa cârciumii, gura la canea, camarade! Bei, mori, nu bei, tot mori. Să bem, barem să ştim de ce-am crăpat!…

III

UNSPREZECE ZILE MAI TÂRZIU, Ion Mohreanu ajunse la Plătărăşti, dar Neicu Jinga nu mai era în sat, din mai. Întors invalid de pe front – trei deşte de la mână tăiate – Neicu îi făcuse de petrecanie unui neamţ de la spitalul veterinar instalat în curtea şcolii şi fugise în baltă.

Titi Şorici, la care trase Mohreanu, se învineţi de furie auzind că acesta se lăsase jecmănit de Caramet.

— Trebuia să-i suceşti gura la ceafă, şarlatanu! Uite, pun caii la căruţă şi mergem după el, să-i fărâmăm coastele.

— Nu mă mişc de-aici până nu-l găsesc pe Neicu.

— Unde-ai să-l găseşti, vreau să ştiu? Balta asta e largă cât o ţară. Zăcătoarea fiarelor şi raiu hoţilor. Jandarmii, cât îs ei de jandarmi, nu-s în stare să-i ia urma, şi-o să-l găseşti tu! Cum?

— O să-i pândesc pe-alde frate-su. Pe nea Gheorghe Jinga şi pe ţaţa Vetina. Nu se poate să nu ştie ei de culcuşu lu Neicu.

Titi Şorici se scărpină în barbă. Trăgea rar cu unghia de la degetul mare, bombată, crăpată şi îngălbenită de tutun.

— Gheorghe nu-i de pus la socoteală, urmă el mai potolit. Gheorghe l-ar vinde şi pe Dumnezeu, darmite pe frat-su Neicu! L-ar da pe un mertic de orz sau numai pe-un pumn de coacăze. Gheorghe şi cu Pavel Berechet, bărbatu Vetinei, fac armata acasă, sunt şefi peste grădina de zarzavat a regimentului 3 artilerie Franţa şi l-ar da pe

Neicu c-o tavă de colivă pe deasupra, ca să nu-i clintească pe ei din loc. Atâta vreme cât Neicu e liber, sunt cu frica-n sân mereu. Şi prin somn le ţâţâie târtiţa şi le vuieşte capu de groază, că acum-acum vin ăi mari belea pe capu lor: ni-l daţi pe Neicu, viu sau mort, sau de nu, pe front, mama voastră, la goniţa morţii.

— Mă tocmesc argat la Berechet, spuse băiatul. Am şi vorbit. De mâine la lucru. Şi la pândă în calea Vetinei, ziua, în curte, noaptea, în stuf.

— Ai avut bani să-i mănânci cu lingura şi acum, argat! se încruntă din nou Şorici.

— De bani, nu-mi pare rău.

— Nici n-are de ce, c-ai fost prost. Ce-ţi zici tu? Vetina s-a ţinut cu tata şi-o să mi-l dea în palmă pe Neicu.

— N-am ştiut până azi că ea… cu tata…

— O ştii acum. Şi, iaca, s-o ştii şi p-ailaltă. După tat-tu, s-a ţinut şi cu Tulea Fălcosu. Mi-a spus Che Andrei, când eram la Aguleşti, că i-a văzut petrecând împreună la Brăila. Morţii se uită, vezi tu! Mai ales când e vorba de muieri. Înţelegi ce vreau să zic?

— Nu.

— Dacă erai umblat la femei, ai fi înţeles.

— Ştiu cum e cu femeile. M-a învăţat o fată de la circ.

— Te-a învăţat prost. O să înţelegi când o să faci dragoste cu a doua femeie. Sau cu a treia.

— Nu ştiu ce e de înţeles în asta.

— Ia aminte la soldaţii de sub comanda lu Gheorghe şi-a lu Berechet, la ei şi la muierile lor, şi o să pricepi totu.

Băiatul se întinse cu picioarele spre sobiţa de tuci în care duduia focul, măcinând cărămida de pe dinăuntru, şi zâmbi. Hornul, care fusese curăţat de curând – întors de la Dobrogea, Titi Şorici se canonise jumătate de zi, cu capul înfăşurat în ştergarul de vase, să dărâme cuibul de cioară clădit la opt palme mai jos de buza peste care se prelinge fumul, şi să răzuie funinginea depusă în straturi – trăgea bine, flăcările urcau jucăuşe până în coşul burlanului, şi acolo, pentru că tabla se îmbucase prost,

răzbăteau în afară nişte codiţe aurii. Spuma aceea dogoritoare semăna cu părul fetei de la circ.

— Culcă-te, spuse Titi Şorici. În noaptea asta, eu merg s-arunc vârşiile în Noian.

— Dacă vrei, îţi ţin tovărăşie.

— Nu, zise Şorici şi ieşi.

Duşumeaua spălată în trei ape lucea ca un covor de spice, noaptea, sub lună.

Apele Noianului, umflate de vânt, se spărgeau cu zgomot înfundat la malul nisipos.

Ploua.

Era la sfârşitul lunii august şi vremea se răcise pe neaşteptate, prevestind desfrunzirea timpurie a pădurilor de sălcii. De peste Dunăre se ridicau, noaptea, grămezi de nori cenuşii – fulgere ţâşneau prin ei ca firele de bale împrăştiate deasupra ieslei de sforăiturile unui cal căruia i-ai dat să mănânce pleavă – şi în spartul zorilor ploaia începea să se reverse pe arii, îngânându-se cu scârţâitul obloanelor în legăturile de fier, cu uruitul de vânturătoare al vântului. Ploua şi parcă-n acelaşi timp bâzâiau deasupra satului sute de cimpoaie.

Vetina, care fusese după ciuperci pe insuliţa din mijlocul Noianului, ascunse luntrea în stuful jilav, răscolit de-un şuier rece, coborî în cărarea înecată de mâl, ţinând cu mâna de poalele fustei, şi sui pe mal în fundul livezii, în curtea şcolii, la spitalul veterinar nemţesc, răsunară, la intervale scurte, trei bătăi într-o toacă de lemn. Era ora cinci după amiază.

„Se împarte cafeaua“, îşi spuse Vetina şi, punând jos legătura cu ciuperci, se apucă să răzuie noroiul de pe bocanci, trăgând cu tălpile prin iarba udă.

Trifoiul cu flori viorii, mari cât căpşunile, de pe fâşia de pământ care desparte curtea lui Berechet de-a lui Titi Şorici, clipea vesel prin smocurile de ceaţă.

Deodată, Vetina încremeni, cu ochii lărgiţi de spaimă: printr-o spărtură din îngrăditura livezii o privea Neculai

Mohreanu. Capul ca de înecat al lui Neculai, pe care ea îl strânsese la piept în nopţile lor de dragoste, întârzie o clipă şi dispăru. Îşi dădu seama că nu putea să fie Neculai – omul murise de şase ani – „e Ion, fecior-su... Doamne, de când a venit la noi am mereu vedenia ăluilalt... trebuie să se ducă de-aici“, totuşi tremura ca o nuia, o frigeau tâmplele, iar buzele groase – aia de jos, uşor răsfrântă, cea de deasupra plină şi azvârlită un pic la colţuri – i se mişcau fără să închege un sunet. „E o prostie, căută ea să se stăpânească, e mort Neculai, e mort şi duhu lui... Băiatu o fi venit să rupă iarbă pentru porci.“

Ridică şorţul cu ciuperci şi porni spre casă, ocolind livada prin lanul de trifoi. Unde i se păruse că s-a arătat capul lui Neculai Mohreanu văzu în pământul negru, clisos, urme de paşi: două şi încă două şi pe urmă nimic. Urmele dădeau impresia stranie că omul căzuse de pe o cracă a prunului din răzor, apoi mai făcuse un salt, cu picioarele lipite, dând să-şi menţină echilibru, după care dispăruse complet şi nu mai era niciun semn care să-ţi arate încotro o pornise, ca şi cum l-ar fi înghiţit pământul. „Unde e, îşi spuse Vetina, că doar adineauri şedea aici?!“

Şi simţind cum o cuprinde din nou spaima, o apucă fuga la deal. Un fir desprins din ciorapii ei de lână se agăţase de tulpina unui scaiete şi pe măsură ce se depărta de locul unde o pândise năluca lui Neculai Mohreanu, ciorapul de pe stângul se deşira, dezvelindu-i pulpa groasă, înroşită de frig.

Intră în casă, izbindu-se în treacăt, cu umărul, de comarnicul cu vase. Lepădă flaneaua şi fusta şi îmbrăcă o rochie verde. „Să stea ploaia, se gândi, şi mă duc la părintele Oancea: dezleagă-mă, sfinte părinte, milostiveşte-te!“ în odaie mirosea a unsoare de hamuri şi a efecte ostăşeşti, pătrunse de transpiraţie. Mirosul venea de la centura şi uniforma lui Berechet, atârnate în cui, sub ceasul de perete, închis ca într-un sicriu în ramă neagră de lemn.

Scoase dintr-o cutie un baton de vanilie şi muşcă din el.

Gura i se umplu cu salivă dulce-amăruie. Înghiţi. Apoi, frecându-şi mâinile pe învelitoarea batonului, şi le trecu prin părul negru, bogat, şi aroma aceea, amintindu-i de sărbătorile patimilor lui Christos, îi învălui întreg corpul. Se frecă cu vanilie şi pe umeri şi la subţiori, ridicând braţele în faţa oglinzii, bucuroasă, cântărindu-şi cu plăcere frumuseţea trupului ars de soarele verii, umerii groşi, ochii mari cu pleoape groase. Pântecele, odihnindu-se într-un fel de aşteptare leneşă sub rochia verde, cobora cald şi moale spre şoldurile rotunde. Cu vinovăţie necugetată, Vetina şi-l mângâie cu vârful degetelor.

Se opri. În odaia alăturată vorbea Pavel Berechet. Trase încet de perdeaua de stambă de pe geamul uşii şi-i văzu dincolo pe Berechet, pe Titi Şorici şi Ion Mohreanu, şezând în jurul mesei, lângă o oală cu rachiu şi un castron cu pepenaşi muraţi. Ion se aşezase cu spatele la uşă, îşi ţinea picioarele sub scaun şi Vetina, văzându-i tălpile bocancilor uscate, cu două rânduri de ţinte strălucitoare, simţi o uscăciune în gât, făcu un pas de-a-ndaratelea şi se lungi pe pat, cu ochii închişi.

— Dumnezeule, murmură ea, ai milă!...

— Noroc, Titi Şorici, îl auzi de-alături pe bărbat-su. Am treizeci de oameni sub comanda mea, o tabără...

„Iar îşi dă drumu! se îngrozi Vetina. O, să te ia dracu!“ îl blestemă ea şi-şi astupă urechile cu perna. Din întuneric, răsăriseră şiruri de cruci mohorâte şi ţepene, ca martorii de pământ pe care săpătorii de şosele îi lasă în picioare, semn de măsurătoare a muncii prestate. Vetina sări în picioare, smuci de ivăr şi ieşi în ploaie. Frica gonea prin ea ca un cârd de şoareci izgoniţi de un val de fum ardeiat.

Ca să se liniştească, întinse ceafa sub şuvoiul de apă care se scugea de la streaşină.

Scund, slăbănog, cu creştetul chel – mai chel ca al lui Şorici – cojit în obraji de pecingeni, Pavel Berechet plimbă printre măsele o sămânţă de pepene şi o scuipă în palmă.

— Tabăra din ograda mea?... Titi Şorici, ţi-ai răscumpărat casa, bem aldămaşu a doua oară, tu plăteşti, n-ai tras cu dinţii de bani nici când ţi-am fixat preţu răscumpărării, ţie pot să ţi-o spun pe şleau: tabăra s-a născut din tertipurile domnilor ofiţeri... Tu, măi băiete, stai aici, asculţi, da să fii ca peretele ăla: o vorbă să n-o duci mai departe... Domnii ofiţeri, toţi, au moşii întinse. Granguri, se ştie. Pac! zice statu, facem război. Facem, zic ofiţerii, dacă trebuie să facem, dar facem şi legea „mobilizării pe loc“. Cultivatorii de tutun, cultivatorii de bureţi de baie şi de ricin sunt scutiţi de front. Deşteaptă chestie: vine că munceşti la tine, pentru stat, da boieru ştie că trebuie să te duci şi la el să lucrezi în dijmă, dacă vrei să te saturi. Pe urmă mai sunt reformaţii, de-alde tine, şi învârtiţii, ca mine şi cumnatu Gheorghe. Eu şi cumnatu am primit ordin de concentrare la două luni după ce s-a deschis frontu. Ne-am ars, m-am gândit, şi ne-am ars rău de tot. Noi, de recruţi, slujisem într-o unitate de geniu, în ordine însă scria că suntem obligaţi să ne prezentăm cu: cal, hamuri, şa, căldare de adăpat, sac pentru ovăz, pătură, patru chingi de rezervă, adică tacâmu complet al călăraşilor cu schimbu de pe vremuri. Cumnatu Gheorghe, când citeşte, ia foc:

— Vor caii noştri, domnii ofiţeri?! Ei bine, o să mergem călări pe coada măturii. Armata e stăpână pe capu meu, în agoniseala mea să facă bine să nu-şi bage botu. E destul că intru eu în fierbătoare, cal nu dau nici dacă-i vorba să-l pupe sub coadă toţi generalii.

— Măi cumnate, stai! Nişte plocoane şi ceva bănuţi tot trebuie să ducem.

El râde:

— Berechet, fir-ai al dracului, forfăie gărgăunii cu miile în căpăţâna ta! Îi ungem, se-nţelege c-o să ungem osia.

Doujpatru de ore, cât ne mai era îngăduit să rămânem în sat, am băut, închinând cu oala pe la toate neamurile şi ne-am mângâiat muierile.

— Vetină, i-am spus nevesti-mii, să te porţi cinstit în

lipsa mea. Să nu-mi pătezi obrazu! Aflu ceva, rup o zi, vin aici şi te înec.

În ascuns, ca să fiu sigur, am pus-o pe cumnata Diculeasa s-o observe. Pentru ostenească am plătit-o cu patru saci de puf şi zece legături de păr de porc, numa coamă. Vine a doua noapte, timpu plecării. Cumnatu Gheorghe mă anunţase de la prânz c-o să călătorim cu vaporu de pasageri. Una: nu ne trăncănea, a doua: era şi mai vesel, întrucât, de la o vreme, punţile şi burţile vaselor gemeau de concentraţi, care o ţineau tot într-o petrecere. Că, ce să facă omul când se desparte de meleagurile dragi şi se duce la moarte? Bea, cântă, chiuie. Da toate astea, fără veselie, mai mult din disperare. Noaptea, la trecerea cursei, muierile tinere, se furişau până în marginea Noianului şi priveau ca nebunele la vapoarele în drum spre Brăila şi Galaţi. Larma ălora care plecau le smulgea suspine şi smiorcăituri, iar când venea timpu să se întoarcă în aşternuturile goale, le apuca o silă şi o greaţă de la lingurică.

— Gata, măi! strigă cumnatu, apărând în prag.

Era îmbrăcat cu tot ce găsise mai răpciugos.

— Hai, e vremea, a bătut clopotu la debarcader.

Da Vetina, de colo, pac!

— Lasă vaporu, nenică. O să mergeţi călări, aşa cum cere ordinu.

— Zău? Şi de unde să iau cal? Eu n-am hrănit caii pentru armată. Dă-mi tu unu de la tine dacă eşti atât de deşteaptă.

— Îţi dau. Intră în livadă şi caută sub poala nucului.

— De furat? întrebă cumnatu.

— De ce vrei să ştii? râse Vetina. Am dat o mie de lei pe el. Să nu-i goniţi, sunt obosiţi. Ăi care mi i-a adus i-a scos tocma din bălţile de lângă lacu Şerbanu.

La Brăila am lăsat caii în seama rândaşului de la hanu alde Şoroagă unde trag toţi ai noştri din Plătărăşti când merg la oraş şi-am plecat să ducem două cobiliţi cu păsări maiorului Leca, locţiitor de comandant la Cercu teritorial,

îţi spun numele, tu o să zici, Titi Şorici, că sunt prost, mă dau la mâna ta. Nu mă dau, maioru e pe front acum, ia-l la rost dacă mai poţi! Ne-a deschis bucătăreasa. Somnoroasă – mirosea a sudoare, da mai mult a scârnă de pisică – a înhăţat găinile legate perechi, le-a cercetat sub coadă p-ale ouătoare – uite-aşa depăna din deşte – şi le-a aruncat în ţarcu din fundu curţii.

— Dare de mită, zice cumnatu Neicu, care s-a luat în beţe şi cu statu şi cu nemţii, şi se ascunde acum în baltă, în zăcătoarea fiarelor cum zici tu.

Zică ce-o vrea. Eu ştiu c-am dat cu o mână şi am luat cu trei. Şi ce-am dat, vreau să ştiu? Găini, doi cai şi câte zece mii de căciulă, bani gheaţă. Am plătit ca să nu mă curăţ, Titi Şorici. Vreau să trăiesc o sută de ani, bătuţi pe muche şi să mor pe perna mea. Pentru asta mai dau dacă e nevoie. Nu-mi pare rău de nimic, decât de ăia patru saci de puf şi de păru de porc pe care craci lunguţi de cumnata Diculeasa, cu toate că m-am întors acasă în aceeaşi zi, n-a vrut să mi le dea îndărăt. Pac! te capăt eu cu una la mână, Pavel Berechet ştie să-şi ia şi capetele, şi dobânzile. Cu dinţii, dacă trebuie. Da fără mintea Vetinei, am fi păţit-o cu Leca. Fiindcă el ne trimisese ordinele, s-a văzut numaidecât când a ieşit în curte. Era în zori şi el iese în cămaşa de noapte, cu cruciuliţe. Noi doi, smirnă.

— Să trăiţi, domnule maior.

— A, Berechet şi Jinga! şi ne strânge mâna. Mă da beţivani mai sunteţi, vă duhneşte gura ca altă aia. Ce-aţi băut?

— Ţuică, zise Gheorghe.

— Ţuica, frate, atacă, e otravă curată. Să beţi vin.

— Ţuica e mai iute de picior, spun eu. Nici n-ai apucat s-o dai bine pe gât şi... gata, a şi ajuns la creier şi, la gâlceavă frăţie!

— Unde-s caii? mi-o reteză maioru.

— La Şoroagă.

— Cum sunt: globani sau...?

— Lei-paralei, domn maior. Chişiţa săltată, focurile vii,

neatinse, nările rupte…

— Gleznele?

— De căpriori. Lujer de floare.

— Îi luaţi şi-i duceţi în grajdu meu de la hipodrom. O să trec în dimineaţa asta să-i văd. Voi mergeţi la Cerc, vă prezentaţi la magazie, vă luaţi efecte şi arme, şi înapoi la Plătărăşti. Sunteţi şefi peste grădina de zarzavat a lu 3 artilerie Franţa. Jinga, cu socotelile, tu, Berechet, cu munca şi instrucţia. Armată la cataramă, sergent Berechet, gimnastică şi mânuirea armei. Da baza, pe gimnastică. Ţine cărţulia asta şi să-nveţi pe de rost toate figurile.

Ca pe apă le ştiu, Titi Şorici. Poţi să mă scoli din somn la miezu nopţii şi ţi le spun dintr-o suflare. La început, pentru dezmorţirea oaselor, aplecări pe faţă şi pe spate. Asta-i mizilicu. Pe urmă, pac! „Crucea ofiţerului tânăr“, „broasca jurământului“, „trotineta şcolii superioare de război”, „salamalâcu lu Osman-paşa în faţa colonelului Cherchez”. Plus, Titi Şorici, „săritura lui domnu maior Leca“. Un pic neruşinată, da face s-o ştii, „Drepţi! Pe scări, fuga marş!“ şi trupa, rap-rap-rap pe scările magaziei. „Drepţi! La săritură, în rând câte unu.“ Soldatul se apropie de marginea rampei şi sare cu călcâile lipite, pe salteaua cu paie aşternută pe pământ. Chestia aparte e că trebuie să ţină braţu întins în lături, iar palma stângă apăsată la îmbucătura picioarelor, ca şi când porneşti la o treabă serioasă şi îţi iese, piază rea, în cale, popa Oancea. E război şi soldatu trebuie să fie destoinic, Titi Şorici. Cumnatu Neicu şi-a ucis aliatu. Sau, mai bine zis, stăpânu. Am hrănit un criminal, Titi Şorici. Cumnatu Gheorghe, că-i e frate, nu se uita la Neicu nici cu dosu, l-a pus pe goană şi eu l-am cules şi l-am crescut. Pentru Vetina am făcut-o, da, adevărat, da untu de sub unghia mea l-am scos, şi el! Eh, tineretu de azi n-are recunoştinţă, noi am fost altfel: mai plecaţi în suflet, mai ascultători. Şi n-am dat cu călcâiu în ugeru vacii când ne-am făcut mari. Neicu s-a întors de pe front şi râdea:

— Ce tabără, mă Berechet? înainte, eram nenica Pavel. Asta-i armata lu Baboi, opt în brânză, opt în foi! Faceţi instrucţie cu o singură armă adevărată şi douăjşase cioplite din buştean de plop şi cântaţi ca tâmpiţii:

Am înarmat a noastră mână,
Ca să păzim un scump pământ...

Cântăm, căci puterea soldatului român n-o face arma, cumnate Neicule. Soldatu român, Titi Şorici, îşi zdrobeşte inamicu cu pumnu. Dă-i ordin să-ţi umfle lumea de piept şi să ţi-o dea cu capu de toţi pereţii. Ţi-o umflă şi – pac! – îi curăţă măselele din gură. Citeşte cartea de istorie, şi vezi. Neicu n-a ştiut să s-aranjeze-n viaţă. Şi, ca-n vorba din bătrâni, mireasa care nu ştie să joace, spune că-s lăutarii proşti. Nu mă ascund: l-am iubit pe Neicu şi l-am corcolit când era mic. Am spus-o şi jandarmilor. N-am avut copii şi mă gândeam la el parcă era al meu. Ştia să cânte frumos şi-i dam să bea ouă crude. Bea, măi, că asta ţine glasu bun. Şi el bea, da numa c-un praf de zahăr presărat deasupra. Îi ziceam Vetinei, noaptea:

— O să crească mare cumnatu ăsta micu şi o să aibă grijă de noi la bătrâneţe.

Da a ieşit pe dos: s-a iscat din el un ucigaş. Mă gândesc că frontul l-a stricat. Însă mai zic una: totdeauna a avut în el ceva întunecat. Eu ţin gâşte multe, cincizeci sau o sută de perechi. Aşa am apucat de la tata: băltăganu să crească gâşte. Toamna, când le scot la vânzare, poţi să pui câte un sac de porumb între aripile lor şi zboară cu el pân' la moară la Branga, atât îs de grase. Neicu, spurcat de mine la dulce, bea ouăle gâştelor şi dă şi la câini să linchească. De ce-o făcea? Avea microbu crimei în el, – asta e. Noi toţi avem un microb în noi – şi eu, şi tu, şi ăsta a lu Neculai Mohreanu – că un microb vine şi se bagă-n fiecare om, e chestie spusă şi de doctori, da el a avut microbu ăla care i-a zis:

— Ia, măi Neicule, foarfecă de vie şi taie-l pe burtă pe

neamţu Kurt.

Cine e croit să fie rău, dă semne de mic. Mărunte cât lindina, da sunt semne. Numa că eu nu le-am luat în seamă. E şi greu, mă Titi Şorici, mai ales că ăştia mici, copiii, vreau să zic, ştii şi tu asta, că ai trei, cu trăsnăile lor înveselesc casa. Neicu era tare şi în chestii de-astea. Iaca o întâmplare. Era la doi ani după însurătoarea mea cu Vetina, şi Neicu avea şapte ani. Era primăvara şi el se da huţa pe portiţa de la sală: huţa-huţa, baba Uţa, a venit să-mi dea băncuţa. Eu ascuţeam araci în curte şi-l ascultam. Şi dam cu toporişca – cioc-boc – după cântecu lui. Când tace, mă opresc din cioplit şi, ce să vezi? El scosese din cui portretele lu tat-su şi-al mă-sii şi le pusese pe sală, la soare.

— Neicule, zic, ce faci acolo, mă copile? Vetină, ieşi afară să-i priveşti pe alde socru-miu unde i-a pus Neicu.

— Aoleu! sare Vetina. Te pomeneşti c-a scos scoicile din rame cu briceagu?!

Şi pac! să-l ia în unghii. Da Neicu, blând:

— I-am scos la soare, să se încălzească. În casă e umbră.

Vetinei i s-a-nmuiat inima.

— Să nu mai faci asta, ţăţică, soarele şterge fotografiile. Vrei să se strice pozele şi să nu-i mai vezi pe alde taica? Tu nici măcar nu ştii cum erau de-adevăratelea.

— Îi ştiu. Lu tata îi plăcea vinu. Aide, ţăţică, să-l ducem niţel la butoi în cramă, să miroasă cepu.

Vorbea aşa de-ţi venea să-i bei apă din gură, şi-am intrat şi eu în joc. Am luat fotografiile şi le-am cărat la butoi. Butoiu ne-nceput, îl păstram să-l desfac de Sfântu Petru şi Pavel, ziua mea. Am dat gaură cu coarba, am scos o oală şi-am cinstit pentru pomenirea alde socru-miu. Abia mai încoace, când Neicu s-a făcut mare, am văzut că pornise strâmb din naştere. La cutremuru din ’40 s-a dat el pe faţă. Titi Şorici şi Mohreanule, nu ştiu cum a fost la voi în Dobrogea cu cutremuru, da aici a fost

prăpădu lu Dumnezeu. Când mă gândesc ce huială şi clătinare, se-ncreţeşte carnea pe mine de frică! Uite-aşa săltau casele, mă! întâi şi-ntâi s-au pornit să urle câinii. Mama mă-sii, parcă dăduse turbarea-n ei! Imediat după câini, în baltă, au început să latre lupii. De groază, fuga-n curte cu Vetina şi cu Neicu, dezbrăcaţi, că era noapte. În curte, şi mai rău. Vacile rupseseră funiile, caii sforăiau, strângându-se unu-n altul, găinile cârâiau, vecinii strigau, un chiloman nemaipomenit.

— Huş, dracului! apuc să strig la găini, nu ştiu de ce-mi căşunase tocma pe ele, şi deodată simt cum pământu începe să ducă pietroaie cu chirie la Brăila. Pac! cade perdeaua de la ocolu oilor, geamurile trosnesc, salcâmii se scutură, muierea boceşte. Neicu geme, lungit în prag, pe burtă.

— Cutremur, Vetină! strig.

— Culcă-te! ţipă Vetina.

Cad în brânci, lângă ei şi deodată văz că Dunărea se apleacă şi se varsă în Noian, taman ca o albie cu zoaie pe care-o apeşi într-o margine cu picioru. Era lună şi în clipa aia am văzut fundu Dunării gol. Era o spinare uriaşă de pământ sau de piatră de pe care se scurgeau şuvoaie de nămol spre Noian. Vagoane de peşte, unu peste altu, se zbăteau într-o forfăială de moarte, fără apă.

— Mă Neicule şi Vetină, le spun când s-a liniştit pământu, mă, ce-am văzut! Dacă venea peste noi atâta peşte, ne mânca de vii.

— Da, i-am văzut şi eu, zice Neicu. Erau mulţi şi toţi te strigau: Pavel Berechet, Pavele! Vino la Dunăre!

— Ţi s-a năzărit. Peştii n-au grai.

— Nu, te strigau pe matale: Berechet, mă Berechet. Neică Pavele, să ocoleşti Dunărea, c-ai furat-o, auzi? Ai supt din ea toate şi n-ai dat la nimeni nimic. Ai furat un şlep de cartofi, aşa ai făcut avere, să te fereşti de Dunăre, peştii te caută.

A doua zi s-a întins vorba în tot satu: pe Pavel Berechet l-au strigat azi-noapte peştii. Tartoru crapilor s-a ridicat în

coadă şi l-a chemat: Berechet, vino la Dunăre, Berechet, şi-şi sticlea cercelu din ureche, care cântăreşte două ocale şi seamănă c-o ancoră de vapor. Da Dunărea, iaca, nu m-a strigat pe mine. Pe el l-a strigat. A omorât un neamţ şi s-a dus să se ascundă în duhorile ei. Eu mă feresc de apă, ca vulpea – scrie şi-n cartea sfântă că omu de apă să se teamă şi de foc – el zace-n smârcuri şi se hrăneşte numai cu peşte ca vidrele. Da nu scapă: ai ridicat sabia, de sabie pieri, cumnate Neicule. Barem de l-ar prinde mai repede, mă Titi Şorici. Aş dormi liniştit, nu m-ar mai freca jandarmii pe deşte. Toată legiunea, când are chef să petreacă, hai la Pavel Berechet şi la Gheorghe Jinga, iar Berechet şi Gheorghe Jinga se uită cum se topesc bucatele de pe masă şi îndură fără să mănească. Neicu spintecă un neamţ şi Berechet plăteşte. Prinde-l, Titi Şorici, şi-ţi dau un premiu. Dau cât ceri, tot ies mai ieftin. Neicu face omor ca tâmpitu – c-a vrut Kurt ăla să-i desfacă cracii unei muieruşti – şi Berechet trage ponosu. Nu-i drept deloc. Vorbesc, beau şi mi se ridică sângele la cap. Ies să iau trupa la muştruluială. Drepţi! Culcat! Pe burtă, mama voastră, să mă răcoresc şi eu. Pilaf îi fac, Titi Şorici! Scoal', Mohreanule, şi strigă adunarea! Baza, căpraru Mihăilă! Adunarea!...

Împrejurările, cât mai ales cauza înfăptuirii omorului, scăpau pătrunderii lui Berechet. Iată-le:

Venit de pe front, ciung de trei degete, Neicu Jinga începu să trăiască ferit de lume, ca jăratecul sub spuză. Avea douăzeci şi trei de ani. Îndesat, lat în spate, purta părul tuns scurt, ca la cazarmă. Oacheş, faţa rotundă, nas drept, cu nările răscroite adânc, muschiulos, toate muierile tinere îi tăiau calea şi el, ştiindu-se dorit, le privea cu nepăsare, parcă i-ar fi fost lene să le înhaţe de subţiori. Se învăluia deseori într-un fel de abur ameninţător. Îndărătul figurii lui era, ai fi zis, o altă fiinţă, care ascute mereu cuţite.

— Eşti eroul nostru, îi zise Berechet, şi ţi s-a urcat la

cap. Nu-i rău, da vezi, fumu scoate gândurile din vizuină unu câte unu. Ca pe vulpoi. Chestia e să nu le dai pe toate pe faţă.

— Ce vrei să afli? întrebă Neicu. Spune lămurit.

— Cum e acolo? Rău, rău de tot sau... nimic? Mie poţi să-mi spui tot. Cu alţii să bagi de seamă.

— Şi rău, şi nimic.

— Aşa, bun.

Nu pricepuse, zicea „bun“, ca s-o termine. Nu ştia, de altfel, nici să întrebe.

— Să te iei de lucru. Vino la grădină. 3 artilerie Franţa plăteşte cinstit.

— Sunt sătul de militari. O să caut altceva.

Se angajă cârmaci pe bacul care face trecerea din Plătărăşti în baltă. Erau două poduri: unul purtat de vâslaşi, al lui Şuţu-Buric, celălalt, cu motor, al primăriei. Intră cârmaci pe acesta din urmă, având în subordine doi băieţi din ţigănie, pe Schelete, de cincisprezece ani, slab, te lua ameţeala pe tine privindu-l, şi pe Bomfaier, mai mare cu un an ca Schelete, tipul clasic al ţiganului, linguşitor, rupt la gură şi bun viorist. Bomfaier îşi ţinea instrumentul într-un cui din bordei, lângă ceaunul de borş.

Totul la bordei mirosea a peşte şi a noroi.

Într-o seară, la ultima trecere, cărară în baltă un cârd de oi. Ciobanii nu vrură să plătească – „Lasă, că nu crapă primăria!“ – Neicu smulse un miel şi-l aruncă pe bac. Repezindu-se, unul din ciobani îl lovi peste gură şi-i rupse buza. Schelete aruncă cu o piuliţă în capul măgarului din mijlocul turmei, Bomfaier vărsă un bidon de gaz pe spinarea a cinci miei, gândind să scapere şi-un chibrit, dar nu mai ajunse să dea foc, pentru că Neicu puse motorul în mişcare. Se întunecase, dincolo, în vad, nici ţipenie, ciobanii erau patru şi mai tari, balta avea ascunzişuri multe.

Apăsându-şi gura cu poalele cămăşii, Neicu se duse la Vetina să-l oblojească. Ea, văzându-l plin de sânge, începu să plângă, Berechet fugi la Gheorghe Jinga şi se

întoarse însoţit de Kurt, care potrivi carnea ruptă de pumn şi o cusu. Kurt era tânăr, mai mic cu vreo doi ani decât Neicu şi vorbea destul de bine româneşte. Oprit la masă, se îmbătă cu ţuică şi se porni să-şi căineze soarta. Îi era silă că fusese aruncat în satul ăsta de la Dunăre, felcer veterinar. Visul lui era să se ducă pe front. Câmpul de bătaie e cel mai straşnic întăritor pentru nervi. Şi apoi, teritoriile ocupate. Trebuie să fie teribil de captivant. Oricum, e altceva decât să-ţi înfunzi toată ziua mâna până la umăr în burdihanul calului să-l destupi, sau că-i cureţi rănile colcăind de puroi. Mirosul de bălegar şi de creolină e dezgustător.

— Pe urmă sunt spânzurătorile, îi zise lui Neicu. Cele de frasin sunt foarte trainice. Ai văzut multe?

— Se vorbea de daraveri de-astea, da eu n-am văzut.

— Ai stat puţin. Vreau să-mi fac o casă din furci de spânzurătoare, anunţă Kurt.

— Doamne fereşte, domnu Kurt! se închină Vetina.

— De ce? N-ai dreptate să te sperii. O casă din stâlpi de spânzurătoare, într-un loc liniştit, e lucrul cel mai odihnitor. Bate vântul, lemnul scârţâie. Să ştii că e o ispită căreia cu greu îi rezistă o fată de-a noastră.

— Femeile cu carte sunt altfel, eu aş îngheţa de frică.

— În orice femeie dorm trei ispite: în genunchi – a plecării, în ochi – a culesului, şi încă una pe care nu face s-o spunem aici. Ispită la ispită dă un rezultat formidabil.

— Să-i visez eu pe toţi morţii ăia! se îngrozi Vetina.

— Visele sunt sub controlul meu, zise Kurt. Ştiu nişte fete care nu s-ar da în lături să vină acolo. Fac casa şi dau o petrecere. O noapte cu duhurile morţilor te căleşte. Lecţie germană, toţi veţi fi siliţi s-o învăţaţi. Am mâncat bine, mulţumesc, heil Hitler!

Kurt fusese jucător de fotbal, în timpul liber bombarda peretele şcolii cu mingea şi în discuţiile despre război arunca, socotind-o de mare efect, o expresie împrumutată din vocabularul sportivilor: poftă de şut... soldatul trebuie să aibă poftă de şut. Simţise că Neicu n-

avea poftă de şut. „Invaliditatea l-a modificat, se gândea. Nu se poate, îşi zicea mai departe, are gradul I de invaliditate, ce-a păţit el e un accident stupid, un soldat german ar fi cerut să se întoarcă înapoi în prima linie.“

Începu să-l caute pe Neicu, hotărât să dezgroape din el impulsurile războinice, tocite, roase de şedere şi de frica morţii. Venea la Dunăre, în golful scobit cu casmaua pentru priponirea bacului, da celor doi băieţi, lui Bomfaier şi Schelete, să bea cafea din bidonul învelit în postav cenuşiu, făcea baie şi se prăjea la soare, vorbind despre orice-i cădea sub ochi.

— Bună ciorbă, spunea, gustând cu lingura din ciorba pescărească. Cum se cheamă amestecul ăsta din esenţă de oţet şi usturoi prin care tăvăliţi peştele fiert?

— Ţi-am spus şi ieri: sarmuzac, se supără Schelete.

— Nu ţin minte. E un cuvânt care face să-mi scârţâie limba.

— Păi bagă la cap, zicea şi Bomfaier. Sarmuzac e pe limba lipovenilor. Ei şi la vâslaşi zic altfel: polupainici, zic. Te mai lungeşti pe muşuroaiele alea de furnici?

Kurt se culca dezbrăcat pe muşuroaie şi lăsa furnicile să-i urce pe la subsuori, pe piept şi pe spinare. Bomfaier, care se minuna sincer de fiecare dată că: „iote la el, vere, cum se lasă să-l sugă lighioanele!“, apăsă cu palma, strivind dârele de furnici a căror unsoare, susţinea Kurt e leacul cel mai potrivit în prevenirea şi combaterea reumatismului.

— Încerci şi tu? îl ispitea Kurt.

— Să mă gâdile alea pe mine? întreba Bomfaier. Da de ce să mă gâdile ele?!

Când apărea Kurt, Neicu se posomora. Dacă avea muşterii, trecea la cârmă şi ambala motorul. În caz că nu era nimeni în vad, pornea cu podul spre malul celălalt, spunând că i-a lăsat vorbă cineva plecat în baltă să-l aştepte acolo peste jumătate de ceas.

— Mă ocoleşti, îi spuse Kurt odată. De ce?

— Am treabă. Ţi se pare.

— Ăştia doi, ţiganii… cum îi cheamă?

— Ce e cu ei?

— Ei doi sunt mai prietenoşi.

— Lăutari, zise Neicu. Înainte de-a-nvăţa să cânte, lăutaru învaţă să fie vesel.

Bacul tocmai pornea. Kurt sări în el şi se lungi pe parapet, alături de cabina în care sta Neicu. Avea pielea înroşită de soare, plină de pistrui cafenii.

— Un remorcher cu şlepuri, anunţă Bomfaier. Dăm îndărăt, nea Neicule. Un şlep s-a desprins din convoi şi vine drept spre noi.

Neicu deschise sirena. Apoi cârmi, făcând un ocol larg şi suci spre debarcader.

Kurt se ridicase în picioare.

— Nu s-a desprins nimic, şlepul e legat lung, dar mi se pare că s-a rupt geamandura.

— E un butoi, zise Neicu, a cărui privire bătea departe. Geamandura stă la locu ei. Bomfaier, te urci în luntre cu Schelete şi-l pescuiţi. Daţi pe după insulă, să nu vă vadă ăia.

Când Bomfaier şi Schelete erau la vreo patruzeci de metri de mal, Kurt întrebă:

— Ce-o să faceţi cu butoiul? îl duceţi la postul de jandarmi? Pot să tac dacă-mi ceri să tac.

— De ce te ţii de mine? întrebă Neicu.

— Vreau să vorbim.

— Dă-i drumu!

— Nu aşa, zise Kurt, m-ai înţeles greşit, eu vreau altceva, vreau să vorbim mai des.

— Ai putea să mă laşi în pace. Mă-njură lumea.

— Nici nu vreau s-aud ce spui.

— Şi pe urmă nici mie nu-mi place să am de-a face cu voi, continuă Neicu.

— Te-ai bătut alături de-ai noştri pe front, zise Kurt.

— Suntem singuri, îţi spun ceva şi pe urmă să mă laşi în pace. Eu nu-s invalid.

— Şi eu zic că nu eşti. Trei degete lipsă e o nimica.

— Nu sunt, pentru că nu sunt şi nu pentru ce crezi tu. Într-o noapte am plecat în cercetare, cu încă unu, şi pe linie ne-am întâlnit cu trei de-ai voştri. Salut, salut, da nu ne-am dus mai departe. Hai să bem coniac şi să jucăm cărţi, spune unul de la voi. Aveau lanterne, ne-am vârât într-o tranşee, am băut şi-am jucat. Pe conserve. Am pierdut tot. Aveam şi nişte bani, solda, s-a dus şi solda. „Tragem la pace", spune ăla care ne-ncurcase. „Nu mai am nimic pe ce să pun. Sunt lefter." „Pune în deşt." Pierd şi deştu. „Mai pune pe unu." Şi am pierdut de trei ori. „Hai s-o-ntindem, zice camaradu meu, e târziu, ne-aşteaptă cu raportu." „O clipă, zic ăia, datoria."

— Ştiu, zise Kurt, se obişnuieşte. S-a dat ordin să nu se mai joace pe asta, da e plăcut. Se spune că se joacă mult acum pe prizonieri.

— Ţi-am spus tot. Du-te şi nu mai mă căuta.

— Ei, nu, asta nu, râse Kurt. Acum nu plec, pentru că vin băieţii cu butoiul.

— Pleci după ce vin, repetă Neicu.

Butoiaşul pescuit cu cangea de către Schelete şi Bomfaier avea preduful retezat. Era mic, de vreo cinci vedre, îl rostogoliră în iarbă. Bomfaier veni cu o ţintă să-i dea cep. Schelete fugi să spele ceaunul.

— E plin cu rom, zise Kurt.

— Vrei matale să fie cu rom, zise Bomfaier, da e cu uloi de măsline.

— Niciun fel de ulei, spuse Kurt. Rom.

— Arde-l cu ţinta să iasă-n vileag, îl înghionti Schelete pe Bomfaier. Şi eu am zis că trebuie să fie de pileală.

— Sunt dator să vi-l confisc, anunţă Kurt, echipându-se.

Uniforma îi cădea lipită pe trup. Purta mânecile bluzei suflecate.

— Umple ceaunu îi spuse Neicu lui Bomfaier, fără să privească la Kurt.

Bomfaier puse ceaunul la îndemână şi îngropă ţinta în doagă, izbind c-un pietroi. O şuviţă de rom ţâşni în lumină, arcuindu-se. Parcă se uşura un copil îndopat cu

un miez de pepene. Acest gând trecu şi prin capul lui Bomfaier. Mirosul de rom îl făcu să plescăie din limbă şi-i arătă, râzând, lui Kurt o faţă de copil, veselă, la care adăugă fără ruşine, şi gestul care precede uşurarea după ce ţi-ai umplut burta cu pepene.

— Stop! zise Kurt. V-ajunge.

Se apropie şi îndesă o ţincuşă de lemn în gaura făcută cu ţinta. O rupse, trăgând cu paftaua centurii pe doagă şi se aşeză cu spatele la butoi.

Schelete şi Bomfaier priviră spre Neicu. Acesta apucă de toarta ceaunului şi urcă pe bac. Se legăna. Pe obraz avea pete cafenii. Kurt râse şi bătu darabana pe butoi.

— Să ştii că nu şade frumos, zise Bomfaier. Acuş să mai vii să mă pui să omor furnicile alea!

— Marş! porunci Kurt, şi începu să împingă butoiul de-a dura la deal. Militarii români, care de dimineaţă udaseră ceapa în grădina lui 3 artilerie Franţa, mărşăluiau pe maidan, în formaţie de defilare şi cântau, spre desfătarea lui Berechet.

— Tu-l în Hicler pe mă-sa de neamţu dracului, înjură Bomfaier, îl pun eu cu dinţii pe gard.

— Gata, zise Neicu, de azi înainte îi daţi dracului. Sau de nu, vă dau eu pe voi.

Ziua următoare plouă şi bacul nu lucră. Adăpostiţi în bordei, cei trei băură romul care mai rămăsese în ceaun şi jucară ţintar. Bomfaier, plin de noroc, se alese cu o cartuşieră în care Neicu ţinea râme pentru undit şi cu patru căpestre de piele pe care Schelete, târându-se pe burtă, le furase de la spitalul veterinar german.

Seara, Neicu plecă acasă. La Berechet, sub şopron, se fierbea săpun în douăsprezece cazane, urcate pe pirostrii. Ploaia foşnea în stuful acoperişului şi în salcâmii pletoşi din marginea ariei. Soldaţii, strânşi pe lângă focuri, vorbeau de front. Trei neveste, venite să muncească în grădina 3 artilerie Franţa, alături de bărbaţii lor, mestecau cu nişte lopăţele în cazane. Mirosea a sodă, a grăsime râncedă şi a fum.

Neicu intră sub şopron, tocmai când unul dintre soldaţi îi căina pe aviatori.

— Greu… Greu tare pentru aviatori! Să stai tu în aer, ca o stafie, şi să nu ştii de unde vine inamicu peste tine!

— Noroc, zise Neicu. Nu se mai termină ploaia asta. M-a răzbit la piele.

— A, tu eşti, Neicule? zise soldatul de mai înainte.

Ce-i mai păcătos, e că plouă cu ceaţă, frate-miu. Şi eu fug de ceaţă. De când cu tubu ăla de fosgen, care s-a spart în baterie şi m-a *intopsicat,* hârâi ca o râşniţă. Ce ţii în mână?

— Un cuib de raţă sălbatică. L-am adus pentru Tiţa, fata lui nea Gheorghe.

— Era p-aici, spuse o femeie. Tiţă, strigă ea, scoţând capul în ploaie. Un’ te-ai dus, fă?

— A trecut dincolo, la ei. A strigat-o ăla, neamţu Kurt, răspunse un glas hodorogit dinspre fundul şopronului.

Neicu aruncă în spinare o pânză de sac şi trecu în curtea lui frate-su Gheorghe. Luminile stinse. Pe frânghia de rufe atârnau, în val gros, nişte vârşii. „Or să putrezească” se gândi şi vru să deschidă uşa cramei, să pună acolo cuibul de raţă şi să plece. Auzi înăuntru un scârţâit de podele şi glasul Tiţei, şi se opri.

— De gâsca aia, zicea şi prinţu Şuţu-bătrânu, spunea fata. A venit la el, noaptea, i-a-nghiţit tot auru din ladă şi s-a dus în baltă. Lumea nu ştie, da eu am s-o găsesc, că eu cunosc un semn al ei. Anume nu ţi-l spun, eu am treişpe ani şi când oi fi de şaişpe, mă duc în baltă, în noaptea de Sfânta Domnica şi-o aştept la privalul unde vine ea şi se-ntâlneşte cu toate neamurile de păsări. Zic că stau pân’ la şaişpe ani, pentru că atunci nu ţi-e frică…

„Povestea asta eu i-am spus-o!“ zâmbi Neicu şi deschise uşa, împingând cu piciorul, şi încremeni în prag, căci prin lumina tulbure, strecurată printr-o fereastră tăiată sus, îl văzu pe Kurt stând gol într-o albie şi pe Tiţa aşezată pe pat şi bătând cu piciorul marginea albiei. Legănându-l, fata vorbea şi-şi freca umerii subţiri,

ascuţiţi.

Neicu întinse mâna spre tejgheaua cu scule de lemnărie, degetele lui se lipiră, ude, pe foarfecele de tăiat via, şi-n clipa următoare Kurt simţi o lovitură surdă în stomac şi i se păru că albia se scufundă în dedesubtul pământului. Şi după aceea nu mai ştiu nimic.

IV

IDEEA NEBUNEASCĂ SĂDITĂ ÎN EL de Nae Caramet, că trebuie să-l omoare pe hoţul de cai Ţulea Fălcosu, ajunse să-i acopere toate gândurile. Alcătuise un plan de acţiune amănunţit – în nopţile dărăpănate de ploi, ghemuit în culcuşul lui de paie, mângâia grenadele pe care avea să le arunce în Ţulea, grenade şterpelite de la soldatul german pus să patruleze prin dreptul conoveţelor de pe malul Dunării şi care adormise, după o baie în Noian, sub plopul din faţa casei lui Che Andrei – planul depindea însă în întregime de Neicu Jinga, singurul om din lume care ştia de urma lui Ţulea, şi, când simţea că-şi pierde răbdarea, că nu mai poate aştepta o întrevedere a lui Neicu cu soru-sa Vetina – la drept vorbind, prea puţin probabilă – lepăda pantalonii şi se bătea peste pulpe cu o nuia de salcie până-i ţâşnea sângele prin piele. Răbda, scrâşnind, şi trei-patru zile după aceea umbla zgâlţâit de friguri, însă foarte atent la tot ce făceau sau spuneau Berechet şi Vetina.

Năuciţi de ploaie, scârbiţi de vântul care pocnea obloanele, de noroiul întins şi pe prag şi pe preşuri, Berechet şi Gheorghe Jinga se răzbunau, pomenindu-l pe Neicu cu înjurături murdare, ca şi cum fugarul, pentru că nu se dădea prins cu niciun chip, ar fi atras asupra ţinutului de la Dunăre nesfârşitele ruperi de nori. „Îl înjură, chibzuia Ion, ca să alunge orice bănuială, deci se pregătesc să-l întâlnească“ şi nu se depărta de lângă casă nicio clipă. Când se lăsa întunericul, se ascundea în tindă, sub horn, şi-şi continua pânda.

Într-o marţi se aşează din nou vremea frumoasă – cer şlefuit, Dunărea liniştită, plopi de ceară – şi Berechet îl anunţă pe Ion c-or să iasă la culesul porumbului, împreună cu opt soldaţi şi şase ţigani pe care-i arvunise din vară. Caporalul Mihăilă şi nevestele soldaţilor – Bocu, o femeie tânără, îndesată, o chisoaică de muiere, cu carnea tremurând pe ea, cu faţa lătăreaţă, seara, dădu foc unui muşuroi de frunze uscate şi cântă, ţinându-l pe după gât pe Bomfaier şi pe Schelete, de ţi se tăia răsuflarea, ascultând-o – aranjară în curte, lângă poarta livezii, zece cazane pentru fiert bulionul şi o masă lungă la care să toace varza cu satârele de lemn. Neliniştit, Ion înţelese că Neicu fusese dat uitării şi-i spuse lui Titi Şorici că-i dă dracului şi pe Berechet şi pe Vetina şi pe Gheorghe Jinga, şi pleacă în baltă, după Neicu, la noroc. Se învoi cu Şorici să-l treacă Dunărea cu luntrea, pe la miezul nopţii, când Şorici pornea să pescuiască în Noian, dar o vorbă de-a Vetinei îl făcu să-şi schimbe hotărârea.

— Poimâine, îi spuse Vetina lui Berechet, la cină, scoatem porcii din baltă. Zice părintele Oancea că din zi în zi urcă preţu porcilor în oboru Brăilei. Trebuie să-i ducem la vânzare până nu năvăleşte toată suflarea din susu Dunării.

„A, se gândi Ion, poimâine ai vedere cu frate-tu Neicu!“ şi rămase pe loc.

Şi chiar în aceeaşi seară, la Berechet începură pregătirile pentru primirea turmei. Prinderea şi aducerea porcilor din baltă se desfăşoară conform unui amestec de datini păgâne şi religioase peste care, de-a lungul vremii, s-au suprapus obiceiuri noi, adaosuri ale fanteziei şi exaltării mistice – două trăsături caracteristice lumii acesteia care-şi macină viaţa în vecinătatea permanentă a apelor.

Berechet şi Ion, împreună cu Bomfaier şi Schelete – ţiganii fuseseră chemaţi în ajutor, pentru că în primăvară, când godacilor li se dăduse drumul în baltă, ei le atârnaseră cercei de fier în urechi şi-i fixaseră vierului

bătrân, la gât, o brăţară de aramă, încheiată cu lacăt – desfăcură cocinile, presărară nisip cernut, punând deasupra un strat de paie şi grămădiră în troacele scobite din trunchiuri de ulm roşcove sălbatice ţinute la saramură şi tăvălite prin tărâţe opărite şi stropite cu lapte proaspăt. Vetina aţâţă focul în vatră şi puse să fiarbă o căldare cu grâu pe care urmau să-l mănânce îndulcit cu zahăr şi cu scorţişoară, aşezaţi roată în jurul turmei. Fruntea grâului se dă vierului bătrân, cu vorbele:

— Îngroapă-te cu tot bunu pământului, ca să nu-ţi pară rău de nimic în ceasu cuţitului.

Doi soldaţi, luminând locul cu un felinar, înjghebară din câţiva laţi de salcâm un ţarc nou, al purceilor ce se dau de pomană. Tot la zece capete, stăpânul dă de pomană un godânac – unul părintelui, ca să spună rugăciunea belşugului, unul moaşei, care-a legat buricul copiilor din casă, unul lui „ţine-oală“, omului care toarnă băutură la nunţi şi botezuri şi care strigă mesenilor: „Decât să te sară rându la pahar, mai bine să te sară moartea“ – iar ce rămâne, rudelor scăpătate sau vreunui linge-blide.

Soldaţii din grădina de zarzavat a lui 3 artilerie Franţa, aflaţi pentru prima oară la Dunăre, se minunau de toate obiceiurile şi se înghesuiau bucuroşi, cu toate că mulţi erau deşălaţi de oboseală, ca să-i dea lui Berechet la mână şomoioagele de lucernă şi copitele de porc descărnate pe care acesta le atârna în parii de la poartă. Nevestele lor, mânate de Vetina, împrăştiau ştiuleţi de porumb în drumul turmei. La intrarea în cocine înfipseră în vârful unui ţăruş o bilă de lemn, de forma unei căpăţâni de porc, frumos cioplită, şi căprarul Mihăilă, mânjit pe faţă cu tăciune, legat pe sub fălci cu o basma roşie, ţopăi în jurul ei, aţâţat de Bomfaier, care lovea îndrăcit o tobă cu un şir de clopoţei pe margine. Lângă Bomfaier, Bocu, chisoaica din munţii Râmnicului, cu mâinile în şolduri şi legănându-şi bustul, chiuia scurt, hohotit şi cânta:

la sticla cu apă tare

Şi dă-i-o printre picioare,
C-acolo-i şoriciu tare.

La sfârşit, Vetina şi Berechet, stând de o parte şi de alta a ghizdelor de lemn, zvârliră în fântână câte doi bani de nichel:

— Vamă sfintelor izvoare şi crăişorului de sub pragu casei.

Se închinară şi merseră la culcare.

Dimineaţa, Ion Mohreanu se sculă mai târziu ca de obicei şi, coborând din culcuşul lui, trase de sub cosoroabă nuiaua de salcie cu care-şi zdrobise, în câteva rânduri, pulpele şi o frânse pe genunchi. Practic, nu-i mai era de folos: „Mâine o să-l văd pe Neicu“. Şi, zburlit ca un guguştiuc, ieşi în prag, unde şezu o clipă s-o privească pe Vetina care, cu mânecile suflecate, amesteca sare în grămada de varză tocată de pe masa lungă, frământând vârtos cu palmele. Avea braţe groase, albe şi se opintea, plină de putere, să răscolească până la fundul grămezii. Ea şi femeile din rând cu ea păreau c-au ieşit să-şi scalde pruncii la un uluc întins în mijlocul curţii. Frecau întărâtate, cu degete aspre şi, privindu-le fix, cu ochii somnoroşi, ca ai lui Ion Mohreanu, te-ai fi aşteptat să auzi şi plânsetele celor mici, necăjiţi de săpunul care le ustură ochii.

— Te-ai trezit, înălţate împărate? strigă Vetina. Adă piua şi fărâmă-ne bolovanii ăştia de sare.

— Ce poamă-mi eşti! zise şi chisoaica din munţii Râmului. Curge carnea de pe tine de puturos ce eşti!

— Dacă-ţi dau una, îngheaţă păduchii pe spinarea ta! ameninţă Ion.

Tăcu. În curte, ocolind băltoacele de la poartă, intrase un jandarm. Înainta, legănându-se şi ştergându-şi faţa transpirată cu dosul capelei. Se opri lângă Gheorghe Jinga care, bărbierit proaspăt, cu tunica descheiată, cu mustaţa răsucită în sus, ungureşte, pisa struguri într-o putină; făcea must pentru petrecerea de a doua zi seara, după

aducerea porcilor din baltă.

Jandarmul ciuguli câteva bobiţe de struguri, apoi ceru să-i fie aduse toate fotografiile cu Neicu.

— Eu, personal, se scuză Jinga, n-am niciuna. Ştiţi, eu nu mă împăcăm cu frate-miu. El şedea aici, la cumnata Pavel. Eu locuiesc alături. Soră Vetină, adă-i pozele!

Încălecând un scaun şubred, pe marginea căruia se afla un ciur cu gutui culese de Vetina pentru două din nevestele soldaţilor gravide în luna a patra, jandarmul, grad de plutonier, cercetă fotografiile cu luare-aminte, trecându-şi vârful limbii peste buzele uscate. Când isprăvi, scoase şi el una din buzunar, format carte poştală, şi i-o întinse Vetinei, după ce mai întâi o cântări din ochi şi înclină capul, chibzuind, pesemne, dacă bucile femeii, parcă anume făcute să le baţi cu palma – într-atât erau de sănătoase şi ispititoare! – ar încăpea, fără să se reverse, în gura unuia din butoaiele pentru varză înşirate lângă peretele şopronului. Fotografia îl înfăţişa pe Neicu în faţa unei cârciumi, între doi bărbaţi: unul, înalt, frumos – Vetina îl recunoscu, uimită, pe Ţulea Fălcosu – celălalt, mic, costeliv, numai vână şi os, acesta din urmă era Costică Gurafoii, hoţul de pe Ialomiţa, dar Vetina nu-l văzuse niciodată.

— Are cinci puncte de ieşire frate-tu, ca orbeţii, zise plutonierul, săptămâna asta ne cade-n capcană.

— Poate să aibă cinci, poate să aibă şi-o mie. Eu nu ştiu nici unu, şi nici voi nu ştiţi.

— Zău! se miră el. Cade, ţi-o spun eu. Şi ţin să fiu eu ăla care pune laba pe el. Ştii povestea cu paianjenu? Maica Domnului ţesea pânză de cămăşi. Vine un păianjen şi-i zice: „Eu ţes pânză mai frumoasă decât tine“. Şi – sâr, sfâr, şi râşca, râşca! – începe să ţească. Asta l-a supărat urât de tot pe Dumnezeu. Ţi-arăt eu ţie, putoarea dracului! Te blestem să mori stâlcit sub pingea şi ăluia care te-o ucide, îi iert şapte păcate…

— Atâtea ai pe suflet?

— Da. Şapte în cap.

Vorbind, desprinse vergeaua de la armă, înţepă un cotor de varză, îl aruncă, plictisit, în pereţii porumbarului şi plecă.

A doua zi, ziua sorocită prinderii porcilor, plutonierul îşi făcu apariţia chiar în răsăritul soarelui. Răsucea în mâini un frâu cu rastaglii, din acelea după care li se scurg ochii hoţilor de cai şi, salutându-l pe Berechet, îi arse, râzând, cu dârlogii peste picioare pe Bomfaier şi Schelete, care mâncau nişte tocană.

Strânşi în ceată, soldaţii şi muierile lor priviră chiorâş spre jandarm.

— Ţiganu sătul nu-i bun de hăituială, îi spuse plutonierul lui Berechet, şi apucă o prăjină de lângă masa de tocat varză, pe care-o îndoi pe genunchi.

Prăjina era strâmbă, scurtă, cioplită la capete în formă de cârlig. Băltăganii, legând-o de mijloc cu un odgon, o aruncă de la distanţă între picioarele porcilor pe jumătate sălbăticiţi şi-i dau peste cap.

— E prea moale, reluă plutonierul, şi n-o să vă folosească. Mie-mi zice Zatâc, se întoarse el spre Vetina, şi ştiu tot ce mişcă în capu vostru... Vă trage aţa peste Dunăre. Matale zici că te duci să prinzi porcii, da eu ştiu ce ştiu. Eşti taman ca călugăriţa aia mititică pe care-am întâlnit-o azi-dimineaţă în port la Brăila. Era borţoasă şi marinarii...

— Minţi! îl repezi Vetina. Azi-noapte ai dormit în casa pe care-am cumpărat-o de la Che Andrei.

— Ia, răcni Berechet la nevastă-sa, leagă fleanca! Luaţi o gustărică, dom' plutonier Zatâc?

— Dacă se găseşte ceva de sezon, altfel nu.

— Da, aprobă Berechet, mâncarea de sezon întăreşte sângele, îl schimbă, cum se spune. Ioane, îi strigă lui Mohreanu, taie nişte pastramă, dă jos şi nişte nuci, rupe un coltuc de pâine proaspătă, curăţă şi nişte napi.

Ion dispăru să-i împlinească porunca, iar Diculeasa, care jumulea, cu Tiţa, o găină pentru prânz, dădu fuga acasă şi aduse o moşoaică cu ţuică.

— Asta-i fata care l-a adus în ispită pe neamţu Kurt? arătă Zatâc spre Tiţa.

Tiţa se trase îndărăt, la spatele Diculesii.

— Zi, insistă Zatâc, tu eşti aia?

— Nu vreau să vorbesc cu tine, răspunse Tiţa.

— Osana întru cei de sus! strigă Zatâc. Da, n-avea gusturi proaste neamţu. Adevărat că şedea cu fundu gol în copaia pentru aluat?

— Noi facem pâine-ntr-un lighean mare, roşu. Aia era albie de rufe.

— Ce idee pe voi să vă tăvăliţi în albie! şi o ciupi pe Tiţa de braţ.

— Hei, se răsti Vetina, ţine-ţi laba acasă, că te frigi!

— Bine zici, e fierbinte mucoasa, răspunse Zatâc şi dădu pe gât toată ţuica din oală.

Se scuturâ, ca să-i piară greaţa, îi făcu cu ochiul Tiţei, îşi aranjă ţinuta şi, aruncând asupra grupului de soldaţi şi muieri o privire scurtă şi leneşă, de om sătul, ieşi din curte, apucând-o prin lanul de trifoi, care despărţea casa lui Berechet de a lui Titi Şorici. Muierile scuipară pe urma lui, scârbite, Berechet înjură cu năduf, iar Bomfaier şi Schelete aruncară două roşii putrede care se striviră pe gardul înverzit de ploi.

Ion care, chiar de la prima apariţie a lui Zatâc, intuise că planul său de a-l vedea pe Neicu Jinga poate fi dat peste cap – şi nu mai încăpea îndoială că primejdia, de care în adâncul lui se temea cel mai mult, sosise – dădu colţul şopronului să cunoască încotro se îndreaptă jandarmul.

Zatâc, fără să se uite o clipă înapoi – şi auzise doar ocările şi înjurăturile cu care-l blagosloviseră din belşug alde Berechet – străbătu cărarea pustie până în răzorul cu pruni al livezii. Avea mersul clătinat, al omului pe care l-au ros o viaţă întreagă bocancii. În locul unde livada cobora brusc spre Noian, Zatâc se opri, ca şi cum ar fi dat de-un şanţ cu apă, legă între ele, trainic, vârfurile a patru tufe de măturică, apoi întinse mâna spre o grindă a

grajdului, ieşită mult în afară, şi se săltă în podul cu fîn, printr-o spărtură făcută de vite. Lucrase cu repeziciune nebănuită, solid, fără zgomot.

Uimit, Ion ascultă cum Zatâc înotă prin mormanele de iarbă spre peretele care răspundea în curte şi era făcut din şipci bătute cam la două lăţimi de deget una de alta. Pe urmă se uşură pe gard şi se înapoie în bătătură. Intră în casă şi din prag o strigă pe Vetina:

— Ţaţă Vetină, vino aici să vezi dandana. A căzut ceasu din cui.

Vetina năvăli îngrozită în tindă.

— N-a căzut nimic, îi spuse Ion în şoaptă. Vreau să-ţi spun că Zatâc ăla n-a plecat. E în podu cu fân, s-a ascuns acolo şi pândeşte.

Vetina aruncă o privire în curte prin ochiul de geam, tăiat în dreapta uşii.

— Înainte de-a se urca în pod a legat tufele de măturică de la colţul grădinii. Îşi bate joc, nemernicu, le-a legat cu panglică, roşie!

— Ai văzut tu c-a legat măturicile?

— Ce dracu, bre, doar m-am ţinut după el!

Vetina răsuflă adânc, îşi şterse obrajii şi râse uşor sâsâit.

Un fir de salivă, subţire, îi sări printre dinţii albi, deşi, puţin bombaţi şi i se lipi de bărbie. Pe neaşteptate, se aplecă şi-l sărută pe Ion, apăsat, pe frunte.

— Ioane, ţăţică, ţii la noi, eşti băiat de treabă! Las’ că văz eu ce-i cu porcu ăla! Tu, ţăţică, să-ţi pui pantofii ăia frumoşi şi să te duci la părintele Oancea să-i dai din partea mea patru ştergare pentru sfânta biserică. Să-ţi dau şi-un buturoi de miere, coana preoteasa nu mai are dinţi, săraca! Să-i zici: „Ţi le-a trimis ţaţa Vetina, să-i pomeneşti numele-n rugăciuni păcătosului care-a făcut moarte de om!“ Mă Ionică, spuse ea, privindu-l în albul ochilor, cum mai semeni cu Neculai! Bucăţică ruptă, nu altceva. Eu şi-acuma-l visez câteodată. Parcă se face că mă strigă şi-mi zice: „Vetină, Vetină, rece şi amar e pe

lumea ailaltă!“ Hai, încalţă-te şi du-te. În biserică şi-n casa părintelui nu se intră desculţ. Să luăm exemplul lu domnu nostru Isus Christos, care mergea tot timpul în sandale.

— Acuma sunt gata. Da cum facem astăzi, o iscodi băiatul, mai mergem sau nu în baltă?

— Nu ştiu. Adică nu, nu mai mergem. Amânăm.

Îi înmână popii darul Vetinei. Şi, ca să scurteze calea – popa Oancea locuia în marginea ailaltă a satului – la întoarcere, tăie prin maidanul plin cu bozii din dreapta cârciumii lui Fănică Măxineanu. De la Dunăre, patru furgoane, trase de trei cai belgieni, încărcate cu saci de ovăz se târau pe uliţa care sfârşeşte în Noian. Cărăuşii, prizonieri de război, în haine din pânză de sac, loveau în cai cu centiroanele. Erau plini de nămol, unul sugea o teacă de roşcovă sălbatică, muşca, mesteca şi scuipa resturile, cu precizie, numai între urechile lăturaşului.

Pe maidan, vreo cincisprezece nemţi înfipseră pe un petec de pământ zvântat piroane nr. 20, fără floare, şi goneau cu bicicletele printre ele. Pariaseră, cine sparge într-un sfert de oră, plăteşte berea şi pân-acum – trecuseră vreo zece minute de când arbitrul ordonase plecarea – spărsese unul singur: un tip îndesat, vânjos, cu obrajii raşi până la sânge, cumplit de nervos, care fuma trabuc şi privea pe sub sprâncenele spălăcite la lipoveanca bătrână venită cu două hârdaie de castraveţi acri să-i desfacă la masa de prânz.

Ion luă dîntr-un hârdău o măciulie de mărar ca să-şi frece palma zgâriată într-un cui de la poarta popii şi-l întrebă pe neamţ dacă n-are de vânzare nişte ciorapi de lână.

— Valea! răspunse ăla răstit.

— Să nu-ţi mut eu fălcile mai la deal de unde sunt! se-nfurie Ion. Te-ntreb frumos şi tu o faci pe deşteptu!

— Ia un castravete, măicuţă, îl îmbie pe Ion lipoveanca, fricoasă. De ce-l sâcâi, o fi şi el supărat.

— Vere Ionică, se auzi Ion strigat. Verişorule!

Se întoarse şi dădu cu ochii de Gică Dună, văr bun după mamă. Nu-l mai văzuse de când plecase, în 1934, spre Dobrogea, dar îl recunoscu imediat, fiindcă semăna leit cu lemnarul Petrea Dună. Ca şi taică-su, Gică era înalt, gros în şale, cu umerii ca două aripi de vâslă. Sta în uşa cârciumii şi-i făcea semn, vesel – aici se deosebea de lemnar – bătând cu talpa în muchea pragului, probabil ca să-şi ritmeze gesturile. Era îmbrăcat îngrijit, cu pantaloni de stofă subţire, pantofi negri împletiţi şi cămaşă albă de aţică. Pe cămaşă, pete de vin roşu, înşirate de la burtă spre umărul drept, pesemne că ferise paharul de mâna lacomă a vreunuia din meseni.

— Ce faci, vere Ionică?! zise scuturându-şi braţul. Te cerţi cu ics şi cu fix?! Te-am văzut pe geam, c-am venit să-mi schimb sifoanele, aştept să-mi pice cumătru-n vizită, sunt cumătru cu prinţu Şuţu, mi-a botezat o fetiţă, o bomboană de copil. Vilică, adu-mi lada, mă! Când era domnu Măxineanu teafăr se mişcau ăştia... spirt, nu altceva. Acum atârnă lenea ciucure pe ei, ca râia pe capră. Vere Ionică, pune mâna pe marginea aia a lăzii, mergi la mine şi rupem pământu, auzi?! Te privesc şi parcă-l văd pe unchiu, să ştii. Şi el era scandalagiu, când se uita chiorâş la tine, începeau să-ţi tremure picioarele, ziceai că ai oase numa corzi de ţambal. Chiscănene! îl strigă pe omul ieşit în poarta casei pe lângă maidan, să vadă cum fac nemţii opturi cu bicicletele, ţi-aduci aminte când ţi-a azvârlit Neculai Mohreanu o vadră de lapte-n cap?! O săptămână te-a bâzâit musca la gură.

— Şi ce te priveşte pe tine! Ai nărav prost, Gică, te-atârni de om cum atârni bolovanu de coada vacii nărăvaşe când o mulgi.

— Îl vezi, vere Ionică? îl cheamă Chiscăneanu, da-i zicem *electricu,* că-i plin cu curent. Frumos spune prinţu Şuţu, Chiiscănene! Spune: ştiuculiţa e vo-ra-ce, vrea să spună că ştiuca e mai gustoasă decât şalău, eu sunt ştiuculiţă (îi plăceau nespus diminutivele, se îngrăşa,

rostindu-le) da te fărâm numa c-o plesnitură din coadă. Dă-i drumu, vere Ionică, te-ai întors în sătuleţu natal, cum se zice, şi eu aşteptam să vii întâi pe la mine, da venit ai fost, că nu veneai dacă nu te găseam în drum. Pe mine să mă cauţi mereu, iar de-alde Chiscăneanu să te fereşti. E strajă de hoţi, îi păzeşte pe hoţi la furat. Ţinutu nostru e recunoscut ca ţara hoţilor de cai, nu degeaba se spune că-n Brăila trebuie să intri cu buzunările cusute. Chiscăneanu crezi c-a ieşit în drum să se uite? Să-i spună el asta lu ta-su pe care-l lasă să zacă flămând. Îi coace ochiu în cap, dacă vede un lucru şi nu-l face la stânga. E iute de mână, că-i încărcat cu curent. Ţi-am spus? Astă-vară l-a lovit trăsnetu, pe el şi pe alde soru-sa, şase muieruşti. Erau la praşilă, dă o ploicică şi, bum! praf le-a făcut sapele. Pe ei nu i-a atins, adică i-a atins niţel, i-a încărcat numa cu curent. Ştii cum săreau? Să mor, făceau salturi de cinci metri, parcă se aruncau cu prăjinile. N-a murit nici unu şi-au umplut casa cu candele. Şi sarea o mănâncă din candelă. Au pus sfintele păhărele şi pe pereţi afară, lângă cuiburile de rândunică, dac-ai fost atent. Eu l-am pierdut pe tătucu, adică nu l-am pierdut de tot, o să-ţi spun eu cum l-am pierdut, mai întâi vreau să-ţi spun că am un cântec:

Cocoşel cu două creste,
Gică cu două neveste.

— Chiar ai două neveste?! se miră Ion. Neveste adevărate sau... ibovnice?

— Neveste-neveste, vere Ionică. O să le vezi acum. Uite, asta-i casa mea.

Intrară în curtea largă, cu patru rânduri de peri altoiţi, cotiră după chioşcul acoperit cu viţă – un stol de mierle, făcând să se înfoaie şi să plesnească aerul ca o pânză sfâşiată brutal, îşi luă zborul peste Dunăre de pe ciorchinii cu boabele scurse – şi pătrunseră într-o odaie mare – lângă prag, un viţel cu părul de culoarea talajului de fag,

lingea mălai dintr-o căldare – unde o femeie de douăzeci şi cinci de ani, înaltă, cu părul blond, strâns într-o coadă lungă, adusă pe piept, răsucea canură învârtind fusul pe pulpă.

— Ăsta-i văru Ionică, spuse Gică, împingându-l în faţă pe Ion, care-şi ştergea picioarele pe preşul de zdrenţe.

Femeia zâmbi şi culese o scamă de lână prinsă de bărbie.

— Ea e nevestica mea a doua, Maria. Vorba vine: a doua, şi Maria, şi Anica sunt nevestele mele şi sunt de-un rang, de-un nivel. Dincolo, în odaia de-alături, unde doarme copilaşul... aţi uns şuruburile leagănului să nu mai scârţâie? V-am spus să daţi c-o pană de gâscă muiată-n grăsime.

— Am dat, zise Maria, şi-am văcsuit şi haina ta de piele.

— Bravo. Dincolo, vere Ionică, ţi-am zis, e Anica. Casa, a ei a fost, şi copilu tot cu ea l-am făcut. Nu-i nimica, o mângâie el pe Maria, ciupind-o de obraz, până-n primăvară vine şi ălalt, e pe drum: cioc-cioc-cioc la poarta vieţii, să sugem lapte din ţâţică! Maria a moşit-o pe Anica, acuma vine rândul Anicuţii să dea ajutor. Du-te, Mărie, ia-o pe Anica, şi puneţi masa. Eu, într-un cap al mesei, văru Ionică în capul ălălalt, iar voi la stânga şi la dreapta mea. Eu, vere Ionică, legal sunt însurat numai cu Anica, Maria a fost lucrătoare cu ziua în grădina mea de zarzavat, că am grădină la fel de întinsă ca 3 artilerie Franţa, ne-am iubit şi am adus-o în casă. Drept, nu? La început, Anica, rău, că pleacă, că-şi face seama, ocăra, înjura. Burta pe duşumele şi dă-i bătaie. Şi dă-i şi ăleilalte. Greşea una, le băteam pe-amândouă. Egal. Anicuţa a prins de veste că dacă dau în una, dau şi în ailaltă. Şi-a început să strice, să fărâme, să dogească o vită, totu ca să le iau de păr. Vezi, socotea ea, îndur eu, da mă răcoresc din partea care mă arde, că Gică pune toroipanu şi pe Maria. Pân-am prins fasoanele. Acum nu mai e niciun fel de râcă. S-a liniştit treaba. Ei, da nu mai vin odată?

Gică se ridică şi căscă uşa. Femeile erau în tindă.

— Acuş-acuş. Suntem gata, zise Maria care-ntârziase să-şi schimbe fusta, pusese una verde, strânsă bine pe talie şi intră, aducând o pâine şi o tingire cu trandafiri de porc prăjiţi.

Anica, cealaltă nevastă, aducea vin şi sifoane. Era palidă, cu gura mare, buzele vinete, cu ochii negri, sperioşi, durdulie, cu picioarele groase. Apăsă pe cârligul sifonului, ca să-i încerce presiunea şi împroşcă podelele cu apă gazoasă.

— Ce-i cu tine? o-ntrebă Gică, privind-o lung. Eşti schimbată, azi-dimineaţă aveai râgâieli, ai mâncat ridichi aseară, ţi-am spus eu să te-astâmperi.

— Mă ia cu baldoseli de la burtă.

— Îţi face Maria o frecţie. Iei oţet, Mario, şi-o freci bine la tâmple şi pe mâini. Un păhărel de anason, Anicuţă?

— Mi-e gura coclită, îl vărs.

— Să mi-o faci bine, Mărie, auzi? Să nu i se strice laptele, doamne-păzeşte! Eu am de vorbit cu văru Ionică, duceţi-vă.

— Dacă e nevoie de ceva, mă strigi, zise Maria şi ieşiră.

Ion Mohreanu încremenise pe pat, uimit, dar totodată înveselit de harababura din casa lui văr-su Gică. Ochii verzi îi străluceau umezi, împrumutând mobilitate şi căldură feţii lui ca de înecat. „Al dracului, văru Gică, cu ce le-o fi furat mintea la amândouă?“ Nu i se părea nimic absurd în felul cum îşi aranjase Gică viaţa, situaţia acestuia, nemaiîntâlnită, îi stârnea o umbră de invidie, şi-atât.

— Ce zici, vere Ionică, nu-i aşa că se ţine norocu după mine? Eu nu umblu cu bale la gură după el. Aştept şi vine singur. Hai, gustă vinişoru. E bun, ţine-l întâi pe limbă, plimbă-l prin gură, parcă ai furnici în gură, nu? Şi-s dulci-dulcişoare! Eram lefter, pui golaş, tăticu ce să-mi dea? Cel mult una cu rindeaua în cap. M-am însurat cu Anica, tare-i proastă femeia asta a mea, mănâncă ridichi cu sare de-ţi face şi ţie poftă! Se dă-n vânt după ridichi. Maria, nu, Mariei să-i dai o covată de scovergi şi toată lumea-i a

ei. Fiecare om cu tipicul lui, şi cum îţi spuneam, Anica mi-a adus cinci pogoane, am pus cartofi pe toate cinci şi-am dat lovitura, că era pământ nisipos, bun pentru cartofi şi pepeni. Un tren am vândut. Bietu tăticu se uita şi nu-i venea să creadă. Îl urăşti de moarte pe tăticu, aşa-i?

— Titi Şorici şi Che Andrei zic că s-a purtat urât de tot cu tata. I-a rugat moartea.

— A greşit, da şi ispăşeşte. Tăticu e acum la Săpoca, în Munţii Buzăului. La Să-po-ca, unde se adună toţi copilaşii lu Dumnezeu.

— Săpoca e casă de nebuni.

— Foarte frumos spus, aşa e. Eu am zis: copilaşii lu Dumnezeu, pentru că nebunii sunt copilaşii lu Dumnezeu. E acolo cu Toto Dudescu, notaru de la noi. Îl ştii pe Dudescu? Ăsta da, ăsta ştie să vorbească. Îi curgeau vorbuliţele din gură, pufoase, ca mălaiu la moară. Tu n-ai apucat-o pe Dudeasca-bătrâna. Ei, să-ţi fi povestit el! Erau opt copilaşi – să-i iei în cârcă şi să fugi cu ei, şi ei să te gâdile pe la subsuori – n-aveau tată şi Dudeasca era manca morţilor, aia care spală morţii, îi tunde, le taie unghiile şi-i îmbracă cu hainele de ducă. Satu, c-aşa-i pe la noi, când se trag clopotele de moarte, se opreşte şi se-nchină. S-a dus un suflet, înţelegi? A zburat un sufleţel de om. Dacă-i curat, se face un norişor şi trece vara peste Dunăre, dintr-o parte în alta şi-şi vede neamurile ieşite la coasă. E murdar, împovărat de păcate? Se duce şi se tot duce. Bătea clopotu, rar, într-o dungă, veste neagră, alde Dudescu o sculau pe bătrână: scoală, măiculiţă, şi-i apuca jalea, zău, le venea şi lor să plângă. Vasăzică, moartea când vine nu bucură pe nimeni, nici pe ăi care trăiesc de pe urma ei.

— Eu vreau să omor un om. Şi o să mă bucur, zise Ion.

Gică Dună holbă ochii. Apoi râse:

— Verişorule, verişorule, şi legănă capul, tare eşti prost! Pardon, să mă iertaţi, da nu ştii ce spui.

— O să omor, întări Ion, dar imediat se gândi că nu trebuia să vorbească. „Când s-o auzi de Ţulea, ăsta

începe să trăncănească.” Cum a ajuns unchiu Petrea la Săpoca? întrebă el ca să schimbe vorba.

— Din cauza Ioanei lu Şarpe. A, nu ţi-am spus-o! Dudescu a înnebunit de beţie şi nu vorbea decât de chestia aia cu manca morţilor. Madam Dudescu, care trăieşte cu domnu Doancă, vine la tăticu şi zice: „Du-l, neicuţă Petrea, du-l la Săpoca. Te plătesc atât.“ Tăticu: „Îl duc“, şi în noaptea aia, iese pe malul Dunării, neamu nostru e ursit să i se tragă belelele de la Dunăre, maică-ta a murit înecată în Dunăre şi tăticu tot de-aici a scrântit-o. În apă, Ioana, sora lui Chiscăneanu, a lu electricu, se scălda, că era lună, şi tăticu, om în putere, a luat-o în braţe, goală şi udă, şi hai cu ea pe o claie de iarbă. Femeile, le cunosc bine, sunt ca untişoru, greţoase la început, da pe urmă, minunea lu Dumnezeu! La schitu de peste Dunăre, în Dobrogea, unde miresele lui Christos dorm în aşternuturi de păr de capră, toca pentru rugăciunile de noapte, da tăticu, păgân şi hulpav – vădan, ce vrei! vădanii sunt nişte nenorociţi, visează, păcătoşii, numai muieri desfrânate – a trântit-o în iarba aia cosită şi n-a aşternut măcar o flanea dedesubt. Şi dedesubt dormeau încolăciţi patru şerpi. Aia, când i-a simţit, să moară, l-a zvârlit pe tăticu cu coatele şi fugi! Goală cum a făcut-o mă-sa gonea spre sat şi urla. Tăticu a înhăţat şerpii şi, după ea: „Ioană, opr-eşte-te, fă, i-am omor-ât!“ Prostii, că şerpii i se înfăşuraseră pe braţ. A fost un tămbălău în Plătărăşti! Şi şerpii erau veninoşi. L-au străpuns cu limbile pe tăticu pe piept şi pe gât şi pe labe, am chemat un bătrân de lângă lacu Şerbanu, unu care adună buruieni de leac, i-am plătit cât a cerut, şi el a pus gura pe muşcături şi a supt tot veninu. Mai greu a fost cu Ioana, că pe ea o înţepaseră la buci şi nu vroia să dezvelească partea moale, am crezut c-o să se spânzure în noaptea aia. În zori, tăticu a plecat cu Dudescu, cum fusese vorba şi, de ruşine sau de nebun, nu s-a mai întors în sat. L-a făcut marţ un şarpe, dacă ştii table sau ghiulbahar. Prinţu Şuţu râde până-l apucă sughiţu şi face:

„brrr, dragă Gică!“, când îi spun ce ţi-am-spus ţie. Om greu, prinţu, alde ta-su mare au stăpânit ţara, sub cizmă o ţineau şi-o croiau cu bici, el are treizeci de mii de pogoane, poartă pălărie cu cordică de aur şi când vine la mine stă pe scaunu ăla de lângă tine. Astă-iarnă a cumpărat o herghelie de cai, i-a tăiat cu toporu pe toţi până la unu – nu el, argaţii, vere Ionică – şi a pus hartanele în pădurea Crestata, să aibă lupii de mâncare, să nu plece după pradă la dracu-n farfurie. Îi place mult vânătoarea, numai piei de urs în conacu lui şi, ca să se distreze, a cumpărat trandafiri din Japonia şi a făcut aici un parc mai frumos ca a lu Marghiloman din Buzău. Cu avionu i-a cărat, că are două, unu pentru el, unu pentru nevastă, prin iulie era aci la mine, venise s-o vadă pe Maria, adică nu credea nici el că am două neveste, am băut o *enfuzie* dintr-o sticlă cu căpăcel în formă de pahar, şi hop! mecanicu de la orezărie, să-i spună că nu mai trage pompa. „Paştele mă-sii! zice, că înjură la fel ca noi, suiţi pompa aia în avion să plec cu ea la Ploieşti. Tu, Gică, îmi zice, să m-aştepţi să mai vorbim, în juma de oră sunt îndărăt.” Ţine mult la mine, pot să-ţi zic că i-a ordonat lu domnu Doancă, administratoru de pe moşie, să-mi dea prundu de gârlă din dreptu conacului, ca să mă scald acolo cu nevestele. Anicuţa şi cu Maria intrau în apă cu caşmiru atârnat de brâu, proastele, se fereau una de alta, şi Doancă a venit să-mi atragă atenţia că prinţu zice că pe prund suntem singuri şi n-are rost să poarte muierile cârpele alea. Vezi tu, el ne privea prin binoclu din cerdacu conacului, cum ne giugiulim, noi, gu, gu, gu! Vere Ionică, sunt om norocos. Şi ştii de ce? Fiindc-am sărutat mână de mort. Fiecare sărută mâna mortului, dacă-i moare mă-sa sau ta-su, da eu am sărutat mână de mort *misterioasă,* şi-am plătit cu două perechi de cai. Mâna asta o ţine Stan-Vrăjitoru, băiatu unuia care-a fost prizonier cu Che Andrei în Anatolia. Cunoşti Brăila, da? Bun. Brăila, spune domnu Doancă, care mă ia acolo cu el, din când în când, şi mă tratează cu băuturi scumpe, – l-alde fi-su George şi Zigu

le dă numa sirop. George e o puşlama, de patru ori şi-a vândut plapoma, e la liceu, Zigu e mai serios, tuciuriu ca ţiganii şi sanchiu la suflet.

— Brăila, zice el, e picior de Paris, iar Parisu, cică, e picioru lu Dumnezeu, ăla pe care leagănă curvele. Eu mă duc la Brăila, mai ales de Anu nou, ca să joc cărţi la cafeneaua pe care-o ţine Bijulică Bagdad şi unde-şi face veacul Mişu Atu, cel mai mare şnapan de măsluitor. De sfârşit de an, când petrece lumea şi vin golanii să te semene cu grâu, noaptea, după ora douăşpe, imediat cum începe anu ălălalt, dau buzna la Bijulică toţi boierii ca să-şi încerce norocu la Mişu Atu. La uşă, Bijulică Bagdad ţine pe unu cu gheb în spinare, boierii îşi freacă mâinile de cocoaşa ăluia şi coboară într-un beci cu pereţii şi cu mesele acoperite cu catifea roşie, s-o spargi cu limba de frumoasă, nu altceva. Mişu Atu, galben şi cu cearcăne, sărută mâna cucoanelor şi turuie mereu: „La mulţi ani, domnule prefect, sănătate şi strălucire, domnule primar“, iar în timpu ăsta Bijulică Bagdad desfundă sticle şi toarnă. Ciocnesc. Mişu ia un pachet de cărţi noi, le bate, le dă la tăiat unei cocoane şi le împarte în grămezi mici, câte una pentru fiecare musafir. Jocu se cheamă copeica. Mişu Atu ţine banca. Câştigă, ia banii cu lopăţica, pierde, face semn şi un băiat al lui aduce banii pe o tavă de argint. Luxu de pe pământ. Trei ani, de când joc, vere Ionică, n-am pierdut o para chioară. De câte ori mi-a întors Mişu cartea pe faţă: as de inimă neagră. Mâna mortului, verişorule. Am ştiut ce sărut. Da pe cine vrei să omori? Că ziceai c-o să omori pe cineva.

— Poate-am să omor, poate n-am să omor.

— A, e secret, înţeleg. Eu vroiam să te iau om în curte, da ai băgat frica-n mine.

— Plec şi de la Berechet.

— Da, nu merită să stai, pute ca un dihor. Eu, să ştii, plătesc bani număraţi.

— Îţi răceşti gura degeaba. Am hotărât să plec din Plătărăşti.

— Voia ta. La mine n-aveai de ce să te plângi, cu toate că mai bine te-mpaci cu străinii decât cu neamurile. Eşti tânăr, vere Ionică, şi vreau să-ţi dau un sfat: când baţi la uşa cuiva mare, să baţi cu coatele sau cu genunchii. Vreau să zic că să cauţi să ai braţele pline cu plocoane când te duci la unu şi la altu de la care poţi să capeţi ceva. Acum mai aduc o sticlă, o bem şi p-asta şi Maria o să ne cânte. O să ne cânte: *Vremea s-a-nchis şi-afară ninge.* Şi eu o să plâng, vere Ionică.

Vetina se întoarse la masa lungă unde tocau varză nevestele soldaţilor din grădina lui 3 artilerie Franţa, veselă şi îmbujorată, puse mâna pe cuţitoaie, bătu îndelung în stinghia cu care Bocu, chisoaica cu nume de băiat din Munţii Râmnicului, mesteca în cazanele de bulion şi spuse:

— Fă, muierilor, diseară pun la bătaie patru oca de rachiu drese cu zahăr.

Se întoarse spre Bomfaier şi Schelete:

— Să veniţi şi voi să vă dedulciţi. Plecaţi, nu mai mergem în baltă, şi veniţi diseară!

Pavel Berechet înclină capul lui de stârpitură, cu pielea pergamentoasă întinsă să plesnească pe oasele feţii, fluieră în podul palmei, semn că ţiganii s-au şters pe bot dinspre partea câştigului, şi zise, privind roată la soldaţii care hrăneau focurile, sub cazane:

— E timpu să facem niţică instrucţie, leţilor. Strângeţi coatele şi alinierea pe maidanu de lângă Titi Şorici.

— Staţi la locu vostru, sări Vetina. Ce-ţi veni, mă? se răsti la bărbatu-su. Lasă oamenii-n pace. Tare-ţi mai place să comanzi! Mai bine du-te de dă o roată pe la vie, s-a copt terasa şi fură ăia din marginea satului de se smintesc. Ei fură şi tu: hai la instrucţie.

— Te-amesteci în treburi de armată, făcu Berechet, moale, da nu e voie să prinză soldatu rapăn pe burtă.

— Lasă că-i spală nevestele. D-aia le-au chemat aici, să-i îngrijească, să-i spele.

Vetina era astăzi largă la inimă şi bună cu toată lumea, fiindcă primise veşti de la Neicu. Veştile, la drept vorbind, încă nu le primise, dar i se dăduse de ştire prîntr-un semn – „să m-aştepţi, îi spusese Neicu înainte de-a fugi în baltă, când o să găseşti tufele de măturică din colţu livezii legate între ele c-o panglică sau c-o sfoară“ – că Neicu, sau un om de-al lui, e prin apropiere. Şi omul ăsta al lui Neicu se afla în podul cu fân – era Zatâc – iar Vetinei îi era frică, nu găsea curajul să urce până la el, să-l descoasă ce şi cum.

În cele din urmă, apucă un coş din surcele şi o chemă pe Bocu să adune merele din livadă scuturate de vânt.

Slobodă la gură şi petrecăreaţă, Bocu nu se îngăduia cu nevestele celorlalţi soldaţi, Vetina, însă, şi-o apropiase tocmai datorită firii ei deschise şi nepăsătoare şi priceperii cu care-l topea în osânza lui pe oricine încerca s-o ironizeze. Bocu nu cunoştea ce-i aia sfială, o spânzurase de mult, dovadă primele vorbe rostite la sosirea în Plătărăşti:

— Am venit să slujesc cot la cot cu bărbăţelu şi să-i frec nasturii de la manta cu cenuşă, bătu-l-ar Dumnezeu şi mama Ana, pedeapsa şi naguta, că mi-a scris că-mi suceşte gura, la ceafă dacă mai rămân o singură clipă printre mocanii de la Râmnic care umblă morţi după muieri până la cincizeci de ani, iar de la cincizeci încolo umblă cu mortu după ele.

Vetina se strecură în podul cu fân şi Bocu rămase să pândească lângă tufele de măturică, cu obligaţia să dea gură dacă-i trăsneşte prin minte vreunuia din curte să intre în grajd. Bocu culese de sub meri fructele căzute peste noapte – mai toate erau viermănoase – şi, cum Vetina întârzia, rupse o pală de mohor şi se aşeză.pe pământ lângă o răsuflătoare făcută de dihori sau de nevăstuici. N-o interesa ce se petrece sus în pod – „îmi spune ea ţăţica Vetina, da’c-o vrea” – trăgea c-un vreasc în jurul piciorului desculţ, ca să însemne în ţărână tiparul labei, şi asculta cum s-ascute vântul în tufele de

măturică, îngălbenite şi uscate.

Măturică creştea în colţul ăla al ogrăzii, an de an, fără s-o semene altcineva decât vântul. Nu folosea la nimic, ai casei măturau bătătura cu târnuri ţepoase din crengi de gherghin, dar apucaseră s-o ştie acolo de când lumea şi o lăsau să se salte în voie şi să se înfoaie. Toamna, tufele ajungeau să semene cu nişte sălcii şi rămâneau în picioare până în martie, când putrezeau de ploaie, pentru că viscolul trecea pe deasupra lor fără să le atingă, le scăpa de la prăpăd pâsla de salcâmi şi pruni din răzor.

Când Vetina coborî din podul cu fân – întârziase cu Zatâc un ceas şi mai bine – Bocu picotea, ameţită de miresmele livezii răvăşite de toamnă. Tulpanul îi căzuse pe umeri, soarele bolnav scânteia în părul ei împletit în şase codiţe cât degetul.

— Era să mă fure somnul ca pe măgaru lui Hogea, spuse ea căscând şi făcându-şi cruce deasupra gurii.

Vetina săltă coşul cu mere pe umăr, bărbăteşte, şi porni, urmată de Bocu. La pârleazul care dă în curte, se opri, cu picioarele îngropate într-un maldăr de frunze brumării, veştede, o privi pe Bocu cum scutură firele de păianjen prinse de fustă, şi-i spuse, căinând-o parcă:

— Dormi prost în coliba de la grădină. Să te muţi cu bărbatu-tu în căsuţa pe care-am luat-o de la Che Andrei. Da, chiar azi o să te instalezi acolo. Scuturi bine după masă şi deseară îl chem pe părintele Oancea să facem sfeştanie, şi te muţi.

— Nu-mi trebuie nimic, ţăţică Vetină, matale ai suflet bun, da o să mă-nghită nemestecată muierile ălorlalţi.

— Ştiu eu mai bine ce-ţi trebuie şi ce nu-ţi trebuie, i-o întoarse Vetina, şi Bocu tăcu, pentru că Vetina, coborând din podul cu fân, părea că lăsase sus toată buna dispoziţie şi voioşia febrilă de care fusese cuprinsă mai înainte.

Lepădase acolo chiar şi îngăduinţa – taxată de Berechet drept nesocotinţă şi izvor de risipă – ce-o avea pentru prietena ei mai tânără venită din munte. „A suit în

pod veselă ca o turturică, se gândea Bocu, şi s-a dat jos cloşcă bătrână“, dar pe faţa ei lată, cu pete cafenii, cum se văd la copiii ce cresc anormal de lungi, nu desluşeai decât supunere bleagă.

— Aşa, Bocule, răbufni Vetina, cu toate că chisoaica nu scosese un cuvânt, să nu sporeşti la vorbă în faţa mea. Sunt eu bună, da când zic că dracu e bălan, bălan rămâne!

„E necăjită, săraca, îşi zise Bocu, că-i la fel ca mine, tot o stârpitură de bărbat ţine.“

În curte, nevestele soldaţilor lăsaseră din mâini satârele de lemn şi făcuseră cerc în jurul lui Ion Mohreanu, care adusese de la văr-su Gică Dună două becaţine împuşcate. Păsările, străpunse de alice, zăceau pe un colţ al mesei de tocat varză.

— Ce-s mortăciunile alea? făcu Vetina scârbită. Nea Mihăilă, îi zise căprarului bătrân, *intopsicat* cu gaze de fosgen, aruncă-le în closet că mi se întorc maţele pe dos. Ai stat la părintele un veac, îl luă la rost pe Ion, parcă te-aş fi mânat s-o scoţi pe bâtă din groapă. Strânge-ţi catrafusele şi du-te cu Bocu. Bocule, diseară să nu văz un pai nelalocu lui!

Căsuţa de bârne şi lut, căzută oarecum în paragină – Berechet cam aruncase banii în vânt când o cumpărase de la Che Andrei – era aşezată deasupra Noianului, în apropiere de conoveţele spitalului veterinar german. În faţa prispei năruite, cu urme de copită – în câteva scobituri se uscau nişte raci, cu cleştii lăbărţaţi, scoşi din Dunăre cu un stârv de găină omorâtă de vreun puştan întreprinzător – se deschidea o pajişte în formă de arc, cu iarbă tocită, în mijlocul căreia îşi foşnea frunza plângătoare un plop canadian, cu trunchiul plin de însemnări şi inimi străpunse de săgeata amorului. Tufe de scoruş mărgineau cărarea întortocheată ce se ivea din rotocoalele de stuf din care se ridicau dâre de fum. Pe buzăielele prin care apa ploii se scurgea în Noian şi în fluviu piroteau luntri mici, de-o persoană, legate în

pripoane, uluce date cu catran şi jgheaburi croite din buşteni groşi, scobiţi grosolan cu barda şi toporul, un fel de pirogi în care pescarul e nevoit să stea adunat deasupra genunchilor, iar caracuda i se îndeasă în încălţări.

Bocu şi Ion trudiră pe brânci câteva ceasuri bune. Şi în amurg, căsuţa strălucea ca un pahar. Chisoaica spălase geamurile, curăţise praful şi scamele de pe pereţi, lovind înverşunat cu o legătură de nuiele de salcie, răzuise pragurile, scoţând c-un cuţit de lemn gândacii cuibăriţi în crăpături, iar afară, Ion greblase gunoaiele – muşuroaie de bălegar fumegau pe malul Dunării – întărise galeria din care se mai păstrau două înfloriturii făcute cu fierăstrăul şi spoise, purtând bidineaua cu osârdie, plopul cel mare, până la înălţimea unui om.

— Bocule, zise băiatul, aşezându-se să răsufle, acum o să te instalezi caimacan aici, fetiţo. Ştii ce-aş vrea eu în clipa asta?

— Ce?

— Să mă fac de-un bandit nemilos şi să profit de fizicu tău.

Fraza o ştia de pe când lucra la circ, Enache Pasalac i-o repeta deseori fetei cu care Ion se iubise o noapte.

— Ei, da ţie-ţi place numai carnea de ţigan, că-i afumată! Am băgat de seamă că-l bei din ochi pe Bomfaier.

— Păi ce să-ţi fac, mă, dacă n-ai pic de abur în tine?!

— Plec în bălţi, Bocule. Spune, o să-ţi pară rău?

— O să mă dau de ceasu morţii.

Tăcură. În pajişte apăruse Vetina, cu părintele Oancea şi cu dascălul. În urma lor, soldaţii din grădina de zarzavat a regimentului 3 artilerie Franţa, cu nevestele şi lume din sat. Înconjuraţi de un cârd de copii, Bomfaier şi Schelete purtau pe un suport o cruce mare, din lemn negeluit, cu braţele înfăşurate în vreascuri.

Începu slujba. Popa, în odăjdii, cu bărbuţa roşcată frântă pe piept deasupra firului de galon ţesut de jur

împrejurul patrafirului, se porni să citească din carte, cu glas ascuţit, ţâşnit parcă din creieri, în timp ce dascălul, un bătrânel cu ţeasta ascuţită, complet cheală, stropea pereţii cu două fire de busuioc înmuiate în căldăruşa atârnându-i la îndoitura braţului.

În mulţimea îngrămădită în faţa uşii, Ion îl zări pe Chiscăneanu, pe *electricu,* cum îl poreclise Gică Dună. Pietros, de-ai fi zis că îngrămădiseră carnea pe el bătând-o cu maiul, Chiscăneanu privea tot timpul spre acoperişul casei, parcă-ar fi venit să fixeze preţul maldărelor de stuf întinse pe căpriori. Ion îşi aminti despre ce-i spusese vărsu Gică Dună, că Chiscăneanu n-are somn în oase, nu-nchide ochii o clipă, noaptea, dacă n-a ciordit ceva peste zi, şi-i şopti Vetinei:

— Ţăţică Vetină, să ferim buzunarele, c-a venit Chiscăneanu.

— Eşti plin de coacăze! îi răspunse ea dispreţuitoare. Ce să fure de la tine?

Îi întinse o cutie de chibrite:

— Ia-le şi când iese părintele afară, scapără şi dă foc la crucea de-o ţine Bomfaier şi Schelete. Ardem crucea lângă prag, ca să nu intre boleşniţa în casă.

— Păi Bocu s-ar bărbieri-n cap de bucurie dac-ar fi să-l scoată pe bărbat-su de-aici cu picioarele înainte.

— Piei din faţa mea, că-ţi rup urechile. Derbedeule!

Strâmbându-se plictisit, Ion îşi făcu loc până la Bomfaier şi Schelete.

— Ce faci, Ionică, înecatule? întrebă Bomfaier, sticlindu-şi dinţii. Iote, mă, au venit şi nemţii să tragă cu ochiu! Pe globu meu de aur! Aşa se zice, vere, când te juri să-ţi saie lumânările ochilor, dădu el explicaţii, sugând dîntr-un muc de ţigară.

Într-adevăr, sub plopul cel mare se îngrămădeau vreo zece soldaţi germani, paza de la conoveţe, toţi în haine verzi. Printre ei, şi ăla cu obrajii raşi, până la sânge, căruia Ion venise să-i mute fălcile, „mai la deal“.

— Ei îs păgâni, zise Schelete, n-au biserici, aşa-i?

— Iote ţiganu ce diliu e! făcu Bomfaier. De unde să aibă? De-aia cască gura la noi, că n-au. Ce-o fi-n capul lor acum? Iote românii, vere, cum fac ei şi cum dreg cu popa Oancea, care-ar trebui jugănit, ţapu-bătrân, că toată ziua stă ca un batal.

Popa ieşi pe prispă.

— Crucea! răsunară strigăte în mulţime. Aprindeţi crucea!

Bomfaier şi Schelete scuipară în mâini şi ridicară, înhăţând capetele ştacheţilor, simbolul răstignirii. Ion aprinse un chibrit şi plimbă flacăra plăpândă pe sub vreascuri. Ţiganii, izbind cu picioarele în ţurloaiele copiilor, ca să-şi facă loc, înaintară până la un metru de prag. Popa Oancea bătu cu cădelniţa şi strigă cu glasu-i subţiat ce-i curgea, smiorcăit şi înalt, aidoma chelălăitului unui pui de vulpe, mai mult pe nări decât pe gură:

— Crucea pătimirii Domnului nostru Isus Christos să ne izbăvească pre noi de boli şi duhuri necurate. Pre noi şi această casă creştinească. Strigaţi de bucurie către Domnu toţi locuitorii pământului.

— Doamne miluieşte! îngână dascălul, smucind cu dreapta de pantalonii lunecaţi pe şolduri.

Încinsă de flăcări, crucea se mistuia, trosnind şi împroşcând scântei.

Pe cer răsărise luceafărul, mare, colţuros şi rece, încât îţi venea să strângi din umeri de frică să nu-ţi facă gaură în spinare.

Popa Oancea coborî în poiană şi, cădelniţând leneş – bătea abia până la înălţimea genunchilor – porni să dea roată casei, urmat de ţiganii cu crucea. Aveau să ocolească de trei ori şi la urmă să stingă jarul în apa sfinţită din căldăruşa ce o purta dascălul. Mulţimea se urni şi ea greoaie în urma rugului – femeile se închinau şi sporovăiau fără încetare, bărbaţii călcau ţepeni, trăgând cu talpa peste dârele de foc ce săreau în pajişte, copiii schimbau pumni şi înjurături, căutând fiecare să ajungă cât mai în faţă – iar nemţii, dornici să urmărească tot

spectacolul, se încolonară şi ei procesiunii.

În clipa aia, Ion îl zări pe Chiscăneanu schimbând un semn din cap cu Vetina şi dispărând grăbit între tufişurile de scoruş. Ieşi din rând şi se furişă după el. Schiţă, însă, vreo douăzeci de paşi şi se opri. Din umbra unei parcele de stuf se ivise în cărare Zatâc, cu arma în cumpănire. Chiscăneanu îi strigă ceva, în şoaptă, şi amândoi dispărură în trap spre conoveţele spitalului veterinar german.

— Dadă Vetină, zise Ion, şi ea tresări îngrozită de la primul cuvânt, ştiu tot. Ştiu că Zatâc nu era Zatâc, sau, cine ştie, poate că-l cheamă aşa cum zice, da nu e jandarm, el şi cu Chiscăneanu au furat ăia unşpe cai de la nemţi. I-am văzut şi te-am văzut şi pe matale când i-ai făcut semn lui Chiscăneanu c-a venit momentu s-o ia la picior. Sfeştania şi povestea cu crucea arzând, Zatâc le-a aranjat, aşa-i?

Erau în grădina din faţa casei. Se înnoptase, vântul de peste Dunăre zornăia în salcâmii de la uliţă şi Vetina ieşise să închidă obloanele. Când Ion sfârşi, se întoarse spre el, dar nu-i văzu faţa, pentru că băiatul se oprise în întuneric şi dâra gălbuie pe care-o arunca lampa prin geam îi lumina doar piciorul drept îndoit înainte. Sleită, Vetina se rezemă de perete, bâjbâind cu degetele pe zid, în neştire. Dâra de lumină, răzbătând din casă, se înfigea ca o sabie tocmai în colţul dinspre fântână al grădinii, dezvelind nişte beţe uscate de iarbă dulce, un ghiveci răsturnat cu buza în ţărână, o stropitoare spartă, cu gâtul strâmbat, şi iepurele din fier masiv, cumpărat de Berechet la Brăila, care-şi holba ochii de sticlă spre fereastră, încercând parcă să desluşească poziţia minutarelor pe cadranul ceasului îngropat într-un toc de lemn şi prins în două cuie pe peretele dinspre curte al odăii.

— Cât? îngăimă Vetina şi Ion înţelese că-i cerea să-şi fixeze singur preţul tăcerii.

— Nu vreau să te storc de parale, poţi să fii liniştită. Şi

nici nu te-aş fi strâns cu uşa, da am nevoie de Neicu. El ştie de urma omului pe care-l caut eu pentru o răfuială. Fă-mi legătura cu Neicu, asta vreau eu.

— Acum nu se poate, Ionică. Trebuie s-aştepţi până la Bobotează.

— Nu, dadă Vetină, e mult pân-atunci.

— Altă cale nu-i, Ionică. Dacă vrei, mă jur. Şi eu aş vrea mult să-l văd, că nici din ochi nu ştiu să-l mai fac, da numa la Bobotează îi dă drumu Zatâc. Îl ţine Zatâc şi frate-su mai mic, să le păzească în baltă caii de furat. S-a dat pe mâna lor, şi-alde Zatâc îl ţin strâns în gheare. El văruieşte caii, le schimbă păru de nu-i mai cunoaşte în vecii vecilor stăpânu. Da la Bobotează au să-i dea drumu să plece. M-am rugat de Zatâc cu ceru şi pământu: „Domnule Zatâc, ai supt lapte de la o mamă şi ştii ce-i durerea de mamă, eu i-am fost lui Neicu mai mult decât o mamă, lasă-l să plece şi nu-l vinde, că-l caută pentru crimă de omor“. „Hei, ţăţică, mi-a zis, dacă n-avea crimă la activ, îl vindea de mult frate-miu ăl mic.“ E colţos tare, cică, ăla micu, sta-i-ar tâmpla lângă bietu tat-tu, îi sufli-n borş, raftai cu tine, în două zile eşti în cătuşe. Săracu frate-miu, bine măcar că-i teafăr. Zatâc zicea că-i rujat în obraji şi rotofei, trăieşte bine la ei adicătelea.

— Atunci o s-aştept, dadă Vetină, şi o să slujesc mai departe cu credinţă, că nu de rău şi de hain te-am oprit şi ţi-am zis ce-am văzut aseară. Să nu fii supărată pe mine. Îţi zic: „săru’ mâna“, şi-acum intră-n casă, ferec eu obloanele.

Neicu Jinga sosi în Plătărăşti, aşa cum spusese Zatâc Vetinei, seara, în ajun de Bobotează, pe la orele şapte. Purta o şubă de postav jerpelită, iar şapca cu clape, model german, căptuşită cu iască – începuse să chelească şi-şi ferea de frig bănuţul golaş din creştet cu ce găsise mai bun în pădurile de sălcii şi plop – îi acoperea fruntea şi ochii de crivăţ. Înainte de-a trece Dunărea pe gheaţă, din miazănoaptea vânăt-cenuşie se

dezlănţuise viscolul. Şi avea haita de vânt ce să răscolească, pentru că ninsese îndesat o zi şi o noapte, fără oprire. Zăpada, aşezată într-un strat gros de-o jumătate de metru, scăpărând într-un albastru trist pe toată întinderea bălţii – prin curţile şi uliţele satului, privită de dincolo de Dunăre, zăpada avea culoare mai caldă, mai odihnitoare, cel puţin aşa gândea Neicu, care-şi spunea că în sat zăpada, căzând, se împachetează cu cârcei de fum prelinşi din atâtea boturi de hoarne – săltase dintr-o dată pe lângă el în vârtejuri largi, care acum se încrucişau prin aer îngroşând mult valul tulbure al înserării.

Vetina, care-l îmbătase tun pe Berechet, îl primi împreună cu Ion Mohreanu, lângă debarcaderul de la Noian, îl îmbrăţişă, plângându-i pe umăr şi-l duse în căsuţa unde trăia Bocu – bărbatul chisoaicei zăcea lat cu Berechet.

Acolo îl îndopă cu carne săţioasă de porc, cu plăcinte cu varză – de Bobotează, întreg ţinutul Dunării dinspre vărsare miroase a plăcintă cu varză – cu vin negru şi plânse din nou, pe săturate, fericită că-l vede zdravăn şi sănătos. Ion – încheiase de dimineaţă socotelile cu Berechet şi cu jumătate din banii primiţi cumpărase un cojocel şi o căciulă neagră din blană de pisică – ieşea din timp în timp afară, să tragă cu urechea şi să cerceteze dacă nu s-arată vreun musafir nedorit.

— Poţi să m-ajuţi s-ajung mai repede la Brăila? o întrebă Neicu pe soră-sa. Mâine-i ziua iertării hoţilor şi vreau să-ncerc să scot crucea pe care-o aruncă episcopu.

— Pe tine n-au să te ierte, ţăţică. Da tu trebuie s-o scoţi, ca să-ţi şteargă Dumnezeu păcatu. Oamenii sunt răi, se rup în bucăţi fără milă. Dacă ai norocu s-o scoţi, când te-o întreba prefectu: „tu pentru ce eşti osândit, băiete?“ să-i răspunzi, fără să-ţi spui numele: „nu sunt osândit de oameni, osânda mea e de la Dumnezeu şi o port năpastă în cugetu meu“.

— Poate că nici n-am să mă bag în apă, zise Neicu.

Vreau să văd lume, ţăţică, pentru asta am ieşit. Nu ştii cât e de greu să stai departe de oameni. Te sălbăticeşti.

— Nu, se îndârji Vetina, să te bagi în apă. I-am plătit lu Ohiscăneanu să caute şi el pentru tine. El şi aşa se bagă, ca s-o facă pe măscăriciu şi să-i azvârle boierii bani. Dac-o găseşte, ţi-o dă ţie să ieşi tu cu ea. I-am dat cearşafuri să vă înfăşuraţi în ele şi ulei să vă-mbâcsiţi pielea bine, înainte de-a vă arunca în copcă. Ăsta, arătă spre Ion, e băiatu lu Neculai Mohreanu. Umblă de juma de an după tine.

— Pentru ce? îl întrebă Neicu pe Ion.

— Îl caut pe Ţulea Fălcosu. Unde-l găsesc?

— Ţulea? zise Neicu şi râse.

Faţa lui, cu trăsături frumoase, regulate, la care Bocu, retrasă într-un colţ, privea insistent, avu o tresărire. Se uită la Vetina, apoi, ridicând din nou capul spre Ion, răspunse:

— La Bucureşti. Are grajd de curse. S-a căpătuit. Da mâine... Ia stai, se opri, înainte de-aţi spune totu, spune-mi şi tu mie: îl duşmăneşti de moarte?

— Da, recunoscu Ion.

— Mâine o să fie la Brăila. Alde Zatâc spune că Ţulea vine la aruncarea crucii chiar dac-ar fi la capătu pământului. E petrecerea care-i place cel mai mult. Da mâine n-aveţi cum să vă-ngăibăraţi. E oprit prin legea pământului. Aici la Brăila, cel puţin. Ai înţeles?

— Să fiu lângă el şi pe urmă nu mă mai dezlipesc de umbra lui. Aştept până poimâine, sau până când s-o putea.

Către ora zece, cineva tropăi pe prispă şi bătu cu pumnul în geam. Era Ohiscăneanu, care venise cu sania, târând-o de oişte, ca să înhame la ea doi cai din grajdul lui Berechet.

— Nu vă speriaţi, e nea Chiscăneanu, zise Ion. Eu am plecat. Bocule, ia-mi locu la pândă.

Bocu ieşi în tindă şi-i făcu semn din ochi Vetinei să vină cu ea.

— Ţăţică, să ştii – ţinea mâna pe zăvor şi-l zdroncănea, nervoasă – dacă el vrea... p-acolo n-a avut pe nimeni...

Vetina o scrută prin întunericul palid, apoi îşi înfăşură capul în broboadă, legând capetele strâns la spate şi smuci de uşă.

O dâră de zăpadă zbură, fâlfâind, şi se izbi de peretele din fund pe care atârnau crătiţi, tingiri, un ştergar de borangic şi un smoc de leuştean uscat.

În timp ce sania, pornită din Plătărăşti, gonea prin viscol, şi caii, cu glugi trase peste cap, să nu-i orbească spasmele crivăţului – întreaga natură căzuse parcă într-un acces de epilepsie – păreau nişte năluci, „doi băieţi din Brăiliţa“, urcaţi în turnul cât o chilie al bisericii din spatele Pieţii sărace, situată nu prea departe de centrul Brăilei, trăgeau clopotele, vestind ora zero, adică începutul Bobotezei, ziua când hoţii pot ieşi în plină stradă şi poliţia şi jandarmeria n-au voie să-i înhaţe de guler. Douăzeci şi patru de ore e stăpână *iertarea,* pe urmă din nou hăituială.

Dar douăzeci şi patru de ore, marele port de la Dunăre clocotea de petreceri. Cartierele vărsau în străzile principale toată suflarea gălăgioasă a celor fără căpătâi şi fără Dumnezeu. Sunetul grav, închegat din vibraţiile bronzului, anunţa o mărşăluire triumfală ce avea să se stingă şi să moară, a doua zi, la căderea serii. Brăiliţa, care – la data când se petrec lucrurile povestite aici – era, indiscutabil cel mai insalubru cartier al oraşului, mai nenorocit şi mai părăginit chiar decât Comorofca lui Panait Istrati, arunca prima, spre centru, cetele de haidamaci care îi clădiseră cu lovituri învârtite de cuţit, faimă şi glorie solidă în lumea borfaşilor. Acolo în Brăiliţa, pe o arie de câteva sute de metri pătraţi, de o parte şi de alta a podului zbierat în cântece de lăutarii din cele o jumătate de mie de cârciumi: *„Şi la podu Brăiliţa, hoţii ciorii, mă / mi-au furat hoţii căruţa“,* era capitala barbutului. Până şi borna kilometrică, din marginea

terasamentului de cale ferată, era punctată ca un zar.

Primii trei inşi care apărură în centru, lângă statuia împăratului Traian, suind dinspre Dunăre, se numeau: Mezingher, Stan-Vrăjitoru şi Îngerul.

MEZINGHER. De profesie măcelar. Pus sub urmărire pentru vânzarea pe sub mână a cincizeci de butoaie cu carne sărată. Reclamat poliţiei prin scrisoare rieiscălită. Ajutat să dispară fără urmă de Bijulică Bagdad, cumnat după nevastă, proprietarul cafenelei tapisate cu pluş roşu. Subcomisarul, care ceruse emiterea unui mandat de arestare împotriva lui, notase, printre altele, în raportul către şeful parchetului: „a doua zi după încasarea sumei, contracostul cărnii şi probabil şi al unor produse derivate, Emil Mezingher a fost văzut plimbându-se în stare de ebrietate prin fundătura Cosminului unde, la numărul 3 bis, are o ţiitoare în vârstă de 20 de ani, Ţiitoarea nu l-a primit ca de obicei, după informaţiile culese urmăreşte să se căsătorească cu un individ bătrân din Galaţi, putred de bogat, după cum declară o vecină care le-a cumpărat gustări şi vin, şi numitul Mezingher striga din drum: deschide, puişor, şi-am să te îmbrac în aur. Văzând că oricât bate cu pumnii în poartă, nu i se răspunde, Mezingher s-a descălţat de bocanci, a azvârlit cât colo ciorapii şi obielele, şi-a înfăşurat picioarele în hârtii de cinci sute şi şi-a pus din nou bocancii, fără să mai strângă şireturile. S-a rotit aşa pe trotuar un ceas, poate un ceas şi jumătate şi copiii vagabonzi se repezeau să smulgă hârtiile din bocancii lui. Nu i-a lovit ca să-i alunge, martori oculari povestesc că râdea şi striga: mai încet, puşlamaua dracului, nu mă gâdila cu unghia. Denotă…“ etc., etc.

În centru, Mezingher îi salută fără vorbe pe Înger şi pe Stan-Vrăjitoru şi intră în cafenea la Bijulică Bagdad. Privi un moment scările de marmoră care coborau în tripou, gândindu-se pesemne să dea buzna înăuntru şi să strige cu glas tunător: „Bine v-am găsit! hai, turnaţi-mi un coniac!“ dar scutură din cap şi pătrunse în odaia de-

alături, luminată puternic de două becuri ascunse între plăcile de lemn negru întinse pe pereţi, unde-l găsi pe cumnat-su, îmbrăcat în haine negre, de seară, pe cap cu o tichie, un fes turcesc ţesut cu fir roşu şi albastru. Erau acolo şi cei doi feciori ai lui Bijulică, puţin aduşi de umeri, asemeni croitorilor, amândoi având ochii bulbucaţi şi nasuri ascuţite.

— Te aşteptam, zise Bijulică, silindu-l să bea ca să se încălzească. Acum chiar o să potcovim măgăriţa. Ştii, aia de-o aveam anu trecut a murit, am una tânără acum, cu două pete albe în frunte, o frumuseţe.

— Ce s-aude pe la mine? întrebă Mezingher.

Era gros şi mai lung cu două capete decât Bijulică Bagdad. Subcomisarul, descriindu-i înfăţişarea – lucru ce nu se cerea neapărat înşirat în raport – spusese despre el că e un individ care trezeşte bănuieli numai prin felul groaznic de-a se mişca, zici că tot caută să rupă ceva în pumnii lui de parlagiu...“ Eroare, pentru că Mezingher, în ciuda staturii, călca cu pas lin, vătuit.

— E bine, răspunse Bijulică, am aranjat eu totu. O să vezi mâine. Acum, hai să mergem.

— Tu, se îndoi Mezingher, poate zici că e bine. Să te grăbeşti să-ţi faci damblaua.

— E a-ran-jat! silabisi Bijulică apăsat. Mâine intri în apă să scoţi crucea. O scoţi sau n-o scoţi, tot eşti aranjat.

— În apă, eu?! Da ce, m-au găsit dracii?!

— Mai bine în apă, decât la apă. Faci ce ţi-am spus, n-o să degeri, că ţi-am pregătit costum special.

— Atunci sunt gata. Ciocanu, caielele şi potcoavele!

— Anunţaţi lumea să poftească la grajduri! spuse Bijulică şi feciorii zburară pe uşă.

Bijulică strălucea de bucurie. Faţa lui cât pumnul, căptuşită pe sub fălci cu zbârcituri mărunte, dispăru în deschizătura casei de bani. Când şi-o întoarse din nou spre Mezingher, ţinea cu mâinile ridicate în dreptul tâmplelor două potcoave subţiri, turnate din aur, care păreau – cu atât mai mult cu cât le mişca uşor tremurat,

spre a-i lua ochii lui cumnatu-su – două bucle de păr blond, ivite de sub basmaua unei fete.

— Domnilor, rosti el celor vreo cincisprezece clienţi ai cafenelei, strânşi într-o încăpere a grajdului, cu miros de paie vechi şi bălegar, măgăreaţa pe care-o vedeţi că-i curăţă copitele cumnatu meu e izvoru averii mele. Ea, sau mai bine zis una tot ca ea, da care s-a prăpădit de mult, mi-a purtat harabaua cu ciorbă de burtă din mahalaua unde stăm până în docuri. Timp de opt ani am cărat împreună ciorbă de burtă. Aşa mi-am strâns capitalu, din bănuţii hamalilor care se îngrămădeau cu castronu. Şi când am cumpărat cafeneaua, am jurat s-o potcovesc cu potcoave de aur. Şi m-am ţinut de cuvânt. O dată pe an, de Bobotează, ziua când m-am instalat aici, îmi strâng familia şi-mi împlinesc jurământu.

STAN VRĂJITORU. Escroc sadea, cunoscut şi sub numele de *Învierea,* ceea ce vrea să-nsemne, în limbajul hoţilor brăileni, profanator de morminte.

Intrase în oraş fără alt scop decât să caşte gura la scoaterea crucii şi să se îndoape cu mezeluri, mititei şi fudulii la grătar. Despărţindu-se de Mezingher şi de înger, se adăposti în hruba unui gang şi socoti ce avea de făcut. Întâi şi întâi, îşi zise, mă afund într-o odaie de han – şi să dea mama dracului să văz eu ţigan care face pauză, că nu cântă până i-o da sângele pe nări! – şi mănânc, şi mănânc şi beau vin cărat din beci cu paharu, nu cu vadra şi să fie bruma de-un deşt pe buza paharului. Colo, spre dimineaţă, un puişor de somn, maxim juma de ceas, şi după aia, tule-o la Dunăre, să stric o vorbă cu băieţii – „hai să trăieşti, frate-miu, azi ne merge şi nouă, batem doaga străzii, cot la cot cu caraliii“ – torn doi pumni de mărunţiş în tinichelele alea pe care le poartă călugării atârnate de furca gâtului ca pe trăiştile de ovăz – bine o mai întoarce proverbul ăla, că omului să-i dai de milă, da’ când îi iei, să-i iei, să-i iei tot, şi cu binişoru şi cu de-a sila – şi pe urmă îndărăt, să ne punem din nou burdihanu la

cale. Iar când or mai fi patru ceasuri până ne ajunge sorocu şi începe balamucu, *Învierea* îşi ia tălpăşiţa la gară, spală putina. Ţara Românească-i mare şi – puf, puf! – trenu te duce unde vrea rânza ta.

Zis, dar nu şi făcut, pentru că în momentul când părăsi gangul, se pomeni încadrat de voi vlăjgani, unul în palton de piele, celălalt în şubă îmblănită, cu guler larg, răsfrânt până aproape de şale. „Acum e-acum, cugetă Stan, să te văz cum le pui sare la călcâie.“

— Ce-i, mă, făcu el pe omul bine dispus, aţi degerat şi vă îngrămădiţi în mine să vă încălziţi? Căutaţi mai bine o muiere, fleoarţe câte vrei în cârciumile alea din port.

— Mergi pian, răspunse cel din stânga, cu şubă, şi să nu-ţi treacă prin cap să-ncaleci coada măturii. Cât oi fi tu de vrăjitor, scot din tine oscior cu oscior, să ştii.

— Os, hai? zise Stan. Chiar că sunt os de-atâta frig. Scârţâie vântu ăsta şi mă ustură de parcă-mi trage cu mărăcini pe spinare.

— Sergent! ordonă cel în palton de piele, înhaţă-i laba şi bag-o-n buzunar la tine. Ţine-l strâns, poate să aibă un şip cu vitriol, ţi-l aruncă-n faţă şi rămâi pocit pe tot restu vieţii.

— E prima oară când îmi înfund mânuţele în buzunar străin silit de alţii şi nu din voia mea.

— Şi tot pentru prima oară când o să le scoţi goale.

— Asta rămâne de văzut.

Îl purtară prin câteva străzi înguste, întunecoase, şi neumblate – în copaci şi pe deasupra caselor ziceau de moarte toate cucuvăile viscolului – şi-l urcară, fără să-i slobozească braţele, la etajul întâi al unei clădiri cenuşii, cu culoare cotite şi ferestre înalte, pe la încheieturile cărora vântul băga zăpadă înăuntru, cernând-o. Pe scara de lemn şubredă, alunecoasă şi prost luminată, mirosea stătut, a umezeală şi – aşa cel puţin i se păru lui Stan – a slănină fiartă în zeamă de murături. „M-or fi cărat la un chiolhan, îşi zise el, dă Doamne!“

Se opriră în dreptul unei uşi albe, ca de spital,

sergentul ciocăni, cineva din încăpere rosti scurt, nervos: „Intră!“ şi peste o clipă *Învierea* pătrunse într-o apă de lumină. Strânse pleoapele, orbit.

Vocea omului instalat înapoia lămpilor de masă îndreptate spre uşă în formă de proiectoare înregistră cu satisfacţie:

— L-aţi prins, bravo! A strigat, s-a zbătut?

— Nimic.

— Liberi.

Cei doi ieşiră. Stan, tot lângă uşă, cu mâna pavăză la ochi.

— Ia loc pe scaunul din colţ.

— Stinge lumina şi pune-ţi mască, dacă nu vrei să te văz. Sau cel puţin fă-o mai slabă.

— Bine, şezi, sting o lampă.

— Mulţumesc, zise *Învierea,* că nu m-ai ţinut bădărău în picioare. Barem să mă odihnesc niţel, până dai ordin să mă facă ăia cocoloş. Ia, se miră el, dând să-şi şteargă faţa, sergentu şi-a uitat batista la mine. Uite ce zdreanţă ţine-n buzunar. Şi peste toate astea, murdară de ţi-e scârbă s-o atingi. I-e lene secăturii s-o spele! Pot să vorbesc cum vreau, nu? Doar astăzi e Bobotează şi n-aveţi cum să mă ţineţi aici. D-aia n-am făcut tămbălău pe drum, că ştiam că n-aveţi putere peste mine astăzi. Dacă mă luaţi în arcan înainte să bată ăia din Brăiliţa clopotu, era altceva.

— Crezi?

— Păi cum?! se miră Stan. Puteţi să mă ţineţi aici, da mâine-n zori am întâlnire cu nişte băieţi de ispravă. Lipsesc, întind ăia limba în tot târgu.

— Şi?!

— Şi se strică convenţia. Or să vă dea hoţii de lucru pentru doi ani.

— Ei nouă şi noi lor. Da tu n-ai să mai ştii, într-o săptămână ţi se taie capul.

— Ba nu zău, o înmuie el, c-oi fi matale gâdea al Romeniei?! Sau oi fi, cine ştie! Da chiar dacă eşti gâdea,

de ce să-mi tăiaţi tărtăcuţa? Am deschis morminte, am suferit nouă condamnări, am plătit, nu? capul meu o să stea mult şi bine unde e, că nici pe front linia întâi nu poţi să mă trimiţi, am sărit peste limita de vârstă. Sunt vrăjitor, sau aşa-mi zice lumea, da' ce fac eu contra legii? Nimic-nimicuţa. Descânt, scot diavolu din femeile sterpe, tai rachiu la beţivani. A, ştiu cine m-a pârât! Chiorul de Che Andrei, care-şi suge deştele prin Dobrogea. Ce să-i fac dacă tâmpitu de fi-su e tâmpit! Gicu Catâru, numa după nume poţi să-ţi dai seama câtă minte-n glava lu fi-su! Chioru s-a rugat de mine: „Arde-l cu buruieni pe maţe, Stănică, că suge rachiu ca o căpuşă". Ce-am făcut? I-am dat să bea o litră de ţuică îndoită cu zeamă de balegă şi cu cinci drame de argint viu. A doua zi, pe soare nerăsărit, l-am pus să săvârşească păcatu copilăriei, i-am adunat bărbăţia tot în sticla aia, am mai pus cinci drame de argint şi ţuică, şi iar i-am dat să bea. Gata, i-am spus, cârna de soacră-mea tot s-o mai uita-n oglindă, da tu cât îi veacu n-ai să te mai uiţi la rachiu. Da la lună cică s-a luat iar de supt. A umblat chioru să mă taie şi mă înjura în două limbi, pe româneşte şi pe turceşte, c-a fost prizonier, cu tata, în Anatolia şi-a rămas cu scrânteala să zică orice zice şi pe limba de-acasă şi p-aia de-acolo. Pentru asta n-aveţi ce-mi face.

— Pentru asta nu, dar pentru vrăjitoria ailaltă o să te trimitem la Consiliul de război şi-o să te alegi cu un glonte în ceafă. Mă refer tot la o poveste cu mercur sau cu argint viu, cum îi zici tu. De ce-ai încremenit pe scaun? Te-ai speriat? Te gândeşti acum şi mă-njuri; masca aia de dinapoia mesei, gură de mort ăla, m-a dibuit. Da, aşa este. Uite, în mâna asta – o palmă subţire, cu degetele lungi, albe şi acoperite cu peri fini, gălbui, se întinse în lumină – am cheia dosarului care să te ducă la zid. Ai scos din oastea ţării douăzeci de luptători. Douăzeci, breşă spre inima ţării, panairul mă-tii de bandit. În picioare!

Stan sări de pe scaun şi luă poziţie cu călcâiele lipite.

— Ştim totul, ai lucrat la Buzău şi la Tecuci şi poimâine,

vezi că respect Bobotează şi respect dacă vrei şi sărbătoarea sfântului Ion, te trimit la Bucureşti, în fiare.

Vocea se îmblânzi puţin.

— Ştii asta: „Şapte popi la Ţarigrad / Cântă aleluia“? N-o ştii, de unde s-o ştii? Tu ştii numai să-l freci pe răcan pe spinare cu argint viu, în patru, cinci sau şase locuri alese cu grijă. După ce-l freci bine, îi dai să bea un pahar cu spută de tuberculos – cumpărai scuipat de la spitalul T.B.C. Cu kilogramul! – şi, fuga la doctor să-l pună la raze. Cine te-a învăţat, mă, că semnele pe care le lasă mercurul pe spinare dau impresia în aparatul Röntgen de caverne ale plămânului? Ei, zii, ştiu sau nu ce e cu tine? Răspunde.

— Ştiţi, bâlbâi Stan. Mi le-aţi numărat cum numeri teancu de bani când dai cu împrumut.

— Recunoşti, şi-mi pare bine. Începem să ne înţelegem. Pentru ce-ai venit în Brăila?

— Să văz cum s-aruncă crucea.

— Îl ştii pe *Înger*?

— Adineauri am trecut Dunărea cu el pe gheaţă. Era într-un sumănaş de ciocoi.

— Trebuia să-mi închipui: *Învierea* şi *Îngerul.* Una fără alta nu se poate.

— Ne-am întâlnit din întâmplare. Zicea că mâine vrea să scoată crucea.

— Mâine intri şi tu în Dunăre. Ţi-e frică?

— Fac cum ordonaţi, ce mai stăm să discutăm?! Dacă dumneavoastră vă înduraţi de mine, intru şi sub pământ.

— Intri în Dunăre, atât. Şi mâine seară poţi să pleci cu ăilalţi ai voştri. Dar să pleci cât mai departe şi să nu te mai amesteci în prostii, ai doar destui bani ca să trăieşti liniştit.

ÎNGERUL. Numele adevărat: Costică Banaurs. Mecanic de bord în flota aeriană, flotila 3 informaţii, căzuse cu avionul în apropiere de Sevastopol şi, după un an de zăcere prin spitale, comisia de triere a forţelor de

regrupare, prezidată de soţia unui subsecretar de stat, îl declarase inapt pentru cadrele armate. Era atât de frumos, încât doctoriţa, trecută bine de patruzeci de ani, nu-şi putea desprinde ochii de la el, ameţită, fascinată.

— Nu, n-am putere să-l trimit din nou în iad. Tu, *Îngere* – tot înger aveau să-l numească apoi femeile din Brăila despre care merge vorba că sunt, ca înfăţişare, fără pereche în România – tu, *îngere,* ar fi vrut ea să-i spună, întoarce-te acasă, iubeşte, fă copii, întinde-ţi neamul.

El a îndrugat câteva vorbe, poate de mulţumire, dar cei din comisie n-au înţeles ce spunea, fostul mecanic de aviaţie vorbea încet, cuvintele i se rostogoleau din gură seci, uscate, lemnoase parcă, pentru că se simţea ruşinat de faptul că stă gol în faţa lor. Încins încă de febră, însemnat pe piept cu cărbune, în loc să se bucure că e liber să plece unde vrea, încerca un sentiment apăsător de dezamăgire şi umilinţă crâncenă, şi starea aceasta, care putea fi un simptom de reafirmare a bolii, nu-l părăsi până la întoarcerea în Brăila – mai târziu, el însuşi avea să-şi spună că trăise inexplicabile ceasuri de chin – mai precis până când simţi în nări mirosul de nămol, uleiuri, rugină şi gudroane al portului. Aici, în malul Dunării, surescitarea îi dispăru, valurile fluviului – niciodată albastru, indiferent că manualele şcolare susţin contrariul – muşcând din ţărm, aşternură în el o linişte copilărească.

Îşi aminti cum înaintea primăverii, când şi plaja, şi cheiurile, şi cabana pescarilor din insulă dorm încremenite sub gheţuri, trecea c-un avion de luptă şi arunca bombe ca să spargă sloiurile. Operaţia aceasta era anunţaţă din timp şi pe mal se îngrămădeau în cerc fetele şi puştanii de la liceu, totdeauna dispuşi să tragă la fit în ajun de-a se porni austrul. Vântul ăsta înfoaie corniţele mugurilor de salcie – *Îngerul* îi cunoştea bine răsucirile, când sosea vremea să se umfle austrul în pungile sacilor înălţaţi în colţurile pistei de aterizare, băieţii din toată flotila, încâlcind prevederile regulamentului, năvăleau afară, zvârleau capelele, săltau

ca mânjii şi săreau *capra,* bătând pinten dublu pe şezutul *caprei,* când capra se nimerea să fie grad superior – scoate oamenii din casă şi câinii din paie.

La Brăila, se angajă cu leafă bună la un atelier particular care repara în aer liber – mai pe şleau, la faţa locului – ambarcaţiunile de tonaj mic. Se găsesc unii care susţin că frumuseţea lui Costică Banaurs nu te mâna neapărat către asocieri serafice, obrazul lung, pietros, smead, asprit întrucâtva ca al muntenilor, reţinea atenţia mai degrabă datorită unei apăsări drăceşti ce-i fierbea în sânge. Dar toţi se încurcă atunci când vine vorba si-i descrie ochii, pentru că ceea ce se pare că punea în stare de alarmă inima oricărei femei erau ochii lui negri, mari, aprinşi, uşor înclinaţi spre colţuri, unde pielea pleoapelor se îngroşa ca să continue apoi netedă pe fălci..

— Cele mai lungi şi mai catifelate gene, spunea o doamnă prietenei ei. Se uită la tine şi parcă-ţi dă cu un pumn de nisip în ochi. Era în ei ceva halucinant, draga mea, aşa îmi închipui că arată ochii fumătorilor de opium.

Se povesteşte că prin octombrie, cu două săptămâni înainte de-a fi fost nevoit să părăsească oraşul, a fost văzut devale în port, lângă halele de peşte. Sta rezemat, cu haina făcută sul la spate, de peretele unei cârciumi vestită printre marinari, şi femeile, trecând după cumpărături, se opreau să-l privească, iar unele, mai îndrăzneţe, se apropiau să intre în vorbă, dar el n-a stricat o privire pe niciuna, se prăjea nepăsător la soare, ţinând în braţe un pisoi negru, cu coada bătând în verde-prăzuliu – o ciudăţenie desigur, în cazul că a existat aievea un asemenea motan. Adevărul e că se ducea din când în când şi pe la cârciuma aia – de obicei îşi omora timpul la Bujulică Bagdad, între lume aleasă – ca să asiste la partidele *bras de fer* dintre marinari, sau ca s-o întărâte pe fata cârciumarului, o roşcovană care mirosea a lână nespălată, fiindcă dormea cu plăcere pe şlepurile ancorate în port, chiar în dreptul casei lor, iar în perioada de care ne ocupăm, şlepurile toate veneau încărcate

numai cu baloţi de lână. De altfel roşcovana este aia care-a întins vorba că l-a văzut intrând între sălciile din insulă, de mână cu fata prim-chestorului, cu toate că pe urmă a schimbat-o, spunând că: „N-aş putea zice că el a fost, n-am cum, era după ploaie şi plutea un fum gros de credeai c-afumă ăia din bălţi să scoată vulpile din vizuini, iar eu spintecam un maimuţoi de crap să fac plachie”. Dar când a schimbat-o era prea târziu, procesul *îngerului* – „seducerea unei persoane minore“ – fusese înscris pe rol.

Condamnat în lipsă la doi ani închisoare, *Îngerul* se înapoia în noaptea de Bobotează la Brăila ca să-şi încerce norocul: să scoată crucea, să ceară şi să primească iertarea.

Trase la o brutărie pe Rahovei, la ceasul când se scot jimblele din cuptor. Brutarul şi cele patru ajutoare ale sale, văzându-l trecând pragul, scăpară lopeţile din mâini.

— *Îngere!* Măi băiete! strigă brutarul şi se repezi să-l îmbrăţişeze.

Binecuvântatul miros al pâinii curgea în stradă prin uşa larg deschisă, amestecându-se cu viscolul.

Cei trei din Plătărăşti traseră la hanul fraţilor Şoroagă de pe Dorobanţi. Vărsară o dublă de grăunţe în ieslea cailor şi se duseră liniştiţi în sala mare – dormitorul – aşternută cu rogojini şi cu saci umpluţi cu paie. Fraţii Şoroagă, având legături cu tot spurcul hoţilor, îţi garantau că fiind la ei, poţi să laşi hamuri, bici, bagaje în oricare ungher al curţii, la plecare tot acolo o să le găseşti. Şi drept este, nu-i dispăruse niciodată nimănui măcar o cureluşă.

Ion şi Neicu Jinga se întinseră lângă sobă, cu picioarele spre tabla de cărbuni, rebegiţi de frig, cu fălcile înţepenite. Spre deosebire de ei, Chiscăneanu arăta ca şi cum ar fi coborât atunci din pat de lângă nevastă.

— Ia te uită cum dârdâiţi! râse el aprinzând felinarul. Hei, câte viscole de şase ori mai prăpăstioase ca ăsta m-au tăbăcit pe mine!

Desfăcu merindele, îmbucă din ele grăbit şi se apucă să-i cerceteze pe rând, vârându-le felinarul în obraz, pe toţi cei ce dormeau. Peste trupurile cotropite de somn plutea o duhoare de veşminte ude, de slănină prăjită – uşiţa sobei arăta la fel de slinoasă ca gura copiilor de ţăran în ziua de Ignat – de vin, de sudoare de cal şi de fum. Neobosit, Chiscăneanu trecea de la om la om, căutând să dea de mutra vreunui prieten. Lângă intrare chiar dibui doi cumetri, beţi fleaşcă, pentru că oricât îi înghionti, nu izbuti să scoată o vorbă de la ei. Plictisit, înhăţă tabachera unuia şi-o băgă la brâu, stinse felinarul şi intră în cârciumă să afle noutăţi.

Era cunoscut – pe-aici i se spunea *măscăriciul Bobotezei* – aşa că-şi găsi repede loc la o masă de cheflii care răsturnau paharele pe gât de-ai fi zis că au var în burtă şi vor să-l stingă. Le spuse câteva glume veştede, ăia râdeau să moară, şi-i dădu gata, cucerindu-i definitiv, cu douăzeci de beţe de chibrit aranjate în formă de pari pe capacul cutiei şi care, unse cu scuipat într-o parte şi aprinse din trei în trei, se strâmbau şi se alcătuiau într-un cuvânt ce nu-şi merită locul pe hârtie.

— Aţi văzut? strigau ăia. Iarba bună numa-n mărăcini creşte.

Când se întoarse în sală, Ion şi Neicu aţipiseră. Îi zgâlţâi şi le servi veştile. Sfatul negustorilor din oraş căzuse la învoială cu poliţia, mânjind, bineînţeles, pe cine trebuia, ca hoţii să nu fie supăraţi nici cu un fir de păr în ziua de Bobotează.

— Auziţi voi, repetă Chiscăneanu, nici c-un fir de păr! Mulţi gologani trebuie să lase hoţii de ziua asta în pungile negustorimii, de s-au dat ăştia peste cap să câştige bătălia! C-a fost bătălie, nu glumă, cică poliţia la început s-a ridicat că „nu, şi nu“, că-i vreme de război, greu în ţară şi se supără mareşalu. Pân’ la urmă s-au înmuiat: o facem, zice, să respectăm o tradiţie, da pe barba noastră o facem.

Mai spuse că, dimineaţa, la Dunăre, avea să se alinieze,

întâi şi întâi, armata. Civilii, mulţimea, grosul, rămâne la distanţă pe o platformă de pământ, pământul scos din tranşee. Slujba avea s-o ţină protopopul, episcopul Dunării de jos, cu sediul la Galaţi, nu poate să vie, e bătrân, rablagit, şi că gropanul în care se aruncă crucea o să fie de cincizeci pe douăzeci de metri, iar crucea – „musai s-o înhăţăm noi, nu bicisnicii de-aici, care se duc cu ea, după pomană, pe la casele mari şi prin restaurante. Noi şi numai noi, ca să-ţi liniştească cugetu, Neicule, şi să ţi le spele de păcat mâna cu care-ai înfipt foarfecă de vie în burta neamţului Kurt“ – crucea nu mai e de lemn, ca-n alte dăţi, negustorimea a trimis una specială bătută în argint, pleosc! cu ea în fuiorul apei şi se duce la fund, nu mai pluteşte. Asta nici nu mai e cruce, e lucru dracului, vorba românului.

— Ce crezi, cât o să încaseze protopopu pentru slujbă? îl întrebă Chiscăneanu pe Neicu. Mamă, mamă, ce de miişoare o să umfle! Ba nu zău, Dumnezeu, când şi-ntoarce faţa către unu, îi face dâră-n barbă: uite, pe-aici să ţi se scurgă untu şi mierea. Adică, să stai şi să mănânci şi ce-ţi scapă printre dinţi, tot în blidu tău să cadă.

— De Tulea Fălcosu aţi aflat ceva? întrebă Ion.

— Da, e aici. S-a prezentat de ieri, are actele-n formă, nu mai fură, ţine grajd de curse-n Bucureşti. A tras direct la Bijulică Bagdad, unde se bate biliardu. Coşcogea ciocoiu. Da dimineaţă, să vezi, tot s-aruncă-n Dunăre. Aş mânca o bucăţică de bostan copt, măi băieţi, o fi având taica Şoroagă niscai bostani păstraţi în pleavă? Să-i fac întrebarea, ce ziceţi?

— Aşteaptă să se lumineze, spuse Neicu, e o simigerie în colţ.

Erau treizeci şi trei cei care urmau, să se arunce să caute crucea – unul pentru fiecare an al lui Christos – şi se înghesuiră într-o baracă de scânduri folosită vara ca vestiar de către funcţionarii portului. Pereţii, zgâlţâiţi de foalele viscolului, miroseau a mucegai, pe spătarele

băncilor vedeai semnături lăbărţate făcute cu săpun sau cu vârful briceagului. Un pietroi cât o buturugă, de felul celor întâlnite la băile de abur din mahalale, sprijinea o masă şubredă, cu picioarele descleiate, un sanitar, desemnat de spitalul comunal, împărţea halate, strigând răspicat numele *înotătorilor* înşirate pe o listă. Cei mai mulţi se înscriseseră cu poreclele – pe Neicu Jinga, care nu era cunoscut şi participa pentru prima oară la asemenea competiţie, Chiscăneanu, figura număru unu din această adunătură, îl trecuse sub numele de Ghiţă Baroncea, oase de in – şi sanitarul lat în şolduri ca o femeie, citind, ţuguia buzele de mirare. „Maică, Doamne, ce de mai lepădături, golani sadea, tot să-i priveşti şi să te minunezi!” părea să spună obrazul lui de spin, punctat în stânga nasului butucănos de două aluniţe cât ghinda.

— Tichie de câlţi…

— Zent!…

— Stan Vrăjitorul zis Învierea săteanului… Milică Mezingher… Didi, cutie de flegmă… Îngerul… Domnul Ţulea Fălcosu.

Ţulea smuci halatul negru, cu miros de naftalină şi de formol şi îmbrăcându-l se strâmbă, aruncând scârbit spre sanitar:

— Echipament de morgă, lua-v-ar dracu!

Sanitarul se scuză, n-avea nicio vină, Ţulea scuipă ascuţit printre dinţi şi se răsuci pe călcâie, ca un patinator încercat.

— A, tu eşti Ţulea! zise Ion Mohreanu, de lângă uşă.

Se strecurase în baracă ajutat de Chiscăneanu.

— Cu mine vorbeşti, guriţă? se încruntă Ţulea.

— Sunt băiatu lui Neculai Mohreanu pe care l-au împuşcat acum şapte ani în sat la Mircea-Vodă din pricina ta.

Ţulea tresări. Dar numaidecât puse braţele în şolduri şi rosti ameninţător, crăcănând picioarele:

— Mai zi o dată, şi-ţi mut dinţii la ceafă! Ce-i asta sanitare, se-nfurie el, noi avem aici o treabă de făcut şi

intră peste noi toţi nepricopsiţii, să ne toarne bazaconii. Avem măscărici, pe Chiscăneanu, p-ăstălalt i-al şi dă-l cu botu-n zăpadă!

— Plec singur, spuse Ion, da să ştii că sunt pe-aproape. N-o să te pierd din ochi.

Ieşi. Sute de oameni, albi ca bâtlanii de-atâta zăpadă câtă le arunca vântul în spinare, tremurau în jurul scenei pe care se cocoţase şi slujea protopopul, ajutat de patru diaconi. Nu se înţelegea nimic din ce spunea, pentru că vântul, trecând în rafale, îi spărgea vorbele şi-i spuzea gura cu băşici, iar cele opt companii de soldaţi, aliniate, cu arma la picior în buza Dunării, tropăiau de mama focului. Căpitanul cu comanda, în pelerină de foaie de cort, împărţise vreo sută de zile de corvoadă şi se retrăsese în stânga scenei, ca să nu se observe că pierduse, călcând într-o scoabă rătăcită pe-acolo, dracu ştie cum, tocul unei cizme.

Învineţite de ger ca scrumbiile, nişte puşlamale, suite pe mormanul de sloiuri desprinse din fluviu – în gropanul pentru aruncarea crucii valurile se clătinau înspumate – pretextând un guturai, nechezau şi mihohăiau, iar cei din jur le urlau, strigând din răsputeri:

— Hai noroc şi sănătate!

— Mocofani din Brăiliţa! îi înjură prefectul, aplecându-se spre soţie.

— Ce-ai spus? întrebă doamna.

— Nimic. Ies ăia, uite-i!

Din baraca aşezată în vale, la vreo douăzeci de paşi de unde se isprăvea şirul soldaţilor, apărură pe mal înotătorii. Halatele negre fluturau pe ei ca steagurile de înmormântare. Mulţimea se precipită în faţă, comisarii de ordine făcură lanţ viu în calea ei, ţinându-se de mâini, iar căpitanul o zbughi pe linia compăniilor. Strigătele se învălmăşeau:

— Silifonca, uite-l dracu bălţat, a turnat pe el o vadră de ulei!

— Învierea!

— Măscăriciu!

Chiscăneanu ieşise de-a buşelea şi făcea tumbe. Se da peste cap, se săltă în mâini şi, când trecu prin dreptul, primei companii, salută cu palma dusă la şezut.

— Îngerul!

Apariţia *îngerului* – călca rar, stăpân pe sine, cu ochii în pământ, iar mânecile halatului pus într-o doară, pe umeri, de parcă ar fi ieşit din casă pentru o clipă, să cerceteze starea vremii, se zbăteau pe lângă el ca nişte aripi negre – smulse un *uuuu!* prelung din pieptul mulţimii. O femeie adună zăpadă în pumn şi aruncă bulgărele ţintindu-i capul. Gestul ei, lipsit de orice pornire duşmănoasă, îl imitară cete întregi. Şi o ploaie de cocoloaşe albe se abătu asupra celor treizeci şi trei.

O curmă protopopul care, sprijinit din părţi de doi diaconi, coborî cu crucea dăruită de negustorii Brăilei până în malul Dunării. Muştruluită de căpitan, compania, din flancul drept se desfăcu în patru şiruri, încărcă armele şi la porunca: „A-ten-ţiune… foc!“ urlată în crescendo, trase o salvă în gropan, ca să ucidă diavolul.

În vreme ce soldaţii reveneau în front, capul bisericii brăilene invocă duhul sfânt să coboare în „largă această, apă, ca odinioară în matca Iordanului” şi, sforţându-se, trimise crucea cu podoabe de argint departe în valuri. Chiuind, în clipa următoare, Chiscăneanu se repezi pe gheaţă cu o sanie pusă din vreme sub mal – sutele de oameni, biciuiţi de viscol, urlau, mugeau, cuprinşi de o totală beţie a simţurilor – şi se rostogoli în apă, bătând caraghios din braţe. Iar pe deasupra lui, lovind apăsat pragul din bârne solid îmbucate, ca să-şi încerce norocul, săriră ceilalţi treizeci şi doi de inşi, unii, cei mai mulţi, strangulaţi de spaimă, alţii cu sângele înţepat de vinul care fierbe, fără să se acrească vreodată, numai în vinele îndrăzneţilor sau disperaţilor.

Ion Mohreanu, nimerit în mijlocul unei cete de ţărănci – femeile discutau despre a lu cutare care „s-a însurat, fă, la 15 ani, nici nu i s-a uscat buricu, e cu buricu verde“ – îl

văzuse pe Neicu Jinga că, înainte de-a se avânta în Dunăre, vorbise ceva cu Ţulea, arătând spre mal şi-l înjură furios. „Eşti o secătură, domnule Neicu, a trăit cu sor-ta şi-l înveţi cum să se ferească de mine. Da nu-mi scapă!“

Cei treizeci şi trei se scufundau şi se ridicau, împingându-se şi îmbrâncindu-se, Chiscăneanu, în buza gropanului – uitase de banii primiţi de la Vetina – îşi clătea gura cu apă, înfiorând-o pe nevasta prefectului care avea dantura măcinată de carii, când deodată, Costică Banaurs, înotând acolo unde era înghesuiala mai mare, scoase un răcnet neomenesc.

— Fraţilor!... Tâlharii!... şi dispăru în adânc, cu braţele adunate deasupra burţii, iar apele îi trecură trupul înjunghiat sub podul de gheaţă al Dunării.

Adică în fum şi uitare. Sau în legendă.

— Eu, avea să povestească Ion Mohreanu învăţătorului Eugen Fulga, în primul moment n-am înţeles că acolo jos se petrecuse o nenorocire, am crezut că ţipătu deznădăjduit al *Îngerului* face parte din regulile jocului – de altfel preocuparea mea era să-l observ pe Ţulea Fălcosu – şi numai când am băgat de seamă că înotătorii se îmbulzesc spre scările împinse în apă pentru ei, am simţit în gură un gust amar, de tutun mestecat, şi mi-a fost frică pentru mine că-l pierd pe Ţulea şi pentru Neicu Jinga, fiindcă poliţiştii înconjurară numaidecât gropanu – poliţiştii şi muştele sunt ale dintâi vietăţi care dau buzna în locu unde a secerat moartea. Toţi câţi se aruncaseră după cruce fură opriţi pentru cercetări şi neştiind când şi pe unde avea să iasă Ţulea – nu mă îndoiam c-avea să-i dea drumu – am plecat la Bucureşti, să-l aştept acolo. Şi peste patru zile, într-o miercuri, la hipodromu Băneasa – se alerga pentru premiu Negro Ponte, cursă rezervată proprietarilor de grajduri – i-am auzit numele strigat în megafoane şi l-am văzut ieşind la promincă, antrenamentu ăla scurt şi ultim pe care-l încearcă jocheii

înaintea luării startului. Ningea gros – la poala troienilor, ca nişte metereze, invalizii de război înjghebaseră o tarabă la care vindeau ţigări Naţionale, vai de sufletu lor, că erau cincizeci şi cu hainele de pe ei de-abia dac-ai fi putut îmbrăca un om ca lumea – ningea închis şi nu se alerga cu sulky, ci cu săniuţele, iar Ţulea, purtând jachetă galbenă, şapcă albă şi jambiere albastre, conducea o iapă roaibă, Freia, considerată favoritu număru doi, cel puţin aşa ziceau pariorii, nesăbuiţii şi credulii jucători de curse, care, mai târziu, când intrasem rândaş – am stat acolo două luni – mă plăteau cu băutură să le vând aranjamentele, înţelegerile pe sub mână dintre antrenori. Văzându-l pe Ţulea, neliniştea din mine s-a desfăcut. „Gata, ziua răfuielii noastre e aproape. Mâine sau poimâine îl aştept pe strada îngustă de lângă hipodrom, seara, când are obiceiu să-şi viziteze grajdurile, şi se va alege.“ Se dădu comanda pentru încetarea jocurilor şi săniuţele se aliniară în partea opusă tribunelor. Un tip burtos, arbitru, pocni din pistol şi opt cai, bine strânşi în hăţuri de proprietarii lor, se dezlănţuiră în trap, iar jucătorii începură să se frământe şi să strige. Plutonu trecu nefărâmiţat prin dreptul grilajului de fier, peste care atârnă tufe de lemn câinesc, netunse şi îngroşate de zăpadă, de la cotitură, în locu numit *turnanta nepricopsiţilor,* doi inşi căzură din sănii – cât pe-aci să fie pisaţi în copitele cailor ălora care sileau din urmă – şi Ţulea trecu în faţă. Freia lui îşi ţăcănea potcoavele din ce în ce mai înteţit, un vârtej alburiu clocotea legat de genunchii ei, şi-mi plăcea că Ţulea e înaintea tuturor, doream cu aprindere să bată el cursa, indiferent că tata se prăpădise din pricina lui, sau poate tocma de aia. Secundarele metronomului băteau. Scurt şi Ţulea se apropia vijelios. La câţiva metri de potou, Freia galopă şi se ridică pe picioarele dindărăt, nechezând sălbatic, asemeni cailor sloboziţi în bălţile Brăilei, şi cei ce mizaseră pe ea îngheţară, da iapa se linişti, trecu linia de sosire cu avans de două lungimi, slăbi pasul şi întoarse în

loc, apucând-o pe poteca dinăuntru, spre turnu judecătorilor. În sanie, Ţulea sta nemişcat, cu capu pe umăr. Scăpase biciu şi hăţurile, care se târau prin zăpadă. Jocheul clasat al doilea trase lângă el şi-l împinse, în glumă, cu cotu. Ţulea se răsturnă în partea cealaltă, ţeapăn. Murise. Doctorii stabiliră că atacul de inimă avusese loc înainte de încheierea cursei şi Freia, conform regulamentului, fu descalificată. Stam lângă taraba invalizilor, în ninsoare, şi mă gândeam la mine şi la Ţulea, şi-mi spuneam, prosteşte poate, că el era ăla care câştigase. Şi acuma ştiu precis că el era, pentru că eu n-am câştigat niciodată, da poate că nu e departe ziua aia când o să zic: „Gata, azi am învins eu.“ Doar fiecare om trebuie să aibă o zi a lui, nu? Eu o aştept şi-o să mă bucur, cu toate că nu scrie nicăieri că ea va veni neapărat.

. . . . . .

. . . . . .

Şi a fost întâia strigare.

V

SEARĂ VÂNĂTĂ, CU ŢÂNŢARI. REformaţii din grădina de zarzavat a Regimentului 3 artilerie Franţa, întorşi de la Dunăre, unde încărcaseră cu cartofi de vară un şlep de la Cernavoda, beau ţuică cumpărată de la Gheorghe Jinga pe doi saci de cărbuni măritaţi de soldatul însărcinat cu paza şlepului. Ăsta, soldatul Vasile Predescu, sta rezemat de peretele şopronului – felinarul cu plasă de sârmă, legănându-se, îi suia umbra în pod – tăcut, mângâind ceaşca cu flori de smalţ albastru şi privea la Bocu, chisoaica din Munţii Râmnicului, care dormea în paie, cu picioarele învelite într-o faţă de masă, cu gura uşor întredeschisă, şi palma dreaptă apăsată pe ţâţele dezvelite.

— Zgâlţâiţi-o să se trezească. Vreau să bea cu mine. Seamănă cu regina-mamă.

— Nu, las-o, îi luă apărarea o muiere care ronţăia covrigi. A fost în ţigănie la Bomfaier şi o pisică a zgâriat-o pe spinare.

— Eu am dat cărbunii. Şi, dacă i-am dat, am dreptu să comand. Scurt. Trebuie să strigaţi: Trăiască regina mamă. Strigaţi. Că pe spinarea mea beţi.

— Poate te zăreşte careva că-ţi baţi joc, şi-ai să vezi cum dai de dracu!

— De ce? Regina e iubita mea.

— Ea ştie? râse muierea cu covrigi.

— Tocmai asta-i frumuseţea, c-o iubesc de la distanţă.

— Aşa poate să zică oricine, soldat. Că toţi suntem datori să ne iubim regina şi să ne dăm viaţa dacă ne cere.

— Degeaba, scutură Predescu din cap, eu am avut întâi ideea. Trăiască regina-mamă! urlă el, şi dădu ţuica pe gât. Pentru că o iubesc, am scăpat de la moarte. Dragostea face minuni, spune o vorbă, şi ăsta-i adevăru. Eu am învăţat ceva carte şi ştiu c-aşa este. Eram pe front şi mă mâncau păduchii. Da ce păduchi! Mergeai călare pe ei. Mă aşezam, uite-aşa, să desfund o cutie de conserve, şi păduchii mă târau încolo, ca pe rotile. Trebuia să-mi ţin arma atârnată de gât, dacă vroiam să n-o pierd. Şi aveam un căpitan la companie, o fiară! Astă-iarnă, cât e iarna aia rusească de-a dracului, ne punea, seara, la culcare, să ne spălăm pe picioare cu apă rece – un bordei, patru găleţi. Şi ne îngheţa apa între deşte, paştele mă-sii! Şi o răzuiam cu cuţitu. Puteam să-l vâr până la os în carne, nu simţeam. Aveam un prieten din Craiova – Dumnezeu să-l ierte, a murit, a adormit în zăpadă şi n-am putut să-l mai dezdoim, l-am îngropat stând în cur, aşa l-am băgat în pământ, parcă şedea şi se gândea la nevastă, sau îşi asculta caii păscând iarbă – mă Ionescule, c-aşa-l chema, când om mai ieşi o dată la atac, o să-i înfig căpitanului un glonţ în ceafă. Aleluia, şi vreau să-l văd p-ăla care vine să mă ia de piept. Da l-am iertat, fiindcă în noaptea după ce-a murit prietenul ăla din Craiova, am avut un vis, se făcea că regina venise la mine, prin zăpadă, mi s-aşază pe genunchi, îmi bagă mâna la piept şi mă mângâie pe păr – sunt păros ca un urs – mă mângâie, mă freacă şi cu tocul pantofului mă loveşte peste moletieră şi-mi zice: „Predescule, Predescule, de când umblu după tine şi tu un cuvânt nu-mi zici. Hai, zi-mi un cuvânt.“ Dar eu nu puteam să descleştez fălcile. „Zi, de ce nu mi-ai scris?!“ M-am trezit afară, în dreptu geamului tropăia santinela, scăpăra cu cizmele în zăpadă şi-am înjurat şi-mi venea să mă scuip între ochi, fiindcă numai un bou poate să viseze ce-am visat eu. Dar a doua zi, când am primit plicuri să scriu în ţară, ce mă gândesc eu? Hai să-i scriu reginei. Să-i scriu? Să nu-i scriu? îi scriu! Şi dă-i: „Scumpa mea majestate regală, află despre mine că sunt bine sănătos,

ceea ce îţi doresc ca scrisoarea mea să te găsească în momentele cele mai fericite, şi să ştii că azi-noapte te-am visat frumos, că erai cu mine şi nu mai simţeam greu. Mi-e tare dor de tine de când ne-am despărţit şi-am plecat în bătălie, da nici din ochi nu te mai poci face, fiindcă s-a scurs un an şi-am pierdut fotografia pe care mi-ai trimis-o. Scrie-mi mult şi vorbeşte-mi mult de tine de când nu te-am mai văzut, da să nu-mi mai scrii bătut la maşină, scrie-mi de mână, literă cu literă, ca să văz deştele tale cum se plimbă ele cu tocu pe hârtie şi scriu mărunţel numele meu. Eu am ieşit teafăr din toate luptele pe care le-am dat cu vitejie cu inamicu din faţă, aşa că roagă-te la bunu Dumnezeu să mă păstreze neatins ca să ne vedem cu bine şi să ne povestim cum ne-a fost nouă în vremurile astea grele, departe unu de altu. Iar în încheiere îţi scriu aici cea mai frumoasă amintire pe care s-o înveţi şi tu: Multe uită omu-n lume / multe am uitat şi eu / dar a te uita pe tine / e un lucru enorm de greu. Iar acuma, la sfârşit, te cuprind şi te sărut, al tău care te doreşte cu mult dor şi drag, soldatu Predescu“.

— Şi ai trimis-o? întrebă bătrânul Mihăilă. Ai ticluit-o, să zică ăia că eşti soldat prost, da cum s-o trimiţi, că te legau!

— Şi unde să mă ducă?! Să mă ia şi să mă scoată din linia-ntâi? Asta voiam şi eu. Am trimis-o. Şi, hop, peste două zile soseşte ordin să mă prezint la colonelu Grigoriu.

— I-o dăduseră ăia de la cenzură, leprele! Secături care ling cleiu de pe plicuri.

— Exact, aprobă Predescu. Primesc ordin, mă duc. Colonelu Grigoriu era unu mic, vânjos, cu fruntea largă şi albă, cu ochi holbaţi, verzi. Intru şi mă prezint. El şedea cu spatele, avea păru uns, lipit de ţeastă şi mesteca o felie de pâine cu margarină. În bordei la el, cald, ardea godinu şi mirosea a brad. Lângă geam, o lădiţă cu pământ semănat cu orz, orzu răsărise des, verde, cum să spun, parcă nu mai eram pe front, eram acasă şi aşteptam să vină primăvara. În altă lădiţă, aşezată lângă

patu de campanie, doi iezi, ordonanţa îi învelise cu o pătură, li se vedeau numai capetele. Coarnele lor, ca nişte muguri, şi unu avea fruntea bălţată şi cercei pe care şi-i scutura prin somn. Colonelu se întoarse şi mă întrebă rar:

— Locu naşterii?

— Câmpulung-Muscel.

— Frumos oraş, miroase tot timpu anului a cherestea. Acolo ai familia?

— Nu mai am pe nimeni, domnule colonel. Suntem trei fraţi, toţi pe front.

— Iubeşti o femeie…

Vorbea răspicat, de-abia începea să i se înfierbânte sângele şi se uita la perete peste capu meu, şi-mi venea să mă întorc să văd ce se întâmplă atât de interesant acolo în spate.

— Înainte – şi se opri – înainte, ai mai iubit alte femei?

— Da, domnule colonel.

— Bun. Spune-mi ceva despre femeile pe care le-ai cunoscut.

— Ce sa vă spun?! Erau femei… femei ca toate femeile. Nu mă pricep să povestesc.

— Erau frumoase?

— Unele, da, erau, da toate aparţin acum trecutului.

— Femeile trecutului. Bine zis. Frumoasele femei care-au zăpăcit lumea. Soldat Predescu, eu, când mă gândesc câteodată la trecut, văd numai frumoasele femei ale trecutului. Bărbaţii mor şi uitarea-i astupă de o mie de ori. Femeile frumoase, însă, se păstrează tot timpu în noi. Ele nu dispar niciodată definitiv, numai noi suntem trecători şi avem o singură mângâiere, da şi aia prea târzie: atunci când se întâmplă să murim acasă, rândunelele de sub streaşină fug şi-şi fac cuib în altă parte.

— Când moare o femeie, nu fug, domnule colonel?

— După câte ştiu eu, nu. În tinereţe am trăit la ţară şi mă pricep la chestii din astea. Femeile, frumoase nu dispar, pentru că se continuă în fetele frumoase cărora le

dau naştere. Ceea ce n-a putut face femeia de demult va face în mod sigur femeia care vine. Carnea femeii care vine are de împlinit exact ceea ce carnea femeii care a murit n-a apucat să facă, să frământe, să domolească, să usture, să frigă, să usuce. Ce şcoală, ai?

— Arte şi meserii. Patru clase. Şi una de seminar. Minţeam.

— Interesant. Spune-mi o poveste cu Isus Christos. Da nu vreau una de-aia din cartea de religie. Ceva necunoscut.

— Numa p-alea cunoscute de toată lumea le ştiu, domnule colonel.

— Nu, alea nu-mi trebuie. Stai jos şi-am să-ţi spun eu una. Uite, iar s-a pornit viscolu. Ai auzit ceva despre balurile pe care le dădeau ei înainte de revoluţie? Frumos. Acum au stricat totu, dracu să-i ia. Stai jos, ţi-am spus. Viscolu îmi dă dureri de burtă, parc-aş avea tenie. Bunicu meu dinspre tată era miner, avea mină în Munţii Apuseni, extrăgea cărbune, dar mai mult căuta aur. Drept-credincios, trebuia să-l cunoşti, ţi-ar fi prins bine. În săptămâna Patimilor, în noaptea de Vinerea Mare, când lumea se duce să cânte prohodu, el a rămas cu un om al lui să păzească galeriile. Pe la miezul nopţii, când sus, în biserici, lumea îngenunchează, a luat lămpaşul şi i-a zis omului care rămăsese cu el:

— Mă cheamă Mesia la El. Vino cu mine şi-ai să te întorci cu Mesia.

— Avusese vreun semn? întrebă femeia care ronţăia covrigi.

— Nu ştiu, nu mi-a spus de semn.

— Precis c-a avut, da a uitat să-ţi spună. Când e să ţi s-arate Christos, ţi s-arată întâi un înger care-ţi spune, uite-aşa şi pe dincolo, să fii mâine în locu cutare, îmbrăcat frumos, spălat, pieptănat. Petrache Lupu de la Maglavit…

— Dă-l în mă-sa de ordinar p-ăla. Zi, Predescule, las-o pe toantă. Du-te, fă, şi bagă-te-n paie şi dormi, tu nu vezi că trăncăneşti aşa ca să te afli-n treabă?!

— Da, zice colonelu, au plecat cu lămpaşu, Predescule, să caute poarta unde se termină pământu şi unde începe lumea nevăzută. Bunicu, în faţă, ăla după el. Au mers mult, pe unde era locu strâmt, se târau pe burtă, şi şobolanii – sub pământ mişună şobolanii cu milioanele – se strângeau unu lângă altu, perete de spinări, şi nici nu mişcau, cu toate că ei, când sunt flămânzi, se bagă în om, da acuma înţelegeau că bunicu are o menire, în zori au ajuns la poartă. Mirosea a lemn de măr şi a fum de ţigară bună. Auzi? Trei zăvoare grele atârnau pe ea. Bunicu a îngenuncheat şi le-a sărutat. Imediat, poarta s-a desfăcut în două scoarţe şi l-au văzut pe Mesia. Întins pe o cruce care plutea înfiptă în aer, ţinea în mână o balanţă: pe taleru din dreapta, Binele, pe taleru din stânga, Rău.

— Moş Grigoriule, a vorbit Mesia, am o treabă pe pământ, şezi în locu meu şi ţine balanţa, când termin, mă întorc.

— Da e numa aer în jur, pe ce să mă sprijin?

— Pe urmele mele, – şi cum a zis, în aer s-au şi întipărit urmele paşilor lui.

— Doamne, a zis bunicu, port număr mare la bocanci.

— Nicio grijă, şi eu am talpa lată, că purtam sandale de sfoară.

Bunicu s-a descălţat, i-a dat bocancii ăluia de venise cu el şi s-a dus de s-a urcat pe cruce. E tot acolo, iar omu lui n-a murit, şade la uşa minei şi-l aşteaptă pe Mesia ca să-i arate drumu la întoarcere. Înţelegi cum vine asta, Predescule?

— Nu, domnule colonel.

— Vine că eu am oamenii mei şi în cer şi pe pământ. De când îi scrii reginei?

— O iubesc sincer, domnule colonel.

— O iubeşti! Mai zi o dată vorbele astea şi să vezi ce urmează.

— Vă rog să-mi permiteţi.

— Nu-ţi permit nimic. Eu o iubesc, soldat Predescu, eu singur şi nu dau voie la nimeni să-i scrie. Uite, iezii ăştia

doi – şi-a smuls pătura de pe ei – i-am găsit într-un grajd şi i-am luat pentru ea. Am semănat orz, să-i hrănesc cu orz. Femeile iubesc căţeii şi iezii. Ea are o sanie de trestie, o regină are tot ce doreşte, la Sinaia e frig, i-am cules dîntr-un loc cuiburi de auşel, sunt ca mănuşile de pâslă, îi trimit iezii şi cuiburile, iar pe scrisoarea ta mă cac. Şi, dacă mai îndrăzneşti să-i scrii un rând, cu mâna mea te-mpuşc şi te trimit împachetat în gheaţă la morga din Bucureşti. Morga din Bucureşti e cea mai bine înzestrată din întreaga Europă. Toate anomaliile sunt prezente acolo: sinuciderile, crimele, escrocheriile, falsurile celebre. Dacă nu renunţi, dacă nu te dai în lături din calea mea, te-mpuşc.

— Trimiteţi-mă în ţară, domnule colonel, şi vă jur că mă voi înfrâna...

Gardul de mărăcini dinspre livadă trosni, apăsat de trupurile a trei inşi care pătrunseseră pe arie şi se opriră în gura şopronului. Erau trei nemţi de la spitalul veterinar. Pe cel din mijloc, care proptise piciorul pe roata de căruţă răsturnată în cărare, îl cunoşteau, era tălmaciul grupului german, Paul Stedner, dar lumea-l chema cu numele meseriei pe care-o exercita: Tălmaciu. Număra în jur de patruzeci de ani, în serile liniştite pescuia în Dunăre, stând într-o barcă de cauciuc, avea o mutră plângăreaţă de om care suspină mereu, ochi gogonaţi ca nişte boabe gata să se spargă, şi reparase ştampila primarului lucrând-o cu un briceag cât o lăcustă.

— Toată lumea rămâne pe loc! spuse el, trăgând piciorul de pe roata veche. Şi nicio mişcare!

Reformaţii, strânşi în jurul ceaunului cu ţuică, încremeniră. Nemţii ceilalţi, la câţiva paşi în dreapta felinarului, îndreptară pistoalele automate spre gura şopronului. Muierea care ronţăia covrigi se aplecă şi o smuci pe Bocu de umăr.

— Scoal', fă, c-au venit cu pistoalele şi tu dormi în nesimţire.

Bocu se ridică într-un cot, îndreptă o şuviţă de pe ochi şi căscă.

— Ce e, mă, nea Mihăilă, îl întrebă pe bătrânul căprar, v-a venit să vă jucaţi cu puştile noaptea?! Jucaţi-vă dracului în bălării şi lăsaţi oamenii să doarmă.

— Taci din gură, proasto, o repezi Mihăilă.

Apoi către Tălmaciu:

— Ce vreţi, camarade?

— Trebuie să predaţi armele. România s-a aliat cu Rusia şi a declarat război Germaniei.

— I-auzi drăcie! făcu Mihăilă şi privi la ai lui, buimac, aşteptându-se parcă să fie contrazis.

— O să plătiţi scump chestia asta. Armele!

— Păi… camarade, încercă Mihăilă.

— Isprăveşte cu tâmpeniile! îl repezi Predescu. „Camarade” în sus „camarade” în jos. Dacă s-a întâmplat ce s-a întâmplat, nu mai suntem camarazi, suntem inamici.

Şedea în poziţie de drepţi, ţinând ceaşca cu flori de smalţ albastru lipită de vipuşcă.

Tălmaciu îl privi scurt, pieziş şi trecu la rastel. În chenarul de tablă fixat cu scoabe pe peretele şopronului atârna o puşcă veche şi ciopliturile din lemn de plop în formă de arme, cu care Pavel Berechet îi freca la instrucţie pe reformaţi în zilele când nu era de lucru în grădina de zarzavat. Desfăcu smucit închizătorul singurei puşti în stare de funcţionare, păşi peste Bocu, care tot nu se îndura să se smulgă din culcuşul cald, şi ieşi pe uşă, astupând cu spatele lumina felinarului. Noaptea se făcu dintr-o dată mai deasă şi se auzi vântul curgând cu valuri de ţânţari…

— Treci în faţă! îi porunci Tălmaciu lui Mihăilă, care înaintă şi se lăsă percheziţionat fără să scoată o vorbă.

Din pricina fricii, sau poate fiindcă băuse prea mult, unul din reformaţi icni şi începu să vomite. Muierea lui îi prinse fruntea în palme şi-l întoarse cu faţa spre perete.

După Mihăilă veniră la rând ceilalţi. Tălmaciu le pipăia

atent buzunarele şi la sfârşit îi împingea pe arie. Găsi asupra lui Mihăilescu doi cartofi copţi şi o gutuie. Cartofii îi strivi sub cizmă, gutuia o aruncă în gardul de mărăcini, speriind curcile urcate în salcâm. După asta, le îngrămădi şi pe femei la un loc cu bărbaţii. Una începu să plângă. Bocu o lovi cu cotul să se liniştească, iar căprarul Mihăilă îi spuse lui Tălmaciu, acru şi rău:

— Pe femei nu aveţi voie să le căraţi cu noi, ele nu-s în armată.

— Nu cărăm pe nimeni, nicăieri. Vă luăm ca să goliţi şlepul de cartofi. Trebuie s-ajungem cu toţi caii sănătoşi în Ungaria. Daţi-i drumu. Iar cine se opune va primi un glonţ în burtă.

Grupul se urni spre fundul livezii. Trecând pe lângă closet, Tălmaciu deschise uşa şi aruncă închizătorul capturat prin deschizătura tronului rotunjită cu fierăstrăul de către Pavel Berechet în formă de inimă. Bărbaţii călcau tăcuţi, neîncrezători, femeile, speriate, se închinau, bolborosind rugăciuni.

Când ajunseră pe malul Dunării, departe, peste câmpie, într-acolo. Unde se întind vărsăturile Ialomiţei, ţâşniră flăcări violente şi o bubuitură îi făcu pe toţi să încetinească pasul, Bocu ţipă în pumni:

— Doamne, ai milă!

Dar nimeni n-o luă în seamă. Un reflector, în fază slabă, instalat între tufişuri, lumina la intervale egale pereţii de fier ai şlepului, debarcaderul păzit de santinele înarmate şi un grup de ţărani ghemuiţi sub salcâmi.

Tălmaciu, ferindu-şi ochii cu palma de lumina reflectorului proiectată asupra punţii făcută din dulapi, strigă santinelelor să urce pe şlep, apoi se întoarse spre cârdul reformaţilor şi, arcuind umerii, le făcu semn să-l urmeze.

— Puntea e strâmbă, remarcă Predescu.

— Îndreapt-o, îi porunci Tălmaciu, fără să se oprească, şi oamenii îl urmară, cuprinşi de-o nerăbdare febrilă, prostească.

De sus, de pe şlep, pâraie de cartofi începură să curgă în Dunăre. Apa tulbure îi înghiţea cu gâlgâituri sufocate, şi-i scotea din nou la suprafaţă. În cer ţâşneau benzi de foc, ai fi zis că noaptea râde isteric şi i se văd dinţii înspumaţi. Mirosea a fum de tutun, a tutun cazon, şi a măsline (de unde?). Un bătrân care lucra între căprarul Mihăilă şi Bocu se împiedică, barba dată cu ulei mătură capacul unui chepeng pus lângă cabina paznicului însoţitor, şi omul rămase în genunchi, ţinând în mâini un cartof pe care-l cojea cu unghia, în neştire.

— Auzi, îi spuse lui Mihăilă, am avut un copil bolnav de scarlatină...

Dar vorbele i se topiră pe buze. Lângă el apăruse Tălmaciu.

— Ce e? Priveşti luna? şi arătă luna pe sub care treceau nori negri ca nişte stafii de scrum.

— Nu, de ce să mă holbez la ea? Luna e roşie, da nu ţine de cald. Luna e un vas.

— Cum ai zis? făcu Tălmaciu neînţelegând.

— Luna e un vas cu lacrimi. Din marmură şi din sticlă. Înăuntru sunt adunate lacrimile cu care Maria Magdalena l-a plâns pe Isus Christos. Noaptea sunt de sânge, adică lacrimi de căinţă, înţelegi? Iar ziua sunt de rouă, bucuria iertării.

— Şi nu curge?

— Luna?! Păi e un vas sfânt. Numai Dumnezeu o şterge de praf şi n-are niciun interes să-i dea gaură cu burghiu, nu-i aşa? întrebă el. Apoi, scurt: Vine, vine bătălia. Nu credeam asta.

Tălmaciu îi întoarse spatele şi se îndreptă spre celălalt capăt al şlepului.

În poiana deschisă spre castelul prinţului Şuţu răsunară deodată nechezături. Cei de pe şlep se întoarseră şi văzură cum cincisprezece soldaţi germani, echipaţi de front, scoteau caii de la conoveţele din fundul parcului şi-i îngrămădeau pe aleea pardosită cu dale de piatră ce duce de la scările clădirii până la morile de vânt unde e o

barieră, făcută din discuri de scândură vopsite fistichiu, în plasa de iederă şi trandafiri galbeni, care acoperă peretele castelului până la streaşină, se deschisese o fereastră şi o umbră nedesluşită sta aplecată peste pervaz. Era comandantul spitalului, un tip negricios, corcitură de italian sau de grec, căruia îi plăcea să mănânce biscuiţi şi să bea vermut dintr-o sticlă cu etichetă verde având înscrise pe ea semne de localităţi străine, înşirate ordonat, ca pe scala unui aparat de radio. Caii fornăiau, nechezau scuturat. Erau dintre cei răniţi şi vântul nopţii, încurcându-se în coamele lor, împrăştia duhoare de iod şi de creolină. Soldaţii le smulseră căpestrele – umblau tăcuţi, dar repede, cu mişcări nervoase, se cunoştea asta după ţăcănitul sec al cataramelor lovite între ele şi din atingerea bocancilor cu piatra – şi trecură în umbra plopilor canadieni.

Când isprăviră, comandantul, la fereastră, mişcă o mână, parc-ar fi scuturat scrumul ţigării peste o balustradă, şi în clipa aia două mitraliere deschiseră foc asupra cailor. Caii se clătinară, izbindu-se între ei şi izbind piatra cu copitele. Doi noateni, aflaţi în unghi mort faţă de poziţia mitralierelor, se aruncară în gardul de lemn câinesc, turtindu-l, dar o a treia mitralieră, parcă sora mai mică a celorlalte, îi seceră fulgerător. Trupurile greoaie se prăbuşiră înfundat, cu sforăituri şi gâfâieli. Căzură toţi, zbătându-se scurt, şi doar nechezatul unui singur cal ajunse în punctul de intensitate maximă şi se frânse acolo, pe treapta de sus a groazei, deznădăjduit şi parcă omenesc şi, când pieri, atârnat în înalt, urlet îngheţat în gura unui clopot, jos se aşternu o linişte fricoasă, mirosind a sânge gras şi a puroi.

— Porcilor! spuse tare cineva pe şlep.

Tălmaciu îl auzi, dar nu încercă să-l descopere. Înjură şi coborî pe mal, să-l întâmpine pe comandant, care ieşea din castel, urmat de cei opt câini de vânătoare pe care-i culca, noaptea, pe divane, joase, în aceeaşi odaie cu el, şi se apropia de debarcader, călcând peste căpiţele de

hoituri. Venea încet, înfăşurat în pelerină. Picioarele-i subţiri, strânse în cizme înalte, se înfundau până la genunchi în burţile moi, păroase ale cailor, striveau aşchii de os, se izbeau de ţestele sângerânde şi făcea să ţâşnească fâsâituri din intestinele îndopate cu fân şi grăunţe. Câinii se ţineau în urma lui, schelălăind pofticioşi, cu limbile scoase, dar neîndrăznind să se atingă de ceva. Lângă debarcader, se porniră să latre îndârjiţi, parc-ar fi întâlnit o haită de lupi.

Tălmaciu răcni la ei, să-i potolească, de peste Dunăre cineva strigă lung: „Panaite!“, o pasăre ţipă ascuţit în smârcuri – în clipa aceea, luminile din castel se stinseră (administratorul Marin Doancă? servitorii?) – în cer, foarte aproape, se sparse un obuz, bătrânul, care vedea luna ca pe un vas de lacrimi, scânci şi pe zare se aprinse stuful şi se văzură Munţii Măcinului, calcaroşi, scăldaţi într-o lumină ireală. Trecea spre mare o vedetă rapidă a armatei germane şi-n drumul ei, spre gurile Dunării, unde pontonierii întindeau plase de mine, bătea cu tunurile ca să ridice la luptă toate unităţile dispersate pe malurile fluviului. Comandantul spitalului veterinar şi patru soldaţi suiră într-o şalupă şi-i ieşiră înainte în dreptul insulei din mijlocul Noianului. Căpitanul vasului, un tânăr smintit, amăgit de cine ştie ce promisiuni, acceptă să ancoreze şlepul, dar când veni la ţărm şi văzu câtă încărcătură trebuie să târască, se răzgândi şi nu vru să ia decât jumătate din efectiv.

— Ceilalţi puneţi mâna pe căruţe şi vă încolonaţi, şi spre munţi!

Soldatul român Vasile Predescu fu declarat prizonier şi pus să lege şufele. Când şlepul se desprinse de lângă debarcader, el sta pe punte, drept, cu un muc de ţigare atârnându-i între buzele groase. Îl scuipă şi strigă spre Bocu, încremenită pe mal, cu reformaţii din grădina lui 3 artilerie Franţa:

— Hei, Bocule, rămâi sănătoasă. Noi doi ne-am fi înţeles bine. Acum o să-ncerc la regina nemţilor…

Şi s-a dus să moară unde nu-l ştia nimeni.

În noaptea în care nemţii părăseau Plătărăştii, Che Andrei şi Ion Mohreanu porneau din Urziceni, pe doi cai de furat, către sătul lor de la Dunăre, ca să culeagă două sute de butuci de vie, proprietatea lui Che Andrei.

— Mie, cum avea să spună Ion, mi se făcuse dor de Noian, iar bătrânului de o băutură de trei zile, cu lăutari. Am mers numa printre porumburi, departe de drumurile umblate, şi-n zori am fost la Plătărăşti, la Titi Şorici. Batea un pui de vânt, sămânţă neagră de furtună şi de ploaie, şi Titi Şorici, întors de la pescuit, înşira pe o rogojină crapi mari, cu boturile pline de aţe băloase. Pantalonii cu care intrase în apă şi o flanea murdară atârnau într-un par, iar cizmele de cauciuc, găurite şi pline de nămol, zăceau lângă prag. Titi Şorici, deşirat şi noduros, cu obrazul vânăt, aspru, a legat caii sub şopron şi s-a rotit mult pe lângă şargu călărit de Che Andrei.

— Cal de arhanghel, dacă nu-l ascundem, l-am pierdut.

— Iapă, băiatule, răspunse Che Andrei, şi e nedată la armăsar, călugăriţă adică. Ia!... se opri. De, ce zbiară muierea aia, camarade?... Vetină, strigă el spre curtea lu Pavel Berechet, şi chiar făcu câţiva paşi spre pajiştea de lucernă în care se amestecau petece de negură, de ce urli, neică, în faptu zilei? Titi Şorici, ştii vorba mea, că un om deştept doarme într-o juma de ceas cât un prost în trei zile? Tot aşa şi muierea, când plânge...

— Las-o-n pace, spuse Titi, Pavel trage să moară.

— De unde până unde?! se miră Che Andrei.

— S-a îndopat cu bani de hârtie şi horcăie acum fără speranţă.

— Te-te! se strâmbă Che Andrei, cum să se îndoape cu bani?

— Uite că s-a îndopat. Nemţii i-au rechiziţionat patru căruţe şi i-au aruncat ca plată bani de-ai lor, care nu mai au nicio valoare. El s-a aruncat în genunchi, a strigat, s-a târât şi la urmă a făcut banii sul şi i-a înghiţit. Acum stă să

dea ochii peste cap. Azi-noapte l-au frecat cu făcăleţu pe burtă, da degeaba. I s-a încuiat stomacu.

— Totdeauna i-au plăcut banii, zise Che Andrei. Acum o să aibă să numere şi pe lumea ailaltă.

— Du-te şi-l vezi, dacă vrei.

— N-am timp, spuse Che Andrei, fiecare se aranjează cum îi convine. Eu, parexemplu, cred c-o să mor într-o zi la trei după amiază. Şi n-o să apuc să-l mai văd pe Gicu Catâru. Ştii, Titi Şorici, că Gicu al meu a făcut exact ca Pavel Berechet?

— I-au luat şi lui căruţele?

— Domnule, tu ai fost deştept când ai plecat din Dobrogea, da văz că te-ai prostit de când te-ai întors. Am zis eu o vorbă despre căruţe? Pentru mine o căruţă nu valorează nici cât un petec de izmană. Gicu Catâru e prizonier la ruşi şi-or să-i putrezească oasele în Siberia. Era mai bună Alaska, acolo topesc ăia gheaţa cu două fire de curent electric – sfâr, sfâr! şi sloiu se face apă caldă, să te bălăceşti în ea de dimineaţa până seara – da Alaska nu mai e a ruşilor, au vândut-o americanilor. Gicu al meu a avut norocu pe care-l merită. Mi-a spus om care-a fost la faţa locului, şi a scăpat. S-a rupt frontu, auzi tu, şi trupa fugea să se regrupeze. Era pe lângă o linie de cale ferată şi, buf! o bombă, şi-un tren nemţesc e făcut pilaf şi dîntr-un vagon sar în aer vrafuri de hârtii. Da nu erau hârtii, că erau bani, şi Gicu Catâru se opreşte să adune. Umple sacu de merinde, ăilalţi trag de el: „Mişcă, mă, camarade, c-o să dai de dracu“, da el nimic, rămâne să umple şi raniţa cu şomoioage. Şi-a luat de pe jos, că l-au luat ruşii ca din oală. Mă mângâi cu gându că i-or fi trântit vreo douăzeci de cizme-n dos. Ca să vezi că nimic nu e fără pereche pe lume. La ăsta, la Berechet, când o muri, că o să crape, nu-mi fac eu griji dinspre partea asta, trebuie să pună Vetina taxă de intrare. Cine vrea să-l vadă, să plătească. Fiindcă e de văzut. Păcat că eu trebuie să mă duc la vie – o să-mi dai tocitoarea ta, Titi Şorici, n-am pe altu la care să deschid gura – aş fi vrut să văd când îi

scoate maţele. Când l-a otrăvit, ştii tu cine, pe domnu Fănică Măxineanu, eram la Brăila, şi n-am văzut. N-am mai văzut maţe de om din războiu ălălalt. Vreau să zic că în ultimii douăzeci şi ceva de ani am văzut numa maţe de porc şi de peşte.

— Păi de ce să-i scoată maţele? am întrebat eu.

— I le scoate, fiindcă aşa se obişnuieşte, şi noi n-o să fim aci când l-o tăia cu fierăstrău...

Apoi se făcu dimineaţă, o dimineaţă grea, mohorâtă şi noi intrarăm în vie. Pe cer, deasupra Noianului, se alungau nori, unu semăna cu un porc despicat şi fugea să se înfigă în turla bisericii, ca într-o frigare. Iarba atârna de rouă, şi deodată începură să ţăcănească nişte mitraliere: ta, ta, ta!

— Se bat, zise Che Andrei, şi se ridică în picioare.

Dincolo de şiru de pruni care mărgineşte via era o bostană. La picioarele prepeleacului învelit cu stuf, două fetiţe, în fuste de stambă decolorată, săpau cu un fier strâmb o groapă în care să aşeze o păpuşă de lut. Sus, în prepeleac, patru puştani smulgeau sfoara unui zmeu. M-am suit lângă ei.

— Vezi ceva? mă întrebă Che Andrei, de jos.

— Parcă se mişcă unii prin porumburi, spre Vadu lu Topciu.

— Armată regulată, sau nişte haimanale?

— Armată.

— Eroi, domnule, nu armată. În toate cărţile scrie că sunt eroi, şi tu, hodoronc-tronc, armată! Soldatu, în bătălie, este un erou. Ai noştri sunt eroi, ai lor sunt eroi, pas să mai înţeleagă ceva bietu copil când se duce la şcoală. Orice treanţă de soldat ajunge de devine erou, ascultă la mine. Chiar şi eu, dacă vrei să ştii, sunt erou. Da sunt erou viu, un fel de scuipat adică, fiindcă cei mai buni eroi sunt eroii morţi, care nu cer de mâncare. Dă-te jos şi hai să ne vedem de treabă.

Şi către copii:

— Cu ce-aţi lipit, neică, stinghiile zmeului?

— Cu clei de prun.

— Huş! Cel mai bun lipici e ceara din urechi. Veniţi încoa să vă dau nişte ciocolată. N-aţi mâncat de când sunteţi, e dulce.

Ciocolata o luasem dîntr-un camion german, părăsit în câmpie. Che Andrei împărţi fiecăruia câte două bucăţi mici, rotunde, în formă de melci, şi copiii o înfulecară pe loc şi cu foiţele de staniol îşi îmbrăcară dinţii.

— Acum duceţi-vă acasă, le spuse el, să nu vă nimerească vreun glonţ tras de-un prost.

Mitralierele continuau să tragă îndesat, iar împrejur, aproape, era linişte molâie.

— Ţi-e frică, Ioane? mă întrebă Che Andrei, când ne-am întors în vie. N-are de ce, soldaţii se bat, noi culegem via.

Apropierea frontului nu-l neliniştea, şi s-auzea acum şi uruit de şenile smulgând pământul amestecat cu piatra de pe şosea.

— Paştele mă-si de război, eu vreau să-mi culeg via şi să-mi beau vinu. Ştii ce vin e ăsta? Negru, ca sângele de ţigancă. Dacă vrei să mă crezi, eu numai cu ţigănci mi-am cules mereu fâşia asta de vie. Ţigăncile ştiu să se dezbrace frumos şi au pielea ca strugurii. Ele nu ţin de nicio religie, camarade, şi nu le e ruşine de nimic. Ascultă aici, culesu viei fără ţigănci n-are niciun haz. Când o să ai via ta, numai pe ţigănci să le chemi să calce strugurii. Tropăie pe sac şi cântă de-ţi vine să le mănânci. Da-s frumoase numa la tinereţe, atunci îţi seacă minţile. Eu parexemplu, am prins pentru una douăj de mierle, le-am smuls limbile şi i le-am dat ei să le mănânce. Mi-a cerut limbi de mierlă, i-am adus. Când îmbătrânesc, nu mai sunt bune de nimic, se-ngraşă, se fac nişte balabuste nenorocite care fumează de te-apucă două mii de draci când le vezi cum aruncă fumu pe nări. Parcă s-a mai apropiat, sau mă-nşel eu? Nu vreau să mor astăzi, n-am mai luat anafură-n gură de la Paşte şi poţi să ştii ce-i pe dincolo?

Trase adânc în piept aeru uscat de vânt, se duse la

tocitoare şi, cocoţat pe o grămadă de lemne aşezate în trepte, începu să zdrobească strugurii cu un par de salcâm, răzuit de coajă. Ciorchinii goi îi azvârlea în petecul de mohor din marginea Noianului. Zgomot de crăci frânte, şi o chemare:

— Alo, voi de colo, daţi-vă mai aproape.

Era o patrulă de cinci călăreţi români. Se oprise între pruni.

— Veniţi voi, le răspunse Che Andrei, că tot nu umblaţi pe picioarele voastre. Poate gustaţi şi o cană de must. Hai, veniţi şi luaţi, pomana îngraşă.

Comandantu patrulei, un locotenent subţirel, cu obrajii palizi şi cu o gâlmă cât o nucă sub tâmpla stângă, prelungi o-njurătură. Lângă el, un sergent în capu gol mânca mure cu lingura dintr-o gamelă pe care-o ţinea în îndoitura braţului.

— Serviţi şi dumneavoastră? întrebă sergentu.

Locotenentu smuci din cap şi bereta îi căzu în iarbă.

Se aplecă, o ridică uşor cu biciuşca, şi-n timp ce-i scutura tresele cu fir de aur fixate deasupra cocărzii, ţipă răguşit:

— Mişcă-n pas alergător când te chem!

Che Andrei, mânjit de must până la coate, fugi printre butuci şi luă poziţie de drepţi. Da în clipa următoare desfăcu braţele şi strigă la mine:

— Uite-l pe Dumitru Căpălău, mă! De unde-ai apărut, Dumitre! şi se repezi la Dumitru şi-l bătu cu pumnu pe pulpă. Al dracului, gură-spuzită, ai scăpat teafăr, a? Îmi pare bine că te văd, să ştii.

Dumitru se feri, întinse laba grea, îl apucă pe Che Andrei de umăr şi-l întoarse spre locotenent.

— Ce e cu copiii ăia din şanţ? întrebă locotenentu, şi gâlma de sub tâmplă îi tresări nervos.

— Sunt din satu nostru, Plătărăşti, răspunse Che Andrei.

— Şi d-aia ţi-ai bătut joc de ei?

— Eu?!

Dând pinteni, locotenentu îl luă în pieptu calului şi-l trecu dincolo de pruni, în bostană. Băieţii şi cele două fetiţe, stând pe vine, în marginea şanţului, se uşurau gemând. Doi dintre ei rupseseră câte-un fir de bozie, şi se apărau de muşte.

— Se cacă, făcu Che Andrei. Măăă!

— Pentru că tu, ticălos bătrân, le-ai dat koprol. Am văzut foiţele de staniol. Frontu e la doi paşi şi tu te joci. În loc să-i iei, să-i duci la adăpost, tu-i îndopi cu koprol. Şi dacă frontu se lăsa-ncoace? Nu-i strivea, nu-i făcea una cu pământu?

— Domnule locotenent, daţi-mi voie să raportez, eu am zis că e ciocolată adevărată, de unde să ştiu că sunt buline care te scot afară?

Locotenentu îşi strânse bereta în pumn şi o îndesă sub cureaua diagonalei.

— Sergent, ordonă el, pantalonii jos, şi douăj de trăgători. Ca să-i piară pofta de glume idioate.

Sergentu atârnă gamela într-o cracă de prun şi sări din şa. Che Andrei vru să fugă, da sergentu, călcând apăsat, îl prinse în braţe şi-l trânti cu faţa în ţărână, ca pe-un sac. Che Andrei se zvârcolea neputincios, sergentu, mânjit de mure pe bot, îi smulse pantalonii şi se sui cu şezutu pe ceafa lui.

— Hai, Căpălău, treci şi arde-l!

Dumitru îşi desfăcu centura, strânse paftaua în pumn, şi-l croi pe Che Andrei peste şale, îngustând ochii şi boţindu-şi faţa.

— Dumitre, l-am strigat, opreşte-te, mă, eşti nebun?!

— Dă-te-n lături, să nu te trăsnesc şi pe tine!

Era roşu la faţă, nedormit şi transpirat, cămaşa scorţoasă i se descheiase la piept, lăsând să-i curgă afară lănţişoru de care e legată plăcuţa matricolă. Se frecă la gură, îşi făcu vânt şi lovi din nou. Cureaua vâjâia prin aer şi pocnea scurt în trupu lu Che Andrei. De fiecare dată, Dumitru îşi muşca buza şi-şi lingea cu vârful limbii mustaţa aspră, tunsă scurt, iar Che Andrei avea zvâcneli

pipernicite, de animal bolnav şi trudit. După a şaptea lovitură se săltă, cu ultimele puteri, şi-l dădu peste cap pe sergent. Ăsta se ridică repede, ca să-l înşface din nou, da locotenentu îl opri şi-i făcu semn să încalece. Între timp începuse să plouă, o ploaie cleioasă, răsucită de vânt. Dumitru îşi suflă nasu, ştergându-şi deştele de pantaloni, îşi încheie centura, luă gamela uitată de sergent în prun, şi porni în galop ca să ajungă restu patrulei care gonea pe drumu mărginit de tufe de sânger către linia frontului din cotu ce-l face Dunărea înainte de a se arunca spre Plătărăşti, apoi în gura Brăilei. Mai târziu am ştiut că acolo s-a bătut un regiment de roşiori cu o coloană germană, împiedicând-o să facă joncţiunea cu ariergarda a două divizii motorizate ce sileau să se instaleze pe Munţii Buzăului. Che Andrei mă privi lung, cu faţa slută şi rea şi, fără să spună un cuvânt, intră în bordeiu săpat în marginea Noianului şi trase zăvoru pe uşă. L-am strigat, n-a vrut să-mi răspundă şi nici să-mi deschidă. Atunci m-am dus de-am acoperit tocitoarea şi m-am întors şi m-am aşezat pe-un butuc, aproape de uşă, şi am aşteptat. Târziu, când lătratu mitralierelor şi sughiţu tunurilor de câmp s-au potolit, şi s-a făcut şi seară, Che Andrei a ieşit.

— Hai în sat, mi-a zis. Şi nu-i nevoie să-i spui lui Titi Şorici cum m-au bumbăcit ăia. Hei, mama lor de eroi! Şi, schimbând tonu: Am tras un puişor de somn, cum scrie la carte.

Titi Şorici ne dădu să mâncăm raci tăvăliţi prin usturoi. Ziua întreagă, ai lui, adică nevastă-sa Mitana, o femeie mărunţică şi foarte frumoasă, cu ochi negri, mari, plini de mirare şi de scântei vesele, cu păru legat cu o fundă, în urechi cu cercei ca nişte ciorchini, fata de cinci ani, bucăţică ruptă din mă-sa, gătită şi ea cu cercei de sticlă, şi ăi doi băieţi gemeni, născuţi în Dobrogea, la Aguleşti, şezuseră ascunşi în tranşeea din fundul grădinii, ca aproape toţi oamenii din Plătărăşti, iar el pescuise raci şi strânsese baligi uscate pentru foc. În timp ce Mitana aşeza masa, Titi Şorici ne spuse că Pavel Berechet

murise.

— S-a stins ca o feştilă. Ca să vezi că omu nu-i nimica!

Berechet murise după amiază. După ora două, când a început ploaia, a băut o cană cu rachiu de izmă şi a ieşit afară, târându-se în patru labe. Vetina nu l-a simţit, aţipise sub horn, pe un maldăr de frunze de hrean rupte ca să învelească pâinea în ele înainte de-a o băga în cuptor. Când s-a trezit din somn a sărit şi, fuga în odaie. Acolo, nimeni, cana întoarsă cu fundu-n sus şi baioneta lu Berechet răsturnată pe podele. A ieşit afară şi a strigat la Gheorghe Jinga care, sub şopron, călca gâlcile Tiţei cu un beţişor înfăşurat în scame de bumbac înmuiate în gaz:

— Nenică Gheorghe, unde e Pavel?

Jinga, nici el nu-l simţise pe Berechet. Auzind-o pe Vetina, s-a întors şi a dărâmat sticla cu gaz. Şi atunci l-a văzut pe Pavel. Era pe gunoi, cu faţa în sus, ploaia-i uda obrazu, da el nu se mişca. Călcând cu bocancii peste cioburi, Jinga a dat fuga înaintea Vetinei să-l zgâlţâie pe Berechet. L-a sucit, l-a scuturat şi când şi-a dat seama că e mort, s-a aplecat şi i-a lipit pleoapele. Vetina a îngenuncheat şi ea, şi i-a desfăcut pumnu drept din care a scos fluieru cu care Berechet îi strângea pe reformaţi la instrucţie. Pe urmă, ca o bezmetică, s-a dus sub salcâmii de lângă gard, s-a aşezat cu pieptu pe scândurile ude şi-a aşteptat să zică cineva ceva, da nimeni nu zicea nimic, s-auzea numa Dunărea, tunurile şi nişte câini care lătrau turbaţi. Şi atunci, smulgându-şi broboada, a început să ţipe:

— De ce latră câinii la sufletu lui, nenică Gheorghe? Nu-i lăsaţi sufletu în gunoi!…

— Buni raci, spuse Che Andrei, apucându-se să înfulece, şi se răsti, la cei doi gemeni: Mai încet, taică, să nu vă înghiţiţi deştele.

— Nenea Pavel s-a urcat la Domnu-Dumnezeu nostru, zise fata, arătând spre Dumnezeu bătrân, cu barbă de argint, din icoană.

Icoana era veche, cu boabe roşii în colţurile de jos, cu

patru frunze de sulfină, presate sub geam, cu un pol de aur găurit, fixat cu un cui de centura unui soldat roman ce se târa pe spate, vrând să scape de mânia judecăţii cereşti.

— Dacă nen-tu Pavel s-a dus undeva, zise Che Andrei, află că s-a dus jos, jos de tot, acolo de unde se scoate păcura, căci i-a mers prea bine în viaţă. Pavel Berechet a fost hoţu-hoţilor şi, dac-am fi deştepţi, i-am smulge braţu drept din umăr şi am desfereca toate lacătele cu el. Pentru de-alde el nu există iertare. Când va veni Mântuitoru, cu moartea pre moarte călcând, luminat de patruzeci de lămpi lucioase ca gheaţa în care ard căpăţâni de zahăr cu mirodenii, îi va spune arhanghelului Mihail: „Scoate sabia, ofiţere, şi dă-l cu cracii-n sus pe Berechet! Nu te milogi, Berechet, nu umbla cu fofârlica, la dreapta cu tine, la ocnă, c-ai fost o putoare şi o pramatie, la stânga, ăia care-au suferit în lume: Che Andrei, Ion Mohreanu, Titi Şorici“.

— De ce vorbeşti aşa? zise Mitana. De morţi trebuie să-ţi fie milă.

— Tu, du-te de bea bere Bragadiru, ca să te-ngraşi, şi pe urmă să mă-nveţi pe mine ce să fac. Milă! De ce să-mi fie milă? Ce crezi tu, că dacă eu muream şi el trăia lui îi dădea sângele pe nas de mila mea? Nici n-ar fi stat să întrebe: „Ce-a avut ăla, mă, de ce l-a luat dracu?“ Ştiu cine-a fost şi nu mă duc cu lumânare, cu toate că mi-ar face plăcere să văz cum îi stă cu mâinile pe piept.

Mitana a strâns blidele în tăcere, şi-a aruncat un şal pe umeri şi Titi Şorici a ieşit s-o ducă la priveghi. De vreo jumătate de ceas, pe prispa casei lui Berechet se tânguiau viorile lu Bomfaier şi Schelete, un cântec tulbure, jalnic, ca o bălăceală făcută de un cârd de pui de raţă prin nămol. Am ieşit şi noi în prag, eu cu Che Andrei, să ascultăm. Ploaia fugise dincolo de Dunăre şi peste şoproanele lui Berechet sclipea luna, mică şi rotundă ca o ţâţă de femeie.

— E multă lume acolo? îl întrebă Che Andrei pe Titi

Şorici, când se întoarse pe cărarea bătătorită în lanu de lucernă.

— Prezenţi toţi reformaţii lu 3 artilerie Franţa. Şi toţi îs în civil, numai zdrenţe, parcă-s nişte sperietori.

— Da, şi toţi se miră ca tâmpiţii: cum a murit el, domnule? Da eu, camarade, am o întrebare mai grea decât asta: spune-mi, Titi Şorici, lămureşte-mă, ce e omu pe dinăuntru? Asta să-mi spui, dacă poţi. Că moartea, în afară de căzu când îţi dă unu cu paru-n cap, vine numa dinăuntru. Eu, de pildă, ce am înăuntru? Băutură, şi-l mai am pe Gicu Catâru, şi pe fratele vitreg Magaie, care trăieşte în munţi cu şapte copii. Înăuntru sunt maţele, astea nu mă interesează, maţele nu cer altceva decât să fie îndopate – ştiu un cizmar din Brăila, care înghite cuie de lemn, poate-o să înghită şi un calapod, maţele primesc orice – da eu vreau să ştiu ce e acolo în întuneric, în ascunzişu care-l deosebeşte pe om de bou. Că omu iubeşte stânjeneii şi bou mănâncă iarbă. Fiecare om, camarade, şi fiecare femeie, părerea mea, are o cutie secretă. Acolo e sufletu şi moartea. Pui mereu pe fundu casetei sau între pereţii ei, care-s făcuţi din foiţă de carne, şi nu scoţi, pentru că ţi-e frică să dai la iveală. Eu am vrut să văd ce e înăuntru, ia să scot eu, zic, să pun pe masă, fapt cu fapt, să înşir toate porcăriile, să scuip pe ele şi să torn în locu lor lapte dulce. Nu s-a putut, nu-ţi dă mâna să scoţi. Fiinţa omului e cea mai prefăcută şi e un prost ăla care zice că se uită-n ochii tăi şi-ţi spune cu cine are de-a face. Numa copiii sunt curaţi, fiindcă n-au avut timp să se strice, da le vine rându şi lor.

De sub salcâmii din hotar cu Berechet, cineva-l strigă pe nume pe Che Andrei.

— Cine eşti? întrebă el, dând cu bocancu peste crustele racilor, aruncate pe bătătură.

— Trenu Anghelina.

— Şi de ce te-ai oprit în gara aia scârboasă? Pute-a mort acolo.

Se duse sub salcâmi, săltându-şi în mers bentiţa

neagră de pe ochiu scurs, schimbă nişte vorbe cu Trenu Anghelina, şi pe urmă strigă să ne apropiem şi noi.

— Zice să mergem cu el, cu căruţa, făcu Che Andrei, arătând spre Trenu Anghelina, care sugea un muc de ţigară, stând cu spatele lipit pe gard, un ins cu trupu subţire, lunecos şi cu un cap de uriaş.

— Unde să mergem? întrebă Titi.

— Unde-a fost frontu, să dăm o ochire p-acolo. De cu seară m-am apropiat eu cu luntrea, da am auzit nişte nemţi vorbind, erau ascunşi în stuf, şi m-am întors.

— Poate ne-alegem cu niscaiva mantăi, zise Che Andrei.

— Să despuiem morţii? se scutură Şorici.

— Fii, domnule, serios, se supără Che Andrei, nimeni n-a zis asta! Mergem să vedem, tu nu eşti curios?

— Întâi să vorbesc cu Mitana.

— Nu, dacă-i pe asta, rămâi pe loc. Astea nu-s treburi să le ştie o muiere. Mergem numai noi trei, şi-o să avem grijă şi de tine. Da să nu sufli o vorbă. Întoarce-te-n casă să stai cu copiii, ne ducem noi. Ioane taică, ia rupe-mi tu un măr din măru ăla, că-mi pute gura a usturoi. Haida, Trenu Anghelina, lungeşte pasu…

Au plecat cu căruţa – drumul cu luntrea, în susul Dunării, le-ar fi luat trei sau patru ceasuri – au ocolit prin marginea satului, cufundat în tăcere şi în apele lunii, căci în afară de casa lui Pavel Berechet, nicăieri nu se zărea o lumină, şi au ieşit în câmpia frământată de umbre, pe lângă castelul lui Alexandru Şuţu-Buric, unde, la fel ca în sat, totul părea mort. Spaimă şi încordare urca din pământul pătruns uşor de ploaie, roţile unse din belşug cu păcură nu s-auzeau, caii se mişcau legănat şi era o binecuvântare că plouase, pentru că pe loc uscat, sub cerul ăla întins să plesnească, tropotul ar fi răsunat ca în tuci. Dincolo de Dunărea vânătă, în ţinutul Măcinului, se înălţa un perete de beznă, nori compacţi prin care fulgerele aruncau gâlgâiri de foc. Stând în genunchi în

coşul căruţei, răsucindu-şi mereu faţa ca de înecat, Ion Mohreanu încerca să intercepteze în zgomotele câmpiei semnele nevăzute ale fricii care se aşezase în el.

Trenu Anghelina şi Che Andrei, care-şi freca mereu spatele învineţit de lovituri, furau şi ei cu ochiul întinderea clătinată de beznă, dar în ei nu era frică, ci numai o lăcomie neliniştită, intensă şi dură.

— Che Andrei, ceru Ion, în şoaptă, dă-mi o ţigară.

Bătrânul i-o dădu aprinsă. Şi se răsuci spre el:

— Ţi-e frică? Ne-am schimbat în corbi şi ţi-e frică. Strânge din dinţi şi-o să-ţi treacă. Nu-i jupuim pe-ai noştri, luăm numa de la inamic. Şi luăm numa ce-i de prisos, mantaua, pătura. Pentru astea nu-i nicio supărare, de ce să putrezească degeaba? Chestia-i să nu te apuci să tai deştu mortului ca să-i tragi inelu afară. Asta, da, se pedepseşte.

— Taci, ceru Anghelina, drumu se desface în două şi trebuie să ne hotărâm. Eu zic s-o luăm la stânga, spre malu Dunării, pentru că acolo a fost înghesuiala mai mare.

Suciră în loc. Dunărea era în vale, o pădure de plopi tineri acoperea malul. Opt schelete de camion, distruse de foc, zăceau răsturnate într-un petec de mirişte. Împrejur, resturi de haine arse, lăzi sparte şi puşti aruncate în neorânduială. Mirosea a fier îmbâcsit de fum şi a iarbă arsă. O roată săltă peste un morman de cartuşe, căruţa scârţâi, şi caii, speriaţi, încercară s-o ia la trap. Trenu Anghelina strânse hăţurile, înjurând şi coborând. Trecu în faţa cailor, îi frecă pe ochi şi pe bot, le potrivi căpiţelele, şi umbra lui tremură, alungită, tocmai în marginea pădurii. Cu biciul în mână, călcând stăpânit, se duse vreo sută de paşi pe lângă şirul de plopi. Se opri acolo unde plopii, rupându-se, formau un luminiş, atât cât să treacă două perechi de boi. Dunărea bătea în maluri, liniştită. Trenu Anghelina ascultă atent glasul plopilor şi al porumbului, pe urmă trecu în luminiş, întinse braţele în lături, ca şi cum şi-ar fi trosnit oasele – şi trupul lui

subţire, cu cap buhos, se profilă ca o cruce în marginea câmpiei semănate, cu morţi – apoi se aplecă şi dispăru. Che Andrei şi Ion Mohreanu, care rămăseseră lângă căruţă, îl priveau încordaţi. Un cal sforăi, lărgi picioarele şi începu să se pişe. Ion tresări, înfrigurat, iar Che Andrei ridică o puşcă şi-i clănţăni închizătorul.

— Ce dracu faci, bre? se supără Ion.

Zgomotul fierului lovit de fier i se spărgea în cap.

— Verific arma. E nouă, şi el, soldatu ticălos, a aruncat-o şi şi-a luat tălpăşiţa. Fă loc s-o pun în căruţă. Şi caută-mi nişte cartuşe bune, hai, nu mai sta ca o mireasă.

Ion puse piciorul pe pământ, nedecis, şi se opri. Dintre plopi, târând în braţe o manta şi nişte centuri, se apropia Trenu Anghelina. Pe umăr îi atârna un sac de merinde.

— Colo pe mal, zise el, sunt cinci morţi. Trei nemţi şi doi de-ai noştri. Parcă zici că s-au strâns să-şi spună de-acasă.

— Te-ai uitat la feţele lor? întrebă Che Andrei.

— Numa la ai noştri. Unu’ nu mai are faţă, e un fel de terci, ălălalt zici că doarme. Are-o gaură-n sprinceană, atât.

— N-o fi cumva Dumitru Căpălău? încercă Che Andrei.

— De unde dracu să fie Dumitru?! se miră Anghelina.

— Poţi să ştii?! Am zis Dumitru, fiindcă mi-a venit în cap Dumitru. Ţie nu ţi-a venit în minte Dumitru? îl întrebă pe Ion.

— Astea-s tâmpenii, declară Anghelina. Urcaţi-vă-n căruţă, mergem mai între porumburi.

Străbătură la pas vreo cinci sute de metri. În porumburi se căsnea să urce un pui de vânt. Dunărea avea un foşnet calm, tinicheaua lunii sta să se topească. Drumul era îngust, osiile frângeau buruienile crescute pe muşchiul dintre făgaşe, şi Che Andrei, care nu vroise să urce şi mergea în dreapta căruţei, ţinându-se cu o mână de loitră, se împiedeca în brazde. Uimitor e faptul că nu întâlneau morţi, parcă fiecare soldat lovit de glonţ s-ar fi retras să moară nevăzut de nimeni, nimic altceva decât

arme, afeturi de mitralieră, căşti, lăzi goale, scânduri rupte, tuburi de cartuşe, undeva, lângă un salcâm, frânt în două, un oblon de fereastră, vopsit în albastru – de unde? – şi o raniţă desfăcută, alături de care zăcea o pereche de ciorapi de lână. Toate acestea păreau mai degrabă semnele unei fugi disperate decât ale unei bătălii.

Dar în clipa când pădurea de plopi se isprăvi brusc şi se sfârşiră în dreapta şi porumburile, în faţa lor se deschise o vale îngustă, cu pereţi netezi, acoperită cu morţi: sute de cadavre, întinse printre maşini răsturnate, peste mormane de muniţie, prin gropile făcute de pâraie. Priveliştea aceasta, de cimitir la suprafaţă, învăluit într-o linişte neagră, li se dezvălui dintr-o dată, pe neaşteptate, şi cei trei porniţi după pradă fură scuturaţi de un acces de febră, brutal. Trenu Anghelina reacţionă cel mai firesc, trântind o înjurătură: „Dumnezeu mă-sii de poveste!“ şi plesni un cal cu nuiaua, Che Andrei, cu braţele spânzurându-i, scuipă – câţiva stropi i se opriră în barbă şi el îşi şterse barba îndârjit, înţepându-se în perii suri – iar Ion Mohreanu se întoarse cu spatele şi-şi apăsă palmele pe pântece, să strivească agitaţia, colcăiala din stomac.

Che Andrei îşi reveni primul.

— E-hei, ce v-aţi mai tocat unii pe alţii! Bine v-aţi mai aranjat între voi!

— Hai să ne-ntoarcem, propuse Trenu Anghelina, scăzut. Nu-mi trebuie mantăile lor.

— Ce vorbeşti, domnule?! ripostă Che Andrei, nervos. S-o crezi tu c-am bătut atâta drum pân-aici numai ca să văz cum arată nişte nemţi morţi! şi se răsti la Ion, care icnea, cu gâtul lungit pe scoarţa căruţei: Şterge-ţi botu şi vino să ne uităm în camionu ăla de lângă tufa de păducel.

Porniră tustrei, strânşi unul lângă altul, şi Che Andrei smulse uşa, atârnându-se de mânerul rece. În cabină, pe canapeaua de muşama, o fată, cu părul galben împletit într-o coadă lungă, zăcea cu capul răsturnat pe spate. Fusta ridicată de vreo două palme mai sus de genunchi

dezvelea două pulpe pline de zgârieturi. Pistolul cu care-şi retezase viaţa căzuse lângă un bidon cu cafea. Che Andrei îl luă şi-l băgă în buzunar. Fata avea mijlocul subţire, strâns într-o centură lată. Un şal cu desene turceşti îi acoperea gâtul înalt. Înfipte în parbriz, două fotografii, înfăţişând, una o stâncă de mare pe care se prăjea o femeie goală, ailaltă un ofiţer tânăr, ţinând în braţe un câine.

— Asta-i una din alea care trăia cu ofiţerii, conchise Che Andrei. Nu era urâtă, curva! De unde mă-sa s-o fi agăţat de ei?

Într-o geantă de piele, pătrată, ca acelea pe care le poartă doctorii, găsiră sticluţe cu parfum, un pieptene, mărci germane, legate într-o panglică roşie, şi nişte hârtii ştampilate pe care le aruncară. Mai luară o pereche de mănuşi cu un singur deget şi două lanterne în formă de tub, amândouă în stare de funcţiune, apoi Che Andrei închise uşa cabinei, încet, ca şi cum i-ar fi fost teamă să n-o trezească pe fata adormită între fotografiile ei dragi, şi, ocolind un colac de sârmă ghimpată, tăbărâră pe un morman de cămăşi. Pe vale, vântul nopţii se târa uşor, în malul rupt se zbătea un mănunchi de iarbă. Trenu Anghelina săltă legătura de cămăşi în spinare şi, aruncându-se în salturi mici, de maimuţă, o duse la căruţă.

Se mişcau iute şi ferit, spaima le ascuţise şi mişcările şi auzul, vorbeau puţin şi în şoaptă, asupra morţilor nu se aplecau, culegeau ceea ce căzuse din camioane şi de pe oameni; şi trupurile lor sărind chircit de ici-colo păreau nişte pete purtate de ţâşniturile vântului. Sub un dâmb înalt de vreo doi metri, la poalele căruia, strânse una în alta, douăzeci de roţi de cauciuc formau un zid de apărare, numărară şapte morţi. În ultimele clipe, înnebunit, unul din soldaţi îşi împreunase mâinile în creştetul capului, şi ceasul-brăţară îi scânteia la încheietura mâinii stângi. Trenu Anghelina desfăcu brăţara şi duse ceasul la ureche: mergea.

— Unsprezece şi un sfert, citi el pe cadran.

— Te-ai pricopsit cu ceas, zise Che Andrei. Caută şi pentru noi câte unu.

— Căutaţi-vă singuri.

— Noi doi n-am pus mâna pe mort. Numa tu te-ai spurcat. Şi dacă te-ai spurcat nu mai fă pe deşteptu.

Trenu Anghelina îşi propti umerii în zidul de roţi şi împinse cu amândouă picioarele trupul unui subofiţer căzut peste trei soldaţi. Îl rostogoli într-o groapă şi o gamelă scrâşni pe un pumn de pietriş. Anghelina îngenunche şi luă la cercetat braţele moarte, lemnoase. Le pipăia grăbit şi fără să le privească atent – o bâjbâială oarbă, fricoasă, care-l umplu de repulsie – şi deodată avu senzaţia cutremurătoare că braţele morţilor se împotriveau cercetării lui furnicate, ca nişte braţe vii. Zvâcni în picioare şi rosti strangulat:

— Nu pot... Nu...

Îngheţă. Sub luna verde, ca o turtă de venin, Che Andrei şi Ion Mohreanu, şi între ei doi un soldat neamţ, cu cască, cu mantaua pe umeri, desfăcută, se opriseră sub un salcâm şi fumau. Trenu Anghelina simţi că neamţul îl ia la ochi şi că va trage, şi se întoarse fulgerător şi o rupse la fugă, în brânci, spre căruţă.

— Anghelina! strigă Che Andrei, dar el nu şezu să vadă, se aruncă pe burtă în căruţă, deasupra maldărului de cămăşi, şi fluieră la cai, ascuţit, iar caii porniră în galop spre malul Dunării.

— A plecat! spuse Ion, scâncit. Ne-a lăsat şi fuge.

— Mama mă-sii de pezevenghi! înjură bătrânul, scuipând ţigara şi, desprinzându-se de lângă trunchiul salcâmului, scoase pistolul şi trase un foc.

Neamţul, în momentul când bătrânul se depărtă un pas, lunecă greoi şi se aşeză lung în iarba tocită.

— Ne-a lăsat, repetă Ion, ameţit.

Căruţa suna să se fărâme, undeva, dincolo de porumburi.

— Păi da, că noi doi suntem de vină. Ne-a văzut

împreună cu ăsta, şi-a crezut că ăsta-i viu, că l-a pus dracu să moară în picioare şi pe noi să ne-aşezăm lângă el. Smulge-i mantaua, o să smulg şi eu una, şi plecăm. Aşa-mi trebuie, dacă stau să mă-nhăitez cu proştii.

Înfăşuraţi în mantăi verzi, cu centuri şi pistoale, ieşiră în drum, pe lângă camionul în care zăcea, cu gura plină de sânge, o fată cu pulpe zgâriate, şi o cotiră spre sat.

Noaptea era o vănătaie uriaşă, compactă. Undeva, în faţa lor, jucau, rupându-se şi închegându-se din nou, vârfuri de flăcări.

— Arde, spuse Ion.

— În câmp sau în baltă? întrebă Che Andrei. Vreau să ştiu lămurit, eu nu văd.

— În câmp.

— Poate e luna, poate cade luna.

— Nu, zise Ion, luna, uite-o, e peste Dunăre, în Dobrogea, a intrat în norii ăia groşi, şi arătă cu braţul turta verde de venin a lunii, strecurându-se în peretele negru de deasupra Munţilor Măcinului.

Che Andrei tăcu şi făcu la dreapta spre fluviu. Ştia pe-aici nişte vaduri ascunse, şi la un debarcader din două scânduri putrede întinse pe pari înfipţi în nămol, găsiră un uluc vechi, urcară înghesuiţi în el şi se lăsară la vale, pe firul curentului. Bătrânul ţinea pe genunchi o sabie, cu gardă din şnur împletit.

Vânt răcoros scormonea cenuşa de pe locu unde fuseseră magaziile şi scutura o tufă de soc carbonizată. Che Andrei ridică în vârfu săbiei un bocanc cu talpa arsă, îl aruncă în buruieni, acolo unde lăsasem ulucu, şi traversând fâşia de pământ, care mai frigea încă, intrarăm în curtea castelului. Sus, la ferestre, lumină, jos, în curtea întunecată de plopi, o haită de câini se bătea pe jumătate din scheletu unei vite. Am stat să privim o clipă. Uşa de la pivniţă, spartă cu toporu, lângă prag, patru butoaie de caş desfăcute, saramura se strânsese într-o băltoacă. Pe prispă, la odăile slugilor, o ţigancă bătrână, cu un clopot de berbec în poală, plângea. Cred că era

beată, împrejur totu mirosea acru a vin, pereţii odăilor arătau urme groase de păcură, podu de deasupra lor tremura sub paşii a doi inşi care se fugăreau prin întuneric, şase tufe de trandafiri, smulse cu rădăcini, se ofileau pe un jug rupt, în cărarea pietruită, un galoş sfâşiat şi un cap de căprioară împăiată. Che Andrei vru să-l ridice.

— Nu-l atinge, se rugă ţiganca. Eu n-am fost niciodată la munte, lasă-mă să mă uit la el.

— V-aţi prădat stăpânu, a? făcu Che Andrei.

— Jafu de pe lume, zise ţiganca. Au luat tot, n-au lăsat nimica, iar Bomfaier şi Schelete s-au scăldat goi în cada cu vin.

Suirăm în castel pe scara din stânga, lângă care ne împiedicarăm de o aripă de moară şi de un morman de cărţi rupte – în timp ce înlăturam cărţile, ca să curăţim intrarea, cineva, de la un balcon, ne azvârli în cap o pernă, râzând cu hohote – şi pătrunserăm în salonu mare. Douăzeci de oameni, sau poate mai mulţi, jupuiau tapetu de pe pereţi, răzuiau cu cuţitele, smulgeau perdelele, răsturnau sertarele de la dulapuri, îndesând în trăişti şi în coşuri tot ce găseau, un copil fugea cu un sfeşnic în care mai ardea încă o lumânare, un bătrân se fandosea cu nişte decoraţii lucioase, prinse pe cămaşă, iar opt inşi, umblând în genunchi, trăgeau cu cleştele cuiele ce ţineau covoru mare din mijloc lipit de podele.

— Luaţi tot, răcni Che Andrei, înveselit, şi când o fi la puşcărie, pe mine să mă alegeţi bucătar. Fă!... strigă el spre două muieri care-apărură dintr-o odaie cu braţele pline de rufărie.

— Che Andrei, ţine-ţi laba acasă! i-o reteză un bărbat, îmbrăcaţi nemţeşte, ca şi noi, şi care strângea un ciomag în pumn. Te pocnesc la mir cât ai clipi! şi fugi cu femeile, să le apere pe drum.

— Că-mi trebuie mie cârpele voastre! zise Che Andrei şi, înhăţând una din găleţile cu vin – erau cel puţin zece şi fiecare din cei care smulgeau cuiele venea, din când în

când, de-a buşilea şi-şi înfunda căpăţâna în cea mai apropiată de el – se lipi de perete, ţinând sabia strâns între picioare şi bău cu răsuflări largi.

La sfârşit, se şterse cu mâneca, îşi netezi bentiţa neagră de pe ochiu scurs şi întrebă de administratorul Marin Doancă.

— Vreau să-l văd. Vreau să vin-aici!

— Urli de pomană. L-a umflat Titi Şorici în pumni şi zace pe burtă. Du-te de-l cată în baie, acolo dai de el.

În baie – pereţi îmbrăcaţi în oglinzi cojite pe alocuri de aburu fierbinte – patru unchiaşi jumuleau curcani, aruncând fulgii la întâmplare, iar Marin Doancă, cu fruntea înfăşurată în ştergare ude, sta lungit pe un divan de piele, şi trei slujnice, cu şorţuri şi bonete albe, se învârteau în juru lui, plânse, şi-i schimbau compresele. Una, care învârtea în mână o trusă de foarfeci, când ne văzu cu arme, suspină scurt şi desfăcu braţele. Che Andrei îi luă trusa şi o vârî la brâu, lângă tabachere.

— Salut, domnu Doancă, strigă Che Andrei. Eu sunt neamţ, Ion e neamţ, tu ce eşti, camarade?

Marin Doancă se ridică în coate, clătină capu şi bărbuţa ca nisipu, şi gemu. Divanu, prevăzut cu patru rotile, scârţâi şi alunecă spre cada de faianţă. Un bătrân, căsnindu-se să despice curcanu, îl împinse înapoi, izbind cu fundu.

— Ia te uită, Ioane! spuse Che Andrei, încântat. Păi aşa cred că ţi-ar place şi ţie să fii bolnav, să stai pe un pat cu rotile şi fetele să te plimbe prin casă. Jos de-acolo, Marin Doancă, că vreau să mă distrez eu.

Marin Doancă strâmbă buzele groase, nu credea că Che Andrei vrea cu adevărat să se aşeze în locu lui.

— Cârteşti, vasăzică, pui de lepră!

Che Andrei scoase pistolu şi, mai înainte ca fetele să aibă timp să ţipe, apăsă pe trăgaci şi ochiu de geam de la colţ sări în ţăndări. În clipa următoare, Marin Doancă sta lipit de perete şi tremura:

— Vezi că ştii de frică!

— Che Andrei, se rugă unul din bătrâni, dacă ai şi revolver, dă-mi mie sabia. Spintec curcanu şi pe urmă mă încing eu ea.

— Curea ai?

— N-am.

— Dă-i-o p-a ta, îi porunci Che Andrei lu Doancă.

Doancă se descinse şi i-o dădu.

— Harnaşament complet, zise Che Andrei şi se sui în mijlocu divanului, cu picioarele adunate sub el, turceşte.

Îmi ceru găleata cu vin, pe care-o lăsase lângă uşă, bău, o puse lângă el şi porunci să fie purtat în salon. Divanu avea la un capăt patru cureluşe cu mânere de alamă. Marin Doancă şi slujnicele apucară de ele şi-l scoaseră în coridor, iar de acolo în salonu mare, unde nu mai erau acum decât opt inşi, rămaşi să taie covoru în părţi egale.

— Păzea! strigă Che Andrei. Păzea, că vreau să petrec. Cine are cinste şi onoare, mă?

— Che Andrei are cinste şi onoare.

— Urra! răcniră ăilalţi.

— Brava, făcu Che Andrei. Aşa-mi place. Vreau să petrec cu voi ca la „Felinarul verde“ din Brăila. Acolo e un local cu fete, plăteşti, şi ele te poartă pe braţe. În iarna când m-am întors din Anatolia, am umflat toţi banii de-acasă şi m-am dus la ele şi le-am înhămat la sanie. Cinci fetişcane, toate cu cizme, eu stam în sanie, plesneam din bici şi ele fugeau cu mine pe stradă. Şi le fişcuiam uşor numa cu vârfu biciului: „Di, căluţ cu două picioare!“ Marin Doancă, tu ştii să fii cal? Ştii sau nu ştii?

— Che Andrei, poţi să mă chinui, ai pistol şi comanzi, da să nu-ţi pară rău mai târziu.

— Te opui? întrebă Che Andrei, ameninţător.

— Nuuu! se bâlbâi Doancă, şi se repezi să înhaţe unu din mânerele de alamă.

Fetele, îngrozite, rămăseseră în picioare între stâlpii de marmură din capu scărilor.

— În hamuri! strigă Che Andrei. Exe-cu-ta-rea!

Rotilele începură să huruie pe podele. Paşi îndesaţi şi roţi. Prin geamurile sparte sufla vântul nopţii. Cei opt cu covoru făcuseră şir lângă perete, râdeau şi strigau: „Trap! Dă-i în trap, Che Andrei“, şi doi dintre ei porniră în urma divanului, bocănind cât puteau mai tare, ca să sperie şi să iuţească fetele. Goneau în cerc, încordaţi, năduşiţi, şi Che Andrei, răsturnat pe divan, mesteca din picioare, zdrăngănea toarta găleţii, chiuia şi striga, fericit. Şi atunci mă amestecai şi eu. Culegând un ştergar căzut de pe fruntea lui Marin Doancă, l-am răsucit sul şi, intrând în rând cu fetele, am început să le plesnesc peste fund, îndesat. Ştergaru ud pocnea pe pulpele lor, şi asta mă ameţea şi-mi dădea draci. Făcusem vreo douăzeci de ocoluri şi mai vream, sângele se aprinsese în mine, aruncasem ştergaru şi le loveam pe fete cu palma, da Che Andrei propti dintr-o dată călcâiele în podele, silindu-i pe cei patru să se oprească, scoase pistolu, întinse braţu drept peste stângu arcuit în formă de cange – toţi de faţă, în afară de mine, îşi duseră palmele la ochi, luându-şi în gând adio de la viaţă – şi trase două focuri la rând.

— Şi acum descălţarea! strigă el, şi oamenii lăsară braţele în jos, năuci. Nu s-aude? întrebă, holbându-şi ochiul zdravăn. Toată lumea în picioarele goale. Ioane, ţine pistolu, are glonţ pe ţeavă, treci la uşă şi p-ăl de n-ascultă îl găureşti. Aşa, bun, de aici înainte fetele or să ne cânte un cântec frumos şi eu o să vă tai unghiile de la picioare cu foarfeca. Vreau să mă ţineţi minte cum v-am tăiat eu unghiile în noaptea asta mare. Să-l ziceţi, se întoarse spre fete, p-ăla cu... şi începu el să cânte: *„O că-lu-găriţă mică, de amor mă-mbolnăvi!“* Da toate într-un glas, cor, ca la armată. Hai: *O că-lu-găriţă...*

Cele trei fete lungiră gâtu, preluară cântecu, făcându-l subţire şi auriu, iar Che Andrei îl chemă din grupul bătrânilor cu curcanii p-ăl căruia-i dăruise sabia şi cureaua lu Marin Doancă. Bătrânu întinse picioru drept, Che Andrei apucă laba noduroasă şi-o sui pe genunehiu lui.

— Uite, lăboaie la ăsta! De hoţ! şi potrivi foarfeca. Parcă tai în piatră, mama mă-sii!

— M-a călcat un cal şi mi l-a lăţit, se scuză bătrânu.

— Nu te zgâlţâi, că mă încurci, te înţep şi urli. Astea nu-s unghii, tari ca gresia, camarade! Unghia, ca să ştii, e o apărătoare pentru om. Da e şi partea cea mai bezmetică. După ce mori, ea continuă să trăiască, nu-şi dă seama că nu-ţi mai pasă de ea. Treci la rând, Mişu Ianculescu. Picioarele albe, te ţine muierea curat. Uite ce cornişoară, mai mare dragu să tai, te gâdilă? Când eram de recrut, am fost ordonanţă la un general, acolo m-am deprins. Da nu umblam cu foarfecă, nu! Cu cleştele. Avea nişte unghii de fier. Jurai că sunt coarne de vită. Dacă le-aş fi strâns, puteam să le vând pe parale bune la ţiganii care fac piepteni...

Rotunjise unghiile la şase persoane, se ridicase să-şi trosnească şalele şi să mai bea vin, când în curte răsunară împuşcături împrăştiate şi ţiganca de pe prispa de la odăi ţipă lung. Fetele se opriră din cântec şi se repeziră împreună cu Doancă pe scara ce urcă în pod. Bătrânii, adunându-şi încălţările, dispărură în baie, cei cu covoru săriră pe balcon, spărgând ferestrele, iar noi doi, cu poalele mantăilor în mâini, ne dădurăm drumu pe o scară de fier, răsucită, şi ieşirăm în spatele castelului, în grădină. Noaptea se scutura, vântu îndesa negură între tufişuri. Gâfâiam, Che Andrei, clătinându-se, se târa spre zidul împrejmuitor – împuşcăturile trosneau acum sus, la ferestre – cotrobăind după vreo spărtură. Frunzele plopilor şuierau, iarba era lipicioasă, trecurăm în fugă, cocârjaţi, pe sub cuştile pentru porumbei şi ajunserăm la poartă. Ne despărţea de ieşire un gard de sârmă împletită. Che Andrei, bâjbâind, se săltă în mâini şi sări dincolo, uşor, şi se făcu mic după colţul zidului. În curte, spre stânga, cineva răsucea un felinar. Strigăte răguşite şi paşi. Mi-am făcut vânt şi-am trecut gardu aproape fără să-l ating. Dincolo de zid, o căpiţă de fân. Che Andrei se vârâse adânc în ea. Mă strigă. M-am cuibărit lângă el,

într-un fel de groapă caldă şi înăbuşitoare. Nu vorbeam, din curte se apropia, urcând, tropot învălmăşit, şi peste câteva clipe, între stâlpii groşi, ai porţilor, apărură doi călăreţi, cu armele culcate pe gâtul cailor mânând din urmă doişpe nemţi. Mai târziu aveam să aflăm că ţiganca bătrână îi ţinuse ascunşi o zi şi o noapte în podu grajdurilor. Opriră, nemţii se încurcară şi-o luară la dreapta, unde era un şanţ, şi fu ultima lor noapte, douăşpe împuşcături, trase în şir, îi culcară lângă zidu castelului.

Peste trei zile, în cătunul Aguleşti de la ţărmul Mării Negre, Che Andrei îi spunea lui Ion Mohreanu:

— Cu Dunărea am terminat pentru totdeauna. Nu-mi mai trebuie. Dac-o să mă mai auzi zicând vreodată că vreau să mă-ntorc la Dunăre, să-mi pui otravă-n mâncare.

VI

LA TREI ANI DUPĂ RĂZBOI, ÎN timpul secetei, primăvara, când Dunărea urcă malul în curţi, Ion Mohreanu veni din nou la Plătărăşti şi trase la Gică Dună. Era seara, vântul lingea ferestrele, asfinţitul se întindea larg şi plin de dor.

— Doamne, verişorule, să fiu nebun de legat dacă nu socoteam că eşti mort! îi zise Gică. Da eşti numa bolnav.

— N-am nimic, răspunse Ion, ţi se pare.

Pe prichici, înfipte în tuburi de cartuş, patru lumânări, cu mucuri negre, şi un pumn de muguri de plop. Ion scăpără chibritul şi aprinse lumânările. Peretele se lumină în mijloc, la colţuri apăsa umbra.

— Ai crescut, te-ai lungit, parcă eşti înşirat pe-o funie, şi când mergi, aud cum îţi sună oasele. Fă doi paşi, îi ceru Gică, şi Ion se supuse.

Se mişcă la stânga şi la dreapta, acoperind lumânările şi geamul, şi Gică strigă:

— Secrţâi tot, dă-ţi cu păcură la genunchi!

— Nu mă doare nimic, repetă Ion.

— Poate să fie şi-aşa, zise Gică, tu ştii mai bine. Da ascultă, vere Ionică, dacă trăieşti tu, pot s-apară mână-n: mână şi tăticu şi mămica şi nu mă mir. Eu taman mă gândeam să chem copilaşii, să-i legăn pe genunchi şi să le cânt: vine, vine primăvara – le-am adus de la Dunăre muguri de plop să li-i dau pe la năsuc, să-i învăţ ce-i frumos, şi hop că vii tu! Şi vii după ce-a fost aici unu de la Brăila, ca să-mi vânză şapteşpe vişini, un răzor, care i-a rămas netocat dintr-o moştenire. S-a supărat: ăsta nu-i

preţ, domnule Dună, şi dacă nu mi-ar fi milă, aş pune toporu pe ei, da coaja de pe vişin e o pieliţă, care mie-mi vorbeşte, e ca şi cum ar trece o fată pe lângă noi şi eu i-aş tăia picioru.

— Ăsta-i preţu şi, dacă nu-ţi convine, întoarce-te la Brăila, cu băncuţa aia de cinci găurită, şi du-te la unu din prietenii ăia ai dumitale care şi ei n-au mai mult de-o băncuţă de cinci, şi zi-i: dă-mi mie băncuţa ta, şi el zice na-ţi-o, da tot nimic nu faci nici cu două băncuţe, şi tu zici, ba pardon, cu două băncuţe găurite mă cântăresc de două ori la cântaru de persoane din piaţă. Eşti flămând, vere Ionică? Spune cinstit.

— În trei zile am ros doar un ciolan de iepure, la un canton de cale ferată.

Gică Dună întinse mâna şi luă de pe sobă o farfurie cu două felii de pâine unse cu icre de ştiucă.

— Ia de ici şi mănâncă. E puţin, da astăzi trebuie să mâncăm porţii mici, măsurate. Mai rău ca-n război. Şi pe deasupra, pe mine m-a bătut Dumnezeu de-am pierdut şase vaci. S-au rătăcit de cireadă şi s-au înecat în nămol, nici pielea de pe ele n-am putut s-o jupoi. S-aude că prin Oltenia ar fi belşug. Titi Şorici, care-a făcut celulă de partid în sat, umblă prin Dolj, s-aducă cartofi pentru toate familiile înfometate. Pe dracu, nici pe-acolo nu poate să fie, aleargă ăia de tâmpiţi, moldovenii, cu trenurile, mor mâncaţi de păduchi şi n-aduc nimic. Pleci şi-ţi vine-ndărăt numa numele, ştiu eu! Bomfaier şi Schelete, cu care erai tu prieten – verişorule, ia aminte de la mine, cu ţiganii să n-ai de-a face decât o dată în viaţă, la nuntă! – au plecat în judeţul Timiş-Torontal, şi Bomfaier, cică, s-a însurat pe drum de nouă ori. Le-ameţeşte pe proaste cu vioara, altfel cine să se uite la el, cât e de vânăt? Acum trei săptămâni, la-nceputu lu martie, s-a lipit la mine o fată din Covurlui, Didina. Au găsit-o, dimineaţa, pe paie-n şopron, Ancuţa şi Maria şi, s-o mănânce, că-i hoaţă. Ei, s-o cunoşti şi tu şi să vezi dacă-ţi face impresia. „Fiţi cuminţi, domnule, am strigat, păi aşa merge?“ Faţă de copil

nevinovat, vere Ionică, să torni pe ea o cană de apă şi să râzi când dă cu palma să se şteargă. Am oprit-o aici. Las' să stea, şi cine-i mare şi le vede pe toate o să mă noteze c-o faptă bună. Unde mănânc eu, cu Anicuţa, cu Maria şi cu doi copilaşi – parcă-s de turtă dulce, verişorule, şi-am să fac optuşpe sau douăzeci, dacă se poate – e un colţişor şi pentru Didina. Când ai s-o vezi, să te uiţi atent, seamănă cu tanti, cu maică-ta care s-a înecat în Dunăre. Tu n-o ştii pe tanti, erai mic şi tu porţi în tine numa ce ţi-a spus unchiu Neculai, că şedea întinsă pe covoru de pâslă şi grecu se uita la ea că e goală. Să nu te superi, da unchiu Neculai poate că merita să-i facă tanti toate figurile, pentru că o femeie nu pleacă de la bărbatu ei fără motive: o bate sau, dimpotrivă, tocma că n-o bate şi ea vrea ea el s-o bată. De când cu seceta am un fel de ameţeli, şi vin la mine morţii care-mi sunt neamuri, cred că-i cheamă aeru putred, trec pragu şi s-aşează pe vine lângă perete. Singur unchiu Neculai nu vrea să intre, i-aud vorba de-afară: „Gică, aia tot cu fesele goale este, tot neruşinată? Dă-i brânci să plece, ai s-adormi şi-o să-ţi bea sufletu." El, mort, vorbeşte ca Titi Şorici, care-i viu. Dacă nu-l împuşca santinela-n şanţ la Mircea-Vodă, unchiu Neculai era acum în celulă la Titi. „Titi! i-am zis lu Titi şi la ăilalţi douăzeci care-s cu el, de ce strigaţi voi mă, să trăiască 23 August, ziua eliberării României? Dacă voi vă ţineţi că sunteţi cei mai cinstiţi, atunci fiţi corecţi. Şi strigaţi cum a fost, strigaţi: să trăiască noaptea de 23 spre 24 August, care-a fost ziua eliberării de sub fascism." Pretinzi că sunt greşit, vere Ionică?

— În politică nu mă pricep, zise Ion, poate-am să mă bag mai târziu.

— Niciodată, verişorule. Politica-i cu prăsilă rea. Stai deoparte şi toţi or să-ţi dea un pahar de vin. Ţi-aş da şi eu, da păcat că nu mai am. Într-o seară, săptămâna trecută, am scos din beci ultima damigeană şi, hai, mă, nevestelor, şi, mă, Didino, hai s-o dăm pe gât şi pe urmă să ne rugăm de-o ploaie mare. Mi se păruse mie că văd

un nor în fundu cerului, da era din alte primăveri şi era numa-n mintea mea. În anii buni, în luna lu martie, se tulbura în fiecare seară tot ceru şi tot pământu, vâjâia furtuna, urlau plopii şi vuia Dunărea şi ţi se făcea frică de-atâta negureală de ploaie. Acuma, parcă suntem blestemaţi, Dunărea s-a suit în grădini şi s-a retras, şi e atât de limpede, că poţi să vezi cum se mişcă racii pe fundu ei. Cuprian, ăl de i-a înghiţit apa doi copii – da eu cred că i-a înghiţit un somn uriaş, unu pe care l-a văzut tăticu plutind cu vreo douăzeci de ancore înfipte în spinare, groase, să legi caii de ele – zice – că nici spirtu nu-i atât de limpede cum e Dunărea în primăvara asta. Sălciile nu înfrunzesc şi umbra spânzură la două deşte de crăci, iar în baltă s-a aprins stufu din soare. Am luat damigeana şi, sus la mine, în cămăruţa specială. Vrei s-o vezi? Vino. Ia două cartuşe de-alea, iau şi eu două, şi fii atent, să nu se stingă lumânările.

Străbătură tinda, urcară o scară de lemn, spălată şi răzuită cu cuţitul, şi pătrunseră într-o odaie, în stânga faţă de gura podului, cu pereţii căptuşiţi cu oglinzi. Şiruri nesfârşite de lumânări, pâlpâind în cartuşele îngroşate de ceară picurată, se mişcau spre fundul unei nopţi de nefiinţă – la geamul mic, de unde se zărea un colţ din Dunăre, bătea vântul – şi alte patru lumânări ardeau întoarse, cu capetele spre podele, într-o oglindă rotundă, cu ramă de lemn poleit cu bronz, fixată sus în tavanul îngust. Pe o măsuţă pitică, rezemat de oglindă, un tablou, având în fiecare colţ un bulb de ceapă şi o piersică aşezată pe o crenguţă de tuia, iar în centru figura Me Se Regelui Mihai, cel dintâi plugar al României, trăgând o brazdă în Câmpia Mureşului.

— Ce zici? întrebă Gică Dună. Asta-i cămăruţa mea specială. Bătut, şi n-ai fi ghicit că e plină de oglinzi. Le-am luat de la Alexandru Şuţu-Buric. Tu, poate căpiezi, poate te doare capu dacă stai aici, da mie-mi place. Foarte mult. Stau singur şi mă uit. În faţa oglinzii, Didina închide ochii, da eu pot să stau cu ei holbaţi şi o jumătate de zi.

Aici am urcat cu damigeana şi cu toate trei nevestele – că şi Didina e ca şi nevasta mea – şi-am băut, şi Didina s-a pilit şi-a început să cânte. Unde-i cântec, e şi joc, vere Ionică, şi ce-mi vine mie? „Ia dă, măi Didină, rochia jos, să vedem cum eşti în oglindă!“ „Nu pot, nea Gică, am cămaşă cu poale de cânepă.” „Dă şi cămăşuţa!“ „S-o dau, ţăţică Ancuţă şi ţăţică Mărie?“ „Păi de ce-ntrebi tu pe cine nu trebuie? Tu discuţi cu mine. Viermele de mătase vine de face borangic şi tu fată care eşti umbli cu cămaşă de cânepă?! Am să pun pe tine mătase scumpă.“ „Scoate, fă“, a zis şi Maria, şi-atunci a scos tot, da am uitat să-ţi spun, Didina a venit aici tunsă-n cap, eu zic c-a avut tifos şi nu vrea să spună, şi, bagă de seamă, vere Ionică, era tunsă şi jos. Anicuţa şi Maria, să se topească de râs, nu altceva: „E chelă, fă, e chelă peste tot“. Adevăru-i că e numa tunsă şi e plină de aluniţe pe şolduri, o carne aurie bătută cu boabe mici de strugure, şi mereu îi răsar altele, şi altele se sting. Ţi-am spus asta, vere Ionică, pentru că pricep că tu ai venit să te bagi argat la mine şi eu nu pot să te iau. Încearcă la Gheorghe Jinga. Ăsta precis are nevoie de oameni.

— Dacă nu poţi tu să mă ţii, o să încerc la ţaţa Vetina.

— Vrei să spui la Bocu, vere Ionică. Pentru că în curtea Vetinei e mare şi tare Bocu, curvulicea aia din munte. Ea ţine comanda-n averea Vetinei. I-a intrat în suflet, pâş-pâş, şi pe urmă i s-a suit în cap. Vetina e astăzi pe planu doi, şi-o să ajungă să întindă mâna să ceară, da singură şi-a făcut-o. După moartea lu Pavel Berechet, reformaţii şi-au luat tălpăşiţa pe la casele lor, şi-a vrut să plece şi Bocu, cu Râmniceanu, omu ei, îl ştii tu, ăla mic, şui, cu bărbia pârlită de foc şi cu dinţii furaţi parcă dintr-o pânză de fierăstrău, da Vetina s-a atârnat de ei: „mai staţi, mai rămâneţi, mi-e urât singură, staţi până apare Neicu, faceţi asta pentru mine, şi când o fi şi-oţi pleca, n-o să plecaţi cu mâinile goale“. Neicu a venit peste două luni, în octombrie, gras, prost şi cu doi câini după el, garda. Vetina, bucuroasă, a dat jos rochia de doliu, cu toate că

nu trecuseră, patruj de zile de la moartea lui Berechet, a tăiat cinci gâşte şi patru găini, a desfăcut un butoi de vin şi-a adus lăutari. M-a chemat şi pe mine la petrecere, pentru că-i dădusem petromaxu cu împrumut, şi m-am dus cu Maria, Anicuţa n-a vrut, ţesea la război un pelitar în care stau două cămile cu cocoaşele umflate, şi bine-am făcută că m-am dus, am aflat pe urmă că Bomfaier se jurase să-mi fure-n noaptea aia petromaxu, şi dacă nu eram acolo, rămâneam cu buza umflată. Noi ăştia de la Dunăre ştim să petrecem – la Brăila sunt cel puţin zece cârciumi care nu vând vinu cu chilu sau cu vadra, vând cu burta, plăteşti şi bei cât te ţin balamalele – şi-n seara aia, pot să zic, a fost frumos, devenisem rotunzi de-atâta băutură, puteai să ne dai de-a dura ca pe bile. Titi Şorici a jucat îmbrăcat într-un capot de-al Vetinei şi cu o funie de ceapă după gât, Râmniceanu mergea numa-n genunchi şi-a rupt cu dinţii ăia ascuţiţi gura unui cal căruia i-am pus eu dinainte o căldare de vin, Gheorghe Jinga a dărâmat gardu dintre curţi, strigând: „familia noastră este una şi aceeaşi, n-are nevoie de despărţituri” – îi era frică de Neicu, pentru că mai demult anunţase un premiu cui l-o prinde şi l-o da nemţilor, şi-acum se schimbaseră lucrurile – iar Bocu a înhămat câinii lu Neicu de picioarele mesei şi i-a zis lu Neicu: „fluieră-i să facă o cursă“, şi câinii, cu spinările late de două palme, de credeai că sunt lei din Africa, s-au repezit în funii şi-au dărâmat masa şi-au târât-o prin toată bătătura, vere Ionică. S-ajung să mănânc muşte uscate dacă nu trăgeau ca nişte cai. Bomfaier, care mi-a spus că-ntr-un arcuş de vioară intră până la două sute cinzeci de fire de păr de cal, zicea că-i tunde, da-i era frică să s-apropie de ei. După miezu nopţii, Bocu, întărâtată de nebunia aia a femeilor, care le face să nu le mai fie ruşine de nimic, şi-a-ndesat botu-n urechea Vetinei – Maria sta lângă ea şi-a auzit totu şi mi-a spus – a sărutat-o şi-a-nceput să se roage de ea: „ţăţică Vetină, vreau să mai fiu o dată cu el, măcar un ceas“. „Sst, că te-aude lumea, fă!“ „Lumea?! O dau dracului, pune-i-aş

lumânarea-n mână! Mâine plec, se duuce Bocu, se duuuce, şi vreau, ţăţică, să ştiu că s-a rupt pământul sub mine în noaptea asta! Ai fost, ţăţică, pentru mine, ca Maica Domnului, şi eu nu ţi-am ieşit nici atâtica din cuvânt, închide-mă în odaie cu Neicu şi-ţi sărut tălpile". Iar dimineaţa pe la opt, când nu mai eram în picioare decât eu şi cu Titi Şorici, Vetina l-a sculat pe Râmniceanu, care adormise pe butoi, i-a turnat o ceaşcă de ţuică, bătută cu scorţişoară, ăla a băut-o fără ca să se scuture, şi Vetina i-a zis: „Plecaţi, Râmnicene, mă lăsaţi, şi eu m-am învăţat cu voi. Rămâneţi aici de tot, la mine e loc larg, şi voi avere n-aveţi, copii n-aveţi, rămâneţi să vă trec două pogoane de pământ cu acte". „Vorbeşte cu nevastă-mea, ea hotărăşte, iar mie să-mi dai doi cartofi, să-i tai în felii pe care să le pun pe frunte."

Ion asculta, lustruind cu palma fluturii galbeni imprimaţi în muşamaua întinsă pe masă. Gică Dună se opri, stinse una din cele patru lumânări, apăsându-i flacăra între degete şi-l întrebă:

— Ai venit singur, sau cu Che Andrei?

— Singur.

— Bun, zise Gică. În cazu ăsta pot să-ţi spun totu, n-are cine să latre. Marin Doancă a fugit de-aici. După război au intrat alde Titi Şorici, şi toată sărăcimea, cu plugu în moşia prinţului şi l-au pus pe goană pe Doancă. Doancă, mai deştept ca ei, ştia ce-l aşteaptă, şi-a ascuns pe undeva toată argintăria prinţişorului. Ştiu precis că erau în dulapuri şase sute de furculiţe, şase sute de linguri, şase sute de cuţite de argint, candelele, toate câte-au fost, şi vreo douăj de tăvi mari, le-a dăruit Şuţu-Buric, în persoană, bisericii. Îţi zic să te duci la Gheorghe Jinga, pentru că el era prieten bun cu Marin Doancă, eu mă stricasem, că l-am prins dând târcoale Mariei şi i-am trântit două picioare-n noadă, de nu s-a văzut, Jinga l-a dus şi cu căruţa la gară, şi nu se poate să nu ştie el ceva de ascunzătoare. Pândeşte-l sau intră-i pe sub piele şi află, şi-o să ne fie bine la amândoi. Am în capu meu să

cultiv plante tehnice din care se fac parfumuri, se poate da o lovitură, căci lumea vrea să-mprăştie putoarea-n care-a zăcut ani de zile, da mai bine-ar fi să ne asigurăm de averea pe care-a ascuns-o Marin Doancă. Căci cu parfumu, odată te pomeneşti că vine guvernu şi pune gheara pe el şi-l face monopolu statului. Eu am avut încredere, vere Ionică, şi ţi-am spus, trebuie să ai şi tu încredere în mine când o fi să miroşi ceva de la Jinga...

Jinga îl angajă pe Ion numai pe mâncare şi îmbrăcăminte şi-i aruncă din magazie uniforma lui de sergent, în Regimentul 3 artilerie Franţa, transformată de Diculeasa şi vopsită în zeamă de coji de nucă. Buzunările vestonului fuseseră smulse, pe locul lor vopseaua se prinsese prost, postavul rămăsese în continuare kaki, iar cele de la pantaloni, cusute.

— Puteaţi să le tencuiţi, îi zise Ion lui Jinga. Era mai trainic.

— Că n-oi fi având unde s-atârni stilou! îi răspunse Jinga. Azi pâinea-i rară sau nu e deloc, şi dacă-ţi dau să mănânci, păi să nu-mi stai cu mâinile-n buzunări.

În aceeaşi zi chiar, Jinga îl trimise în baltă, împreună cu o ceată de rudari, ca să cureţe şi să îndrepte şanţurile din orezăria de douăzeci de pogoane. Între mlaştinile puturoase, o căldură să scoţi pui. Lucrau greu, despuiaţi până la brâu, pământul argilos, săgetat de crăpături adânci, strâmba buza sapelor după două izbituri, vânt negru şuiera ascuţit în buruieni şi pe sus treceau doar stoluri de vulturi cenuşii, graşi, îndopaţi cu carne din stârvurile ce pătau nisipurile din marginea Dunării. Noaptea, când se adunau în strungile de stuf afumat în care dorm pescarii, iarna, ardeau mormane de balegi uscate ca să alunge ţânţarii. Mâncau peşte sărat şi păsat de mei, îngroşat cu doi bulgări de untură de porc.

Sâmbătă, la capătul săptămânii, Ion se întoarse lă Plătărăşti cu luntrea lui Vilică Măxineanu, împodobită cu plăci de sidef vioriu – tot la două săptămâni, sâmbăta,

Vilică aţinea calea unui vapor urcând dinspre Marea Neagră şi cumpăra mărfuri de contrabandă, în special stambă şi zahăr, pe care le desfăcea în satele din câmpie prin doi oameni care goneau călări, cu raniţele în spinare, şi se întorceau în zori – şi ceru primeneli curate. Jinga-i dădu o pereche de izmene pline de ştampile militare, neieşite la spălat, şi o cămaşă albastră, cu nasturi mari ca de pijama, şi-l puse să ungă cu o pană de gâscă muiată-n ulei patru pluguri înşirate lângă peretele grajdului. Umblând la mânerele din care se lărgeşte sau se îngustează brazda, Ion îşi zdreli un deget şi, strâmbându-se de durere, alergă în casă să ia o cârpă să lege rana.

Când deschise uşa de la tindă – intra pentru prima oară în casa de piatră a lui Jinga – Diculeasa sări de la masa de lângă perete pe care ardea ca-n toiul nopţii lampa cu fitil numărul 11 şi se repezi la el:

— Ce vrei, mă? De ce nu ciocăneşti?

Jinga, în ungherul de lângă blidar, se ridicase în picioare, acoperind cu palmele mari un morman de verighete de aur. Pe perete, deasupra mesei, fixată în cuiul unde stă de obicei lampa, atârna o nuia de salcie în care scânteiau roşcat douăzeci sau poate treizeci de rânduri de cercei, aranjaţi ca frunzele. Sus, o broşă în formă de căprioară încheia şirul, şi toate boabele acelea sclipitoare, de-a lungul nuielei, păreau picături de sânge viu şi tremurător curgând din gâtul căprioarei.

— Mi-am julit deştu, zise Ion, neputând să-şi ia ochii de la creanga din perete. Vreau o cârpă cu gaz...

— Caută-n bucătărie, zise Jinga.

Ion se retrase spre uşă, dar cu ochii tot la creanga cu cercei de aur.

— Ce boabe frumoase, nea Gheorghe! Poţi să le bei într-o lingură de argint.

— Am dat opt saci de porumb pe ei: baniţa de porumb, perechea de cercei. Haida, ieşi afară.

Ion se întoarse în curte. Pe rampa magaziei, aşezat turceşte, Râmniceanu spărgea seminţe de floarea-

soarelui. Scuipa cojile leneş – multe-i atârnau la colţurile gurii şi în bărbie, ca un roi de muşte albe – iar miejii îi vâra la păstrare într-un săculeţ care-i atârna pe burtă ca un caltaboş umplut numai pe jumătate.

— Nu-i mănânci? se miră Ion.

— Nu. Îi strâng pentru Bocu. Îi mănâncă cu pumnu, da n-are răbdare să spargă. Când se umple săculeţu, mă duc şi-i prăjesc pe o tablă şi-o chem, şi ea-mi dă o litră de ţuică.

— Asta-i toată treaba de aici?

— Numa sâmbăta şi duminica. În restu săptămânii sunt cu Neicu.

— Ce faceţi?

— Nu te interesează, răspunse Râmniceanu.

Ion îl privi pieziş.

— Îţi spun eu, zise el. Furaţi cai. Neicu a deprins patima în baltă.

— Nu te băga, îl sfătui Râmniceanu.

Ion îi întoarse spatele, ridicând din umeri, şi-n clipa aia descoperi în agudul uriaş dintre casă şi bucătărie roata veche de căruţă pe care taică-su i-o vânduse lui Gheorghe Jinga. Se opri, zâmbind. Cămaşa albastră, mirosind a naftalină, îl strângea la gât. Desfăcu gulerul cu stânga şi vru să se aplece să ridice cutia cu ulei şi atunci o văzu şi pe Tiţa, la o fereastră mică tăiată aproape sub acoperişul casei şi prevăzută cu oblon în două rame. „Ia te uită, părea să spună gestul lui, tu l-ai legănat pe neamţu Kurt în copaie şi eu nici nu mai ştiam că exişti pe lume!“

Tiţa nu văzu semnul sau nu vru să răspundă. Sta cu nasul lipit de geam şi privea spre movilele de boştină din spatele odăii de lut în care era instalat cazanul de ţuică, sau poate la rogojina întinsă-n patru cuie pe peretele magaziei, pentru ca soarele, arzând acum în două lame gălbui, să distrugă mucegaiul din ea. Pe rogojină, ţopăiau gălăgioase câteva vrăbii ciufulite.

— Sunt aici de opt zile, zise Ion spre Râmniceanu, şi

până azi n-am văzut-o niciodată.

— Nu-i dau voie să iasă. A fugit de la liceu şi-o ţin sub cheie ca pe-o haină de moarte. Ia stai! Uite-o c-a ieşit. Dac-o simte Diculeasa, mătură bătătura cu ea.

Tiţa părăsise locul de la fereastră şi era acum în prag. Rezemată de uscior, cu mâinile ascunse la spinare, se uita în fumul vânăt care cobora cu asfinţitul pe Dunăre.

— Astea, când fug de unde-i treaba lor, urmă Ion, cu voce scăzută, se apucă şi de fumat.

— N-are porţie, răspunse Râmniceanu. Ca să capeţi ţigări, trebuie să ai cartelă. Şi la primărie, când s-au făcut listele, cine n-a dat probă de tuşit din gros n-a fost înscris...

Ion făcu un pas, ca şi cum ar fi vrut să se ducă spre ea, apoi se opri şi-o privi atent. Râmniceanu, pe rampă, îşi scutură cojile cu palma de pe genunchi şi potrivi între dinţii ascuţiţi o sămânţă lungă cât *o* lăcustă, floarea-soarelui ucraineană. Lângă perete, Tiţa desfăcuse braţele şi îndoise un picior şi primea razele soarelui drept în faţă. Purta o bluză roşie, fără mâneci, şi pantaloni albi. Era înaltă şi slabă, ochii mari îi pluteau în două scoici cenuşii, avea obrazul lung şi buzele subţiri şi vinete, parcă ar fi fugit de la şcoală şi s-ar fi închis în casă numai ca să şi le muşte necontenit, iar părul, castaniu, îi acoperea braţele.

— Tiţa, o chemă Ion, mă mai cunoşti? Roata aia cu cuibar pentru berze a fost a mea.

Ea nu răspunse.

— Ascultă, urmă Ion, vrei să vezi cum fac porumbeii să vină pe umăru meu? Îi fluier cu meşteşug şi ei vin grămadă.

— Toţi? întrebă Tiţa, fără să închidă braţele.

— Toţi, răspunse Ion, bucuros. O sută, două sute, oricâţi aveţi.

— Nu vreau, zise ea, şi adunând braţele, intră în casă.

Pe rampa magaziei, Râmniceanu necheză scurt şi răguşit ca un cal castrat.

Ion n-o mai văzu apoi multe zile, şi nu înţelegea nimic, îşi bătuse joc de el sau fusese numai plictisită sau, şi mai simplu, vrusese, poate, să stea la soare, singură cu gândurile ei, înfiorată de liniştea care precede amurgul şi-l pedepsise pentru că-i stricase starea aia de plăcută amorţeală? Orice-ar fi fost, răspunsul Ţiţei, neaşteptat, brutal şi dispreţuitor, îl paralizase, la fel cum îl năuciseră în copilărie pumnii bunicului, bătrânul croitor din Brăila, umflat de bere şi salam, care, pornit să-i strige lui Neculai Mohreanu în faţă: „porcule!“ şi să-i cârpească două perechi de palme, plată pentru alungarea fiică-sii, îşi tocise mânia pe drum şi ajuns la Plătărăşti lovise cu pumnii, ca să nu se spună că venise degeaba, nu în ginere, ci în capul nepotului atârnat de picioarele lui în aşteptarea unui cornet cu bomboane. Şi pentru că împotriva Tiţei nu putea să facă nimic, începu să-l urască pe Râmniceanu, dar nu pentru nechezatul ăla caraghios, ci pentru că fusese de faţă când ea îi întorsese spatele. E regulă că nu eşecul în sine înspăimântă, asta trece, se şterge, se uită, te zdruncină doar difuzarea lui, faptul că alţii, ştiind de el, pot să-l ţină viu şi neîncărunţit.

Martie, fără ploi, turtit de soare şi istovit de vânturi uscate, care scuturau păstăile vechi ale salcâmilor şi ridicau vârtejuri de pulbere cenuşie peste arături, se duse şi veni aprilie, cu învârteala aia din ajunul Paştilor, să faci curat, să pui lumină pe pereţi şi să tragi brâie de sineală, pentru că Moartea şi învierea lui Isus despică în om patimi învălmăşite, bucurie şi frică, mai adâncă frica decât bucuria, fiindcă moartea înseamnă frică, cea mai groaznică frică – şi în cele două curţi, a lui Jinga şi a Vetinei, începu acea forfotă strălucitoare, care ţine de-un chin şi de-o frumuseţe străveche. Bocu spoi casa, gardul, fântâna şi iepurele de fier din grădină, Râmniceanu zugrăvi ouă, după un model bucovinean. Neicu lucră o toacă de lemn, nouă, şi o dărui părintelui Oancea – când paracliserul sau copilul lui, olog, umblând pe două cotonoage, o băteau cu ciocănelele, Bocu şi Vetina se

închinau cu evlavie şi se priveau fericite – Diculeasa adună ramuri de liliac de pe insula din mijlocul Noianului, iar Ion prinse douăzeci de pui de cloşcă, îi stropi cu vopsele de la Râmniceanu, îi vârî în cuptorul de pâine, strânşi grămadă într-un ciur – şase din ei muriră şi-i aruncă în mărăcinii din fundul livezii, unde mişunau dihorii – apoi îi răsturnă într-o căciulă şi-i strecură, fără să-l observe nimeni, în odaia Tiţei. Ea umplu casa cu strigăte de mirare şi nu dădu voie să fie scoşi afară, îngrădi cu stinghii cotlonul de la sobă şi-i ţinu în odaie două nopţi. Dar Ion nu ştia nimic din ceea ce făcea Tiţa înăuntru. Oricât pândea, nu-i simţea paşii, nu-i auzea vorba.

Până în Joia Mare, Joi, când lumea se pregăteşte pentru cele douăsprezece îngenuncheri, Jinga îi spuse lui Ion să scoată din grajduri mânjii aduşi din baltă – se pregătea să-i vândă, şi chiar i-a vândut, dar asta a fost mai târziu – şi să-i ducă la Dunăre, să-i scalde. Îi dădu şi funii ca să-i lege cinci câte cinci şi plecă în sat. Cu funiile în braţe, Ion trecu la colţul casei, să-l strige pe Râmniceanu să-l ajute. Şi atunci se ivi Tiţa. Purta aceeaşi bluză roşie fără mâneci, dar în locul pantalonilor îmbrăcase o fustă, tot de culoare albă, încheiată într-o cataramă lată, de piele neagră, lăcuită.

— Tu ai vopsit puii ăia! zise Tiţa, şi Ion o măsură c-o privire scurtă şi se gândi că ea are şaptesprezece ani şi el douăzeci şi trei, şi înţelese că ea era femeie şi trebuia să se uite la el.

— Eu. Da or să moară toţi, răspunse el.

— Te duci la Dunăre? întrebă ea. Merg şi eu.

— Mergi, dacă te lasă alde ta-tu. Întreabă întâi.

— Mă lasă. De Paşti trebuie să ne iertăm unii pe alţii. Aşa e obiceiu.

— Iertarea se dă abia după a doua înviere, luni.

— Ştiu. Da ca să dai iertarea, trebuie să te pregăteşti din timp, trebuie să faci repetiţie, râse ea.

— Atunci mă duc să scot mânjii, se precipită Ion.

Şi trăgând biciul de la cosoroaba grajdului, intră în grajd şi trimise afară două rânduri de câte cinci, apoi încă un rând de cinci, şi unul de patru – nouăsprezece cai mici, cu cozile de-un cot, mici şi iuţi, fremătând din toţi muşchii, cai de circ ai fi zis dacă n-ai fi ştiut că sunt în creştere, cu gura plină încă de gustul laptelui şi de moliciunea ugerului – iar pe al douăzecelea, unul negru, cu şănţuleţ pe spinare, cel mai nărăvaş dintre toţi, care nu suferea funia, îl scoase, trăgându-l de coama pieptănată în stânga, şi-l împinse, râzând, spre căruţa cu hulube din mijlocul curţii. Negrul crezu, probabil, că e împins să fie înhămat şi, sforăind, făcu un salt, se încordă arcuind gâtul şi se trânti cu toată puterea peste hulube. Lemnele trosniră, câinele din cuşcă începu să latre, şi Tiţa, speriată, alergă să vadă dacă mânzul nu şi-a spintecat burta.

— Lasă-l, strigă Ion, dar fu prea târziu, Tiţa ajunsese şi sălbăticiunea crescută în bălţi suci capul brusc, muşcă şi ţâşni în picioare, ţinând între dinţi o fâşie din bluza roşie.

— Ah, ticălosu! scânci Tiţa, frecându-şi umărul învineţit şi smulse biciul din mâna lui Ion şi croi mânzul peste ochi.

Negrul, fulgerat, întoarse spatele şi se repezi orbeşte în perete. Tiţa îl ajunse şi îl lovi din nou, şi atunci, ăilalţi nouăsprezece, îngroziţi de şuierul curelelor umplute cu boabe de plumb, ciuliră urechile şi o rupseră la goană. Trecură în galop peste gunoaie, răvăşindu-le, trecură prin gardul livezii, strivind în copite un şarpe ieşit la soare şi dispărură spre Dunăre.

Înjurând, Ion dezlegă calul pentru şaretă, încălecă şi porni prin curtea Vetinei ca să le taie calea.

— Mă nebunule, la balamuc cu tine! îi strigă Bocu din uşa closetului.

El o ameninţă cu pumnul – n-avea să-i rămână dator – şi, cotind pe după casa lui Titi Şorici, intră în albia unui şanţ căptuşit cu uscături şi ieşi pe un platou cu pietriş, în locul unde Noianul se gătuia, retrăgându-se în Dunăre. Toţi caii ăia pitici, că te-apuca râsul când îi vedeai de

departe, şi ăla negru, care-o muşcase pe Tiţa şi venea în urmă, aruncând lăbărţat picioarele de dindărăt, ca şi cum ar fi avut un dulap în spinare şi se străduia să scape de el, s-apropiau, gonind paralel cu linia debarcaderelor înguste, pline de noroi jilav, se opriră gâfâind şi Ion desprinse un roib din funie şi-l împinse în apă.

După ce scăldă vreo zece, ieşi pe mal să se încălzească – oricât ardea soarele, apa era încă rece – şi stând pe vine şi răsucindu-se după soare, deodată o zări pe Tiţa. Sta pe marginea unei scânduri de la debarcader, cu spatele la el, şi încremeni. Prin mijlocul fluviului plutea un convoi de şlepuri şi cineva, agitându-se între punţi, striga într-o trompetă: „dă-le dracului, auzi, dă-le dracului!“, de ce şi pe cine, nu se înţelegea, şi Ion se pomeni strigând la Tiţa cu vorbele ăluia.

— Dă-o dracului de treabă, auzi?! Puteai să m-anunţi de departe, ca să mă îmbrac.

— Nu te-am văzut gol, răspunse Tiţa, fluturând un spic de trestie. M-am apropiat privind în pământ şi m-am oprit aici. Să-mi spui când pot să mă-ntorc spre tine.

— Ce vrei? o-ntrebă el, trăgându-şi grăbit pantalonii.

— Vreau să-l baţi p-ăla negru. Să-i dai una-n moalele capului să rămână lat.

— Şi dacă mă află nea Gheorghe?!

— Vreau să-l baţi! ceru Tiţa.

Ion se uită în jur şi se asigură că în afară de ei nu mai era nimeni. Convoiul de şlepuri şi silueta ăluia cu trompeta, oscilând pe fundalul bălţilor, nu contau.

Tiţa aştepta. Se sculase şi venise sub pâlcul de sălcii din malul care urcă-n curtea lui Titi Şorici. Ion luă din mâna ei spicul pufos, îl aşează pe crucea făcută dîntr-un butuc de frasin, înfiptă între două brazde de pietriş – cine-o ridicase, nu ştia, în urmă cu trei ani nu era acolo – privi chipul femeii cioplit în lemnul crucii, la o palmă mai sus de rădăcina îngroşată de o droaie de ciuperci cu tulpini subţiri şi pălării pistruiate, şi se duse spre mânzul ăla negru, fluierând uşor şi ţinând dreapta întinsă, ca să se

creadă că are în ea grăunţe. Mânzul, înşelat, lungi botul. Cu stânga, Ion îi cuprinse gâtul şi cu dreapta îl lovi puternic în frunte. I se păru că auzise osul pârâind şi-i dădu drumul. Negrul, ameţit, se trase îndărăt şi se izbi cu dosul în cruce, dărâmând spicul de stuf de la Tiţa. Capul acoperit cu păr lucios, cu nările trandafirii, pline de spumă, îi atârna neputincios. Ăilalţi nouăsprezece nu încercară nicio mişcare.

Tiţa se uită la mânz, gata să plângă, privi scurt, parcă vinovată, şi spre Ion, care-şi freca nodurile degetelor, se întoarse şi-o apucă spre livadă. Mergea încet, răpusă de-o oboseală neaşteptată sau de silă, şi pe fusta albă se vedeau două picături de sânge.

— Ascultă! o strigă Ion, şi ea se opri, dar nu de tot, ci numai scăzu un pic pasul. Să nu ieşi în uliţă. Să intri-n casă şi să dai jos fusta.

— De ce? întrebă Tiţa leneş, fără să înţeleagă sau fără să vrea să înţeleagă.

— De-aia, zise Ion, pentru că ţi-e cald. Tu nu simţi cald? Ce trebuie să-ţi spun mai mult, înţelege şi tu!

Şi se întoarse. Şi cu toate că n-o mai vedea, ştia că ea merge acum ca o căţea, c-o frig coastele şi-o înţeapă carnea.

Apoi, brusc, o auzi icnind, ceva vâjâi prin aer şi până să-şi dea seama ce se întâmplă, un bolovan îi zdreli tâmpla. Ion gemu, dar nu înecat de durere, ci de-o bucurie ascuţită, un fel de turbare veselă care-i gata să urle, şi se repezi pe urmele ei. Tiţa, sub salcâmui de la colţul livezii, îl aştepta, ţinând în pumni ţărână, şi când el ajunse la doi paşi i-o aruncă în ochi, şi Ion, cu părul şi cu faţa năclăite de praf, râzând, o cuprinse în braţe şi Tiţa nu se împotrivi. Se tăvăliră pe un morman de frunze moarte şi gura ei dogora, şi la subţioară, unde muşcase mânzul ăla negru, mirosea a bale de cal amestecate cu iarbă, iar tot trupul ei avea ceva de căţea.

Noaptea, când toţi dormeau, Tiţa se strecură în odaia

unde era cazanul de ţuică şi se iubi cu Ion pe rogojina cu miros de mucegai care şezuse întinsă la soare pe peretele magaziei.

Luni, sfintele Paşti, ziua a doua, când se dă iertarea – o iertare mică, împărţită numai în familie şi cu vecinii – Ion se trezi după răsăritul soarelui, hotărât să caute o momeală cu care s-o aducă jos în curte pe Tiţa. Până la miezul nopţii şezuse la salonul de dans a lui Vilică Măxineanu – Tiţa fusese invitată acolo la un *jur* dat de Luca, fiul părintelui Oancea, student la Bucureşti, şi de vreo zece elevi cu şnur la chipiu, semnul distinctiv al cursului superior – instalat stângaci între acordeonist şi orbul din ţigănie, prezent cu ochii lui copţi la fiecare petrecere. Băieţii, aprinşi de şprițurile servite de Vilică pe o tavă de bronz cu mânere groase, largă cât un pat, şi fetele, cu părul plin de confetii lucrate cu maşina de capsat a primăriei, săltau pe duşumelele scâlciate, pline de noduri, şi acordeonistul urla:

Pe podişul mexican, can,
Mexicanii stau la pândă, pândă,
Să vâneze un curcan, can...

Şi el, Ion, bătea tactul cu pumnii pe genunchii orbului şi nu-i păsa că ăia se înghesuiau s-o îmbrăţişeze pe Tiţa, Tiţa era a lui, ei nu puteau s-o atingă altfel decât cu palmele lor înăduşite.

Dar la miezul nopţii, când unul strigă că trebuie, e ora să joace un gaj şi îngrămădi în şapcă o batistă, un creion, un ruj, ceasul de mână şi un briceag cu plăsele pictate, Tiţa venise lângă el şi-i spuse să plece: „du-te, nu vreau să te uiţi ca lupu când m-or săruta”, şi el ieşise, ferindu-se să nu-l atingă pânza de apă pe care-o împrăştia pe podele, cu stropitoarea de doi litri, un licean bubos. La colţul casei, în şanţ, se oprise, nădăjduind că Tiţa, cuprinsă de remuşcări, va veni să-l strige să se întoarcă sau să-i spună s-o aştepte în odaia de lut unde intra şi-şi

arunca rochia peste ţevile cazanului şi se întindea goală pe rogojină. Dar Tiţa nu veni, ieşi numai orbul, apoi Luca şi încă trei inşi, şi nu ca să-l strige – de altfel, asta s-a întâmplat după vreun ceas de aşteptare, sau poate mai mult, nu-şi putea da seama precis, luna era subţire, străvezie s-o ciupeşti cu unghia şi s-o destrami, nu indica timpul (luna) – ci ca să le dovedească orbul ălora că el poate să meargă în mâini pe balustrada ce înconjoară salonul pe trei părţi, fără să atingă o singură dată peretele cu piciorul sau cu şoldul.

„Cea mai bună momeală e aia să-i cer muzicuţa de gură cu butoni lui Titi Şorici şi să-ncep să cânt sub geamuri”, îşi zise Ion şi trecu pragul, lovind cu uşa o curcă.

Soarele ardea nemilos – peste o oră avea să-ţi fiarbă creierii – şi sub agudul uriaş dintre casă şi bucătărie, Gheorghe Jinga bea ţuică cu Luda – Jinga încinsese brâu alb, cu canafi umflaţi, mustaţa roşcovană, plină, n-o mai răsucise în sus, îi cădea acum ca o potcoavă peste colţurile gurii, Luca purta tot hainele de-aseară – şi-n preajma lor, la cinci metri, se înghesuiau rudarii angajaţi în orezărie, vreo paişpe inşi cu femei cu tot. Rupciugoşi, cu bărbile pline de păsat de mei sau împletite cu aţe colorate, duhnind a nămol şi a peşte, şedeau strânşi unii în alţii, tăcuţi, răbdători – singură o ţigancă despletită, cu faţa ascunsă în părul lung, nu ştiai dacă e bătrână sau tânără, răsucea cu disperare stăpânită un ghioc alb cu dâre negre, în care se concentrau razele soarelui – şi Jinga părea că nu ştie de ei, nu-i vede şi, nu-l interesează că ei aşteaptă să fie plătiţi, sta cu picioarele crăcănate şi cu coatele proptite pe masă, şi Luca, subţire, cu părul lins pe tâmple, în partea ailaltă a mesei, cu piciorul drept proptit pe gura unui primus, descheiat la haină şi la vestă – după ce orbul mersese pe balustradă şi nu căzuse, încercase şi el şi i se desfăcuse cusătura hainei la subţioara stângă, şi prin crăpătura largă de câteva degete se vedea un colţ de pânză – spunea ceva cu voce

sugrumată, ceva din care rudării nu desluşeau nimic, dar care dispunea probabil la veselie, fiindcă Jinga îşi încreţise faţa a râs şi ochii lui semănând cu două bucăţele de schijă sclipeau plini de bucurie şi bărbia îi moţăia în aprobări scurte.

Ion şezu o clipă în cumpănă: pe unde s-o ia spre Titi? Alese uliţa şi, trecând peste movilele de boştină, ieşi la poartă şi aici dădu peste Gică Dună.

Gică, cu pălărie de pai, nouă, şi cu un ciucure de liliac prins de cămaşă, la piept, cu un ac de cravată, venise cu două ouă roşii.

— Alege, să ciocnim, verişorule, şi iartă-mă de ţi-am greşit, cum spune cântecu, şi te iert şi eu. Azi, dacă ai o sută de uşi la casă, le deschizi larg să intre toată lumea.

Ion, grăbit, alese la întâmplare şi Gică Dună îl învinse.

— Nicio discuţie, vere, eşti al optulea care nu-şi dă seama că ou meu e de lemn. L-am scos cinstit în faţă, da toţi au pus mâna pe ălălalt. E o figură, pe cuvântul meu, şi chiar începe să nu-mi mai placă brodeala asta. Îmi pare rău că n-am adus două ouşoare normale, merita să ciocnim altfel noi doi. Ai prins vreun fir din chestia aia?

— Încă nu, răspunse Ion.

— Ţine-aproape, verişorule, nu-l slăbi. Şi mai treci pe la mine, treci s-o vezi pe Didina.

La Titi Şorici, care-şi văcsuia bocancii cu funingine de pe fundul ceaunului, Nae Caramet – înalt, bărbos, cu ochii inflamaţi – venea de la Slobozia şi, în drum spre Lacovişte, unde se însurase cu fata lui Foti Tomescu, se abătuse prin Plătărăşti.

— Tot e ziua iertării şi ce-am zis? Hai să mă iert cu Titi Şorici, da l-am găsit plin de draci. Noroc de Mitana, că ăsta mă dădea afară.

— Pe mine mă ierţi, nea Titi? întrebă Ion.

— Tu, zise Titi, scoate-ţi gărgăunii din cap şi fereşte-te de Gheorghe Jinga. Îmi zicea Mitana că te-a văzut în stuf cu aia a lui, cu Tiţa, o spălai pe picioare şi ea râdea şi era cu ţâţele goale. Ascultă ce-ţi spun, pune-ţi lipitori pe

burtă, dacă nu poţi altfel, şi îndreaptă-ţi ochii la clasa muncitoare, vino să-ţi dau broşuri să citeşti, noi, comuniştii, o să luăm toată puterea în ţară, şi când o să ne cauţi tu, poate că n-o să mai vrem noi să stăm de vorbă cu tine şi-o să-ţi zicem: du-te înapoi la burghezia trădătoare, Ion Mohreanu, c-ai spălat-o pe tălpi când trăgea cu arma, pe la colţuri, în fiii poporului. Tu ai auzit că l-au omorât pe secretarul judeţenei într-un hambar din portu Brăilei şi l-au acoperit cu gozuri?

— Măi Titi, să mor, eşti deştept, zise Caramet, tu ai prins mişcarea şi-o să te urci într-un scaun înalt.

— Împrumută-mi muzicuţa de gură, spuse Ion, şi poţi să te cocoţi unde-ţi place.

Titi Şorici încălţă bocancii scorţoşi, privi ramele pe care funinginea nu prinsese, privi şi la călcâie, îndoindu-şi trupul şi, mulţumit, scoase din dulap o sticlă.

— Să luăm câte-un păhărel.

— Îmi dai muzicuţa aia? repetă Ion.

— Dar ce, întrebă Mitana, te-au angajat să cânţi la logodnă?

— Care logodnă?

— A Tiţei. Azi-noapte, Luca a lu părintele i-a dat inelu.

— Nu există! se împotrivi Ion.

— Mi-a spus Bocu. Era cu tămâie la cimitir. Vetina şi-a sucit un picior şi merge ţinându-se de pereţi, şi mi-a zis cum a venit Tiţa cu Luca azi-noapte şi i-a sculat p-alde Gheorghe Jinga. Dormi ca un bolovan, dacă nu i-ai simţit.

Ion clătină capul. Nu credea.

— Bucură-te cu ce-ai luat, că tu ai fost întâiu, sau dacă n-ai fost întâiu, zise Titi Şorici, bucură-te c-ai fost înaintea ăstuia cu inelu. Mai vrei muzicuţa?

— Da, zise Ion.

Şi, luând muzicuţa cu butoane, roasă de dinţii copiilor lui Titi, a celor doi gemeni şi a fetiţei cu cercei de sticlă, ieşi în curte, spunându-şi: „Vasăzică de-aia m-ai trimis acasă“. Intră pe fâşia de lucernă dintre casa lui Şorici şi-a Vetinei, mai bine zis pe ceea ce fusese în anii buni o fâşie

de lucernă şi era acum un petec de pământ sterp, plin de rădăcini înţelenite, şi trecu în bătătura Vetinei. Bocu, cu cei doi câini ai lui Neicu, se ducea la Gheorghe Jinga. Ion îi zâmbi, dând din mână – muzicuţa zbârnii scurt, Bocu făcu: bâzz! – şi se opri lângă movila de gunoi pe care murise Berechet şi privi îndelung casa acoperită cu tablă. Se simţea pătruns de-o tristeţe uşoară şi parcă neadevărată, o tristeţe adunată în el prea repede ca să-l şi doară.

Bocu apăru din nou în faţa lui, de data asta fără câini, cu paşi iuţi şi cu înfăţişarea aia pe care o iau femeile în preajma unor evenimente cruciale pe care sunt convinse că pot, şi chiar pot, să le forţeze, să le grăbească, şi Ion înţelese pe deplin că da, Tiţa primise inelul de la Luca, şi nici atunci nu simţi durere, se lumină în el, fără nicio explicaţie, doar imaginea lui Gheorghe Jinga, nu aşa cum îl lăsase adineauri, ci intrând în ograda morii lui Alecu Branga şi auzi şi vorbele:

— Alecule, se zice că vrei să vinzi moara, că te tragi îndărăt la Sibiu, şi eu îmi mărit fata cu băiatu părintelui şi vreau să i-o dau dotă.

— Nu macină moara aia! rosti Ion tare.

— Ce e, mă, se întoarse Bocu, vorbeşti singur? O să prinzi muşte, dădică.

— Tu... du-te să te ierte bărbat-tu! Du-te cu Neicu de mână şi zi-i: iartă-ne, mă, prostule.

— Poate că nu ţ-a sucit nimeni gâtu prin somn. Poate că vrei să dai de dracu?!

— Dracu? Eu sunt dracu şi dacă-ţi dau una rămâi şoldie pe tot restul vieţii. Uite-aşa rămâi, zise Ion, apucându-se cu mâna de şoldul drept, şi intră, ţinând piciorul ţeapăn, în curtea lui Jinga.

Se opri lângă căruţa cu hulube. Jinga şi Luca, tot la masă, şi rudarii, tot la cinci metri. Între timp ieşise şi Diculeasa, în rochie de sărbătoare, dar Tiţa nu se vedea, poate dormea sau poate era în tindă, unde se pieptăna şi căuta o pereche de cercei potriviţi pentru ziua asta.

„Aici stau, îşi zise Ion, pân-o să vină“, şi scoase muzicuţa şi suflă în ea şi clapele instrumentului ăla copilăresc, fibre de aramă de forma firelor de tutun, se zbătură prelung şi sunetele se închegară într-un cântec. Jinga, Luca şi rudarii întoarseră capul la comandă, de parcă asta era ceea ce aşteptaseră cu toţii, şi Jinga strigă peste ceata rudarilor:

— Bravo, Ionică, mi-ai ghicit cântecu! îl ştii, domnule Luca?

Hai, hai,
Cu Terente nu mai e de trai
I-a scris carte lui Brătianu
Că-i confisc-aeroplanul
Când l-o prinde prin regatu lui.

— Eu şi cu Neculai Mohreanu şi cu Ouleaţă l-am cunoscut pe Terente. Era din Carcaliu, un sat dincolo de Măcin, în drum spre Tulcea, cu biserică mare, care zici că-i dată cu piatră acră, fiindcă are turlele albastre şi cu lipoveni cu plete. Toţi ţin de credinţa veche şi-şi strâng păru-n coc, ca femeile, şi pun şi pieptene-n coc. Dă-te mai aproape, Ioane! Faceţi, mă, loc, se răsti la rudari. Pe el l-am pus mai mare peste voi la orezărie şi trebuie să-i purtaţi respectu.

Întreg grupul rudarilor se mişcă spre peretele bucătăriei, dar fără să se destrame, parc-ar fi fost legaţi într-o funie, şi Ion, venind încet, trecu prin aerul infectat de jegul şi duhoarea rudarilor, infectat de trădarea Tiţei şi de veselia lui Jinga – deasupra agudului patru perechi de porumbei tăiau cu bătăi ondulate înălţimile albe în care fierbea apa morţilor – şi la doi paşi de masă se opri. Tiţa trecuse prin golul uşii de la tindă, în pantaloni albi, cu centură şi cu o bluză de mătase verde, şi el pricepu că era de mult acolo, că poate nici nu se culcase. Din golul uşii, privirea lui lunecă pe piciorul lui Luca, sprijinit în gura unui primus, alături de care mai era şi-o oală de pământ

pentru zoaie, şi-atunci mai făcu un pas şi se aşeză pe scaunul de lângă Luca. Zicea mereu cântecul lui Jinga şi Jinga bătea tactul pe masă cu buricele degetelor, iar la un moment dat întinse piciorul şi petrecu laba pe sub toarta oalei. Diculeasa, lângă perete, astupând cu trupul aceeaşi porţiune de zid pe care-o astupase Tiţa în ziua când Ion vrusese să-i arate cum ştie el să cheme porumbeii, îl observă şi-i făcu semne, încruntată, să lase oala, să n-o dărâme.

— Nu vrei să se vadă? întrebă Ion, vârând muzicuţa în mâneca vestonului şi ridicând oala. Păi dacă nu vrei, trebuia s-o duci în bălării, şi purtă oala murdară pe deasupra mesei, ca şi cum ar fi vrut să toarne în pahare.

— Azvârle-o dracului! se răsti Jinga.

— Mai întâi să cercetăm dacă-i dogită, zise Ion. Trebuie să probăm, nu, domnule Luca? Şi, luându-şi avânt, izbi oala în capul lui Luca Oancea, care nu găsi timp să se ferească. Eu am fost întâiu la Tiţa, domnule Luca. Ce-ai să găseşti tu e o băşică de bou spartă.

Şi în secunda aia, secundă a ruşinii şi a începutului de dezastru, Ion sări peste trupul lui Luca, răsturnat în scaun şi, împingând-o cu genunchii pe ţiganca cu ghiocul care se repezise să-l oblojească pe Luca, fugi, apucând-o prin curtea Vetinei, spre casa lui Titi Şorici. Dar mai repede decât el, un rudar bătrân, ştirb, se desprinse din mijlocul grupului, lungi o armă de vânătoare veche, cu care dobora lişiţi în bălţi, şi trase. Detunătura se amestecă cu ţipătul Ţiţei, în tindă, şi se risipi în văzduhul alburiu.

Rudarul ştirb se şterse la ochi şi împinse puşca spre Jinga, singurul în drept să tragă, pentru că peste el se abătuse ruşinea. Iar Jinga, fără să scoată o vorbă, luă arma şi o rezemă de agud, şi toată lumea avea să ştie că el trăsese.

VII

— ÎL IEI LA TINE, ÎI SPUSE TITI Şorici lui Caramet, dacă mai rămâne aici, s-alege moarte de om.

Şi-n aceeaşi zi am plecat cu Caramet. Ţin minte, stam lungit pe paie, în coşu căruţii, şi faraoancele băteau ca un cântec din altă lume, şi copitele cailor ţăcăneau sec în praful drumului. Cine-a auzit faraoancele în Bărăgan nu le uită. „Ding-ding, ding-ding. E mult de mers, ehe! Nu vă omorâţi, cailor, e-atâta-i de mers, că nu se ştie dacă vom ajunge vreodată la marginea câmpiei!“ Şi e o linişte în jur, că-ţi auzi gândurile. Mă uitam în sus, la cer, curgea ca o gârlă, şi Tiţa umbla prin apă. Vroiam s-o strig, da se cufunda şi apărea mai departe şi nu se uita niciodată în jos. Într-un târziu, zgâlţâit de oboseală, am adormit şi n-am mai ştiut nimic. M-am trezit în faptu serii şi-am văzut că eram într-o curte. „Vasăzică, aici stă Caramet“, şi-am coborât pe arie, lângă fântâna cu scripete. Ieşise luna, mare cât fundu unui butoi cu bere – cât crescuse luna-n două nopţi! – şi-n lumina ei de argint văzui caii care sforăiau cu nările înfundate într-o grămadă de pleavă, casa de piatră clădită între salcâmi pletoşi, porumbaru, crama, ocolu de vite şi râpa din fundu ogrăzii unde se aruncă gunoaiele. Am ridicat pe umăr hamurile de piele trântite pe oişte şi am pornit-o spre casă. Mă simţi câinele şi începu să latre. În uşă se ivi Caramet, ruginit de lună. Păru lung, crescut până în colţurile frunţii, îi da un aer de întunecime.

— Te-ai sculat, mă? Bagă hamurile-n hambar şi vino

înăuntru.

Însoţit de mârâiturile câinelui, am agăţat hamurile într-un cui de lemn, mi-am dat c-un pumn de apă pe ochi şi am intrat în casă. Mirosea a camfor şi a umezeală. Tinda îngustă şi înaltă era luminată de-o lampă. Caramet întindea pe perete un tablou care înfăţişa o cârciumă veche, cu grădină şi lăutari, situată pe malul unei ape. Semăna leit cu bodega „La Piatra de moară“ din Brăila, în marginea dinspre apă, doi copaci doborâţi de furtună, cu crăcile crescute în sus, cum numai la plopi se vede, formau o balustradă naturală. De la rădăcina copacilor ţâşnea firu unui izvor care se vărsa în apa aia albastră printr-o ţâţână de ulcior. Sub coarda izvorului, cinci bărci marinăreşti pline cu beţivi care cântau din chitare şi din gură.

— Îţi place? mă întrebă Caramet şi-mi întinse tesla cu care bătuse cuiele. Pune-o-n lădiţa aia din colţ.

Se dădu înapoi şi privi la tablou ăla, plin de mulţumire. Avea faţa băşicată de arşiţă.

— Ai aiurat prin somn.

„Mă-ta pe gheaţă!“ îl înjurai în gând. El mă privea atent. Un licăr vesel îi scânteia în pupile. Îi vedeam fruntea mâhnită, gura lată, fălcile umflate, ca la guşteri, buzele crăpate şi bărbia retezată, şi mă gândeam c-o să-mi iau repede tălpăşiţa de la el. În sold mă seca o durere surdă. Închisei ochii şi mă rezemai de perete.

— Hei, mă zgâlţâi Caramet, ce-i cu tine?

Mă apucă şi mă întinse pe duşumele. Umezeala şi mirosu de camfor veneau de dedesubt, din beci.

— Te-a turtit soarele. Trebuia să te zgâlţâi şi să te pui să stai cu nasu-n vânt.

Mă frecă cu oţet la tâmple şi-mi revenii.

— Trebuie să-ţi storc şoldu ăla, c-altfel, e nenorocire. Iată ce poate să facă o femeie dîntr-un om. Fieru dracului, femeia, te-mpinge la crimă, dacă vrea ea!

Uşa ce da în interioru casei se deschise şi-n tindă apăru o femeie oacheşă, tânără, purtând un capot înflorat. Era

durdulie, cărnoasă, şi-avea nişte ochi ca ai Tiţei, când se uita la tine parcă te plesnea o dogoare peste faţă, trebuia să ridici mâna ca să te fereşti.

— Ce e? întrebă Caramet.

— Vino s-asculţi ce poezie ţi-a făcut Ghica. Te dă gata, să mor, na! Cică: Mie-mi spune-o păsărică, cine-adună nu mănâncă.

— Du-te şi spune-i lui Ghica Dirivici să-şi vază de treburile lui.

Femeia nu plecă, se apropie curioasă de mine.

— Cine eşti? mă întrebă. Vii din Moldova?

— E hoţ, răspunse Caramet, spre mirarea mea. A furat doi cai.

O umbră de spaimă, subţire, sau, poate, de uimire, trecu peste faţa ei. Vroiam să vorbesc – de unde dracu mă bănuia ăla de hoţie? – da Caramet îmi făcu semn cu capu de la spatele nevesti-sii s-o ţin înainte aşa cum mă prezentase el, că femeii îi place s-asculte. Mă uit la nevastă-sa, era a dracului de frumoasă şi-mi făcea bine s-o văd că se sperie. Când le cuprinde frica, femeile frumoase rotunjesc ochii, carnea le tremură aţâţător şi pleoapele li se zbat ca nişte aripioare de gâze. Alea care se ştiu frumoase din cale-afară mai mult s-alintă, vezi pe chipul lor că le e şi nu le e frică, şi-atunci simţi că inima-ţi dă brânci să le joci niţel. Am răspuns:

— Da, am furat doi cai. I-am scos dîntr-un arman cu Costică Gurafoii, da după aia ne-am bătut pe ei şi el şi-a descărcat puşca-n mine.

— Tu?! se minună femeia. Apoi izbucni veselă: L-ai atins tu cu un deşt pe Costică Gurafoii?! Fugi de-aici, că mă faci să leşin!

Eu amuţisem.

— Vezi, ştiam eu că nu te crede, sări bucuros Caramet. Auzi, Bişcă, mi-a venit mie aşa o idee: ia s-o speriem noi pe Bişca, şi ăsta a crezut că te dăm gata. Zău că m-a crezut. Spune drept dacă n-ai crezut? Ai zis c-o să-i descântăm de sperietură.

— Să mor dacă nu m-aţi băgat în boale... Brrr! ce mi-e frică, strigă ea spre bucuria lui Caramet. O să dau în gălbinare de-atâta frică, şi ieşi din tindă, prefăcându-se grozav de înspăimântată.

— Măi, măi! continuă să necheze Caramet. A fost bună, să ştii. Bişca îl cunoaşte pe Costică şi tu-i spui că te-ai bătut cu el. Ştii tu ce face Costică ăla cu unu din ceata lui care-i suflă-n borş? Îl leagă de spinarea calului şi-l trece Dunărea la bulgari sau la sârbi: „Io-te, mă, pe unu care vrea să spargă nuci în măsele. Ia faceţi-i voi vânt în ţara turcească, să-i dea ăia să spargă sâmburi de măsline. Aveţi de la mine asta şi asta.“ Hai să mâncăm, că n-am mai râs de mult ca astăzi.

Scoase dîntr-un dulap o oală cu ciorbă care mirosea puternic a leuştean şi o răsturnă în două străchini.

— Vrei să te-nchini?

— Da.

— Zi-i după mine: în numele tatălui, şi-al fiului, şi-al sfântului duh, amin. Mămăliga e de orz. Asta poţi să n-o mai zici.

Zeama acrişoară, cu steluţe de grăsime, şi mămăliga dumicată în ea, îmi făcu bine.

— Ce zici, întrebă Caramet la sfârşit, rămâi argat la mine?

— Dacă vrei.

— Nu-s multe de făcut aici. Chestia e să fii ascultător şi să nu mă furi.

— N-am năravu să pun mâna.

— Bun, înseamnă că n-o să ne stricăm la ceafă. Că eu sunt om bun. Sunt păcătos de bun. Când moare cineva în sat, neamurile mortului vin la mine după lemn de cruce. „Nea Caramet, ai plantaţia aia de salcâmi, az-noapte a murit bâtu, sau sor-mea, sau copilu ăla, după cum se-ntâmplă.” „Luaţi, mă, creştinilor, şi să fie înaintea lui Dumnezeu.” Hai, acum, sus cămaşa, să vedem rana. Să tragem alicele afară şi-n două zile pielea se strânge la loc, se închide...

— O să dormi în podu de fân, îmi spuse Caramet. Sus, acolo, eşti mai aproape de Dumnezeu. Şi adăugă, jumătate în glumă, jumătate în serios: Da fii cu grijă, mă, să nu te duci cu totu la el.

Înainte de miezu nopţii am avut un vis. Se făcea că eram tot argat în curtea lui Jinga, şi că fugisem de la orezărie s-o întâlnesc pe Tiţa. Sub gardu livezii m-am oprit. Era seara şi-o spoitoreasă, chemată de Diculeasa, aşezată lângă scara bucătăriei, trecea un ac prin flacăra lămpii ca s-o înţepe pe Tiţa în sfârcu urechilor să-i facă găuri pentru cercei. Tiţa sta pe un scăunel, cu genunchii traşi sub fustă, tremura şi Diculeasa-i legăna capu între palme, drăgăstoasă, şi-ncerca să-i dea curaj.

— Trece. Frige niţel şi trece, şi pe urmă punem doi cercei de aur.

— Trece repede, încerca şi spoitoreasa s-o liniştească. E ca o-nţepătură de purice.

— Mă doare.

— Cum o să te doară, Doamne iartă-mă, că nici n-am împuns?! Ia spune, când ai fost mică, ai pus vreodată limba pe clanţa uşii albită de ger?

— O, ce m-a usturat!

— Ce-ţi fac acum, n-o să te usture nici pe sfert.

Eu, ascuns sub gard, râdeam: „I-auzi ce proastă e, să-i fie frică pentru că-i găureşte urechile!“ Da îmi era mai dragă aşa, fricoasă. Deodată, spoitoreasa a împuns cu acu şi Tiţa a ţipat. Ţipătul ei s-a scurs în inima mea. „Ei, fi-ţe-ar mâna dracului!“ am înjurat-o pe spoitoreasă, şi-am înhăţat un bulgăre pe care l-am aruncat cu putere în putina din colţul bucătăriei. Putina a bubuit ca o tobă. Femeile s-au oprit. Nu m-am ascuns, lumina lămpii le împiedica să mă vadă. „Să ştii, zic, că alea cred c-a azvârlit aşa, în joacă, vreun om care trecea pe drum.“ Spoitoreasa a întins iar acu spre flacără. Era bătrână, gheboşată, un batic alb îi atârna desfăcut pe braţ. A întins mâna şi eu am aruncat al doilea bulgăr. Braţele lungi îi rămaseră o clipă în aer, moarte. De data asta Diculeasa

începu să ţipe şi să ocărască. Tiţa, speriată, luă lampa şi o ascunse după stâlpu din dreapta uşii.

— Gheorgheeeee! se porni să-l strige Diculeasa pe Jinga. Gheorghee!

Jinga nu răspundea.

— S-a dus, duce-l-aş colo-n deal, lângă biata mama. Dau duşmanii cu bolovani în bătătură să ne omoare şi el umblă de nebun, sta-i-ar numele scris la cimitir!

— De ce-l blestemi pe tata? întrebă Tiţa. Tu nu ştii că e dus în baltă să mi-l aducă pe Ion?

— Târfă! strigă Diculeasa. Te stropesc cu gaz şi-ţi dau foc. Intră-n casă, că-mi înfig mâinile în pletele tale şi ţi le smulg.

Tiţa fugi în casă, iar Diculeasa, blestemând să-şi răcorească sufletu, intră după ea, urmată de spoitoreasă. „Stai, m-am înfuriat pe Diculeasa, că-ţi bat eu tabla acoperişului cu pietre până o să surzeşti!“ Şi cu sânu plin de pietre m-am căţărat în agudu de lângă bucătărie. Da acolo, sus, când m-am uitat prin fereastră, am văzut-o pe Tiţa plângând. Şi-n loc să m-apuc să bat tabla cu pietre, am început să scutur crăcile, uşor, aşa cum le scutură vântu din zori, ca să foşnească frunzele, să-i fure gândurile rele Tiţei, s-o bucure, să-i alunge durerea. Iar pietrele din sânu meu se făcuseră clopoţei, eram încins cu o chingă de clopoţei, scuturam umăru şi clopoţeii cântau.

— Apă, ceru Tiţa, daţi-mi să beau! şi-n clipa aia m-am trezit cu gâtlejul uscat de sete.

Eram leoarcă de transpiraţie. Între pereţii de şipcă ai podului, îngroşaţi de scame, colindaţi pe dedesubt de şoareci, mă simţeam ca şi cum aş fi intrat cu capu-ntr-un vraf de lână nespălată. M-am târât pe scară şi, târându-mă, am văzut luna: atârna între crăcile unui salcâm bătrân ca un ochi de spânzurătoare: Am încremenit. Prin laţu spânzurătorii se strecura încet-încet, fumuriu, gâtu unui cocor. „O să moară“, mi-am zis îngrozit, şi mi-am dat drumu să lunec pe scară. Jos, în curte, frica mi s-a risipit,

cocoru dispăruse. Am băut apă şi mi-am descins uşor bandaju de pe rană. Apoi m-am dus să mă tăvălesc în muchea râpei, sub nişte pruni cu coaja jupuită. Gunoaiele îngrămădite în vale fermentau, duhoarea lor putredă, sălcie suia spre ceru nopţii secetoase şi împânzea depărtările. Sus, stelele semănau cu nişte noduri de stejar care luminau fumegând. În vale, pe un petec de mlaştină secată, se rostogolea o haită de câini înfierbântaţi, făcând să trosnească tulpinile de cucută, dese că n-ai fi putut băga un băţ între ele. Căţeaua mică, deşelată, neagră scheuna jalnic. „Dac-aş avea o buturugă să-i dau drumu peste ei!“ I-am împrăştiat bătându-i cu cioburi de sticlă. Sub mal, sticleau împrăştiate sute de cioburi şi capace de tinichea. Vântu, sunând uscat, luneca peste ele, căznindu-se să învârtă roata unei roabe de fier, răsturnată pe potecă. Vântu aducea miros de praf. În câmpie, sticlindu-şi ochii verzi, o pisică sălbatică pândea lângă un muşuroi de cârtiţă. Puţin mai spre dreapta, în mijlocu unui morman de cenuşă, se înălţa scheletu unei sperietori având în loc de cap o căldăruşă de botez. De toartele căldăruşii atârnau două legături de şerpi morţi. Şerpii sticleau şiruri-şiruri. La brâu, alt şarpe, în formă de curea. Mă cuprinse greaţa. Râpa, la un loc cu chinu câmpiei, cu arşiţa care urca în valuri, din măruntaiele ţărânii, îmi dădeau ameţeli. Sufeream după răcoarea de la Dunăre. Clătinându-mă, am pornit-o printre căpiţele de paie şi grămezile de viţă uscată spre culcuşu meu din pod. În jur, linişte rea, apăsătoare. O lumină albă vicleană, izbucnită din lună ca un viscol, încremenise şi stăruia în aer parcă pentru vecie, lumină albă, fără tremurări, ustura ochii şi pustia sufletu. Sub razele ei moarte, casa lu Caramet, întunecată, diformă, părea construită anume ca să ţină tovărăşie râpei. Deodată obloanele de la o fereastră, galbene, râcâite de ploi ca de unghii, se desfăcură, împinse dinăuntru, şi-n golul pervazului apăru capu lui Caramet. Tăcut, mi-am dat drumu pe malu râpei şi m-am furişat din nou, agăţându-

mă de nişte rădăcini, între şurile de paie de unde puteam privi în voie, fără să fiu văzut. Între timp, uşa se căscase larg, şi Bişca ieşise în curte, însoţită de o fată în pielea goală. Prăjită de lună, fata aştepta neclintită, câteva tulpini de bozii prinse de o sfoară petrecută în jurul şoldurilor îi dădeau o înfăţişare stranie. Era slabă, avea capu mic, ca de miel, ţâţe rotunde neîmplinite, pielea-i lucea şi tremura.

— Haida, strigă Caramet, bătând cu pumnul în pervaz. Dă-i drumu!

— Zi-i să nu se uite, se rugă fata de Bişca. Nu-i de distracţie, nea Caramet.

Caramet înjură.

— Parcă ţâţe ca ale tale n-am mai văzut eu!

Bişca luă o cofă de pe laviţă şi răsturnă apa în capu fetei. Scuturându-se aţâţată, fata se lăsă pe vine şi bătu pământu cu palmele. Cânta un cântec de paparude şi juca. Era un mototol de carne care se frământa dureros. Cocâltită de foame, se mişca anevoie, picioarele subţiri îi alunecau pe pământu ud, păru i se lipise de braţe, boziile săltau în jur, răvăşite. Trosnea din deşte şi parcă-i trosneau oasele. Cu cofa în mâini, Bişca se rotea în juru ei, stropind-o. Caramet, aplecat peste pervaz, se muncea să le iuţească mişcările, suflând mereu într-un fluier de tinichea în care se zbătea bolborosit o bucăţică de plumb.

— Parcă eşti o broască, strigă el nemulţumit. Parcă-ţi iei măsură pentru coşciug.

— E greu, zise Bişca.

— Atinge-o cu nuiaua peste vine şi să vezi cum zboară.

Îşi trase capu din fereastră şi veni în curte. Era în cămaşă şi izmene şi încins cu cureaua. Speriată, fata fugi lângă perete. Caramet se lăsă în patru labe, cu faţa la ea, şi începu el să joace.

— Uite-aşa! Hop, di-di-di! Hop-hop!

Striga şi se arunca cu fundu spre lună, greoi. Fata se apropie, cu gându să-i ţină pereche, da Bişca o opri.

— Cântă! îi spuse, şi fata reluă, înalt, cântecu ăla al ei,

trist şi tâmpit.

Da Caramet continuă să salte, fără să ţină seama de cântec. Cămaşa îi plesnise la spate, cureaua îl strângea. Se descinse şi atârnă cureaua de gât, aşa cum fac soldaţii la closet, şi începu din nou să se rostogolească pe arie. Mătăhălos, tropăia ca un cal de furat, şi eu m-am tras mai adânc între căpiţe, fiindcă cu fiecare salt se apropia tot mai mult de mine. „Când o fi sub salcâm, sar în râpă.“ Da se opri şi se întoarse spre Bişca şi spre fata cu căpăţână de miel, şi-n clipa aia descoperii, înnebunit, că la picioarele mele zăcea mort cocoru pe care-l văzusem strecurându-şi gâtu în ochiu ca de spânzurătoare al lunii.

Spre sfârşitu lu mai mă vindecasem, alicele scoase din şoldu meu le ţineam înnodate într-o cârpă, şi-mi era bine la Caramet, toate treburile, dintre care cea mai păcătoasă era aia să mulg oile, le făceam pe răcoare, şi când dădea zădufu, răsuflarea morţii, intram la umbră, în partea din faţă a casei, care fusese băcănie cinşpe-douăj de ani şi pe care Caramet o lichidase, da n-o închisese. Veneau acolo notaru Ghica Dirivici, doi învăţători şi maioru Ionescu, care curăţase casa de bani a regimentului şi făcuse închisoare. Jucau table sau pocher, pe tejgheaua de zinc neridicată, sunau zarurile, şi maioru da aproape numa gherle, uneori câte zece la rând, şi Bişca, stând cu coatele pe cutia de mărunţiş, râdea şi rotea un deşt, adică ce nebunie! Iar Ghica Dirivici, cu nasu coroiat, cu obrajii spălăciţi şi păru galben, o săruta şi ea-şi ţuguia buzele şi ridica ochii, ameţită, spre sforile din grădină care ţinuseră altădată căpăţâni de zahăr învelite în hârtie. Mihai Miroslav, învăţătoru mai în vârstă, sau cel puţin aşa părea, fiindcă avea păru alb şi lins, un alb coclit, neomenesc şi pielea încreţită pe ceafă – despre ălălalt puteai să spui că Dumnezeu a luat un sac, a vărsat în el două coşuri de carne şi unu de oase, l-a legat la gură şi l-a pus să meargă, şi sacu s-a dus drept spre cutia de table, a scos zarurile şi de la prima mână a dat şase-şase – ăl mai în vârstă avea o vorbă: „nu te obligă nimeni“, şi o

repeta cu înverşunare, ori de câte ori deschidea gura, norocu lumii că o deschidea rar şi numa atunci când ăilalţi jucau table, pentru el un joc nesuferit, căci iubea prea mult pocheru ca să poată să mai aibă înţelegere şi pentru alte păcate.

— Nu te obligă nimeni să-ţi aduci aminte, da ce frumos se trăia înainte de război în România!

— Lasă guiţatu, îl repezea maioru Ionescu, vorbeşti prostii şi jumuleşti o găină moartă.

— Nu te obligă nimeni să fii măgar. Dacă toată viaţa ta a fost o gherlă, singur ţi-ai făcut-o, alţii au ştiut, însă, să şi trăiască!

— Nu mai spune! Dumneata, domnule, ai trăit c-o oaie după gât pe care-o pupai sub coadă şi-ai făcut gheb în spinare! Declar răspicat că dacă omenirea nu înfiinţează urgent tribunale să condamne prostia, piere sau se întoarce cu zece mii de ani îndărăt.

Într-o după-masă, când lua foc pământu de-atâta căldură şi beam apă amestecată cu gheaţă şi maioru pierdea şi-şi blestema ghinionu nenorocit, învăţătoru cu păr alb se amestecă din nou în vorbă.

— Nu te obligă nimeni să continui să joci, dacă vezi că nu iese nimic, şi maioru vru să-i dea în cap cu cutia de table.

— Da nici să te suport pe tine la nesfârşit nu sunt obligat!

Învăţătoru ăla grasu, însă, propti coatele în table şi maioru nu putu să-l mişte şi se repezi s-arunce cu cutia de mărunţiş. Bişca, însă, îl plesni peste mâini:

— Astâmpără-te îţi spun! Domnu Miroslav e-n casa mea şi poate să vorbească ce vrea. Ţi-aduci aminte, domnule Miroslav, de vânătoarea aia, când s-au împuşcat şaişpe lupi şi tata i-a pus grămadă pe galerie şi toţi câinii din sat se strânseseră în uliţă şi lătrau?

— Nu mă obligă, nu poate să mă oblige nimeni să tac. Eu n-am băgat mâna pân’ la cot în casa cu bani... Şi cu vânătoarea aia, sigur că da, eu am condus hăitaşii, mă

ţineau picioarele, şi-acum aş putea să fac marş forţat, da să-mi dai vin dulce la fiecare etapă. Seara a fost ceartă, nu se mai ştia cine ce lup împuşcase şi tatăl dumitale a pus etichete cu „împuşcat de cutare“ şi-a ieşit în drum şi-a tras cu arma, să împrăştie dârâhoaia de câini, şi p-ăia patru de i-a omorât i-a trântit lângă stiva de lupi şi râdea: „de ce nu mai lătraţi, mă?“ Iar a doua zi, bucureştenii şi cucoana aia care fusese ţigancă s-au îmbrăcat în cerşetori şi s-au dus prin sate.

— Crunt, crunt, crunt! a râs maioru.

— Vrei să ne-apucăm cu toţii să cârâim ca ciorile? a zis Bişca.

— Da, a răspuns maioru, şi-a început să cârâie.

Croncănea ca un corb şi bătea din mâini ca din aripi şi învăţătoru ăla grasu s-a ridicat şi întindea labele alea ca nişte butuci şi se făcea că-l ocheşte, da nu putea să strige: pac! În gâtu lui era numa un fel de clăbuceală, şi-atunci a schimbat-o în cârâit, şi asta i-a ieşit. Bişca râdea şi-a zis: „staţi să vedeţi cum e cu ciorile”, da n-a putut s-arate, Ghica Dirivici a prins-o în braţe şi-a sărutat-o, însă fără să se uite întâi pe fereastră, să s-asigure, şi, ca dracu, Caramet taman atunci trecea prin dreptu geamului, ducând caii de căpestre şi un snop de nuiele pe umăr. A trântit snopu lângă măru bătrân care nu mai da rod de doi ani şi-a strigat la mine şi la Bişca să ieşim afară.

— Ce-i cu tine, Nae, zise Bişca, mirată, umbli desculţ prin bălegar şi bălegaru dă tetanos! Vrei să mori în dureri mari?

— Avem sare pisată? o întrerupse Caramet.

— Un sac întreg.

— O să tai berbecu ăla fumuriu.

— Ziceai că vrei să-l faci batal.

— Nu-l mai fac, e prost de prăsilă.

Şi întorcându-se spre mine, mi-a spus să scot berbecu de sub şopron şi să-l duc sub prunii din malu râpei, şi el o porni înaintea mea într-acolo, oprindu-se câtva timp la

fântână ca să ascută briceagu pe gura tubului de piatră.

— Fă-i sfânta cruce, îmi zise când am venit cu berbecu.

L-am închinat.

— Adevăr zic ţie, mâine vei fi în rai!

Caramet mi-a dat brânci, apoi a trântit berbecu la pământ, i-a prins picioarele sub genunchi şi i-a înfipt lama în beregată, trăgând de jos în sus. Sângele a ţâşnit gros, negru şi s-a stins într-o bolboacă. Din râpă s-au adunat roiuri de muşte verzi. Opintindu-ne, am atârnat berbecu cu picioarele de dinapoi în cinghelele fixate pe craca cea mai groasă a unui pom, Caramet a făcut crestături la câteşipatru pulpele, a vârât într-una o ţeavă de stuf şi m-a pus să suflu. El s-a înapoiat în casă, şi după un timp am auzit uşa, şi nu m-am întors, şi pe urmă răzbătură în aeru pustiu, năucitor de cald, ţipete, şi atunci înţelesei, şi o clipă n-am ştiut ce să fac. Un câine dădea târcoale locului unde înjunghiase Caramet berbecu, avea limba roşie, parcă era turbat, am luat o scurtătură şi i-am repezit-o în cap, şi ţipetele se amestecau acum cu şuierături repezi, şi-atunci m-am năpustit spre şopron şi-a fost cât p-aci să vin în gât din pricina unei buturugi răsturnate în gura gheţăriei. Sub şopron, între vânturători, Caramet o bătea pe Bişca cu nuiaua, lovea repede şi din rochia de stambă săreau petece fulguroase. Prin rupturi se vedea carnea zdrobită, zdruncinată, numa vârci. Lângă perete, papucii moi, cu flori, care-i scăpaseră Bişcăi din picioare. Bişca-şi pusese palmele la ochi, să-şi apere obrajii, şi Caramet icnea:

— Dezveleşte faţa, târfă!

L-am cuprins în braţe, pe la spate, şi el nu mă azvârli, se linişti, parcă mă aştepta de mult să-l opresc, scuipă, rupse nuiaua şi-mi spuse:

— Gata, du-te şi ia căldarea de aramă, să sărăm carnea!

Cotonogită ca vai de ea, Bişca s-a târât pe prispa casei şi s-a trântit acolo să zacă, zgâlţâită de friguri. Caramet a închis în faţă la prăvălie, a tras obloanele, zdroncănind

drugii de fier ţigănesc, şi s-a înapoiat la treburi. Se mişca tăcut, greoi, morocănos, totuşi, când şi când, arunca o privire, pe furiş, spre nevastă-sa. Era în privirea aia şi duşmănie, şi tristeţe. Un zâmbet silnic îi strâmba gura cu buzele groase şi vinete aflate într-un continuu clăfăit. După vreo jumătate de ceas de lucru cu satârele, îndesarăm carnea hăcuită într-un ciubăr şi o duserăm în gheţărie, la frig. Mai rămâneau măruntaiele să fie curăţate de seu şi spălate, da Caramet le zvârli într-un coş lângă ciubăr şi mă trimise să scot două găleţi de apă care s-o pun la încălzit. Cât pregătii eu focu pe vatra din bucătărie, el scoase albia din magazie şi o duse în tindă. Pe urmă se aşeză la căpătâiu Bişcăi, răsuci o ţigară şi şezu neclintit pe prispă, trecându-şi palma noduroasă şi muncită prin părul negru şi năduşit al femeii, până târziu, când dădu apa în clocot. Între timp intră în curte un copil, fluturând o nuieluşă de salcie desfrunzită, ca să-i spună o vorbă dadei Bişca.

— Ce vorbă? îl repezi Caramet. Spune-o şi şterge-o la joacă.

— Păi, se fâstâci copilu, a zis mama să i-o zic când nu eşti tu acolea.

Caramet se trase câţiva paşi în lături, băieţelu se lăsă pe vine la urechea Bişcăi şi spuse ceva, apoi o rupse la fugă, spre uliţă, săltând ca un mânz. La poartă se opri şi strigă batjocoritor:

— Caramet, Caramet, vinde gazu la pachet!

— Dumnezeii mă-tii! îl înjură Caramet. O să-ţi dau eu una de-o să ţi se înnegrească ceru gurii.

După asta se întoarse către Bişca şi-i spuse cu glas stins, parcă şi-ar fi cerut iertare:

— Hai să te scalzi, mişcodanco. O să-ţi ung bucile cu seu rânced şi-o să-ţi treacă durerea. Uite, vin singur şi-ţi zic că sunt un ticălos şi o secătură. Blestemu mamii. Hai, sus... sus...

O apucă de subsuori şi Bişca se sculă, gemând. În tindă, Caramet vărsă o găleată de apă caldă în albie şi

trânti înăuntru o rămurică de pelin uscat.

— Ar trebui şi o mlădiţâ de ienupăr, zise el, da l-a luat cineva din firidă, fir-ar al dracului de ienupăr! Ieri l-am văzut acolo şi-acum nu mai e.

Eu pusei pe duşumele a doua găleată cu apă şi vrui să plec. Da Caramet, spre uimirea mea, mă opri să-i torn Bişcăi apă pe spinare cu bărdaca. Bişca, întremată parcă numa la gându unei băi, închise uşa ca să facă întuneric, lepădă rochia, trase peste cap, fără pic de sfială, şi cămaşa, şi intră în albie, sâsâind de plăcere. Lumina se strecura prin geamlâcu de deasupra uşii, tulbure, uşor neguroasă, cernută parcă printr-o ţesătură de păianjen şi învăluia trupu Bişcăi gol, carnea ei moale şi albă, învineţită de lovituri. Stam în picioare la spatele ei, ameţit de mirosu ăla crud de lapte şi ierburi, pe care-l simţi în preajma femeilor tinere şi sănătoase, şi priveam cu ochi de apucat umerii rotunzi, cărnoşi, spinarea lucioasă, plină, şănţuleţu care pornea dintre omoplaţi, ca o dâră trasă cu deştu şi se pierdea cu totu în dreptu şoldurilor mari, făcute numa pentru mângâieri. Simţeam în buricele deştelor o arsură ca şi cum mi-aş fi trecut palmele cu deşte tremurânde peste şoldurile alea dogoritoare.

— Ioane! mă strigă Caramet. E frumoasă Bişca mea? Hai, spune s-audă şi ea, e frumoasă?

Auzindu-l, Bişca izbucni în râs şi-şi răsturnă capu pe spate. O clipă privirile ni se întâlniră. Simţii în tot trupu o fierbinţeală şi răspunsei cu voce uscată:

— Frumoasă.

Caramet, îngenuncheat lângă albie, cu mânecile suflecate, zâmbi mulţumit şi, luând apă cu pumnul, i-o aruncă Bişcăi pe gât, pe sânii cu sfârcurile boboţoase şi pe pântece. Femeia chicotea de plăcere şi bătea cu tălpile clăbucu care se umfla mereu, ca spuma în gura unui butoi cu must.

— Gata, spuse ea într-un târziu. Aduceţi-mi apă rece să mă limpezesc.

Caramet apucă o cofă de pe laviţă şi dădu fuga la

fântână.

— Ascultă-mă, îmi şopti Bişca, deseară m-aşteaptă Ghica Dirivici devale, sub râpă. Să iei nişte carne, s-o înveleşti frumos în muşamaua ascunsă în dulapu din bucătărie şi să i-o duci acolo. Spune-i să nu mai vie pe la prăvălie până nu-i spun eu. Şi să fie cuminte, auzi, că mă supăr! Hai, acum, bate-mă puţin pe spate cu rămurica asta de pelin.

Seara, înainte de culcare, se brodi ca şi Caramet să mă trimită în câmpie, să le duc ţiganilor tăbărâţi cu corturile sub poala unei movile măruntaiele berbecului, iar ei, în schimb, să ne peticească o căldare de aramă. Am luat căldarea şi pachetul cu carne şi-am coborât prin râpă în câmpie. Gunoaiele putrede duhneau şi fumegau. Într-un smârc ţipau ascuţit nişte nagâţi, o bufniţă le răspundea din salcâmu ăl mare al lu Caramet, iar pe câmpie, în văpaia lunii, se vedeau catârii ţiganilor păscând împiedicaţi. Pălămida scânteia întunecat sub o pală de vânt. Ghica Dirivici aştepta fumând pe muşchiu unui răzor. Simţindu-mă aproape, se ridică în picioare.

— Bună seara, zisei şi-i întinsei pachetu cu carne. E de la Bişca. Zice să nu mai vii pe la ei şi să fii cuminte.

— Cum se simte? mă întrebă. Boleşte?

— Mde! făcui eu. A desfigurat-o Caramet.

— Ticălosu! înjură Dirivici. O să-mi cadă el odată în labă şi, dacă nu i-o place ce i-oi face, să-mi zică cuţu! Ce simbrie îţi dă? se interesă el.

— Nu-mi dă. Şi nici nu m-aţin să-mi dea, că azi banii n-au nicio valoare. Îi vânturi cu lopata ca pe gozuri. Mai târziu om vedea ce-o fi.

— Mai târziu o să te ia la goană, şi-o să rămâi cu buzele umflate.

Am dat să plec.

— Te duci la ţigani? mă întrebă. Stai că merg şi eu. Trebuie să le controlez actele.

Am pornit-o alături prin câmpie. Ţiganii, strânşi lângă focuri, ne zăriră de departe şi o droaie de puradei,

despuiaţi, cu dinţii sclipitori şi burţile scobite de foame, se repeziră înaintea noastră, ne înconjurară şi începură să se milogească să le dăm bani ca să ne cânte, sau tutun, să joace pentru noi tananica. Strigau şi se îmbrânceau, iar cei mai răsăriţi încercau să ne câştige, rostind măscări şi făcând mişcări deşucheate. Între corturile ţuguiate şi afumate, ţigăncile privegheau, despletite, o moartă întinsă pe un pod de căruţă, învelită până sub bărbie cu pânză de sac. O luminare groasă, înfiptă într-o oală cu nisip, îi lumina, pâlpâind, obrazu zbârcit, cu bărbia căzută, orbitele înfundate, cu doi bănuţi de argint, păru cenuşiu, încâlcit şi fruntea lată şi netedă, semnu împăcării senine care se statorniceşte între bătrâneţe şi moarte. Ţiganii, pâcâind din lulele umplute cu iarbă uscată sau cu balegă, îmi luară căldarea şi măruntaiele berbecului. Bulibaşa, cu burta strânsă într-un brâu roşu, cu şalvari de catifea şi cizme de iuft încreţit pe pulpă, îi prezentă lui Dirivici spre cercetare hârtiile. La urmă, scoase de sub şeile trântite lângă uşa cortului o sticlă cu rachiu de coacăze şi ne turnă câte un păhărel. În tot timpu ăsta, o ţigancă tânără, subţire, înaltă, cu braţele încrucişate la înălţimea umerilor, ne privea stând rezemată de scoarţele vopsite în verde ale unei căruţe.

— Cine e? o arătă Ghica Dirivici.

— Îţi place, zise bulibaşa, zău că-ţi place! E a mai frumoasă din toată şatra. Dă-mi o băniţă de mălai şi-o iei pentru la noapte.

Ghica fârnâi pe nasu coroiat, îşi trecu mâna prin păru galben, răvăşindu-l, şi se întoarse spre mine, zâmbind încurcat – se temea c-o să-l spun, Bişcăi.

— Bine, hotărî el, mişcându-şi buza, nervos. Îţi dau. Spune-i să vină după mine. Să se ţină aproape.

Bulibaşa strigă câteva vorbe în graiul lor repezit şi rupt, şi ţiganca înclină capu, tăcută.

— Cică-i gata, tălmăci bulibaşa. Ia-o înainte. Da să fie cinste pe cinste.

— Cinste pe cinste, repetă Ghica şi o pornirăm spre sat.

Ţiganca se desprinse încet de lângă căruţă şi se luă după noi, fără grabă. O simţeam cum vine, călcând cu picioarele goale prin ierburile roase şi uscate. Creştetu umbrei ei cădea între noi, parcă bătea spre mine şi eu mă feream. Ghica se opri să-şi aprindă o ţigară, ţiganca se opri şi ea privindu-ne dintr-o parte, plecată de mijloc, cu păru răsfirat peste obraz, cu palmele pavăză în dreptul ochilor.

— Cum te cheamă? o întrebă Ghica, râzând.

Râse şi ea, smucind uşor din umeri ca să-şi sune salba din bănuţi de tinichea.

— Hai, zise Ghica, făcându-i semn cu capu şi o luă peste câmp, spre marginea cealaltă a Lacovişteiei, unde sticlea, încremenită sub lună, Balta Veche.

Pe fundu bălţii, se spune, se află două biserici şi în noaptea Paştilor clopotele lor prind să bată sub apă laudă lu Isus. Ţiganca şezu o clipă nemişcată, privindu-mă fix şi răsucind un fir de mohor, pe urmă o coti după Ghica Dirivici. Am stat mult şi i-am privit cum se depărtau prin pâcla albăstrie, şi deodată mi se păru că aud urcând din străfunduri glas dogit de clopote.

Când veni vremea secerişului, se porni să bată vântu de la miazăzi, stârnind nisipurile dintre Lacovişte şi ferma regală, situată la depărtare de 8 km. Întâi îl simţiră caii. Lăsaţi în câmpie, la păşune, urcară înainte de prânz, în curte, prin râpă, zdroncănind piedicile de fier. Speriaţi, nechezau tremurat şi se îndesau cu boturile în şopron ca pe vreme de vifor. Caramet îi scoase din piedici, le petrecu căpestrele pe după urechi şi se uită pe cer pe deasupra salcâmilor. Soarele se învăluia într-o pulbere galben-cenuşie ca rugina. Aeru devenise înţepător, greu, apăsător, apa morţilor nu mai flutura pe coline, se scursese în pământ.

— Vine Calicu, rosti Caramet. Duhu sărăciei. Ehe, nu-l cunoşti! urmă el cu voce sumbră. O să-l vezi acum. Dă fuga şi spune-i Bişcăi să astupe geamurile.

La vestea că s-apropie Calicu, Bişca se înspăimântă şi ea. Trânti zăvoru pe uşa prăvăliei şi se repezi să tragă storurile şi să îndese cârpe în crăpăturile obloanelor. Văzând-o cum se zbate să preîntâmpine o primejdie pe care n-o cunoşteam, mă cuprinse şi pe mine frica. Îmi amintii de fântână şi mă înapoiai în curte, în goana mare, ca să trag clapele de lemn peste ghizduri. Ceru, între timp, se întunecase. Soarele nu se mai vedea. Zările se îngustaseră, gâtuind între ele câmpia. De dincolo de zări, din necunoscut, suia în arc înalt, fierbând, o pânză de nisip. Vântu, opintindu-se, o zvârli peste noi şi în urmă se scutură o pulbere fină, ca din sită. A fost valu dintâi. Apoi totu s-a încurcat. Nisipu, ridicat în vârtejuri, aluneca cu zornăit pe acoperişu de tablă al casei şi prin stufu de la perdeaua oilor. Suna mărunt, ca măzărichea. Trâmbe cenuşii, înecăcioase, goneau alungate de vânt, se înşurubau în cer, zvârcolindu-se, ca să se reverse după aceea într-o clipă pe pământu încremenit de uscăciune. Furtuna creştea ameninţător, pătrundea şuierând în horn şi-n burlane, îndoia cu trosnet salcâmii şi se strecura cu vaiere ascuţite pe lângă pereţi şi pe sub uşi. Cocoşii de tinichea înfipţi în creasta porumbarului se umflau în aripi furioşi şi se izbeau cu pliscurile de fier, în timp ce nisipu clocotea pe arie. Sub seară, când vijelia se potoli un pic, intră în curte un bătrânel mic de statură, cu măru lui Adam noduros. Ducea cu el o lădiţă făţuită, ferecată cu tablă la colţuri. Câinele îl lătră răguşit, pe urmă sări înaintea lui gudurându-se şi fluturând coada bearcă. Bătrânu îl mângâie în treacăt pe ceafa roasă de lanţ şi se apropie, lălăind un cântec ciudat, de pe prispa unde ieşisem să-l întâmpin:

Bişca, Bişca, tananaua,
Bate-o cu nuiaua...

Mă gândii că-i nebun şi crăpai uşa să-l strig pe Caramet.

— He! strigă bătrânu şi mă oprii, cu mâna pe clanţă. Te duceai să mă pârăşti, a? Argat! Ţi se varsă fierea când îl vezi, drăguţu, că i se rupe inima de grija stăpânilor. Mai bine dă-mi o cană de apă, să-mi spăl gâtu.

Îi făcui semn să intre în tindă şi el se scutură, tropăind, ca să dea jos prafu de pe el.

— Cine-a venit acolo, Ioane? strigă Caramet din odaie. Ce, mă, rânji el spre musafir, apărând în prag, asta-i vreme de colindat prin sat? Ia te uită! se cruci apoi. Magaie! Mai trăieşti, mă, căcărează?! Mă gândeam că te-ai prăpădit şi n-am venit cu lumânarea. Ei, drăcie! se miră încă o dată şi se apropie, cu mâna întinsă. Magaie Ciutu! Frate cu Che Andrei, mă!

— Invers, zise Magaie, el e frate cu mine, şi e vitreg pe deasupra. E în munte, o să-ţi spun eu ce face.

— Fă lumină, Ioane, să-l văd la faţă, ceru Caramet.

— Uită-te, na, zise Magaie, uită-te, să vezi în ce hal am ajuns!

Cu o mână îşi strânse cămaşa sul sub bărbie, cu cealaltă îşi trase nădragii în jos, înghiţi o gură de aer şi burta i se umflă, formând o boşoalcă în partea dreaptă, un gheb diform pe care pielea sta gata să-i plesnească.

— Asta de la ştir mi se trage, explică. Fiindc-am mâncat ciorbă de ştir cu vadra. M-am rebegit de foame ca o oaie bolnavă şi de râie şi de gălbează. Ai mei, toţi şapte, sunt bolnavi de pelagră. Da tu puteai să-mi trimiţi vorbă că orzu tău nu-i bun de nimica, nici să-şi facă prepeliţa cuib în el, şi nu-mi mai omoram picioarele din munte până aici.

— Lasă, mă, zise Caramet, cu glas moale, că n-ai venit degeaba. S-a potrivit bine. Tu ştii locul meu de sub pădure? Ei, (află că acolo s-a făcut grâu. A dat o ploicică prin primăvară şi s-a făcut. O să scot cam nouă-zece baniţi la pogon.

— Zece baniţi!? se holbă Magaie. Păi asta-i aur curat şi tu eşti frate cu dracu. I-ai dat sufletu să-l canonească pe lumea ailaltă şi el face s-o duci aici tot într-un huzur.

Caramet se încruntă, parcă l-ar fi zgâriat pe gât nisipu.

— Dă-i-l şi tu! Sau ţi-e frică? Dă-i-l, dacă te ţine cureaua.

— I-l dau, răspunse Magaie, că m-a ajuns cuţitu la os. Am venit ca să i-l dau. La noi, în munţii Râmnicului, moare lumea pe capete, mă, ca de molimă. Întâi te umfli de nu-ţi mai încapi în piele, te umfli, te umfli, te faci cât un butoi, şi la o săptămână crapă cercurile şi sar doagele care-ncotro. Alţii, dimpotrivă, se usucă pe picioare. Te uiţi la ei şi te-apucă groaza, parcă au pământ în obraji. Paraschiv Deleanu, ăl de-a venit cu mine acum cinci ani, s-a îndopat cu scoarţă de copac până şi-a pierdut minţile. Era numa piele şi ciolan. Venea la mine şi se ruga: „jugăneşte-mă, frate Magaie“. Adică să-l jugănesc, ca să se îngraşe. Vai de mama care l-a făcut! Şi, vai de lumea lui Dumnezeu! În gară, la Bărăşeşti, hoţii au prădat un tren cu porumb. O femeie şi-a gâtuit copilu, că nu mai avea lapte-n ţâţe şi trecea prin el ca prin bobocii de raţă. La Râmnic, în piaţa din spatele închisorii, muierile i-au smuls păru unui negustor de ciuperci, l-au lăsat cu ţeasta goală.

— Trenu ăla, comuniştii l-au prădat, spune Caramet.

— Nu, de ce?! protestă Magaie. Ei l-au adus. Dacă vroiau, şi-l împărţeau pe drum. E greu, mă, e tare greu!

— Da, acceptă Caramet. Peste tot e rău. Hai, treci dincolo să mănânci şi să te odihneşti puţin, că la noapte mergem să dăm grâu ăla jos. Dacă-l mai las, îl prăpădeşte tot furtuna.

— Bate vântu, am zis eu, cum dracu să coseşti pe vânt?!

— Lasă, răspunse Caramet. Aşa-i Calicu, noaptea amorţeşte şi dimineaţa o ia din nou cu duşmănie. Du-te-n magazie şi adă coasele, nicovala, ciocanu şi gresia. Tu, Magaie, culcă-te.

— M-aş culca pe undeva pe-afară, aici te coace zădufu ca pe-o prescură.

— Întinde-te pe duşumele, l-am sfătuit, adie răcoare de dedesubt.

Cât am adus eu coasele şi le-am bătut, bătrânu a înjghebat un pat din patru scânduri, aşternu pe el o pătură veche, iar la căpătâi aşează lădiţa şi o deschise ca să presare levănţică pe cămaşa de schimb, pe bete şi în pacu de tutun pus într-o despărţitură făcută dintr-o curea pe jumătate putredă unde ţinea şi briciu. Lucrând, Magaie vorbea fără întrerupere. Îmi spuse că bătea drumu din munţii Râmnicului în câmpie de pe vremea când era stăpân aici Foti Tomescu, om de condiţie, mână strânsă şi cu nevastă la locu ei, nu ca Bişca, fir-ar ea de trei ori afurisită, c-o apucă năbădăile dragostei când cu gându nu te-aştepţi! Mai mare scârba când o vezi câte fasoane face!

— Ce haleală dau ăştia p-aici? vru să ştie la urmă. Carne au? Altădată, la vremea secerişului, Foti Tomescu, fie-i ţărâna uşoară, spinteca un viţeluş şi mergea treaba strună! Când ai burta plină intri-n pleavă până-n gât şi nu-ţi pasă dacă-ţi astupă nările.

Târziu, când vântu s-a liniştit, Caramet ne-a sculat şi-am plecat în câmpie, pe jos. Răsărise luna. Chipu ei plutea în ceţuri roşcate, nisipu rămas în aer îi înăbuşea strălucirea. Ajunşi în capu locului văzurăm că ieşiseră la lucru şi ceilalţi oameni care stăpâneau pământ sub pădure. Grâu mic, abia atingând genunchii, era năpădit de neghină, de stuf şi de tăciune, iar cosaşii, cu spinările frânte, înaintau anevoie sub lumina uscată a lunii. Nu vorbea nimeni, parc-am fi ieşit la furat, s-auzea doar iureşu iute al coaselor, opinteala gâfâită a bărbaţilor şi, în pădure, departe, scheunatu vulpilor. Pe pogoanele vecine, femeile veneau în urma bărbaţilor şi legau mănunchiurile în snopi, iar după ele răzuiau miriştea, cu grebla, copiii. Noi trei, însă, eram nevoiţi să facem singuri toată treaba. După ce scoteam o postaţă la capăt, ne întorceam şi adunam grâu cu furcile în purcoaie peste care aruncam câteva cazmale de pământ ca să nu le împrăştie vântu. În trei ceasuri am culcat un pogon. Aeru îmbâcsit de praf te sufoca, răsuflarea dogorea pe buzele

crăpate de atâta osteneală şi încordare, setea ardea măruntaiele, ridicam bota şi beam cu înghiţituri largi, cum beau caii, apoi iar o luam de la capăt, ameţiţi, năuciţi. Deodată auzirăm înaintând iarăşi spre noi bubuitu înfundat al vântului.

— Calicu! am strigat eu înfricoşat. Vine!

— Uh! gemu Magaie, secat la lingurică, şi se trânti pe brazdă, apăsându-şi burta cu palmele.

Primu val de nisip şuieră pe deasupra noastră.

— Scoală, răcni Caramet la Magaie. Ce bâigui?!

Da Magaie nu se mişcă, durerea îl paralizase. Pe lângă noi trecu o căruţă. Venea din sat sau se ducea într-acolo, nu ştiu. Osiile neunse scârţâiau. Omul de pe capră mâna dormind. Dindărăt, pe un maldăr de grâu, plângea cu sughiţuri un copil.

— Taci, puiule, taci! s-auzea glasu stins al mamei.

Izgonit din înălţimi, vântu căzu pe pământ, zvârcolindu-se. Câmpia se rotea, cuprinsă în vârtej. În ceru jos şi întunecat se răsturnau stelele, cădeau în goluri, altele fulgerau pământu. Magaie gemea neîntrerupt. Mă întorsei cu spatele la el, îmi vuiau tâmplele, n-aveam putere să-l mai aud. Calicu, zburând peste creştetu nostru, făcea să vuiască pământu.

— Măiculiţă, Doamne! scânci Magaie.

Caramet aruncă furca şi se repezi la el. Se lăsă mătăhălos pe vine şi-l ridică pe bătrân în picioare, săltându-l cu umăru.

— Ia coasa! strigă. Ia-o, că-ţi crăp capu. Mă! şi-l pocni cu pumnii în mutră.

Magaie căzu încet, ca un sac plin. Sângele-i năvăli pe buze. Caramet îi vârî braţu sub cap. Şi-i vorbi din nou, rugător.

— Haide, ridică-te. Dacă isprăvim, te fac frate cu dracu. O să te îmbogăţească. Ai doi copii ologi, cu picioarele moi, ţi-i face teferi, scoală-te.

Înhăţă bota şi-i turnă apă în creştet. Magaie se propti în mâini şi scuipă o şuviţă de sânge. Apa i se scurgea jirloaie

pe gât.

— Dracu! Dă-mi-l acum. Şi lu Ion. Dă-mi-l, până nu cântă cocoşu! Iaca, râd de Dumnezeu şi-i dau sufletu spurcăciunii…

— Ce ştii tu?! strigă Caramet. Nu aşa!

— Izbăveşte-mă de sărăcie, se rugă Magaie.

— Închină-i un suflet lui Satan.

— Îi închin. Şi-i închină şi Ion.

— Satan, împăratule negru, zise Caramet, holbându-şi ochii sub vânt, fii stăpânu lor, după cum eşti şi stăpânu meu. Plăteşte-le cu avere şi te vor sluji pe pământ. Dă-le avere şi ei îşi vor spăla picioarele, în fiecare seară, într-un lighean cu gândaci.

— Să semene picioarele mele cu ale tale, stăpâne, striga Magaie, în timp ce Calicu, orbindu-ne, trecea, într-o zbatere cumplită, peste noi.

Părea că în noaptea aprinsă de lună, trenuri venind din toate marginile lumii se întâlneau acolo în câmp, în preajma noastră, ciocnindu-se. Iar prin aceste trosnete, bufnituri, mugete se răspândea un miros acru de cenuşă, Nisipu era cenuşă şi curgea în toate părţile prin câmpie. Ameţiţi, cu minţile rătăcite, ne-am târât până la marginea Bălţii Vechi şi acolo ne-am trântit jos, în nămolu puturos, ca să întărim jurământul de credinţă cu dracu. Ne bălăceam în duhoarea ca de pucioasă şi Magaie era fericit. Mie îmi era numa frică şi frig.

— Oooo, gemea Magaie, dracu o să ne facă bogaţi?

Caramet, stând pe mal, ne privea şi râdea.

Am secerat cu încordare sălbatică trei nopţi la rând şi-am treierat tot pe câmp, şi tot noaptea, cu o batoză purtată de tractor, închiriată de la ferma regală, păziţi în permanenţă de şase inşi înarmaţi cu pari – ăştia, santinelele foamei, patrulau pe mirişte, schimbând înjurături cu toţi ăia care, după asfinţit, părăseau satu şi veneau pe drumu de sub pădure, nădăjduind că vor fi chemaţi să dea o mână de ajutor sau că vor putea să fure

un braţ de spice. Numa vântu îi clintea din drum când se scula şi lua în copite dunele de nisip. La toţi le era frică de vânt. Pe noi, ca să rezistăm, Caramet ne hrănea pe săturate cu ciorbă de berbec şi cu turte coapte pe plită. Ţineam merindea înfăşurată întâi în ştergare, apoi în păturile cailor, să nu dea în ea nisip şi, când ne strângeam la masă, lângă roata căruţii, Magaie ofta adânc, bătrâneşte, în locu ciorbei înotând în seu i-ar fi prins mai bine un pepene ţinut în fântână sau o oală cu lapte acru care spală gâtu de praf şi te răcoreşte.

— Mare nenorocire, să n-ai tu un pepene să-l spargi în marginea ariei! Eh, ce era aici în vremurile bune. Venea Foti Tomeseu cu sacu plin cu pepeni şi mâncam de ne plesnea burta. Nae, auzi, mă, de ce însemna el pepenii cu unghia, că toţi erau zgâriaţi?

— Ştiu eu? Cred că n-avea somn.

— Nu, mă Nae, pe toţi făcea două boaşe.

— În ultima vreme. Mai înainte făcea numai cruci.

— Che Andrei, care-mi e frate şi cunoaşte orice mişcare din câmpia asta, zice că Foti Tomeseu, când era tânăr, îşi ducea singur nevasta la prinţu Şuţu şi el aştepta în odaia logofătului, o noapte, două, cât avea prinţu poftă. Cic-aşa s-a ales Foti cu porţia aia din Noian.

— Şi-i pare rău beţivanului că nu şi-a pus ochii prinţu pe nevasta lui! Ca să vezi ce lepră de om e chioru! De-aia l-a şi pocit Dumnezeu. În viaţa lui n-a zis o vorbă de bine despre cineva. Când o zice-o, moare, ţineţi minte ce spun.

— El îşi plăteşte viaţa, zise Magaie.

— Păi ce viaţă duce el?! întrebă Caramet. El nu crede-n nimic, scormoneşte-n toţi, şi ce dă?

— Nu poţi trăi ca el, zise Magaie. Noi toţi la un loc nu putem trăi ca el, asta-i. El are daru ăla de-a trăi râzând, de-a vedea viaţa cum e. Îmi pare rău că nu-s ca el.

— Află că n-ai de ce, făcu Caramet.

— El zice că nu trebuie să te gândeşti la ce-i de făcut. Asta, zice, trebuiau s-o facă ăi dinaintea noastră, ba chiar ăi mai de demult. A stat la mine în munte o săptămână şi

pe urmă, cică: „Mă sui în vârf la Racoviţeni, seara am să ies acolo, pe piscu ăl mai înalt”. Seara s-au uitat oamenii din sat cu ocheanele şi el era acolo. Din război, toţi au venit cu ocheane şi se holbau la el. Sunt două stâni în partea ailaltă a muntelui şi un schit, şi în curtea din dos a schitului, cică, sunt două sute de arici…

— Şi pe urmă? întrebă Caramet, batjocoritor.

Asta era la ultima masă pe care-o luam în câmpie şi puteam să vorbim, puteam chiar să dormim.

— Pe urmă poţi să-mi spui pentru cine strângi tu, dacă eşti atât de deştept? se înfurie Magaie. Foti Tomescu a adunat pentru Bişca şi pentru sor-sa Caterina, înainte de a muri a vândut partea lui de la Noian şi i-a dat banii Caterinei: ţine-i, ai doi copii şi acolo în Bucureşti…

— Unu…

— Ei trebuie să te crească, da ca să te crească, întâi trebuie să-i creşti tu. Ei doi, când or fi mari…

— Unu…

— Care unu? Eu ştiu de doi.

— Unu, pentru că ăl mic a încheiat socotelile. Am ziaru cu poza lui, când l-a împuşcat pe stradă brigada fulger, care-i ciuruieşte pe hoţi. Spărgea magazine.

— Bandit? întrebă Magaie.

— Poţi să-i zici şi-aşa. Acum sunt mulţi, nu-i curent electric în oraş decât un ceas sau două şi hoţii ies la pradă. Brigada aia fulger îi curăţă şi-i lasă-n stradă, două zile sau trei, de învăţătură de minte: „cine face ca el, ca el o să păţească”. Nu poate să-i stârpească altfel, şi trag şi hoţii, nu se dau prinşi, nu ridică mâinile şi poate nici nu-i mai somează să le ridice, maioru Ionescu zice că întâi tragi şi pe urmă somezi, dacă vrei să stârpeşti.

— Spunea socru-tu că atunci când l-au dezonorat pe maior, când i-au rupt galoanele şi l-au băgat la beci, când s-a auzit în sat că i-au rupt galoanele şi nu mai e maior, că l-au şters de pe lista ofiţerilor, tat-su s-a suit într-o găleată şi şi-a dat drumu în puţ şi-a murit cu şira spinării ruptă.

— A fost înainte de război, nu eram aici, zise Caramet.

— Da poate că ţi-au spus.

— Nu mai vorbeşte nimeni în sat.

— Da, morţii cu morţii. Să ne mişcăm, zise Magaie.

— Înhămăm imediat. Acum nu mai e nicio grabă. L-au împuşcat în Piaţa Mare şi o zi a stat cu faţa descoperită, şi cine trecea putea să-l vadă şi unii dădeau c-o măturică s-alunge musca. Seara, o ţigancă de vinde flori i-a aruncat şorţu pe ochi. „De ce l-ai învelit?“, au întrebat-o mai pe urmă. „Era întuneric, zice, se făcuse întuneric şi tot nu mai putea să-l vadă lumea.” Noaptea, ţiganca a venit să-şi ia şorţu şi l-a luat şi pe mort, l-a băgat într-o baracă, pe străzile alea mici şi-ncurcate, care dau spre Dâmboviţa, dacă cunoşti pe-acolo.

— Ca să ceară bani de la familie, zise Magaie.

— Te-aştept până mâine şi nu poţi să-mi spui de ce l-a luat, făcu Caramet.

— Dacă era femeie…

— Uite c-ai venit de-acasă! L-a luat ca să-l plângă. L-a spălat şi l-a uns cu untdelemn şi l-a îmbrăcat şi l-a bocit. Nu pentru că avuseseră ceva, nu se cunoşteau, nu ştia nici cum îl cheamă, nici dacă-i din oraş, l-a furat pentru că… era frumos. Era frumos, le-a zis când au prins-o, n-am mai văzut nici unu aşa de frumos ca el, şi mi s-a făcut milă şi-am vrut să mai fie o zi frumos, şi pe urmă să se strice, şi l-am plâns. Şi mort era frumos! Şi ştiu şi eu că era frumos, toţi din neamu lor sunt frumoşi, uită-te la Bişca, şi vezi cât e de frumoasă, şi toţi ai lor sunt ca ea.

— Da pentru cine strângi? repetă Magaie. Adică ai nepotu ălălaltu…

— Nu mă doare pe mine de ăla, zise Caramet şi se sculă şi-ncărcarăm grâu, cincizeci de băniţi, şi plecarăm.

Nisipu, cernut parcă prîntr-un ciorap de femeie, se întindea ca o pânză subţire peste câmpie. Tiparu tălpilor se alcătuia precis, oricare cizmar ţi-ar fi putut lua măsura pentru încălţăminte fără să greşească, numa după urmele paşilor. Caii, scuturându-se, stârneau nori de praf

cenuşiu, şinele căruţii lăsau două şănţuleţe adânci şi lungi, şi pe unde trecuse un şarpe sau numa o râmă se vedea o dâră subţire, iar în sat, copiii desenau cu deştu în nisip urme de iepure şi de lup, Caramet îl plăti pe Magaie cu trei baniţi de grăunţe şi ne dădu pe deasupra la amândoi o sticlă de ţuică. El, frânt de oboseală, nu vru să bea, intră în casă să doarmă, iar noi doi ne duserăm în gheţărie, pe arie te zăpăcea căldura. Ne-am cuibărit în paie, lângă hârdău cu carne, şi Magaie, care făcuse războiu la *pe se,* după primele înghiţituri, începu o poveste cu un căprar care avea misiunea să împartă trupei raţiile de rachiu şi amesteca băutura cu ardei iute.

— Beai şi te frigea pe beregată. Căpitanu avea hemoroizi, de două ori pe săptămână se aşeza cu fundu pe o căldare cu jăratic în care ardeau pucioasă şi slănină, sărea-n sus când bea, şi urla: ce-ai pus în ţuică, jigodie? şi harşt! cu centura peste ochi. l-a spart capu cu catarama, şi căpraru, al dracului, i-a pus ardei şi-n căldarea cu jăratic. Fugea căpitanu cu pantalonii-n vine.

Se pilise, n-avea cum să plece în ziua aia spre munte, şi-am vrut să-i iau sticla.

— Jos laba! Am muncit şi vreau să beau. Dă sticla!

Bând, deveni din nou blând.

— Noroc! zise. De azi înainte pentru noi doi o să plouă cu lapte dulce. *El* o să ne dea de toate. Tu ce vrei să-ţi dea *el* mai întâi şi mai întâi?

— Prostii. În noaptea aia ne-nnebunise vântu.

— Nu, nu. Numa într-o noapte ca aia poţi să faci legământ cu *el.*

— Ne ţicnisem, zău că ne ţicnisem.

— Să nu mai zici vorba *zău.* De-acum nu mai ai dreptu. *El* nu suferă vorba *zău!*

— Uite că iar zic: *zău!*

— Fii cuminte. *El* poate să se răzbune. Dumnezeu, când l-a pedepsit, i-a dat şi putere: du-te şi amăgeşte-l pe om şi ispiteşte-l cu toată puterea!

— Ce fac dracii pe lumea aialaltă? La sfârşitu

sfârşitului.

— Canonesc păcătoşii, se ştie.

— Pe noi, adică.

— Pe noi, nu. Noi ne-am dus de bunăvoie la *el.* Pe ăilalţi. Pe noi o să ne aibă în vedere, fiindcă singuri am vrut să fim cu *el.* Lupu de unde aleargă de-acolo mănâncă.

— Şi ne face bogaţi?

— Ne face. Dacă-l ai pe *el,* crestezi pământu şi pui sare, şi iese ce vrei tu: grâu, porumb sau pom.

— Vreau să-mi aducă o femeie. Una pe care i-o spun eu.

— Femeile sunt toate ale lui, da n-are putere să le poruncească. Cu ele trebuie să cadă la învoială. Întreabă-l şi pe Caramet.

— Caramet? Acum suntem la un stăpân cu toţi trei, de ce nu-şi împarte averea cu noi?

— Nu-i voie. Toţi câţi sunt băgaţi la *el,* n-au voie să se ajute.

Magaie-şi amână plecarea cu o zi, apoi cu încă una şi credeam că Nae Caramet o să-l gonească, da, ciudat, nu-i spuse nimic, nici să plece, nici să stea; singură Bişca îl privea chiorâş, şi asta fiindcă la masă strângea mămăliga în pumn şi molfăia zgârciurile de berbec în gingii. Ca s-o îmbuneze, Magaie se scula devreme dimineaţa, arunca gozuri la păsări, şi stropea duşumelele prăvăliei. Peste zi cobora de câteva ori prin râpă în câmpie, de unde se întorcea cu buzunarele înfundate cu floace de lână, culese din scaieţii crescuţi în drumu turmelor. Umbla mult, lălăind tot timpu un cântec de neînţeles, şi de câte ori ne încrucişam, clipea cu tâlc din ochii mici, iscoditori, de muntean, având aeru că-mi spune*: „el* ne-ajută, fii fără grijă, în curând o să ne dea de furcă, o să răsturnăm bănetu cu lopata“. În a treia zi, Magaie veni din câmpie cu patru pui de prepeliţă ascunşi în pălăria cu boruri înguste. P-ăl mai mic îl dărui Bişcăi să-l ţină pe tejghea – maioru

Ionescu şi cei doi învăţători apăruseră din nou la table, Ghica Dirivici, însă, nu îndrăznea să se apropie – ălorlalţi trei le rupse gâtu, trăgând cu două deşte. Nu se slujise de cuţit, susţinea că pasărea sălbatică, dac-o atingi cu fieru, îşi dă drumu îndărăt udului din târtiţă şi împute carnea.

— Gata, îmi zise, în timp ce adunam capetele moarte de pe bătătură, în două săptămâni ne tăvălim cu bucile pe perne de puf.

Mă lăsă şi intră în casă cu Caramet, unde şezură aproape un ceas. Ieşiră când era masa gata, nu vrură să stea, înhămară caii şi se pierdură într-un nor de praf pe drumu cu fântâni care duce spre Balta Veche, şi nu puteam să-mi închipui ce istorie scornise Magaie ca să-l scoată pe Caramet în câmpie, în liniştea moartă a amiezii, când între salcâmii cu frunza arsă nu se simţea nici cea mai mică zbatere şi, spre depărtări, totu era alb, un pustiu ars de soare, un timp pentru jelanie, fiindcă totu părea mort şi parcă plângea în cer o femeie care n-avea lacrimi să plângă, se văita şi-şi spunea ei însăşi durerea şi frica din ea şi-n jur nu erau decât pământu şi vorbele ei: „Tare mai sunt nenorocită, oameni buni, m-aş culca colo pe dealu cu cimbru, să m-ameţească cimbru şi să fie vânt şi iarbă înaltă!“

— Haida, frate! strigă Magaie, la întoarcere, tropăind. E zi mare azi, îţi garantez că n-ai s-o uiţi. Patru blăni de lemn, să scoatem butoaiele goale din beci. Un pumn de pucioasă, ca să le spălăm, se găseşte? îl întrebă pe Caramet.

— E într-un sac de hârtie.

— Da aveţi grijă, e şi nişte sodă acolo…

Am scos butoaiele: două cu doage de lemn, care miroseau a oţet de vin, două de tinichea, murdare de ulei.

— O să vezi, îmi spuse Magaie, fălos, c-am prins trenu.

— Depinde de ăia din munte, zise Caramet.

— Nu depinde decât de noi, zise Magaie, şi se înfurie pe Caramet care, cât ne spetisem noi cu ridicatu butoaielor, mâncase şi se întinsese la umbră şi-şi descheiase cămaşa

şi se gâdila la buric cu o crenguţă uscată.

— Întoarce-te cu faţa la perete când îţi scarpini burdihanu ăla cât o copaie de cocă. Mi se-nmoaie mâinile numa când te văd.

— Nu mă scarpin, mă gâdil ca să râgâi. Socru-miu, când se-mbăta, îşi punea la buric o ceapă tocată, o ţinea acolo un ceas şi-i pierea greaţa. Buricu, Magaie, are legătură cu maţele. Gâdili buricu, şi maţele ţi se înfoaie de plăcere, ca nişte purceluşi. Bolborosesc şi se veselesc şi pe urmă se aşază cuminţi, ochii ţi se închid singuri.

— Când ai un scop mare şi vrei să-l atingi, nu dormi.

— Ce scop? am întrebat eu, curios, da Magaie trecu peste mine.

— Când ai un scop frumos şi ai numa o sută şaizeci de sifoane şi, ca să-l atingi, mai ai nevoie de două sute de sifoane...

— Nu mi-ar strica nici trei sute, chiar trei sute cincizeci.

— Nu dormi, zise Magaie. Stai treaz şi zici: „dormiţi voi ăilalţi, care n-aveţi scopu meu“. Ieri nu m-aş fi supărat dacă te vedeam dormind, da azi ştiu pentru ce strângi.

— Vrei să-mi spui şi mie? Pot să ştiu şi eu? am zis.

— Face o fabrică de sifoane, îmi răspunse Magaie. Da asta-i numa parte din scop.

— Un sfert, zise Caramet. Când te-am luat cu căruţa de la Titi Şorici, aveam un sac cu o sută şaizeci de capete de sifon, stam cu picioarele pe el şi-am vrut să-ţi spun, da aiurai, n-aveai cum să-nţelegi. Magaie zice că pot să mai pun mâna pe trei sute de sifoane, trei sute cincizeci poate.

— Face fabrica, o ţine un an şi pe urmă o vinde.

— Asta-i tot?

— Nu, zise Caramet, ăsta-i al doilea sfert. Fabrica aia pot s-o ţin şi doi ani. O afacere o pui întâi pe picioare, pe urmă te dai peste cap ca să meargă totu ceas şi când zbârnâie, o vinzi. Fix când merge unsă. Atunci o vând şi vând şi tot pământu pe care l-am cumpărat de când cu seceta şi vând şi via de la socru-miu şi cum-păr...

Lărgi vorba din urmă şi se uită la Magaie. Magaie înclină capu, aprobând.

— Un vapor. Ai încremenit! zise el. Ia uite, Magaie, la ăsta!

— Nu crede, zise Magaie.

— Un vapor care merge pe Dunăre şi cară marfă şi oameni?

— Pe toată Dunărea, zise Magaie. De la Marea Neagră până la Viena, la Viena descarci şi *nazat* la Marea Neagră.

— Şi treci prin cinci ţări, urmă Caramet. Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria, Cehoslovacia, Austria, fără să mai socotim şi România. Şi toamna, în noiembrie, când se închide navigaţia, te tragi într-un port, la adăpost...

— La sârbi, zise Magaie.

— Sau la unguri, sau la austrieci, sau la bulgari. Alegi, că ai de unde, spuse Caramet.

— Şi acolo stai şi socoteşti bănişorii, făcu Magaie.

— N-am să sting niciodată luminile, zise Caramet. Şi vreau s-amestec becurile: unu roşu, unu verde, unu albastru, şi-am să pun două sute, nu contează cheltuiala, îmi place să am de toate culorile. Să zică ăia de pe mal: vaporu ăla, care-i tot numa o lumină, e a lu Nae Caramet, ninge, urlă vântu, la el e lumină ca-n poveşti, i-a plăcut să fie ăl mai tare de pe Dunăre, şi când se stinge anu şi începe alt an, mai pun două sute de becuri şi, dacă sunt la Brăila, chem pe oricine vrea să vadă, vă chem pe toţi şi bem vin, şi Bişca o să aibă numa şaluri moi şi eu o şubă cum n-aţi văzut niciodată şi, la miezu nopţii, marinarii pot să se dea cu curu pe gheaţă, da mecanicii să fie treji, că vreau să strig *vira!* şi să pornească motoarele, să mergem douăj de metri sau cincizeci de metri, şi toţi să se sperie: mă Caramet, gheaţa! şi pe urmă să aprind iar becurile şi să aştept să se tragă cu tunu care vesteşte că începe alt an.

— Grozavă socoteală! l-am întrerupt. Da pentru asta trebuie să învieze prinţu ăla bătrân, îngropat în biserica de la Plătărăşti, să învieze şi să se mai înece o dată în

Lacu lu Bădel din Dobrogea şi să-ţi lase cu testament moşia pe care i-au luat-o.

— Ai zis lac, sări Magaie. Ţine minte vorba asta.

— Pentru ce?

— Ai zis la ţanc vorba care trebuie. Pentru că din lac ne-a sărit norocu. Din Balta Veche.

— Zi de-a dreptu!

— Iaca, zic. La noapte, noi trei dăm cu plasa în Balta Veche, scoatem patru butoaie de peşte, mergem în munte şi-l vindem pe ţuică, mie, pentru osteneală, Nae îmi dă porumb, şi cu ţuica el cumpără sifoane din Râmnic. Şi la al doilea transport, hai să zicem la al treilea, cumpără tuburile pentru acid.

— Dacă nu ne leagă pe toţi chiar de la primu drum! Seceta a secat izvoarele bălţii, apa a scăzut, peştele e bolnav, vine spre margine, căutând apă dulce, şi moare, nici nu poţi trece pe acolo, atât de tare pute!

— Intrăm şi dăm cu plasa mai în larg. Şi-l spintecăm şi-l sărăm. Două, trei prafuri de sare...

— Şi cu cinci prafuri putem să dăm de dracu!

— Vezi, se întoarse Magaie spre Caramet, de-alde ăştia pierd războaiele!

— Da n-am pierdut războiu! Şi nu văd ce legătură e aici

— Vreau să spun că nu l-aţi câştigat. Asta vreau să zic.

— Ajunge, ne opri Caramet, acum se face seară. Treceţi şi spălaţi butoaiele. Eu mă duc să scot plasa.

— Bine, am zis. Da un sfert şi cu un sfert fac o jumătate. Care-i jumătatea ailaltă?

— E că vreau să ridic două monumente în Brăila. Unu pentru primărie, cum o vrea ea, ca să mă lase să-l ridic pe-al doilea în care să fiu eu şi cu Bişca. Când ai copii, da Bişca nu poate să facă, copiii îţi duc numele încă cincizeci, şaizeci de ani.

— Sau te-njură că n-ai fost în stare să le laşi nimic, zise Magaie. Cazu meu.

— Unu te-njură, altu te apără. Te pomenesc, într-un fel. Un monument în oraş poate să-mi ducă numele până

peste o sută cincizeci de ani.

— Şi mai mult, dacă găseşti piatră bună, zise Magaie. Şi închise: Fă rost de-un şomoiog aspru, Ioane. Şi caută-mi şi-o cârpă în care să-nfăşor mâna, pentru că pucioasa atacă.

Seara am ieşit pe baltă. Să fi fost Che Andrei acolo – nu pe baltă, ci în curte, atunci când Magaie se răstise la Caramet că nu trebuie să doarmă, sau mai târziu chiar, când spălam butoaiele şi venise maioru Ionescu cu cei doi învăţători şi se instalaseră pe prispă, cu tablele, şi maioru spusese: „Nae Caramet are mutra că ne pregăteşte o surpriză”, şi învăţătoru ăla gras, cu carnea fragedă, să i-o tai c-un fir de păr, întrebase: „Ce?“ şi maioru spusese: „Nu pot să-mi dau seama, sucăleşte la o plasă”, şi adăugase: „Iar dublă, domnule? Nici la puşcărie nu vezi asta!“ – să fi fost Che Andrei atunci, poate că toate s-ar fi întors. Da cred că nici el n-ar fi salvat nimic, vaporu ăla luminos al lu Caramet pornise, şi Magaie şedea pe punte, şi urcasem şi eu lângă el. Peste zi, luna atârnase în cer ca un castravete galben, acum se făcuse rotundă şi mare, şi se scălda în balta aia putredă. Lângă o râpă cu marginile goale, am dat jos plasa şi am înhămat caii la cele două capete, şi am intrat în baltă – Caramet cu plasa sul pe umăr, eu şi Magaie purtând caii de căpestre – şi la patru sute de metri în larg, când apa ne veni la brâu şi la piept, depărtarăm caii şi dădurăm o toană largă cum nu văzuse, poate, nici Cuprian, cel mai bun pescar din Plătărăşti, care avea o luntre uriaşă şi vâslea stând în picioare şi-ntre mânerele vâslelor avea un leagăn de sfoară în care ţinea mereu alt copil, sticla de rachiu şi tutun, şi copilu-i aprindea ţigara trăgând firu de chibrit pe o bucată de pingea unsă cu catran, şi aduserăm la mal poate cincizeci de tărgi de peşte. Magaie, cu flaneaua înfăşurată în juru capului, pentru că ştia că în râpi se zbat liliecii de noapte, răsturnă trei butuci lângă căruţă şi pe trei scăunele cu picioare scurte, mânuind câte-un toporaş ascuţit în ziua

aia la fierar, începurăm să descăpăţânăm peştele. Retezam capetele băloase c-o lovitură seacă, îndesată, iar în cei mari izbeam de două sau de trei ori, capetele le aruncam cu picioru, şi eram numai solzi şi sânge până la genunchi, trupurile colcăind de icre, lapţi, maţe şi fiere, le îngrămădeam pe un polog şi, după ce descăpăţânăm, luam nişte cuţitoaie lungi, spintecam burţile şi zvârleam măruntaiele, şi Magaie, aruncând peştele într-un uluc, îl spăla, vânturând apa cu un băţ – lângă râpă era o fântână, am scos în noaptea aia poate cincizeci de găleţi, şi la sfârşit nu mai era apă, numa noroi amestecat cu apă – şi pe urmă-l lua şi turna pumni de sare grunjoasă, fărâmată cu drugu şi cu tăvălugu pentru treierat orzu, şi-l aşeza în butoaie. Poate c-ar fi trebuit să-l întindem pe sfoară, la vânt, să-l lăsăm două zile să se zbicească, da vaporu ăla al lu Caramet pornise pe Dunăre, cu două sute de becuri, roşii, verzi şi albastre, şi se uitau la el cinci ţări, fără să mai socotim România. După miezu nopţii, am aruncat o grămadă de gunoi peste mormanu de capete, Magaie i-a dat foc, să se încingă gunoaiele şi să ardă odată cu ele şi capetele alea, şi trecând prin fumu de balegă şi de peşte, ne-am întors acasă şi încă din drum am auzit bătaia zarurilor în pereţii lucioşi ai cutiei de table, şi Magaie zise:

— Chiar două rânduri de galoane…

— Chiar trei, ridică Nae Caramet, şi tot le-ar fi pierdut. Da ştie două limbi străine şi-o să-l iau cu mine.

— Atunci când o să pleci din Lacovişte, zise Magaie.

— Peste doi, sau peste trei ani. În ziua când banii o să aibă iar valoare.

— Nu merge nicăieri fără ăla grasu. Trebuie să-i iei pe amândoi, da mai întâi să cumperi două perechi de cătuşe, noaptea să-i pui să doarmă cu cătuşele la mâini.

Am intrat în curte. Pe prispă, în lumina spălăcită a lămpii, maioru Ionescu, cu spinarea îndoită, învăţătoru ăla grasu, tot eu spinarea îndoită, Bişca pe un scaun, cu mâinile în poală, şi în locu învăţătorului cu păr alb, Ghica

Dirivici, cu păr ca gălbenuşu. Maioru Ionescu, săltând puţin faţa cu vinişoarele toate ieşite în piele, îi zise lui Caramet, nu când trecurăm cu căruţa pe lângă prispă s-o ducem lângă gheţărie şi când toţi credeam că buzele lui groase, într-o continuă mişcare, se vor deschide şi vor înjura, ci atunci când Caramet porni spre cramă ca să-i aducă lui Magaie o sticlă de ţuică.

— Ah, ce putoare răspândeşti, domnule Nae! Du-te şi te spală-n patru ape, domnule, pentru că eu, când zic Nae Caramet, zic Foti Tomescu, şi când zic asta, zic: Băcănie, Coloniale-Delicatese, toate cu literă mare.

— Peste doi ani ai să zici altfel, îi răspunse Caramet. Fac rămăşag.

— Pe un bolovan de aur.

— Nu, mă amestecai eu, pe o cracă cu cercei de aur, plus şase sute de furculiţe, şase sute de linguri şi şase sute de cuţite de argint.

— Dă-mi adresa locului unde găsesc toate chestiile astea şi merg în genunchi până acolo.

— Gheorghe Jinga, comuna Plătărăşti, patruzeci kilometri!

— Ascultă! se supără maioru Ionescu. Te sfătuiesc să nu-ntinzi coarda.

— Gheorghe Jinga, comuna Plătărăşti! am repetat.

Maioru aruncă zarurile.

— Şase-şase, dublă regală, citi el. Pe Dumnezeu meu, asta-i noaptea nebunilor!

— În noaptea asta, eu am aprins două sute de lumini, spuse Caramet. Şi-o să se uite la ele jumate de Europă. Ţine minte asta.

Da vaporu ăla pluti numa până-n dimineaţă. În zori, când ne sculărăm, Magaie era mort. Băuse toată sticla de ţuică şi, ars pe dinăuntru, intrase în gheţărie şi pusese tâmpla pe lespedea unui sloi, ca să se răcorească, şi vântu greu al iernii, adormit în bucăţile alea de gheaţă vânătă, îl trase în jos. Murise, visând la iarna din munţi, căci nu se zbătuse, paiele din jur erau nerăscolite. Ca să-i

desprindem falca, a trebuit să izbim cu toporu. L-am scos, cu Caramet, şi l-am întins pe prispă. Maioru Ionescu, care nu plecase acasă, i-a închis ochii. Pe frânghie, patru cămăşi spălate, atârnând în jos, cu mânecile goale, se chinuiau sub o pală de vânt. Una era a lu Magaie şi parcă bâjbâia în căutarea braţelor, înfricoşată că nu le găseşte.

— Ăl care face să se scufunde vapoarele, am zis.

Maiorul Ionescu, plin de greaţă, îşi plimba pe sub nas un degetar cu piper. Mă privi lung.

— Ăl care face să se scufunde vapoarele, am reluat, şi le scufundă, uneori mai înainte ca vapoarele alea să fi fost construite.

— A fost bun cu el, îmi răspunse maioru convins. I-a dat moarte uşoară.

— Nu vreau să am moartea lui. Când o fi să mor, mă rog să mă doară, să ştiu, să simt.

— Păcat că pe urmă nu mai poţi să mai spui nimănui nimic! zise maioru. Da poate nici nu trebuie spus, pentru ca tuturor să le fie odată sete de moarte. Omului, dacă i-ar fi fost dat să trăiască mereu, ar fi născocit el ceva ca să moară, să cunoască şi durerea aia ultimă.

— Am pierdut! rosti Caramet.

— Mai e o şansă, răspunse maioru.

— Niciuna, zise Caramet.

— Ba da, una singura. Da cere curaj.

— Dă-i drumu.

Maioru Ionescu privi peste râpă, în câmpie – o dungă de fum, trasă sub marginea zării, patru călăreţi gonind înşiraţi şi lumină albă aşternându-se în ierburi – şi anunţă scurt:

— Gheorghe Jinga, comuna Plătărăşti.

Iar eu am înţeles că nici nu clipise când deşertase casa de bani a regimentului.

Ştiam, râse Caramet, un râs întunecat, care-i pârjolea faţa. Ştiam că te roade. Fiindcă niciodată n-ai mai rămas să dormi aici.

— N-am dormit. Am făcut socoteli. Se strânge cercu,

înţelegi, şi numa proştii nu-şi dau seama că nu va mai fi nimic în România cum a fost înainte.

— El merge, spuse Caramet, arătând spre mine. Jinga l-a ciuruit cu alice.

— Ah, făcu maioru, atunci nu mai avem nevoie decât de-o noapte potrivită.

— Noaptea care vine, am zis eu. Şi-am adăugat: Da nimic în afară de argintărie. Jinga mai are şi-o cracă cu cercei de aur şi un morman de verighete. Da p-astea le-a cumpărat, sunt ale lui, pe când argintăria a fost a prinţului Şuţu, prinţu a fugit şi...

— Ăsta s-a iubit cu fata lu Jinga, lămuri Caramet.

— Şi nu i-a trecut. O iubeşte şi-acum, zise maioru.

VIII

SPUSESEM „NOAPTEA CARE VINE”, şi noaptea venise. În hârdău ei de păcură ţipau bufniţele ieşite la vânătoare şi noi înghiţeam primu dumicat din planu chibzuit de maior. Caramet era singur în drum spre Plătărăşti, cu căruţa, maioru era la Brăila şi mă aştepta a doua zi dimineaţa la depozitele din port – plecase cu cursa de pasageri – iar eu tremuram sub coviltiru de rogojini al căruţei care transporta coşciugu lu Magaie în satu lui din munte şi se legăna în mine un vânt de nebunie... da, ăsta e cuvântu pentru ameţeala aia bolnavă care ţi se aşterne dintr-o dată în sânge şi te mână întins într-acolo unde n-ar trebui să mergi şi-ţi spune că îndărăt nu mai există nimic, nici-o putere, toate s-au scufundat, s-au rupt, au pierit. Poate că-mi era şi frică. Da sub gându fricii sau în centru lui, o pană de foc, dorinţa de a merge până la capăt. Ăi doi căruţaşi, rechiziţionaţi de Ghica Dirivici la ordinu procurorului, îngrămădiseră peste coşciug un morman de iarbă şi un coş cu purcei de vânzare. Ar fi trebuit să facă cu schimbu, da unu era beat cocă şi dormi cu tâmpla pe coşciug, toată noaptea – la răstimpuri, trăgând în nări vreun fir de pleavă, strănuta, da din mâini şi clătina purceii care guiţau subţire – şi cred că i-ar fi fost indiferent dacă l-am fi culcat cu tâmpla lângă tâmpla lu Magaie. Ălălalt, cocoţat pe-o scândură, cu picioarele pe crucea căruţii, cânta fără întrerupere prohodu, amestecând vorbele sfinte cu înjurături scurte, aruncate cailor, şi cu cântece învăţate în armată.

Prin văgăună se *târăsc soldaţii,*
Şontâc-şontâc, şontâc-şontâc!

— Să nu-ţi închipui că erau răniţi. Nuu! Aveau, săracii, bocanci cu talpă de lemn. Statu nu vrea să dea bocanc cu pingea de viţel. Face război, da nu vrea să plătească.

— Noaptea asta neagră ar fi foarte bună mâine noapte! i-am răspuns, şi el a crezut, probabil, că adormisem şi că bolborosesc prin somn, şi şi-a îndreptat spinarea.

Şoseaua intrase între două rânduri de plopi, aeru se înviorase, în răcoarea suflând dinspre Dunăre frunza trăia cu adevărat şi asta era o minune. Omu mă lovi uşor cu codirişca în coaste şi-mi zise:

— Ce crezi? Dumnezeu e viclean? Sau apa-i mai puternică decât el?

Dimineaţa, la Brăila, aproape de statuia împăratului Traian, sub care păzea o santinelă – păzea statuia? coroana de trandafiri aşternută pe trepte? sau ţinea calea hoţilor? – am strâns de hăţuri şi-am coborât. Capu-mi vuia de hodorogeala roţilor pe pietrele nefărâmate. Cât am coborât, patru trăsuri date cu lac negru, căptuşite cu pluş, înşirate sub nişte salcâmi altoiţi cu dafini, se mişcară repede spre noi şi opt inşi care şezuseră ascunşi în ele se năpustiră şi-şi înfipseră braţele în mormanu de iarbă de sub coviltir.

— Hei, e un mort acolo, se împotrivi ăla cu prohodu. Numai purceluşii sunt de vânzare.

— E deştept, să fiu al dracului, se bucură unu. Hai, trage iute după colţ şi bagă-n prima curte pe dreapta.

I-am lăsat şi-am intrat pe o stradă în pantă care duce spre port, strânsă între două rânduri de cârciumi mărunte din care răzbătea miros de ciorbă de burtă şi de dovleac copt. Şi-a fost spre norocu meu, pentru că după vreo sută de metri, în dreptu unei uşi fără geamuri – sus, la etaj, un uluc cu petunii din care picura apă, şi legături de ardei puse pe sfoară – am auzit vocea maiorului Ionescu:

— Mâneca stângă, patru milioane!

Am împins uşa. De după tejgheaua cu tablă ruptă, unu cu bot de câine mă împinse în piept cu o vergea de fier. Mesteca o bucată de turtă dulce.

— Ce vrei?

— Trebuie să-l iau pe maior.

Vergeaua se plimba pe nasturii cămăşii mele. M-am înfuriat:

— Trage-ţi mâna acasă şi şterge-ţi jumările de la ochi.

Şi-am rupt nişte hârtie creponată de pe perete şi i-am întins-o. El a strâns-o mototol în pumn şi cu capu ăla de câine, mai mult cu umăru, mi-a făcut semn să înaintez către o uşă de placaj, în timp ce dincolo se zbătea un clopoţel de alarmă. O cheie a clănţănit în broască, uşa de placaj s-a căscat fără zgomot, şi-am pătruns într-o odaie luminată de două sfeşnice înfipte în butuci de lemn. Zece sau doişpe inşi, adunaţi în juru unei mese de biliard, mă întâmpinară tăcuţi, cu tacurile în mâini, şi ceva duşmănos, poate răsuflările lor gâfâite, scârţâi în aeru îmbâcsit de fum.

— Ah, zise maioru, tu erai?! Omu meu, domnilor. Încă un minut, îmi zise, ultima roată, şi plecăm.

Toţi rezemară tacurile de perete, iar maioru scoase dintr-o firidă un pahar cu capac de piele pe care-l scutură, făcând să sune zarurile ascunse în el.

— Nu te amesteca, îmi strigă un glas de femeie în clipa când vrui să mă apropii de masă. Vino aici.

Vorbea din colţu unde nu ajungea lumina din sfeşnice, şi mă mişcai într-acolo. O mână moale, pufoasă, se prelinse pe creştetu meu şi deştele calde se opriră pe urechea dreaptă şi o înţepătură îmi săgetă carnea.

— Mă doare.

— Trece.

Continuând să-mi strângă urechea, femeia mă împinse de la spate până la o scară cu trei trepte, pusă între cele două sfeşnice, şi acolo o văzui. Avea optusprezece sau douăj de ani, nicio zi mai mult. Scundă, cu trupu subţire şi

cu nişte ochi vineţi şi mari, atât de mari şi adânci încât păreau să n-aibă loc în faţa aia mică, de vulpe. Fruntea, obrazu, adică întreg capu fetei, trăiau numai datorită ochilor ăia care le dădeau viaţă. Pur şi simplu numa din bunăvoinţa şi din lumina lor.

— M-ai speriat.

— De ce?

— Păi tu nu vezi? râse ea şi-şi foşni rochia.

Frica, dacă-i fusese într-adevăr frică, da cred că vorbea aşa ca să nu mă uit la jocu pe care-l încinseseră ăia cu zarurile, frica-i venea de la îmbrăcăminte. Pentru că fata purta o rochie făcută din hârtii de câte un milion de lei: cele din primu rând, guleru adică, erau prinse cu bolduri de două batiste făcute sul şi înfăşurate în juru umerilor, apoi hârtiile atârnau una de alta, prinse tot cu ace, în faţă, până mai jos de buric, lăsând gol mototolu ăla de păr neruşinat, la spate, până la îndoitura genunchilor, pe braţe, până mai jos de coate. Printre hârtii, petice de piele negricioasă.

— N-ai mai văzut aşa ceva pân-acum?

— Nu.

Ridică mâna şi mă mângâie din nou şi la spatele meu şuierară zarurile pe postavu verde, cineva înjură, bătând cu pumnu în marginea mesei, pe urmă o matahală crăcănată, probabil fratele ăluia cu bot de câine de după tejghea, căci semănau, da ăsta avea şi bărbia zdrelită, fapt care te ducea cu mintea că se aşezase în patru labe şi se bătuse cu câinii pe maidan, de la înălţimea lor, strânse banii de pe masa de biliard şi, cu gura plină de ace, şi bocănind îndesat cu tocurile, veni şi începu să potrivească hârtiile la poala rochiei. Fata, jucând numa din umeri, cântă, făcându-mi cu ochiu:

Sunt mică, da plină de draci.

— Înveleşte-i puţa! strigă un invalid, ţopăind în cârje. Dac-o ţii goală, ne cureţi pe toţi.

Plăteşte-mi şi-ţi spun ce-i viaţa.

— Ah, ce mai pui de târfuliţă! zise maioru, apucându-mă de umăr. Într-o noapte am să-ţi înfig în ţâţe toate acele, alea de pe tine.

— Da n-ai pierdut nimic.

— Pleci? întrebă printre dinţi ăla cu gura plină de ace.

— Da, e timpu.

— Te-aştept să te-ntorci, spuse fata.

— Peste două zile.

Ocolind portu, maioru mă duse printre depozite şi magazii, până la hale. În drum, lângă un canal mirosind a zoaie, un marinar costeliv, îmbrăcat cu pantaloni scurţi, bătea un ţigan, izbindu-l cu dosu palmei numa peste gură, şi ăla nu încerca deloc să se apere, parcă era de lemn. Un cârd de şoareci mecanici, aşezaţi pe o tavă alături, zvâcnea din cozile de sârmă. Sub vadu de piatră prin care e târât peştele în hale, o şalupă de şase metri, plină cu saci umflaţi. În cabină, pe o colivie cu găini, un bătrân cu şapcă cu cocardă fuma liniştit. Maioru îl salută, el ne spuse să ne aruncăm pe saci şi dezlegă parâmele. Ne depărtarăm încet de mal şi o cratiţă în care era un pumn de vişine înverzite de muşiţă zdrăngănea deasupra cabinei, prinsă în două clenciuri de tinichea, şi curând intrarăm pe mijlocu Dunării şi lăsarăm în dreapta Brăila, din care nu vedeam decât partea dinspre fluviu, silozurile jegoase – unele încă inundate de armata germană în retragere – o moară arsă, cu două posturi de observaţie pentru mitraliori, petece de lut acoperite de bălării lungi de culoarea nisipului, depozitele, fără bob de grâu în ele şi o droaie de case îngălbenite de soare, cu pereţii încălecaţi de valuri de iederă. Balcoane scorojite, rufe spălate. În mijloc, strivind totu, turlele năruite de la cazarma marinarilor, pustie, iar dedesubtu ei, un mal spart, plin de rădăcini putrede. Sacii erau moi, ne înfundasem în ei până la gât şi miroseau a gaz. Maioru

Ionescu se târî de-a buşilea spre bordu şalupei şi întrebă răstit:

— Ce dracu cari în sacii ăia puturoşi?!

— Păr, răspunse mecanicu.

— Ce fel?

— De om.

— Şi dacă e plin de păduchi!? făcu maioru scârbit.

— Şi?! Cine n-are păduchi în ziua de azi?

— De unde mama mă-sii ai luat atâta păr?

— De la Carcaliu, de la lipoveni. Până ieri, toţi aveau bărbi şi plete. Acum bărbile alea sunt în saci şi lipovenii sunt cu obrajii goi. Am stat două zile acolo, patru frizeri tundeau şi bărbiereau, mai mult smulgeau adică, şi când îi dădeau gata, lipovenii se uitau în oglindă, se strâmbau şi nu le venea să creadă că tot ei erau ăia de mai înainte. Se luau unu pe altul de ceafă, se răsuceau şi se pipăiau. Vreau să zic că fără barbă şi fără chică nu se mai cunoşteau între ei. Şi pe urmă mai cereau o sticlă de spirt verde pe care-l strecoară prîntr-un cocoloş de lut şi-l sug până numeri la trei.

— Şi la ce-ţi trebuie clăile astea de păr?

— Mie nu-mi trebuie. Îl car pentru unu din Cernavodă. Ăla a mai tuns până acum patru sate de pe lângă Feteşti. Sunt şi muieri care şi-au vândut păru.

— Dar ce face cu el?

— Nu pot să ştiu. Mie-mi plăteşte să i-l car. Da o fi având el o *industrie,* că de prost nu ia marfa asta.

— Umple saltele?

— Poate să facă şi asta. Eu nu-ntreb. Încasez ce mi se cuvine şi-mi văd de treabă. Dacă vă e de păduchi, dezbrăcaţi-vă şi puneţi hainele sus pe cabină.

— Vreau să desfac un sac, zise maioru numa către mine. Unu cu păr de femeie. Vreau să stau cu picioarele pe păr de muiere.

Şi din primu sac pe care-l dezlegă, scoase un snop de păr blond. Îl răsfiră în şuviţe şi-l flutură şi zâmbi:

— Să cumperi păr de om! Asta nu-mi trecea prin cap.

Înfăşură păru pe braţ şi-şi lipi obrazu pe el.

— Niciodată nu m-am uitat atent la păru femeilor. Pentru mine, o femeie nu contează decât atunci când are cearcăne. Nu trebuie să fie frumoasă, trebuie să aibă cearcăne. Adânci. O femeie cu cearcăne poate să mă ducă şi-n iad. În cearcăne, acolo-i pieirea. Mi-au spus ăia de-az-noapte că pentru fata aia îmbrăcată-n milioane, unu din Brăila a aruncat doi pumni de aur în Dunăre.

— Numa argintăria, domnule maior.

— Ah, leagă fleanca, doar ne-am înţeles o dată!

— Aia n-avea cearcăne.

— Eşti idiot. Avea cearcăne ascunse. Şi astea-s ăl mai rău soi din lume. Mai era una la Turnu-Severin…

— Pentru ea te-au scos din armată?

— Avea cearcăne ascunse şi mirosea a lăstun.

— Poate că erai beat?

Scoase cornetu cu zaruri şi-l scutură în palmă.

— Vrei să joci?

— Pe ce?

— Pe o lingură, pe o furculiţă şi pe un cuţit. Câştig, iau în plus la împărţeală, pierd, plătesc cinstit. Da fii atent, sunt în mână bună şi s-ar putea să-ajung cu două părţi din captură la Istambul. Pentru că ţinta mea…

— Sau pironu, care e o ţintă mai mare.

— Ţinta mea e Turcia.

— Sau Turnu-Severin.

— O dată am izbit-o cu capu de pereţi şi-am dărâmat un cuib de lăstun de la streaşină.

— Spărseseşi casa de bani şi te gândeai c-au să te prindă. Pentru asta ai bătut-o.

— Mi-a venit s-o plesnesc, aşa, din senin. Da ea mi-a zis: dai în mine fiindcă ai simţit că nu sunt aici.

— Păi… era în casă, nu?

— Era, sigur, da era mai mult în altă parte. Se ducea în vis la oameni. Înţelegi? Vine ca un joc, da e mai serios decât ţi-nchipui. Mi-a zis: uită că eşti aici, vino cu mine în vis la un om. Asta e, se aduna toată într-un singur gând şi

se ducea în vis la ăla. Am verificat, ăia la care se ducea o visau. Spuneau că vine la ei cu ceea ce le trebuia şi nu aveau.

— Cu cadouri?

— Cu de toate.

— Înseamnă că era o femeie bună.

— N-ai înţeles nimic. Era o femeie cu cearcăne.

— Mama o fi avut cearcăne? mă pomenii întrebând.

— Ce-ţi veni?! se miră el. Oricum, tu trebuie să ştii mai bine decât mine, eu n-am cunoscut-o.

— Nici eu n-am cunoscut-o. S-a înecat în Dunăre, când eram mic. Tata a izgonit-o ea s-a încurcat cu un hamal din Brăila şi s-au înecat în Dunăre.

— Îmi pare rău.

— Ştii, eu niciodată n-am vorbit de bine despre mama.

— Pentru că n-ai cunoscut-o.

— De altfel n-am mai vorbit despre ea de ani de zile.

— Cred că era o femeie cu cearcăne, spuse el. Da, era o femeie cu cearcăne.

Desfăcu de pe braţ şuviţele de păr blond şi le vârî în buzunar. Apoi se întoarse cu spatele la mine şi tăcu.

— Aştepţi să-ţi vină în vis femeia aia? l-am întrebat.

— Nu, de ce?! Eu vreau să mă duc la ea.

— Cu tacâmuri de argint?

— Mă, se supără el, de ce nu vrei să taci?! Culcă-te şi uită-te la Dunăre. Şi-ncearcă să vorbeşti cu maică-ta. Doar e acolo jos şi trebuie să te audă.

— Şi ce să-i spun? C-am plecat cu maioru Ionescu la furat?

— Isprăveşte sau te dau dracului! strigă el, înfundat. Dacă vroiai să strici învoiala, trebuia s-o faci ieri, azi e prea târziu. Caramet e de-acuma la ăla, la prietenul vostru…

— La Titi Şorici.

— Da, acolo. Da o fi înţeles că trebuie să ţină căruţa în fundu curţii?

— E lacom, e destul de lacom ca să nu s-abată nici c-o

linie de la plan.

— Planu are o parte rea, de neîndreptat.

— Singur l-ai chibzuit! Singur ai hotărât ca noi doi să mergem pe Dunăre, şi Caramet cu căruţa, şi să ne aştepte acolo şi noi să băgăm argintăria în căruţa lui şi să dispărem, şi el să mai stea o jumătate de zi, să ia parte la frământarea lui Jinga, da cu atenţie, să nu bată la ochi, şi pe urmă să plece. Care-i partea rea?

— Aia, că nu pot să joc eu toate rolurile, adică şi p-al tău şi p-al lui Caramet.

Ultimele două ceasuri ale zilei le-am petrecut ascunşi în crângu de arini din dreptu castelului Şuţu. Pe urmă ne-am strecurat în foltanu de stuf din stânga debarcaderului lu Jinga. Şi-acolo am văzut caii lu Nae Caramet, legaţi în pripon sub coama malului şi, sus, pe creastă, căruţa cu scoarţele vopsite în verde.

— Ah, spuse maioru, mâine seară o să mâncăm ciorba cu linguri de argint, şi-mi arătă cu mâna un nor greoi, ridicat dinspre coada lacului Şerbanu, unde în nopţile liniştite se văd arzând vărăriile, care se apropia împins de vântu cu miros de nămol şi de ape.

Salcâmii şi prunii din livadă se mişcară, foşnind, şi noru, ajuns deasupra Dunării, se sparse şi revărsă peste noi un potop de apă. Mi-am scos cămaşa, şi băşicile ploii mi se spărgeau pe spinare. Maioru, alături, îşi trecea deştele prin păr şi sfornăia. Caii lui Caramet, ameţiţi de mirosu ăla nemaipomenit de pământ răvăşit de ploaie, nechezară şi se aruncară unu spre altu să se rupă cu gura. Noru trecu aşa cum venise, apăru soarele şi, după un sfert de ceas, izbucni o vâlvoare de fluturi. Era ca a doua ploaie, veselă, coloratã, legănătoare. Stăpâne erau culoarea roşie şi neagră.

— Ce-i asta? m-am mirat.

— Fluturi cap-de-mort, îmi răspunse maioru.

— Fac rău?

— Dacă nu eşti prevăzător, da. Jinga are rude la Brăila? Spune-mi ceva de ele, trebuie să-mi fac intrarea fără să

trezesc bănuieli.

— N-are. Da ştiu ceva care se potriveşte mai bine. A fost sergent în Regimentu 3 artilerie Franţa, tot războiu l-a făcut aici, mobilizat pe loc, la grădina de zarzavat a regimentului.

— Bun, foarte bun. Uite că se stinge şi soarele, peste o jumătate de ceas înserează. *Hei, la Roma fusei, la tine m-am gândit şi ţi-am adus această amintire.*

— E o rugăciune?

— Nu, din contră, râse maioru, şi scoase din buzunar un pistol mic, din alea pe care le pierzi în palmă, şi-i desfăcu încărcătura.

— Pune-l la foc, dă-l dracului!

— Ţi-e teamă? E bun la împărţeală.

Şi apoi trecurăm din stuf pe iarbă, şi iarba udă râdea. Caii lu Caramet se liniştiseră – trebuie că se mirau în ei de pornirea aia sălbatică ce-i cuprinsese mai înainte – şuviţe de fum, ale înserării sau ale pământului, ieşite din noaptea lui adâncă, pluteau pe sub coroana pomilor fără rod ai lu Jinga, magazia unsă cu catran lucea întunecată lângă o stivă de buşteni de plop pe care zăceau două coase vechi, un snop de nuiele de salcie şi nişte târnuri de mărăcini. Mirosea a piersici – sau poate, era numa frunza de nuc care se pune pe rana plină de puroi – Dunărea, în vale, la o sută de stânjeni, se izbea între pereţii ei de lut, împinsă de luna în creştere, şi mirosea şi a găinaţ.

— Nu e noaptea de ieri, i-am zis maiorului. Aia ne-ar fi adăpostit, asta ne vinde.

Un scaiete cu patru măciulii groase împrăştia aromă dulceagă. În ţepii lui viguroşi, cineva înfipsese o minge făcută din cocoloaşe de păr de vacă. Deodată, maioru mă strânse de braţ. În curte, sub agud, apăruseră Jinga şi Diculeasa, încărcaţi cu perne şi cu aşternuturi.

— El este.

— La cinci minute după ce-i bag în casă, te furişezi pe galerie, sub ferestre. Dacă va fi nevoie, pătrunzi în tindă.

Subţiindu-se, maioru se strecură în drum printr-o spărtură a gardului şi peste câteva clipe intră în bătătură pe poarta care se deschide pe o roată de tuci.

— Bună seara, sergent Jinga, îl auzii, mă mai cunoşti?

Jinga, numa în cămaşă şi-n izmene, înaintă câţiva paşi, cercetându-l atent.

— Sunt locotenent-colonelu Crişan, ajutoru comandantului de regiment de la 3 artilerie Franţa.

— Să trăiţi, răspunse Jinga, respectos. Din vedere nu vă ştiu, numa din auzite.

— Adică, de la majuri. Ce vă povesteau despre mine? Că beau vin dîntr-un burduf? Nişte tâmpiţi, toţi credeau că-i cimpoi.

— Noi, trupa, nu vorbim de superiori. Noi primim ordinele şi le executăm. Da poftiţi înăuntru. Dă fuga, îi zise Diculesii, şi-aprinde lampa!

„Bivolu, nu ştie că se duce să se-nfunde-n noroi!“ Luna tremura. O gheară de găină râcâia în ea. Am căscat poarta de rogoz din gardu grădinii, şi peste movilele de boştină, pe sub streaşină odăii unde-i cazanu de ţuică, călcând încet, am trecut în partea din faţă a casei şi m-am săltat pe galerie. Valuri de iederă, ticsite de muşte, cădeau de la cosoroabă. Frunza fâşâia. M-am apropiat uşor de perete, alături de singura fereastră luminată şi, ca să-mi astâmpăr teama, sau numa ca să stric, nici eu nu ştiu bine, am deşurubat piuliţa în care se îmbucă drugii oblonului. Din salcâmi venea mireasmă de floare, şi-am priceput că o dată cu ploaia aia mică, urmată de invazia fluturilor, bătuse, cu întârziere de aproape trei luni, şi ora înfloririi salcâmilor. Pe galerie era un cazan de tinichea, plin cu napi sălbatici, pentru porci, şi un pumn de bile de lut.

— Asta-i, păpuşă mică, îl auzii pe maior, şi m-am îndesat cu nasu în geam.

În odaie, maioru Ionescu, proptit zdravăn pe picioare, cu spatele la uşă – în colţii de lemn înfipţi pe partea de sus a uşii atârnau o cămaşă naţională, un rând de beţe şi

căciula în care ascunsesem puii pe care-i vopsisem de Paşti pentru Tiţa – rotea în mână un pistol mic, cu ţeavă scurtă, iar Jinga şi Diculeasa, îngrămădiţi în peretele ălălalt, sub o oglindă pătată, care le arăta capetele şi umerii, se holbau îngroziţi la mâna maiorului. Jinga avea cămaşa ruptă pe burtă şi cu deştu mare îşi pipăia buricu. Dicuieasa clănţănea din dinţi şi un fir de scuipat, pe care nu îndrăznea să şi-l şteargă, îi curgea pe bărbie. Maioru îşi mişcă fălcile larg, parcă mesteca ceară, şi arătă spre ceasu de masă de pe brâu sobei.

— Încă două minute, sergent Jinga. Sper că nu-ţi trece prin cap c-o să-ţi acord o prelungire. Mută-ţi gându, n-am chef să stau aici până mi-o creşte ţăcălie ca la capre.

— Cere-mi bani, se rugă Jinga.

— Zău! se strâmbă maioru. Mă crezi aşa de prost ca să plec de-aici cu buzunarele doldora de gunoi. Hei, voi ăia de-afară, hâţânaţi niţel cerceveaua.

Am bătut cu pumnu în crucea de lemn. Jinga s-a scuturat şi şi-a muşcat buzele, Diculeasa a închis ochii şi-a dat drumul unui sughiţ lung.

— O să te bată Ăl-de-Sus! scânci ea, plină de ură.

— Păi şi voi furaţi, răspunse maioru. Uite colo, arăta în colţu dinspre drum al odăii unde nu puteam vedea: două suluri de covoare, aparatu ăla de radio... merge?

— Defect.

— Frumos cuvânt. Se repară... O şubă de oaie, patru mantăi şi câinele ăla de marmură. Îmi place, să ştiţi. Cuţu-cuţu, Grivei! Parcă zici că stă să te muşte. A fost viu şi-a împietrit la vânătoare, aşa-i? Spinarea îndoită, picioarele zbârnâind, urechile ciulite, şoldurile atinse de pete negre şi de zgârieturi, de unde-l ai?

„De la prinţu Şuţu, vrui să strig, erau doi în salonu ăl mare“, da-n clipa aia zbârnâi, par-c-ar fi-mproşcat cu boabe de măzăriche, ceasu de masă. Maioru apăsă cu stânga căpăcelu şi sunetele se stinseră. Zise:

— Gata, din secunda asta, poţi să te consideri cu ceafa culcată pe un brici.

Şi ridică pistolu.

— În magazie, vorbi Jinga, răsuflând greoi.

Faţa maiorului se lumină.

— Aşa, curaj! îl îndemnă. Unde, în magazie?

— În butoiu de lângă uşă. Deasupra e un strat de rapiţă. Toată argintăria e pusă în trei lăzi care-au fost de muniţie.

— Te cred. Ascunzătoarea cea mai sigură e aia la vedere. Cheia!

Jinga smulse cheia pe care-o purta la gât, pe şnuru cu cruciuliţă, i-o aruncă, maioru o prinse din zbor şi, deschizând fereastra, mi-o trecu mie, zicând:

— Ia-o, e sfinţită!

Am alergat – şi propria mea călcătură îmi bubuia în urechi – şi-am deschis magazia. Jinga nu minţise: lăzile erau în butoi. Am desfăcut clapele fiecăreia şi-am dat de linguri, de cuţite şi de furculiţe. În raza de lună, strecurată prin răsuflătoarea de deasupra uşii, argintăria strălucea în ape subţiri, mângâiate de flăcări. Am îngrămădit totu într-un sac, şi, tăind-o prin fundu livezii, am dat în brânci ca să ajung neobservat de nimeni în ograda lui Titi Şorici. Peste cinci minute, aşa cum ne înţelesesem, maioru urma să iasă şi să ne întâlnim în stuf, unde pregătisem o luntre. M-am târât spre căruţa lui Caramet, trasă pe buza malului, şi-am ascuns prada. Apoi, tiptil, am luat-o îndărăt şi, fără să vreau, am ocolit prin fâşia de lucernă, ca să-mi mai ud o dată tălpile pe locu ăla care-mi fusese drag. O prostie, pentru că puţin a lipsit ca să dau peste Titi Şorici şi Nae Caramet, care fumau sub gardu Vetinei, ascultând cum sună morişca de trestii fixată de Râmniceanu deasupra cuştilor cu porumbei. Şuiera ascuţit sub vântul răcoros de pe Dunăre şi una din aripi, croită mai lung, se izbea, pârâind, în plasele de sârmă, şi de fiecare dată te aşteptai să vezi sărind o dâră de scântei.

— Îmi pare rău c-am lăsat-o, îl auzii pe Titi Şorici.

— Dacă-i aşa, hai să-i băgăm în mă-sa, răspunse Caramet.

— Mai stăm un pic, se împotrivi Titi. Da nu trebuia s-o trimit. Ăia – Vetina, Bocu, Neicu şi Râmniceanu – mai mult ca sigur că stau acum la masă în salonaşu care desparte casa-n două şi n-o să se scoale până nu-şi umplu burdihanele. Şi Mitana mea stă acolo într-un colţ...

— Poate stă chiar cu ei la masă.

— Nu, stă în colţ şi se uită la icoana de carton îngălbenit care-l arată pe Isus Christos cu crucea pe Muntele Măslinilor. Neicu are-n farfurie scoici şi Mitanei îi vine să verse când le vede. „Cum mănânci tu scoici, Neicule, şi nu se răscoală maţele-n tine?!“ „Sunt cu usturoi“, răspunde Neicu, şi râgâie, şi zice pardon, şi pe muntele de icoană nu-i niciun măslin, e numai un lămâi, şi lămâile parcă-s legate cu aţă de crăcile lui, iar dedesubt stă scris cu litere de bronz: „şi când veţi fi ca sământa, şase luni în pământ, şase luni afară“. „Nu vrei să guşti, Mitană, o întreabă Râmniceanu, Bocu le mănâncă şi crude, le soarbe când mişcă şi se răsteşte la mine, că ce ştie mârlanu ce-i şofranu? da eu, ca şi tine, Mitană, nu mă-mpac cu ele, adun osu lor, cochilia, cum se zice şi fluier orice cântec.“ „Vreau să vând câinele ăsta, dădică!“ îndrăzneşte Mitana mea şi Vetina o-ntreabă: „Titi ştie? El e cu partidu comuniştilor, să nu zică mâine că te-am momit, că te-am înşelat. Ştiu, du-te-n mă-ta, că eu am trimis-o, că plec în Oltenia, să-mi dau lucrurile pe porumb, şi n-am o coajă de pâine să iau la drum. Şi nu te mai mira ca proasta, că ce-o fi având câinele în burtă de-i aşa de greu? Piatră, ce vrei să aibă?! În dovleacu tău ăla prostu şi plin de slănină oi fi crezând că are burta plină cu mâncare! Şi nu mai zbârci din nas, e de furat, aşa-i, da toată lumea a luat câte ceva în noaptea aia. A luat şi frate-tu Gheorghe un câine de-ăsta. Da voi, dacă sunteţi graşi, şi-aţi pus mâna pe cât pământ aţi putut mai mult, voi sunteţi ai dracului, voi furaţi mereu şi vă legaţi de alţii. Răstoarnă-i Mitanei două sau trei ciurele de făină şi spune-i lui Râmniceanu să s-astâmpere, să nu mai miroasă faţă de masă în care-a târât nevastă-mea

câinele, că nu-i viu câinele ăla, n-avea cum s-o împută.“ Isus urcă pe munte cu durerea lumii, în fiecare zi te închini în faţa lui, Neicule, da acum te atârni de preţ, vrei să iei câinele ăla pe nimic. Ştiu, domnule Neicu, ce i-ai spune lu Isus dacă Isus s-ar coborî din icoană să-ţi dea peste labă. I-ai spune: e-hei, câţi ghimpi am şi eu în talpă, Domnule!... Ai, da o să fie şi cine o să ţi-i scoată.

— Adică tu, zise Caramet. Tu vrei să-l pui cu tălpile în sus şi să-l scobeşti în talpă.

— Te roade? zise Titi Şorici. Sunteţi de-aceeaşi teapă. Vă place să chinuiţi omu sărac.

— Vorbeşti prostii. Pân-o să-ţi dea una cu măciuca la mir.

— Lasă că ştiu ce zic. Pe lângă Calafat, unde mă duc eu, am întâlnit anu trecut doi zugravi de biserici. Nu-i lua nimeni şi prindeau câte-un copil, îi făceau portretu pe hârtie cu creionu şi se rugau să le plătească ăla cu ce-o vrea el. Într-o zi, unu ca tine sau ca Jinga sau ca Neicu le-a zis: „Mă, mie să-mi faceţi copiii aşa cum vor fi ei peste patruj de ani. Vreau să ştiu cum or s-arate ei când or fi oameni mari şi eu oi fi mort“. Ăia doi au desenat întâi chipu băiatului, pe urmă pe-al fetei, şi ăla cu ideea lui nebună a agăţat portretele între fotografia lui şi-a nevestei, când era el ginerică, cu ceas la buzunar şi cu beteală pe piept, şi nevastă-sa mireasă. Şi copiii erau acum mai bătrâni ca părinţii, şi ăla s-a supărat: Nu sunt copiii mei! Stăpânu bătrân, care era acum mai tânăr, şi-a chemat câinii: asta a fost plata. Ei, mama mă-sii, m-apucă dracii, de ce stă muierea aia atâta acolo? Nu vor, la revedere...

Se sculă, şi-n clipa aia se auzi răcnetu lui Gheorghe Jinga:

— Oameni buni, săriţi!

Titi Şorici şi Nae Caramet se repeziră peste gard, în curtea Vetinei, iar eu spre Dunăre.

Jos la Dunăre nu l-am găsit pe maior. Şi nici luntrea pe

care o pregătisem amândoi pentru fugă. Frânt de şale, aproape atingând cu mâinile pământu ăla mişunând de foşnete, înfricoşat de luna care mişca năluci pe ape şi printre sălciile vechi, îngroşate de ierburi mucegăite, am alergat spre debarcaderu lui Titi Şorici, am smuls din ţăruş un uluc, m-am aruncat în el şi, lovind îndârjit cu vâslele, am traversat Noianu, am ocolit insula cu plopi negri din mijlocu lui şi-am intrat în matca puternică a Dunării, pe sfoara curentului. M-am dus la vale kilometri întregi şi-un clopot mi se spărgea în cap – poate că băteau clopote în Plătărăşti – şi când am dat cotu spre Brăila, pe lângă o plantaţie de nuci, în care se strigau păsări de noapte şi duhoarea mlaştinilor verzi din cuprinsu bălţilor se subţia, am întâlnit o flotilă de bărci – patruzeci sau cincizeci – aliniate în lungu foltanului de stuf. Aia din frunte avea la pupa două aripi de moară, unse cu fosfor, iar cele din urmă duceau oameni de lemn, barcagii care murmurau un cântec tulbure, ruginit, sub ceru adânc şi larg, găurit de stele.

— Hei, cine sunteţi? am strigat la ei, pătruns de spaimă şi de mânie.

Niciun răspuns.

— Capete de lemn! am continuat batjocoritor. Potlogari de lemn, la Brăila am să vă stropesc cu gaz şi-o să vă dau foc.

Roţile de moară prinseră deodată să se învârtească – o floare a soarelui uriaşă în care petalele erau cozi de flacără jucând neîntrerupt – şi apele se învolburară, răscolite de-o furtună bâlbâită pentru că totul se petrecea numa *acolo,* ulucu meu plutea liniştit, nicio undă de vânt nu mă atingea. Bărcile lungi, sclipitoare, învelite parcă în piele de somn, săltară toate pe creasta unui val înspumat şi din coama lui clocotitoare se aruncară pe rând, la distanţă de-o clipă una de alta, în discu ăla galben, şi se mistuiră. Mai înainte ca bărcile să piară, se clătinau şi azvârleau în Dunăre oamenii de lemn pe care-i împroşcasem cu ocări. Umăr lângă umăr, călcând tăcuţi

pe spinarea Dunării, cu picioarele lor ţepene, uscate, oamenii de lemn veniră spre mine şi când ajunseră la botu ulucului, fiecare se desfăcu din încheieturi. La stânga trecură picioarele şi mâinile stângi, la dreapta, picioarele şi mâinile drepte şi, aşa desperecheate, prinseră să bată apa cadenţat, iar în faţă înotau capetele, înşirate în linie dreaptă, şi toate erau chele, şi aveau ceafa pătată cu fosfor.

— Da unde sunt oamenii? am ţipat.

— Noi suntem, au răspuns din apă picioarele şi mâinile de lemn, şi toate căpăţânele s-au întors cu faţa la mine şi n-aveau ochi.

M-am trezit când eram în Lacovişte. Pe tejgheaua de zinc fumega o lumânare. Dincolo de ea, sprijinit în coate de rafturile goale, Caramet îşi mesteca buzele, după obiceiul lui nenorocit.

— Nu trebuia să-l credem, îmi zise. Ne-am dat la mâna lui ca orbeţii.

— Ducă-se dracului!

Eu mă gândeam la oamenii de lemn.

— Cel puţin eu nu trebuia să-l cred. Pentru că, spre deosebire de tine, eu ştiam că-şi pierde iute răbdarea. Numa o singură dată a avut răbdare: când l-au înştiinţat că va fi degradat în faţa frontului. Atunci a stat şi şi-a descusut în linişte galoanele şi petliţele de la uniformă, ca să nu mai aibă ofiţeru de serviciu ce să rupă.

— Sper că n-a tras.

— În Jinga nu, răspunse Caramet. Pentru că el nu omoară oameni. Adică nu-i omoară cu mâinile. Omoară numai cai. Mi-a ieşit în faţă dîntr-un şanţ, eu tocma mă gândeam că voi sunteţi la Brăila, a trecut în faţa cailor şi m-a întrebat: „Alege, Caramet, pe care? stânga sau dreapta?“ „Cum ai ajuns aici? m-am răstit. Şi unde-i Ion?“ „Dreapta“, s-a hotărât el, şi nu ştiam ce vrea să facă. A tras în frunte, între ochi, şi calu a murit dintr-o dată. Pe urmă: „Caramet, scoate sacu cu lăzile şi pune-l jos!“ El

scotea calu ălălalt din ham. Şi iar: „Îndepărtează-te la cinzeci de metri Caramet!“ Avea deştele încărcate cu inele de aur şi craca aia cu cercei, adică numa un capăt al ei, îi atârna din buzunar.

— Limpede. Nu trebuia să mergem acolo.

— Nu vorbi! Băteai din pinteni s-o pornim cât mai repede.

— Pe şalupă am avut o strângere de inimă. Da, adevărat, n-am zis deschis să ne întoarcem. Am mârâit numa printre dinţi.

— Când mi-a împuşcat calu, ştiam că nu mai are în el niciun strop de răbdare.

— Şi calu ălălalt?

— S-a suit pe el cu argintăria şi s-a dus nebun spre Dunăre. Ca să-l încalece s-a suit întâi pe butucu roţii.

— Îmi pare rău că am înecat ulucu lui Titi Şorici.

— Auzi? îmi spune el, îndepărtând lumânarea dintre noi.

Şi se opri. L-am privit zâmbind.

— Vreau să uit de vaporu ăla.

— Deci, trebuie să plec.

— O zi, două, poţi să mai rămâi.

— Plec mai încolo, când se răcoreşte noaptea.

— Ţi-am spus, două zile poţi să mai rămâi.

— Plec în noaptea asta.

— Atunci să-ţi dau banii, dreptu tău. Vreau să nu spui că te-am înşelat.

— Nici atunci, în Dobrogea?

— Aia a fost altceva. Atunci era ca şi cum aş fi avut mâinile degerate şi trebuia să le bag între ţâţele Bişcăi, ca să le încălzesc.

IX

INTRĂ LA FERMA REGALĂ, GRĂJdar, având patru cai în primire. Se hrănea cu conserve suedeze, destinate, iniţial, populaţiei înfometate – printr-o mişcare, obişnuită în România, jumătate din stocul furnizat de Crucea Roşie internaţională trecuse în magaziile Domeniilor Coroanei –, dormea într-o odaie măturată cu pelin şi, în decembrie, când se aşază zăpezile, primi o scrisoare de la Che Andrei:

Furăl iute pe regele de trei cai buni şi vino cu ei la Plaiuri în ţinutu Râmnicului la via statului undei director tovarăşu Amuzian om bun. Beau vinu cu vadra şi torn ţuică în opaiţ. Cai navem deloc şi mie dor de un cal pe bou nu pot să mă sui călare. Am zăcut trei luni la călugăriţe la schit toate au dinţii căzuţi din lipsă de mâncare bună sunt bătrâne şi se joacă cu aricii. Ai să bei vin ce nai văzut tu niciodată vino urgent cu cai. Pe seu. A lu Mohreanu să aduci neapărat un cal da ai grija când pleci să fii deştept să nu puie ăla laba pe tine. Zici că are dureri de burtă şi te duci săi plimbi şi dus ai fost. Om sigur mia spus că acolo unde eşti sunt cei mai prima cai. Eu te aştept cu multă nerăbdare şi să ştii că la primăvară merg să pun o oală cu jar în streaşină casei lui Caramet unde a murit fratimiu Magaie pentru că îmi spune inima că huiduma de Caramet la dus la moarte. Scrisoarea mea so rupi şi dacă vii fără cal degeaba vii au încercat şi alţii pe care nu iam primit. Nu mă iscălesc miroşi tu cineţi scrie.

Pe drumul dintre Lacovişte şi fermă, factorul poştal, care citea toate hârtiile, spre a se ţine la curent cu ordinele Bucureştiului, făcu o copie după scrisoare cu creion chimic şi i-o dădu administratorului. Ăsta îl cinsti cu o ploscă de anason şi după prânz îl cheamă pe Ion la biroul cu pereţii acoperiţi cu hârţi, şi-n timp ce-şi smulgea cu o pensetă perii roşcaţi din nările largi, cărnoase, îl somă să-i vorbească despre legăturile pe care le avea cu hoţii de cai. Ion, speriat, negă c-ar fi furat vreodată fie numai şi un căpăstru, administratorul îşi sprijini palmele pe masă şi, fixându-l în ochi, rosti scurt, stăpânindu-şi iritarea produsă de sunetul propriei voci care-i vuia dogit sub ţeastă din pricina dopului de vată înmuiată în spirt şi înfundat în nara dreaptă:

— Vă propun să lucrăm împreună. Grajdurile de-aici sunt cele mai sigure ascunzători. Dă-i, însă, de ştire idiotului ăla să renunţe la mania de-a scrie bilete. Mă şi mir că nu v-aţi rupt gâtu pân-acum! Sunteţi mână-n mână cu jandarmeria. Cât vă ia?

— Am furat numai la nevoie, declară Ion. O singură dată.

— Mutu de la manutanţă! Toţi spun aşa. Cheamă-ţi ceata, sau numa pe şef. Zi-i să vie încoa în noaptea de Anu nou. Se strâng aici, să-i spui, căpeteniile hoţilor din trei judeţe. Totu cu uşile încuiate.

Asta se întâmpla în preajma Crăciunului. După o săptămână, în noaptea de 30 Decembrie, Mihai I de Hohenzolern fu silit să renunţe la tronul României şi Comisia judeţeană de inventarierea bunurilor provenite din Domeniile Coroanei, condusă de un scafandru din Brăila, îl puse pe administrator sub stare de arest şi făcu daruri tuturor servitorilor. Cei cinci grăjdari ajunseră în faţa Comisiei în zori şi primiră, după cum urmează: primul, un costum de haine, cravată şi bocanci, al doilea, o pătură, două perne, cizme, rochie şi chiloţi pentru nevastă-sa, al treilea, o şapcă cu clape, căptuşită cu

pâslă, o pereche de pantaloni, o cravaşă cu mâner de ivoriu, o saltea şi un coş cu gheme de lână, al patrulea, o piele de urs cu căpăţâna împăiată, un pulover de schi şi un drot pentru încreţit părul şi mustăţile, iar al cincilea, Ion Mohreanu, o cămaşă şi o scurtă cu guler de miel astrahan care se încheia în trei rânduri de curele împletite.

— Mulţumiţi? întrebă scafandrul, mândru de dărnicia lui.

— Ce să mai vorbim?! răspunse unul dintre grăjdari, legănându-se pe tocuri şi fluturând şapca cu clape.

— Bun, ce v-am dat, să purtaţi sănătoşi. Da acum vin c-o întrebare: noi, ăştia din faţa voastră, noi ce bem? Că mă arde pe gât de sete.

— Vin roşu, se aruncă Ion, smucind de-o mânecă a scurtei. Daţi ordin şi înhămăm la sanie doi, nu doi, trei cai, şi să ne ducem la Plaiuri, în ţinutu Râmnicului, şi v-aducem un butoi cu vin.

— Vin rubiniu care sfârâie în pahare! plescăi din limbă scafandrul. Păi, grăbiţi-vă, fraţilor!

— Da nu se poate cu mâna goală, zise Ion.

Sub directa supraveghere a scafandrului, sania, purtată de trei cai în hamuri noi, fu trasă la scară şi aşezară în ea cincizeci de kilograme de carne de porc, două băniţi de fasole uscată, două de grâu şi unsprezece crapi pescuiţi la copcă în iazul din pădure. Grăjdarii, temându-se de lupi, luară şi doi câini, topoare şi o canistră de petrol cu care să aprindă, în caz de primejdie, paiele şi snopul de nuiele îngrămădite la spatele lor. Ion şuieră prelung şi sania porni în goană pierzându-se în bălţile de întuneric din câmpia înzăpezită.

Ajunseră la Plaiuri, dincolo de Râmnic, seara, după aprinsul lămpilor, pe o ninsoare turbată. Două felinare vechi, în stâlpi de fier, luminau faţada conacului şi, sus, sub turla în formă de bulb, scârţâia o roată de fântână, în plan cu tavanul, de spiţele căreia atârnau în lanţuri bărdace de porţelan, toate păstrând imprimat în medalie

un chip de ascet, al generalului care avusese via şi fugise peste graniţă la sfârşitul războiului. Vineţi de frig, năvăliră în casă, târând sacii cu provizii. Che Andrei, în cămaşă şi în pantaloni de lână tricotată, se legăna într-un hamac făcut dintr-o vârşă în trei foi, aşternut cu două cergi mocăneşti şi având la un capăt un bot de luntre plin cu borcănaşe cu ciuperci murate, râşcovi, hribi, pâinişoare, ghebi. Zărindu-l pe Ion, sări pe podeaua acoperită cu covoare rupte, cârpite cu blănuri de animale, şi ele ferfeniţite şi, clipind trufaş din singurul ochi teafăr, strigă spre directorul Amuzian, un tip scund, slăbănog, cu labe ca de crab şi obrajii îmbâcsiţi de pistrui negri ca pieliţa caiselor bolnave, care dregea nişte saboţi în faţa căminului:

— A sosit! Ţi-am spus că vine. Nu există să-i trimit vorbă şi să nu i s-aprindă călcâiele. Să fiu măgar, Ionică, dacă nu te aşteptam în seara asta! îi spuse lui Ion, îmbrăţişându-l. Staţi! urlă, descoperind bunătăţile pe care grăjdarii le trăgeau din saci. Vreau să le pipăi cu gheara mea, camarade. Carne! Peşte! Fasole! Ca la popota generalilor!

— Vrem băuturică în schimb, spune un grăjdar.

— Avem, zise Amuzian, apropiindu-se. Vin roşu, vin alb, ţuică. De toate.

— Vă în-ne-căm! declară Che Andrei, tropăind în jurul lor. Păi, eu mâine dimineaţă mă gândeam să-mi fierb cureaua şi uite ce ne-au adus! A lu Mohreanu, saltă damigeana din colţ şi dă-le leţilor să bea.

În timp ce grăjdarii din Lacovişte se luptau cu damigeana pântecoasă – vinul auriu le curgea pe bărbie şi pe piept şi ei râdeau, se împingeau să apuce rând şi unul arăta cu degetul peretele de la miazănoapte pe care şerpuia, învăluit în pâclă albastră şi acoperit de tufe de gherghini, un izvor desenat cu sineală – Amuzian, încins peste şale cu o broboadă turcească, înflorată, scoase nişte ţepuşi de fier, înfipse în ele câte-o halcă de carne şi le aruncă pe jarul din vatră. Mirosul slăninii, topindu-se,

învălui plăcut întreaga încăpere. Che Andrei, lihnit de foame, ridică un crap îngheţat, cu burta arămie, îl sărută pe bot şi-l purtă până la foc ţinându-i coada între dinţi.

Cei din Lacovişte se încălziră repede – ăla tare căpătase o pereche de bocanci şi-l strângeau dădu jos bocancii şi întinse obielele umede şi împuţite pe pragul de faianţă al vetrei – şi când Amuzian răsturnă carnea friptă într-un castron, se repeziră ca lupii asupra ei. Înfulecau lacomi, rupând cu mâinile şi cu dinţii, plini de grăsime până la coate, şi oasele le adunară la colţul mesei şi Ion le luă în poala scurtei şi le duse câinilor, iar cu acest prilej dezlegă calul mărginaş şi-l mută din grajd în remiza de unelte. La întoarcere găsi pe masă o găleată cu vin roşu din care adia parfum subţire de trandafiri.

— Bea, îl îndemnă Amuzian şi dintr-o dată se întărâtă, zvârli în sus braţul stâng, cu pumnul închis, şi strigă: Jos regele! Jos boierii! Las’ să mai fim şi noi la cârmă. Să vânăm şi noi cerbi şi porci mistreţi.

— Regimu nou, zise Che Andrei, dă dreptu fiecăruia să se urce în căruţă şi să plece să vâneze dropii. De-acuma, camarade, o să tragem liberi cu puşca în toate raţele sălbatice, când se ridică ele cu miile şi pornesc spre ţările calde. Le dărâmăm, le jumulim şi le frigem.

— I-auzi! se miră pentru toţi grăjdarul desculţ.

— La dracu!... La dracu!... mormăi altul. Ne-aţi năucit şi v-am năucit.

— Vinovat! răcni deodată Che Andrei. Vinovat! a zis judecătorul cel mare şi-a arătat cu deştu fiarele sălbatice. Să le dispreţuieşti precum le dispreţuiesc eu şi să le aţii calea. Cu puşca, cu capcanele, cu arcanu, cu laţu şi cu arsenalu de la Bucureşti. Vreau să zic că tovărăşu Amuzian le sfârşeşte unde le prinde.

— Numa de iepuri mi-e milă, îl întrerupse Amuzian. Mi-e milă, da nu-i ocrotesc. Nuu! Pur şi simplu mă înduioşez de soarta lor mizerabilă.

— Şi e plin de ură pentru vulpi, pocni Che Andrei cu pumnul în masă şi înălţând fruntea tăiată de bentiţa

neagră care-i da un aer de corsar. Le urăşte, pentru că, uită-te, camarade, la capu lui, are un cap ca de găină.

Spre miezul nopţii, când se urniră să urce butoiul în sanie, ningea cu măzăriche aspră. Raci de lumină sticloasă atârnau de felinarele de la intrare frunze ca de bronz, ultimele din cireşul urcând cu crengile până sub acoperişul de draniţă al casei, se rostogoleau prin curte şi roata, cu bărdace de porţelan scârţâia pe osia ei de lemn.

— Tu nu pleci. Tu rămâi la mine, îi spuse Amuzian lui Ion, râcâind cu unghiile pe scurta lui.

— Vrei să mă dezbraci, al dracului ce eşti! zise Ion. Tot timpu te-ai holbat la scurta mea.

— Eşti omu care-mi trebuie, se atârnă Amuzian.

— Rămâi, domnule, se-nfurie Che Andrei. Bate palma şi să mă-njuri pe mine dacă ţi-o fi rău aici.

— O să-mi ia scurta, zise Ion.

— Şi ce dacă ţi-o ia?! Ţi-o ia, da-ţi dă-n loc cămaşa vinului. Hai, mişcaţi-vă odată! se întoarse răstit spre grăjdarii din Lacovişte care se roteau în jurul saniei.

Încleiaţi de băutură, ăia din Lacovişte nu-şi dădeau seama că ceea ce căutau ei era un cal.

— În regulă, spuse ăla cu şapcă cu clape ca nişte galene radio, şi fluieră câinii.

Câinii se aruncară bucuroşi în braţul de paie de dindărătui butoiului, ăla cu hăţurile trânti o-njurătură, ăilalţi chiuiră şi sania prinse să lunece prin iarna plină de taină dintre dealurile cu podgorii spre iarna înaltă şi îndrăzneaţă din câmpie.

Dimineaţa, molfăind în gură o ciupercă murată, Amuzian se umplu de draci până să izbutească să-l scoale pe Ion. Nevasta unuia din paznici descoperise urme de lup în platoul unde-i casa pe care, vara, o locuiesc zilierii. Şi Amuzian vroia să le cerceteze repede.

— Nu merg, zise Ion, mahmur.

— Da n-auzi ce spune muierea?! Spune c-a trecut un lup.

— Pune-o să-şi descânte. Hei, tresări el deodată, mi-ai

umflat scurta! Am zis eu că de-aia mă opreşti.

— Ţi-o plătesc. Şi nu mai urla la mine. Sunt director!

Zăpada albă, groasă de câteva palme, şi aerul filtrat de păduri îl înviorară pe Ion imediat ce ieşi afară. Suflă nasul şi-şi aprinse o ţigară. Tutunul avea gust de brad şi de fericire neînţeleasă. „Aici ţi-e dor de femei!“ se gândi el ascultând zgomotul unui tren depărtându-se printre coline. O pasăre cu penaj colorat ţopăia pe o buturugă, două şiruri de platani bătrâni înaintau prin mijlocul viei către munţii din zare, imenşi, cu crestele poleite în galben sticlos, şi pe-o altă alee, mărginită de troiţi de lemn, călărea fălos Che Andrei. Ion vru să-l strige, dar Amuzian îl opri.

— Lasă-l, zise el, să se plimbe cât vrea. De mâine, calu-i numa pentru mine.

— Cum aşa?! se miră Ion. Eu l-am adus şi tot eu l-am ascuns în remiză.

— Vino. Şi taci din gură! ceru Amuzian.

Pe tăpşanul plantat cu meri cu trunchiurile înfăşurate în cârpe şi-n papură, îngenunche şi suflă peste urmele de lup. Se spulberau.

— Puiandru fără greutate, declară el, şi-a trecut în zori, lucru cât se poate de limpede. Iar eu am dormit tun, că n-oi avea timp să dorm în ţărână două mii de ani! începu să se blesteme. Trebuie să stăm aici de când se întinează, azi, mâine şi poimâine, şi-l curăţăm la sigur.

Ion, în picioare, privea foişoarele din vie peste care se roteau, croncănind, ciori rătăcite. Pe stâlpii lor, vreji de iederă, ca o reţea de corzi încâlcite de zăpadă, şi în parii cei mai înalţi, giruete pentru a indica direcţia vântului, acum încremenite.

— Spune, facem pândă? îl întrebă Amuzian.

— În viaţa mea n-am tras cu puşca în ceva care se mişcă.

Amuzian, tot în genunchi, cu mânecile scurtei suflecate, fiindcă-i veneau prea lungi, ridică intrigat faţa punctată de pistrui negri. Colţul stâng al gurii i se

strâmbase ca atacat de un bob de otravă, sub pleoapele închise – vinete, sau mai bine zis, însângerate nesănătos, pleoapele lui Amuzian stârneau greaţă, căci aminteau perfect pielea gelatinoasă a puilor de rândunică abia ieşiţi din ou – ochii i se mişcau încet, parcă încercând să se retragă în cap şi în trup.

— N-ai tras niciodată?! făcu el şi se ridică. Atunci de unde mi s-a-nfipt mie în cap ideea că eşti vânător? M-ai minţit. Trebuia să-mi spui adevărul şi nu te mai opream.

— M-ai oprit ca să-mi înhaţi scurta. Eu nu ţi-am zis nimic de vânătoare.

— Da mie-mi trebuia un vânător! răspunse Amuzian enervat.

Şi se răsuci şi porni repede către poarta din capătul aleii. Călca săltat şi două rânduri de gropi asimetrice se căscau pe zăpadă în urma lui. La poartă se opri şi strigă ascuţit:

— Ascultă, Mohreanu!

Ion lungi gâtul. Un junghi ascuţit îl seca sub omoplaţi.

— N-o să înghit tocana asta, să ştii!

Rupse o nuia dintr-o tufă de coacăze, şi-o vârî pe spinare şi o purtă de două ori în sus şi-n jos, să-şi potolească iritarea.

— M-ai minţit şi-o să fie prost.

— Nu ţi-am spus nimic de vânătoare.

— Crezi că-s tâmpit ca un gândac? Nu sunt!

Ion scuipă şi făcu stânga-mprejur prin vie. Che Andrei, agitând un băţ, gonea acum calul dincolo de gardul de sârmă ghimpată. „Chior bezmetic!“ îi aruncă Ion în gând şi, pătruns de ger, grăbi pasul. Într-unul din foişoare, un paznic întindea clei de prun pe pari şi pe scândurile acoperişului.

— Vreau să prind, îi strigă lui Ion, douăj de vrăbiuţe şi să le fac, domnule... sau, tovarăşe... Da, e cazu – stai să presărăm şi nişte fărâmături de mămăligă, să uităm cuvântu domnule, ca să nu-l supărăm pe tovarăşu Amuzian, ce-o fi el, nu ştii, grec, armean sau român de-al

nostru?! – să le facem ciulama. Crezi c-ai nimerit bine, măi băiete?

— Nu ştiu, răspunse Ion.

— Popa, la cununie, zice: să-i ţii înalţi ca cedrii Libanului şi pune-le lor sămânţa în spice.

— Du-te dracului! făcu Ion, sătul, şi se depărtă, hotărât să-şi ceară scurta cu guler de miel astrahan şi calul şi să plece.

N-am plecat.

— Vreau să-ţi spun o lecţie, Ioane, mi-a zis Che Andrei. Întâi: calul nu-i al tău. Doi: supărarea e mălaiu proştilor. Trei: pleci, da din altă parte pot să te înhaţe uşor la armată. Deci: calu o să fie a lui Amuzian ca să se ducă, duminica, la soru-sa care s-a închis singură la schit – mai are un frate, pilot de avion, vecin cu Maica Domnului, şi ăsta, vasăzică, da nu se văd decât o dată pe an – iar tu o să te muţi în camera aia de lângă pridvor cu de şapte ori portretu generalului pe un perete şi şapte boturi de cal pe peretele de vizavi. Amuzian zice că generalu era nebun. Nu stă în picioare. Generalii se ţicnesc numa când văd civili, iar ăsta nu vedea pe nimeni. Prin urmare, eu zic că-şi bătea joc. Pot să jur că avea o nevastă cu ţâmburuş şi, ca să n-o împuşte, desena cai şi lângă ei chipu lui; te văd, te văd! La podgorie, e o viaţă de trăit. Poţi să bei până-ţi dă sângele pe nas. Două lucruri, însă, trebuie să le ştii pe de rost: să fii supus şi să iubeşti broaştele-ţestoase. Avem zece. Sunt foarte econoame. Vara mănâncă lăptuci, iarna dorm ca pietroaiele, într-o ladă, fără să se sinchisească. Trântoriţe. Ca şi urşii. Eu îl iubesc din toată fiinţa pe tovarăşu Amuzian.

Astăzi ştiu că m-a ţinut în loc şi pedeapsa scrisă în mine, s-o întâlnesc pe Oli.

— Să fim înţeleşi, numele nu-mi vine de la Olga, ci de la Olivia, ceea ce înseamnă că sunt ca uleiu bun, iau foc când mă încingi cu braţele.

Întâi l-au chemat pe Amuzian la Râmnic şi i-au spus de ea. Şi când el ne-a înştiinţat cine e, am aprins o ţigară şi-am zvârlit patru rotogoale de fum, iar Che Andrei a zis: „Regină cu catifea roşie!“ şi-n ziua aia şi-a spălat bentiţa neagră, stând ascuns în cameră. Amuzian i-a strigat prin uşă:

— Comunică-mi gândurile, speri să te aleagă?

— Nechează trepăduşii, a răspuns bătrânu şi-a rămas în camera aia fără foc până s-a uscat bentiţa şi, când a ieşit, a luat o ţeavă de trestie şi s-a dus în pivniţă, a băut stând călare pe butoi şi s-a întors în pridvor unde a lovit cu ţeava bărdacele de porţelan, ascultându-le cum vorbesc între ele.

Asta a fost în februarie, iar Oli a sosit în martie, când zăpada începe să se stingă şi noaptea scapără în cercevele un vânt desfrânat. În martie, când s-anunţă primăvara, o nelinişte ciudată se clădeşte ameninţătoare şi fâlfâie prin aer doru de cuţit şi de muieri şi trebuie să bei vin negru sau vin alb, pentru că în nopţile alea viermănoase gâtu caută funie. Se împlinea o lună de când simţeam că nu mai putem trăi singuri – zic de mine şi de Amuzian, fiindcă Che Andrei anunţase: eu ies din front – şi Oli înţelese din prima clipă că o aşteptasem cu înfrigurare: Amuzian, lungit pe covor, cu puşca alături, prefăcându-se că pândeşte ţipătu sitarilor, eu, lungit pe un pat de vergele, cu de şapte ori chipu generalului la cap şi şapte boturi de cai la picioare. Am fost ăl dintâi care a văzut-o venind – era seară, bătea un vânt rece, soarele-şi rupea coroana în vârfu munţilor şi ea se apropia pe lângă remiza în care se ţin stropitorile, cotigele, plugurile – şi m-am rostogolit pe trepte până în mijlocu salonului. Şi, culmea! Oli era înăuntru – când intrase? – aşezată pe un scaun, cu o raniţă cu lucrurile ei la picioare, cu capu aplecat, parc-ar fi bătut-o în ceafă un val de apă. I-am strâns mâna, tremura, şi n-am spus o vorbă, cred că dacă i-aş fi zic ceva, orice, mi-ar fi răspuns: „Tulbure, cum vrei să-mi fie?“

— Auzi, mă, îmi spuse Amuzian, cic-a mers c-un autobuz în care erau numa oameni şchiopi.

— Pe cuvântu meu, întări Oli.

— Trebuie să-ţi dăm să guşti ceva, zise Amuzian. Da, ca dracu, azi s-a nimerit să nu fie nimic în cămara.

— Şi dacă venea ieri, ce găsea? întrebă Che Andrei, tolănit în hamacu lui.

— Nimic, recunoscu Amuzian.

— Zaci? vru să ştie Oli situaţia lui Che Andrei.

— De sus se vede mai bine, i-a răspuns el.

— Ce se vede?

— Hora.

— Avem stafide, a intervenit Amuzian.

— Dacă aveţi şi-un pumn de făină, fac o plăcintă cu cinci mii de ochi.

— Stafide şi vin, nimic altceva.

— Vreau! şi-a întins palmele.

— Sunt în podu casei. Mă sui cu Ion.

Am trecut pe sub hamacu lui Che Andrei ca pe sub Cristos în Vinerea Patimilor, şi Oli a mers cu noi. Era înaltă, un trup de douăjcinci de ani, lacom, alb, mirosind a ceva necunoscut, înţepător, poate a sare de mare. Pulpele-i umpleau cizmele murdare de noroi, pe scară m-am aranjat să fiu în urma ei, fusta de stofă lucioasă, despicată de-o palmă, se rotunjea să-i crape pe fundu mare, pietros. Purta ciorapi strânşi în jartiere de cauciuc, iar deasupra jartierelor carnea se umflase în două inele vinete. Călca uşor, ţinându-se dreaptă, şi brăţările de la mâini, largi, se ciocneau în mers, scoţând un sunet ascuţit. În pod, sute de ciorchini de struguri, atârnând de corzi sau înşiraţi pe rogojini. P-ăi cu boaba uscată, numa cu o dâră de suc, îi strânserăm într-o albie căptuşită cu zinc. P-ăi cu boaba încă plină, necrăpată, înveliţi într-o pojghiţă de ceară prăfuită îi adunarăm în două coşuri. Jos, în salon, crănţănind stafide, Oli zise:

— Băieţi, vreau să bem must.

Must în martie! M-am uitat năuc la Amuzian. Che

Andrei, de sus:

— Ai mâncat coadă de scrumbie la Râmnic?

— Da, şi mă arde sărătura pe piept şi vreau must.

Zicând, înălţă capu şi neruşinarea stăruia ca un abur de ceaţă pe buzele ei groase şi noi nu ne săturam. Râvnisem păcatu şi păcatu era aici. Nu păcatu obişnuit, care poate să te dezguste după ce l-ai dorit cu aprindere şi l-ai făptuit, ci culmea lui cea mai de sus, pentru că Oli fusese în bordel, după desfiinţarea bordelurilor şezuse în lagăr, ca să înveţe să muncească, prietenele ei deveniseră coafeze sau ţesătoare, ea alesese bucătăria, avea trup plin şi puternic, bun să care căldări cu apă şi să lovească îndesat cu satâru, şi primise repartiţie să gătească pentru lucrătorii din via Plaiuri.

— Ce staţi? întrebă poruncitoare şi, fiindcă ştiam unde fusese, mă aşteptam, când vorbea, să se rotunjească în aer, lângă gura ei, norişori de pudră.

Tânăr, prost şi năclăit de spaime, pândeam mâna când se va întinde şi va alege: tu, sau ălălalt. Da Oli căuta ce nu mai avusese şi eu n-am înţeles că ceea ce voia ea era un joc ca să fie plata, şi Amuzian mi-o luă dintr-o dată cu zece paşi înainte.

— Bine, Oli, zise el, aducem imediat un uluc, un sac de vie şi un ciubăr.

Lucrurile erau în cramă, le-am cărat cu spinarea, Amuzian s-a spălat pe picioare şi s-a suit pe sacu plin cu boabe şi-a început să ţopăie pe el. Vântu lătra sub geam, lustra cu cupele pline de scame ne amesteca umbrele. Amuzian călca, cu o mână pe umăru lui Oli şi alta pe hamac, şi mânia sau patima sălbatică pentru Oli deschise în mine o toamnă lungă. Şi acum călcam eu sacu, ţinându-mă cu mâinile de craca unui nuc. Şi pe când zdrobeam lumina fumegoasă din struguri şi pielea şi carnea mea furau culoarea aia vânătă care nu se curăţă luni întregi, număram în gând paşii pe care-i făceam, zece sau douăşpe mii pe seară, atât cât să sui munţii şi să cobori în partea ailaltă şi s-apuci iar drumu întors şi să te

opreşti pe vârfuri, unde sunt stelele. Atârnat de nuc, am străbătut lumea roată şi poate că m-am dus şi spre centru pământului, dincolo de mormintele oamenilor. Şi de la un timp n-am mai avut tălpi, aveam copite, loveam cu ele jgheabu de piatră şi din izbitură curgea vin gros, vin bun, păianjeni mi se aşezau pe ochi, rupeam pânza lor, trăgând cu deştele şi vedeam luna roşie în care aş fi putut s-ajung dac-aş fi întins braţu.

— Ninge! mă trezi glasu lu Che Andrei, de la fereastră. S-a întors scârba de iarnă. Veniţi să vedeţi învălmăşeală!

Dincolo de geam, vitejie de scrâşnete îngheţate şi valuri de vânt. Oli, înveselită, tropăia bucuroasă, încercând să-şi vâre capu între drugii de fier pe care se împleteau două firişoare de nalbă, spre a vedea mai de aproape zbuciumu ninsorii răsucindu-se smintit în petecu de curte luminat de felinarele în stâlpi de fier.

— Curată porcărie! făcu Che Andrei, plin de năduf.

— Nu-i adevărat, îi contrazise Oli, şi deodată începu să bată cu pumnii în pervaz: Uitaţi-vă! uitaţi-vă!

Minunea care-i dezlegase bucuria din voce era un pui de brad în braţele paznicului de noapte, răsărit din aleea străjuită de platani.

— Îl vreau eu, ceru Oli. Vreau să mi-l dea mie.

— Ssst! o linişti Amuzian. Nu trebuie să faci gălăgie. Fii cuminte şi ţi-l aduc îndată.

Ieşi, smulgând scurta din cuier şi îmbrăcând-o din mers. Vocea lui, tinichea izbită de pereţi şi luată de vânt, îl sili pe paznic să se întoarcă din drum, să schimbe direcţia şi, după câteva minute, Amuzian pătrunse pe uşă, triumfător, cu bradu ăla în care scăpărau puzderie de ace de gheaţă. Oli i-l smulse din mâini, îl ridică deasupra capului şi făcu ocolu salonului, dansând. Încheie turu în colţul unde sfârşeşte pârâu albastru, cu gherghini, curgând pe peretele de la miazănoapte, sprijini bradu pe un fotoliu, se trase doi paşi îndărăt şi, aplecându-se, ne spuse că e pomu ei de Crăciun, apoi se lungi şi sărută ramura din vârf, pe care fulgii de zăpadă nu se topiseră.

— Barba popii pe coada caprei, râse Che Andrei.

— Nu fi rău, se rugă Oli. Crăciunu meu e în noaptea asta. Şi-o să bem tot mustu.

— Ca să mă taie pântecăraia?! se strâmbă Che Andrei. Noi bem vin acru, camarade. Saltă damigeana, Ioane. Amuzian, dă nasu-ndărăt, şi cu cântec înainte marş!

— Aşa, beţi şi cântaţi, zise Oli, şi eu o să fac o iesle în care să-l punem pe copilu Isus. Mă iubeşti? se apropie ea, venind spre Amuzian.

El o bătu uşor pe şold.

— Fac ieslea şi tu o s-aduci un bou ca să-l încălzească pe Isus. Hai, zău, vrei?!

— Nuuu pot! se apără Amuzian. Cum crezi că poate să urce bou treptele alea de la uşă?! Îşi dezbină picioarele şi iese o dandana cât toate zilele Crăciunului.

— Da trebuie, nu-nţelegi? scânci Oli.

— Dacă e musai, strigă Che Andrei, mă aşez eu în patru labe şi suflu şi fac: muu! Sau Ion, paregzemplu, că-i mai lung şi nu dă cu coarnele.

— Aş vrea un bou adevărat, zise Oli, tristă.

— Mergem noi la grajduri, propuse Amuzian. E mai simplu. Şi cu ocazia asta ducem îndărăt şi ulucu şi sacu de vie. Ciubăru cu must rămâne aici.

— Ciubăru şi cu mine, zise Che Andrei. Ca să fiţi fix trei crai de la răsărit. Magii. Şi unu din voi se va mântui la uger de curvă.

— Bagă de seamă! se răsti Amuzian. Nu-ţi dau voie.

— Lasă, eu sunt aia, zise Oli, şi nu mă necăjesc. Hai la staul.

Şi Oli, de la Olivia, mag şi curvă, ne scoase în viscol şi se tăvăli prin zăpadă, cu bradu în braţe, sărutând vântu şi întunericu nopţii ei de Crăciun. Iar când am fost la grajd, Amuzian spuse:

— Întâi eu, pâş-pâş, ca şi cum m-aş duce să sug la o vacă, după mine, Oli...

Şi apăsând clanţa, se înfundă în căsoaia oarbă, duhnind a vite şi a bălegar cald, mai înainte de a rosti şi numele

meu. Atunci, Oli se apropie şi-mi trecu mie bradu şi vârând palma printre ramuri, mă mângâie pe obraji. Deştele-i ardeau şi cred că vântu ăla îngheţat, pătrunzând în plămânii ei, se schimba în flacără. „Cunosc ce-i asta!“ am vrut să strig, da nu mai găsii vreme s-o fac, Oli intrase după Amuzian şi zăvora uşa. Întorcându-mă în casă, l-am găsit pe Che Andrei, în picioare, în mijlocu salonului. Alături, lada cu broaşte-ţestoase, desfăcută.

— Ştiam că n-ai să ţii pasu.

— Faţa mea ca de înecat. Întâi Tiţa, pe urmă Oli…

— Nu, zise el, nu-i asta. Cred că n-ai fost în joc de la început. Dacă vrei, dacă-ţi face bine, ia o broască sau două sau trei şi omoară-le. E tot ce poate să-l scoată din minţi.

— Nu.

Atunci el apucă damigeana cu vin şi-o împinse spre mine.

Săptămâni de dragoste voluptoasă pentru Amuzian şi Oli, şi de nădejdi gâtuite pentru Ion, şi apoi se instală vara, şi Oli, numai ea, intră în logodna lui iunie cu soarele ca într-o gârlă translucidă, umbrită de valuri de ismă. Trăia în înfrăţire cu iarba şi cu pământul, ameţită de miresme şi de foşnetul miilor de insecte pe care se simţea ispitită să le culeagă şi să le vâre în gură ca să le asculte mai de aproape tainele şi cântecul. Era fericită, dimineaţa, când se scula să pună la foc cazanul cu ceai şi să ungă cu magiun feliile de mămăligă coapte pe plită pentru lucrătorii din vie, fugea cu picioarele goale la geam, mereu uimită că munţii sunt tot la locurile lor, acoperiţi de chemări tulburătoare, ridicate din adânca noapte minerală. Amuzian trezise în ea nevoia bruscă de dragoste şi-l iubea, îndărătul pleoapelor ei se mişca numai chipu lui şi, ca în copilăria dusă, în iulie, când cerealele iau culoarea osului de piersică, intra până la subsuori în lanul îngust de orz, în hotar cu terasa plantată cu meri aduna câte un pumn de boabe şi, ghemuită

dinaintea vetrei, le arunca în foc una câte una şi pe când boabele se umflau şi pocneau şi laptele lor ars, mirosind a cafea, se lăţea, apoi se chircea şi se transforma în cenuşă, Oli întindea un joc cu numele lui Amuzian şi Ion, şi cu umbrele lor războindu-se pentru ea.

În august, când lumina se schimbă, se face moale şi lichidă, picăturile ei cele mai curate închizându-se în struguri, în somnul lui Oli năvăli nechezând hoarda celor şapte boturi de cal mânată de Ion.

— Doamne ajută-mă! se ruga, speriată, iar speranţa rea, clipa însângerată sosiseră. Culesul! îşi mai zise Oli, şi nu mai încercă să se revolte.

Zicând: „culesul“, avea în minte via întinsă între troiţe, nucii bătuţi cu prăjina şi pe deasupra tuturor ochii lui Ion pândind-o din foişoare. Ploi scurte începură să rupă cu dinţi mărunţi frunzişul toamnei, şi-n mijlocul acestei măcinări, pătrunzându-ţi sângele ca o invazie de furnici albe, sufletul ei, încleştat în dorinţa mereu mai scăzută de: „nu, nu acum!“, înregistra cu precizie dureroasă semnul înfrângerii, semnul abandonării.

În seara răzvrătirii sau a izbucnirii ei deschise, Oli şedea pe genunchii lui Amuzian, sub cireş. Luna, deasupra lor, era o căldare plină cu gheaţă, în munţi fulgera. Amuzian, chinuindu-şi trupul mic, suit într-un fotoliu de răchită, căptuşit cu perne pline cu iarbă, o legăna, mai mult o împungea cu oasele ascuţite. La un moment, cocul ei în care scânteia un pieptene de fildeş, amintire de la un negustor de cherestea, se desfăcu, Oli ridică braţele să şi-l aranjeze, şi Amuzian, înălţând gâtul, îşi lipi buzele aspre, vlăguite de văduvie întinsă, pe subţioara ei, îmbucătură de animal tânăr, robust, leneş. Ea avu senzaţia unei ventuze aplicate pe piele când nu se aştepta, şi strigă tăios:

— Lasă-te de năravuri proaste!

— Te-am gâdilat? râse el, strecurându-şi capul spre pântecele ei. Oli, tu eşti lada mea de zestre, fetiţo dragă!

— Cu colţare de argint, zise Oli, ridicându-se de pe

genunchii lui. Ce-ai vrea s-ascunzi în mine? continuă ea, cu răutate neostenită. Ăia cinşpe ani în care te-ai îmbolnăvit ori de câte ori zăcea ea?! Amuzian – şi ştia că n-are dreptul –, Amuzian, ea de ce nu s-a îmbolnăvit niciodată când cădeai tu?

— Cine ştie! vru s-o scuze Amuzian pe aceea care nu se îmbolnăvise odată cu el, poate nu găsea curaju. Era plăpândă.

— O dată trebuia să încerce. Sau măcar să se prefacă.

— Mai încet, îi ceru Amuzian. Uite, vine Che Andrei cu Ion şi-or să creadă că ne certăm.

— Puţin îmi pasă, aruncă Oli.

Dar el n-o luă în seamă.

— Când a vărsat cheaguri de venin nu m-am mai îmbolnăvit nici eu.

— Pentru că ştiai că moare. Asta e, fiindcă ştiai că moare.

Che Andrei şi Ion se apropiau cu gamelele în mână, să-şi primească raţia de mâncare – în mai, Amuzian îi mutase în casa pentru zilieri, în iunie ei se urcaseră cu tot calabalâcul într-unul din foişoare, alungaţi de ploşniţe – şi Che Andrei, care nu mai pusese strop de vin pe limbă de cinci zile, dădu bună seara, pocnind din călcâie. Şi-o întrebă pe Oli:

— Cum merge, Oli?

— Potrivit.

— Nu aşa, Oli, se amestecă Ion, când stai la masa Domnului trebuie să baţi frumos din aripioare, că de-aia-ţi umple farfuria cu urdă.

— Eşti obraznic, îl fixă Amuzian. Şi-n toamna asta o să te dau afară.

La aceste vorbe, înşirate apăsat, Che Andrei uită că trebuia să fie precaut, luă foc:

— Bagă câinele îndărăt în cuşcă, zise el. Să nu-l asmuţi împotriva cui te slujeşte cu sârg. Oli, femeia trebuie să fie zâna-zorilor şi leoaică, da tu eşti o coţofană dacă-i dai voie să se răstească la noi doi. Fă-ţi limba inel, se

întoarse spre Amuzian, că omu e dator să fie om, iar bou să aibă coarne. Ne-ai scos din casă şi ne-ai trimis în peştera aia, te-am iertat, hai, zic, lasă-l să se bucure, nu poţi să mănânci pui fript pe ţiglă când se uită căpcăunii la tine. Dar, nici să vii tu, mama mă-sii, să strigi: marş! şi eu s-o rup la fugă.

— O să pleci uşurel, tăticule, zise Amuzian.

— Când mi-o suna scândura, zise Che Andrei. Ca să ne dovedeşti pe noi, trebuie să te rupi în patru ca viermele şi fiecare părticică să se facă o maimuţă. Am semnat înţelegere pe hârtie pentru doi ani şi doi ani rămânem!

Ion bătea toba cu degetele pe fundul gamelei potrivite pe cotul stâng şi rânjea. Înfăţişarea lui arogant-ridicolă, tremurul nestăpânit al feţei întăriră în Oli credinţa măgulitoare că din pricina ei ţinea să facă scandal cu orice preţ. „Ce-o fi zicând de mine când mă aşteaptă să intru în vie şi vede că mereu amân!?“

— Isprăviţi, îi pofti, şi veniţi să vă dau mâncarea.

Dar Amuzian era pentru lichidarea conturilor.

— Mâine, îl anunţă pe Che Andrei, o să mă plâng de voi la sindicatu agricol din Râmnic şi după aia vă dau papucii.

— N-o să ai timp, răspunse bătrânul. Ştii, Oli, se întoarse spre femeie – şi Oli opri în aer mâna în care ţinea pieptenele de fildeş scos din coc – ştii că nu mai vânează de multă vreme ceea ce spune el că vânează? Ştii pe ce-şi prăpădeşte cartuşele?

— Nu, răspunse Oli. Spune!

— E altceva la mijloc. Mult mai urât decât spunea el.

— Care poate să te coste şi ochiu ălălalt, ameninţă Amuzian, clocotind de ură.

— Haide, lăsaţi, zise Oli. V-aţi înfierbântat de pomană, şi-i împinse pe cei doi spre bucătărie.

Amuzian, prăbuşit în fotoliu, suci greoi capul şi strigă:

— Dă-le şi nişte vin, dracu să-i ia!

Şi Oli înţelese că Che Andrei răscolise într-o zonă de spaimă. Seara, târziu, în pat, dornică să-i smulgă mărturii lui Amuzian, ea se îmbufnă împotriva lui pentru că nu

păstra o linie fermă în purtarea faţă de Che Andrei şi Ion.

— Aci îi zvârli afară, aci îi umfli de vin! Cum să te respecte?!

El simţi învăluirea şi se răsti mânios:

— N-ai ce fierbe?! Dormi şi lasă-mă!

Şi ea nu mai spuse nimic.

Pe la miezul nopţii, Amuzian o strigă încet de câteva ori la rând, ea nu răspunse şi, crezând-o adânc cufundată în somn, Amuzian se îmbrăcă, luă puşca şi ieşi. Oli ascultă paşii lui pe dalele de piatră dimprejurul casei – „calcă de parcă ar bate cuie!“ – pe urmă-i auzi glasul, învălmăşindu-se cu altele, mai scăzute, se furişă la geam, împiedecându-se în poalele cămăşii, dar nu zări nimic, crengile cireşului răzuiau acoperişul de draniţă, iar platanii erau mormane de ceaţă. Aţipi tocmai în zori şi se trezi arsă în ceafă de răsuflarea lui. Îl privi îndelung. El horcăia cu gura deschisă, un fir de bale i se prelingea pe pernă pe la colţul buzelor. Soarele livid era o bubă spartă în geam. Coborî încet şi lovi cu piciorul cartuşiera goală, căzută pe podele. O ridică. Pe hamacul în care trândăvise luni întregi Che Andrei atârnau izmenele şi pantalonii lui Amuzian. În stofa lor sclipeau aşchii de piatră, ţepi de brad şi fire de iarbă. În pungile genunchilor, smocuri de păr de cal. Frâul calului furat de Ion de la fosta fermă regală zăcea pe sobă. După uşă, bocancii plini de noroi şi o piatră netedă şi lucioasă ca un ou de gâscă.

Oli ridică din umeri – nu înţelegea nimic – intră în cămară şi îndopă jumătate din găurile cartuşierei cu seminţe de cânepă. Apoi se cocoţă pe pervaz, grijulie să nu rupă florile de nalbă, şi atârnă cartuşiera pentru turturelele care se umflau în guşă pe creasta magaziei. Umblase încet, spre a-i ocroti somnul lui Amuzian, dar cu toate astea el o simţi şi, sărind din pat, numai în cămaşă, urlă la ea că-i idioată şi, fără să-i pese că oamenii ieşiseră la treburi în curte, se aruncă la geam, smulse cartuşiera, vărsând seminţele, şi-o zvârli cu toată puterea în peretele de la miazănoapte pe care curgea un pârâu albastru

acoperit cu tufe de gherghini. După asta căzu cu capu pe marginea patului şi izbucni în plâns. Oli, năucită, îngenunche lângă el şi-l bătu cu palma peste bucile goale, slabe.

— Nu m-atinge. Nu m-atinge, se rugă el, şi Oli se îngrozi, nu de glasul, ci de plânsul lui, fiindcă plânsul bărbaţilor, spre deosebire de al femeilor, spune de rostogoliri şi ruinări.

Dacă în loc de tălpi aş fi avut la capătu picioarelor doi peşti, aş fi lunecat în juru lui, râzând, până şi-ar fi pierdut minţile. Poate trebuia plesnit, fiindcă eu ştiam ce vânează, da-mi era silă. Şi apoi trăisem împreună Crăciunu lu Oli, cu ninsoare multă, care răzbuna toate Crăciunurile seci. Când ne-am întors în foişor, am început să strig la Che Andrei:

— Mi-ai furat un an. M-ai jefuit, m-ai prădat.

— Opt luni, camarade. Întâi ţi-am spus: rămâi, pe urmă ţi-am zis: nu e nevoie să pleci acum, pe urmă: eşti oprit, nu te las, am chef să golesc toate butoaiele umăr la umăr cu tine. Văz că n-am făcut bine şi iaca, îţi zic: cară-te cât mai repede. Dacă te ţin balamalele, chiar în noaptea asta. Ca să nu intri la saramură.

— Vreau să plec cu Oli.

El aduna cu lingura ultimele dâre de sos din gamelă. Se opri şi-mi zise:

— A lu Mohreanu, eu am văzut mulţi proşti la viaţa mea, domnule! Unu, lung şi uscat ca tine, era prostu proştilor atât de prost, că-l bărbierea mă-sa. Da tu eşti mai prost decât ăla, dacă vrei să bagi sub prapur bisericesc o muiere cu păr de drac pe spinare.

— Singur m-ai învăţat că omului nu trebuie să-i fie frică decât de prima ploaie de după moarte.

— Aşa este. Da atunci n-avusesem de-a face cu Oli.

— Lasă-mă să-i spun ce vânează ăla, şi-o să presare cenuşă pe el.

— Abia din clipa aia n-o să mai meargă cu tine. Ţine minte.

— Uite, am întins mâna spre conac, au stins lumina.

— Şi te-a fript cu fieru roşu! mă luă el peste picior, în neamu vostru toţi v-aţi canonit din pricina muierilor. Da-n noaptea asta n-o să fie nimic între ei doi, Amuzian va ieşi din nou ca să se ducă în munţi.

— Crezi?

— Da, mi-a zis, va ieşi. Pentru că nu există scăpare. Ascultă, e ăl mai murdar târg pe care putea să-l facă.

Împinse gamela pe mormanul de bulendre şi, apucând scara, începu să coboare. Se opri pe treapta cea mai de jos, cu bărbia la nivelul podului pe care stam lungit.

— Oli l-a împins la vânătoarea asta.

Luna, urcând să se ascundă într-un buzunar al munţilor, îi poleia creştetul cu păr rar şi urechile puţin blegite.

— Nu-i adevărat, Oli n-are niciun amestec.

— Fără Oli, îmi răspunse, şi-ar fi băgat ţeava puştii în gură şi-ar fi apăsat pe trăgaci. Astăzi nu mai poate.

— Îi e milă de capu lui ca de găină. Asta-i!

— Fără Oli ar fi îndrăznit, se îndârji Che Andrei. Primejdia pentru ălălalt s-a iscat atunci când n-a vrut Amuzian să ţi-o lase ţie pe Oli. Carnea ei puturoasă, care v-a rătăcit minţile! Vii cu mine?

Ne-am dus prin vie, tăcuţi, butucii întinşi pe spaliere, mirosind a struguri – ananasul, tămâioasa, razachia – şi ierburile, cu miros ciudat de piatră arsă, ne loveau umerii şi aeru de toamnă, gros ca terciu în podgorie, ne umfla nările, şi ne-am culcat în şanţu de dincolo de teascuri, pe o movilă de curpeni, şi-am aşteptat. În dreapta, prin mirişte a îngustă, cu sfori de mohor, se târa o potârniche cu aripa frântă, un fag tânăr îşi tremura lumina albă, încadrat în golu dintre două crânguri întunecate, parcă speriat de sulurile de ceaţă azvârlite de munţi, şi când vrui să scot o ţigare, Che Andrei mă izbi cu cotu şi-mi zise: „Atenţie!“, şi ascuţind urechea am desprins zvon de copite. „Au pornit”, mă gândii, înfiorat, şi-am văzut stelele în cer răsturnate şi pe urmă scânteile aprinse în piatră de bătaia copitelor. Ceata înainta în trap. Opt inşi, parcă

stropiţi din cap până-n picioare cu o soluţie vânătă, şi între ei, Amuzian, pe calu furat de mine din Lacovişte. Trecură la distanţă de douăj de metri de noi, şi Amuzian îşi potrivise arma pe piept, nu pe spinare, şi unu din stânga lui, cu o pătură adunată colac în juru burţii, se chinuia să prindă capătu desfăcut al unei moletiere şi nu izbutea, avea braţu scurt şi-l împiedica pătura aia aranjată prosteşte şi pistolu automat atârnat de gât. Intrară în grup în pădure, apoi îi văzurăm apărând pe o culme golaşă, încordaţi peste gâtu cailor, şi pieriră într-o scobitură a muntelui, înghiţiţi de ceaţă şi necunoscut. După ce dispărură, Che Andrei se sculă şi-mi spuse:

— În noaptea asta n-o să-i mai mintă. În noaptea asta va merge până la capăt. Ştiai c-a fost însurat cu sor-mea? Ţi-am spus asta? La nuntă l-am pocnit între ochi cu icoana cu care se dă binecuvântarea. Scurt: a sosit vremea s-o-ntinzi. De-acum înainte, el e o căzătură împuţită, care nu se mai dă în lături de la nimic.

— Mâine, i-am răspuns. Trebuie să ştie şi Oli.

El:

— Nimeni nu vrea să-nveţe de la ăi dinaintea lui. Auzi ce-ţi zic? Fiecare nătărău, domnule, vrea să-l răstignească el, cu mâinile lui, pe Isus Christos, ca să se convingă că Isus a trecut prin lume cu adevărat.

Şi din nou, dimineaţa, în faţa lu Oli:

— Bună dimineaţa, Oli!

Ea sta în pridvor, sub roata cu bărdace de porţelan, ştergea cu cârpa mutra generalului, şi nu răspunse.

— Vezi ce dimineaţă? continuă Che Andrei. Cu două inimi. Vreau să zic că şi Luna şi Soarele sunt prezente pe cer.

— Vorbiţi mai încet, ceru Oli. El doarme.

— Azi-noapte, Oli, l-a vândut pe frate-su, i-am spus. P-ăla care-a fost pilot de avion şi-a fugit în munţi ca să nu-l aresteze pentru propagandă împotriva comuniştilor.

— S-a supus legii, răspunse Oli. Iar voi să faceţi bine să nu vă mai băgaţi nasu unde nu-i treaba voastră.

— Hei, hei, tu! strigă Che Andrei, înecându-se. Doarme pe stârvu lu frate-su şi-i iei apărarea. Ca să vezi ce cutră!

— Porc chior! îl înjură Oli. Tu eşti altfel?

— Haide, zise Che Andrei, trăgându-mă de mânecă. Ai avut ce-ai vrut.

M-am întors după el. Un pas, doi... tălpile mi se înfundau în păişu din bătătură. Şi deodată, în tihna dimineţii de toamnă, răsunară ascuţit, răscolitor, bărdacele de porţelan. M-am oprit. Oli învârtea roata. Iar deasupra ei, pe pervazu camerei în care dormisem o primăvară, Amuzian se holba la soare, şi pe treptele casei, învăluite în carapacele lor fără luciu, zăceau aliniate zece broaşte ţestoase.

— Amuzian! l-am strigat arţăgos. Eşti un ucigaş.

Che Andrei m-a împins spre magazie.

— Pleacă. Învaţă să te fereşti. Întoarce-te la Brăila.

— Da fără Oli sunt rece ca peştele.

— Ia ascultă! s-a repezit el. Nu-nţelegi că nu poţi nimic acum?! El îi dă tot, iar tu? Tu ce poţi să-i dai? Două fire de iarbă să-şi facă brăţară la mână! Du-te, las-o să se liniştească, şi când o-ncepe să gândească la fel ca noi, când nu l-o mai ierta, mă jur să vin cu ea la tine.

Şi l-am ascultat...

X

…CU TOATE CĂ ŞTIAM CĂ MINTE.

„Oli chiar de va ajunge să-l urască pe Amuzian, tot nu va veni la mine.“ Vorbe rele, răscolindu-mi inima ca o gheară de pasăre. Şi, totuşi, am aşteptat-o. Eram marinar pe un vas prăpădit, îmi cumpărasem o cingătoare cu ghinturi de aramă şlefuită, şi la întoarcerea din fiecare cursă, risipeam banii în bazaru din Piaţa săracă, pe batice, stambă, parfum şi broşe. Pentru că n-o puteam primi cu „două fire de iarbă“. Aşteptarea împleticeşte în suflet tristeţe şi duşmănie. M-am înhăitat c-o muiere şolduroasă. I-am pus în braţe toate darurile pentru Oli, şi-am alungat-o. N-a plecat departe. S-a oprit peste drum, la un brutar. Pâinea noastră cea de toate zilele. Pentru care de-atâtea ori ne terfelim sufletu. Şi când Oli a început să moară în mine, când umbra ei s-a făcut plumb şi s-a scufundat ca şi vaporul ăla a lu Caramet – două sute de lumini verzi, roşii, albastre, şi de Anu nou încă două sute – apăru, pentru că nu mai era aşteptat, Che Andrei. Şi încă din stradă strigă:

— A lu Mohreanu, secătura cea mai mare din lume e oraşu Brăila. Te uită dacă nu treci prin el în fiecare săptămână. Am dat pe la Bijulică Bagdad, să iau o ţuică şi să-mi cânte ţiganii. Închis! Şi Bijulică cică-i gropar la cimitiru Sfântu Constantin. Dacă-l ţine Dumnezeu să îmbrace cu ţărână pe câţi a dezbrăcat de haine când avea cârciumă, învierea de apoi îl va găsi în picioare, cu cazmaua pe umăr. Oamenii, camarade…

— Nu mă zăpăci. Spune-mi de Oli.

— Oamenii se împart în două: unii care s-au născut mai devreme decât trebuia, alţii care s-au născut mai târziu. Scuip pe ăla care s-a născut la vremea potrivită. Şi nu mă-ntreba de Oli, Lupoaică! Toată iarna s-au tăvălit sub hamacul meu, fără ruşine. Întreabă-mă din Plătărăşti de cine vrei tu.

— Neicu Jinga! am zis eu, şi-am zis la întâmplare.

— Treci în curtea ailaltă. Neicu trăieşte cu Bocu, n-are nicio importanţă. Râmniceanu i-a lăsat, a plecat în munte. Treci în curtea ailaltă, acolo a pocnit o puşcă şi...

— Restul îl ştiu mai bine.

— Ce ştii? *Restu* scris pentru tine. Da ce-a rămas în urmă şi nu s-a terminat decât acum două luni şi, poate, nici nu s-a terminat...

— Bine, i-am zis, spune-mi de Tiţa.

— S-a măritat.

— E mult de-atunci?

— Două luni. Atunci când crezi tu că s-a măritat n-a mai vrut Luca, pentru că omu e o vită, domnule, s-a dus de la Gheorghe Jinga, supărat că nu fusese el întâiu, cum ţi-a spus ţie Titi Şorici, şi când a văzut că nu este nicăieri întâiu – nu vorbesc de muieri, zic de omenire în general – s-a întors şi a vrut iar ceea ce avusese demult şi n-a vrut să ia. S-a întors şi a zis: vreau! şi a băgat actele cu Tiţa, da acum nu mai era nici al doilea, şi, poate, nici al treilea, şi era numa unu la rând, nu ultimu, căci asta e ceva, ultimu are puterea primului, ba şi mai mult decât a ăluia, pentru că e definitiv, e pentru totdeauna, e ăla cu care te duci în moarte şi nu-l mai ştii pe primu, fiindcă moartea e mai mare decât începutu, a zis *vreau,* şi au fixat nunta. Şi sâmbătă, înaintea duminicii când să se cunune la biserică, pe la cinci dimineaţa, pe Luca l-au ridicat de-acasă, pentru că lucrase cu vorba şi fapta împotriva regimului nou, asta o făcuse el la Bucureşti, da abia acuma îl găsiseră. Când ai de gând să duci o treabă la capăt, şi ca s-o duci, ştii că e nevoie să-ţi ţii gura, îţi comanzi o botniţă şi-i laşi pe alţi să latre. N-a tăcut şi l-au

luat, şi la Jinga fierbeau căldările cu sarmale, pentru că o nuntă începe marţi sau miercuri, mezelul tăiat subţire şi aranjat porţii pe farfurii, cozonacii cu nucă, pe poliţă, ştergarele împărţite la stolnici, patru sute de pâini albe, şi cinci vedre de vin şi una de rachiu naşului, şi naşu adus de la Bucureşti, gaie mare, ziceau ăia, da află de la mine că era un tâmpit şi la ziuă albă, eu i-am dat să bea o sticlă de agheazmă, ridica paharul şi-mi striga, ce crezi că-mi striga? „Hai noroc, şi să nu te joci cu ţara-n bumbi, cu Europa-n nasturi şi cu naşu-n firfirici.” Cheltuială multă, un morman de parale, numa lăutarii, opt inşi, l-au costat o avere pe Jinga. Şi, hop, că nu mai e ginerică, şi adă-l îndărăt dacă poţi! De unde şi cu ce? Şi din nuntă dă-o-n plâns, ceea ce auzisem eu demult, da credeam că nu se poate, şi-am văzut-o şi p-asta. Preoteasa urla, şi ăsta-i singuru lucru de râs, că totdeauna am vrut eu să umplu o oală cu lacrimi de preoteasă. Tiţa, cu batista pe la ochi, iar Jinga şi părintele Oancea: „Ce facem?“ La o chestie ca asta spargi tămbălău, ce tot mai întrebi, că dacă baba avea o roată sub fund era căruţă! Da nu, vine unu c-o idee: „Domnule, dacă l-au înşfăcat, pot să-l ţină un an acolo, sau cinci” – şi asta o zicea drept, că ştii şi tu cum fac azi pe la tribunale: na şi ţie cinci ani, na şi ţie şapte, na şi ţie nouă! – vine ăla cu ideea şi zice: „Domnule, în timpul războiului s-au făcut mii de nunţi fără ginerică”. Asta, ţie, că erai mic, nu ţi-a intrat în cap. Vine aşa, că soldaţii erau pe front, şi ce se gândeau ei? Mă, fata aia cu care sunt în vorbă şi s-a jurat să mă aştepte, poate să zboare cu unu care se duce şi-o încântă. Şi-atunci scriau acasă: „Tată şi mamă care m-aţi făcut, când primiţi această c. p. vă duceţi la cutare şi spuneţi-i că vreau să-mi fie nevastă şi dacă-şi ţine vorba pe care-o am cu ea, faceţi într-o seară o fărâmă de nuntă şi frate-miu mai mic sau văru ăla să fie ginerică fals, că pe el l-aş fi luat cavaler de onoare, şi pe nevastă s-o mutaţi la voi şi s-o păziţi ca pe ochii din cap”. S-au făcut multe nunţi de-astea, chiar şi Gicu al meu mi-a scris: „Însoară-mă, tată,

că la noi în companie toţi sunt cu neveste”. Da el nu fusese cu nimeni în vorbă, pretindea să caut eu una, da care-i nebuna aia să vie-aşa pe *neve*?! Cu Gicu al meu ar fi fost greu şi pe văzutelea! Şi pe urmă, de ce să dau eu de mâncare uneia care abia aşteaptă să se facă noapte, ca să se ducă-n bozii la Dunăre? „Cum? sare părintele Oancea, un băiat am şi să-i fac nuntă în lipsă?“ Da Jinga, care cheltuise atâta, s-a repezit în el, şi-au început să caute un ginerică fals. Să fie băiatu lu Alion Popescu, a zis Tiţa, da Alion n-a vrut, la toţi le era frică să se bage-n borşu ăla care putea să iasă cu pumni în cap şi cocoaşă în spinare. Singuru care-a zis da, Dumitru Căpălău, gură-spuzită, banditu care mi-a jupuit pielea de pe spinare cu douăj cinci de trăgături. Şi a urmat nunta, şi lumea, care ar fi trebuit să se retragă, că asta nu mai era nuntă, în loc să se rărească, da buzna grămadă ca să belească ochii la ce n-a mai văzut. Şi nişte boi de beţivani s-au pus pe chiuit, şi trage-i petrecere. Şi, noaptea, Tiţa a fugit cu Dumitru Căpălău, din ginerică fals l-a făcut bărbatu ei! Totu e pe dos în Plătărăşti, şi cine-a avut avere nu mai e nimic. Acum opt zile i-au ridicat şi pe văr-tu Gică Dună, pe Vetina şi pe Gheorghe Jinga. S-a socotit că sunt împotriva transformării agriculturii.

— Cine-a socotit! Titi Şorici?

— M-am dus să-l înjur. Da nu ştie nimic. E dincolo de mine, zice, o putere care umblă noaptea şi ridică oameni şi nu mă-ntreabă. O putere, zice, care nu-ţi dă voie să pui întrebări şi de care-i e frică şi lui. E greu să răzui cu limba o tigaie încinsă. Auzi, Ioane, urmă el, trist, eu o să mor. Sorocu meu e-aproape. Alaltăieri, stam la geamu casei lui Titi Şorici, şi deodată văz doi catâri. Haide, zic, asta nu-i adevărat, am un singur ochi, şi ce să caute în satu ăsta de hoţi de cai doi catâri? Da catârii erau acolo, goneau şi scoteau scântei pe drum şi, iaca, din ce fugeau, se făceau mai graşi şi din piept le ieşea câte-un catâr mic, întâi numa capu şi urechile lungi, şi pe urmă şi picioarele de dinainte, şi când picioarele astea atingeau pământu,

picioarele catârilor vechi mureau. Şi ăia tineri au ieşit cu tot trupul, şi ăia bătrâni au murit, adică nu s-a mai văzut nimic din ei, şi goneau mereu, şi pe urmă şi piepturile lor s-au despicat şi-au ieşit din ele alte două capete cu urechi şi alte picioare, şi alea vechi s-au pierdut. O pereche năştea altă pereche, care să se desfacă şi să moară şi să dea altă viaţă. Catâr din catâr, viaţă din viaţă, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat! Ştiu, zic, catâri bătrâni şi catâri tineri, ştiu, vine cucuveaua, da eu nu vreau să mor aici, mă duc să mor unde nu mă ştie nimeni, toţi care m-au cunoscut să zică: Che Andrei a plecat din nou de nebun, da într-o zi o să se-ntoarcă pe negândite. Pentru că ăi plecaţi trebuie să se-ntoarcă, numa pe mort nu-l aşteaptă nimeni. Voi toţi o să credeţi că sunt viu şi-o să mă întorc.

Seara, când se prezentă la lucru, şeful de echipaj, unul cu obrazul brăzdat de-o cicatrice stacojie, îi spuse:

— Ne-au trecut la transporturi speciale, Mohreanule. Cărăm deţinuţi în Deltă.

Ion avu un râs morfolit. „Drace! parcă stoarce ciorapi cu gura!“ se strâmbă şeful de echipaj.

Şi râsul acela se lipi iarăşi de faţa lui Ion peste două zile, când îl împinseră în boxă – acuzat de-a fi înlesnit evadarea a zece deţinuţi – şi judecătorul Zigu Doancă, fiul administratorului de la Şuţu-Buric, preşedinte al tribunalului de urgenţă, întrunit în şedinţă, citi cu voce tare:

— Inculpatul Ion Mohreanu, născut...

„Din tată împuşcat şi mamă înecată, vru să strige Ion, dar tăcu, ochii lui se fixară asupra treptelor pe care urma să le coboare judecătorul după citirea sentinţei. A treia treaptă are muchia ruptă, acolo se va poticni!“ şi nu mai ascultă, se adună tot în aşteptarea acelei clipe, şi nu-şi da seama că stând în acest refugiu absurd pe rana lui umblau muştele.

. . . . . .

Şi a fost a doua strigare.

EPILOG, 1954

XI

ÎMPREJUR ERA CÂMPIA – LUT negru şi nori desprinşi parcă de pe biserici părăsite – iar mai demult fusese şi griul şi fusese şi Eva. Acum, în septembrie, erau numai această câmpie scitică şi şaizeci şi patru de case – a lor era în latura dinspre apus a coloniei, unde se găseşte o peluză de lucernă, nişte tufe de măturică, două tufe de mei tătăresc, patru pruni şi un fag tânăr, cu frunzele acaju şi de unde, în serile curate, luna se vede plutind cu o ureche în sus – şi mai erau şi buruienile jupuite de vânt şi turmele vinete de porci care se roteau scurmând pe marginea orizontului. Duhoarea lor multă, umedă, greţoasă curgea în valuri spre baraca înconjurată de lăzi cu sticle goale, pusă în marginea şoselei naţionale Brăila-Feteşti-Constanţa. Pe şosea, în ultimele două ceasuri, trecuse o singură maşină, purtând pe ea o pancartă: „cultivatorii de mac ben...“ – restul literelor nu se desluşeau din pricina dârelor de noroi – şi şase biciclişti în tricouri pestriţe, cu cipilici aiurite şi pantaloni de trening. Prin uşa deschisă – deasupra, unde ar fi trebuit să stea agăţată firma, atârna o colivie goală – răzbătea afară, de pe o placă de patefon, un cântec idiot, însoţit de tropote de cal:

Cowboy-ul vine şi dispare, şeriful plânge-n pumni...

— Ioane!

— A, domnu învăţător Fulga! O votcă cu sirop, domnule învăţător?

— Vreau să-ţi spun c-or să ne mănânce porcii. E atâta putoare în câmpie, că-ţi vine să-ţi iei lumea în cap. Azi-noapte m-am sculat ameţit, am închis obloanele şi am îndesat cârpe în crăpăturile cercevelelor. Muream. Până la urmă a trebuit să aprind şi două ramuri de brad.

— Mai ales femeile nu suportă. Una, care e în poziţie, mi-a spus că seara, când se culcă, ţine o lămâie la nas. Două lucruri nu pricep: unu, de unde ia lămâi? — Doi, de ce continuaţi să-mi spuneţi Ioane? Mai bine mi-aţi zice: Gândace!

— Pentru că te îmbraci mereu în negru?

— Sunteţi rău, şi simt, când mă strigaţi aşa, că mă înfurii. Vă rog să mă credeţi. Numele meu e ca o gaură în talpa cizmei. Sufăr, pe cuvânt de onoare, şi nu mai vreau să-l aud. Uneori, cred, sufăr fără să-mi dau seama chiar. Să-mi spuneţi cum îmi spunea domnu Nino.

— Arizona?

— Exact.

— Arizona e un pustiu în America, un deşert.

— Şi noi trăim aici într-un deşert. Chiar nu vreţi nimic de băut?

— Parcă s-aude o maşină, zise Fulga.

Ion îşi îndreptă şorţul de muşama pe burtă. Înalt, adus din spate – împlinise treizeci de ani – purta mustaţă subţire, purta cizme de gumă răsfrânte şi cojoc negru, tăiat în poale. În ciuda vârstei, faţa lui rămăsese albă şi suptă. Avea ochii verzi, stinşi, obişnuiţi să vadă şi să nu se mai mire, înfundaţi sub pleoape bolnave pe care şi le ştergea mereu cu dosul palmei. Trecu în uşă, împingând cu piciorul găleata cu gheaţă şi privi şoseaua la stânga şi la dreapta.

— E un tractor, domnule învăţător. Trebuia să-mi dau seama de la început. Trage nişte cabluri legate de magazia veche. Vor s-o dărâme, s-au prăsit şobolanii în ea, şi se întoarse la tejghea, călcând îndesat pe picioarele lungi. Din aproape în aproape, astăzi o să curăţ şi aparatu de bere. I-a venit ziua.

Se opri cu coatele pe tabla de zinc.

— Ce ziceţi, să mă adresez *Monitorului oficial* pentru schimbarea numelui? „Subsemnatu Ion Mohreanu vreau să mă numesc Arizona.“ Ar face ăia o mutră!

Nu primi răspuns. Ridică diafragma patefonului cu un deget, ca să-şi urmărească gândurile în voie, dar o scăpă din nou pe placă şi cântecul ăla stupid nu se întrerupse decât o clipă, răstimp în care calul, ale cărui copite s-auzeau ţăcănind pe un drum de piatră – munte? pământ secetos? –, îşi luă avânt.

— E ora unsprezece, spuse Fulga. Trebuie s-apară maşina poştei.

— Azi n-avem poştă, azi e joi, domnule învăţător.

— Parcă ieri a fost joi.

— Nu, azi e joi. Ieri a fost miercuri, o ştiu foarte bine, pentru că am avut mâncare de post. Azi e joi. Şi joia nu vine poşta.

— De, zise Fulga, ar trebui să ne plângem.

— Dumneavoastră puteţi. Scriţi într-o zi. Da sus, sus de tot, fiindcă ăştia de jos se apără unu pe altu. „Pentru ce, să întrebaţi, pe alelalte linii poşta circulă şi joia, iar pe noi ne ocoleşte?“ Nu trebuie spus, însă, că suntem o aşezare specială, că n-avem nici biserică.

— Dac-ai auzit că pe celelalte linii circulă, înseamnă c-au renunţat la ziua liberă şi-or să vină şi la noi.

— Nu, pe-aici n-or să vină, spuse Ion convins, şi se aplecă, întâi cu capul, apoi cu mâinile, apoi cu trunchiul, într-o mişcare ciudată, pe bucăţi, către tubul de alamă al aparatului de bere. Plouă! spuse el apoi, ridicându-se...

Plouă, şi pe acoperişul bărăcii, făcut din scânduri date cu ulei de in, era ca o colcăială de viermi. Fulga, într-o manta cenuşie, ce-i cuprindea cu greu trupul gros, privea cu ochi mari fotografiile rupte din reviste ilustrate şi întinse pe peretele din dreapta intrării. Înfăţişau actori de film, majoritatea străini, surprinşi în momente de lucru, pe platou, sau acasă, dacă te luai după explicaţii, în

apartamente cu mobilă confortabilă, cu oglinzi cu rame bogate, cu baruri cochete. Femei frumoase, în rochii moi, cu sânii pe jumătate dezveliţi, se tăvăleau pe canapele largi, mângâiau căţei lăţoşi, se aplecau pe fereastră să admire copaci înfloriţi, râdeau, primind în faţă primii fulgi de zăpadă, schiţau figuri de dans, ducând genunchiul îndoit până aproape de bărbie, gustau şampanie din cupe de cristal şi se sărutau cu bărbaţi înalţi, largi în umeri şi sugrumaţi în talie. Ion Mohreanu, zis Arizona, într-o totală aiureală a simţurilor, scrisese sus, cu cretă: „vine ea, vine barza!“ ameninţare ce părea implacabilă. Tractoriştii şi lucrătorii permanenţi de la gospodăria de stat şi „temporarii”, cum li se spunea celorlalţi din colonie, care locuiau în cele şaizeci şi patru de case, seara, când se adunau în baracă, să bea votcă, să mănânce heringi păstraţi în salată de ceapă şi să spună glume grosolane, se răsteau, întâi prefăcut, apoi cu o sârguinţă care se schimba treptat în ură, la bărbaţii tineri şi viguroşi ce trăiau într-o lume străină, necunoscută şi plină de plăceri:

— Vouă ce vă pasă?! Aveţi bani şi putere şi curve pe aleselea!

Între ei şi lumea aia depărtată şi ameţitoare pe care n-aveau s-o ajungă niciodată, se întindea o zonă acoperită de ploi, de miros greu de ceapă şi heringi, de votcă şi bere trezită, de ierburi ce se lipesc de cizme, de turme de porci vineţi şi de înjurături mototolite şi murdare.

Cowboy-ul vine şi se duce, aceasta-i viaţa lui...

— Schimbă, te rog, placa aia infectă.

Ion sări de sub tejghea.

— Am deschis gura pentru nişte plăci cu muzica italiană care se cere foarte mult, da n-au vrut să ne doteze. Cică: lasă-i p-ăştia, a zis tovarăşu Sabie de la T.A.P.L., că ăştia au atacat Abisinia şi-au făcut fascism negru.

— Aia a fost demult.

— Nimic nu se uită, domnule învăţător. În afară de chestia aia, când faci cuiva un bine.

— Da! zise Fulga, şi pielea de pe faţa lui lată, cu nasul uşor coroiat, se strânse în boţuri mărunte.

— Dumneavoastră însă, insinuă Ion, trebuie să uitaţi. Vă fac rău pozele şi am să le rup. O să se supere clientela, că fiecare vine şi se holbează...

— Acum patru zile, Nino nu era în colecţie, zise Fulga, arătând peretele.

— L-am găsit într-un ziar. Mi-a fost drag. Era cel mai cumsecade din toată echipa aia.

— Nu poţi să-ţi dai seama despre un om cum e sau cum nu e în câteva zile, spuse Fulga ursuz, ca să reteze discuţia – şi se răsuci în scaunul vechi, cu faţa tot la perete şi-l scrută pe Nino.

Nino, obraz plin, de mâncău care-ţi stârneşte sila, stă într-o sanie oprită în câmp, lângă o troiţă îngroşată de viscol şi priveşte, cu hăţurile petrecute pe după gât, zăpezile, albastre, desfăşurate sub orizont. Poartă şubă cu guler răsfrânt şi pare că aşteaptă încordat să se producă ceva în necunoscutul misterios şi ascultă vântul şuierând pe fundul râpelor. E pace stinsă peste întinderi, s-apropie seara sau un duh de moarte, şi pe faţa lui osoasă, vulgară, punctată de aluniţe păroase, cu bărbia rotundă cât o potcoavă, pluteşte spaima.

— Domnu Nino se lipeşte repede de om, spuse Ion. Înainte să veniţi aici, mi s-a părut că acum se dă jos din fotografie şi mă ciupeşte de obraz şi mă întreabă: „Care-i viaţa ta, Arizona?“ „Viaţa mea, domnule Nino, se împarte în două: înainte de cutremur şi după cutremur.” „Bravo, mă, eşti deştept, o să te chem să facem deniile împreună. Hai, pune-mi o masă, jos, în şanţ, că turbez de căldură.” „N-am voie, domnu Nino, dacă vine o inspecţie?!” „Dacă vine, îi spui că domnu Nino învaţă să intre în pământ. Asta, puiule, e singuru mod de-a te obişnui cu moartea.”

„Cred că acolo, în şanţ, am avut întâiul semn al despărţirii”, se gândi Fulga, şi se văzu în seara aia de iulie, nisipoasă, ca o umbră de nebunie atârnând fărâmiţată pe cerul roşu. Şanţul e adânc, de doi metri,

desparte baraca de şoseaua naţională şi pe fundul lui, nu se ştie de unde, adie un fir de vânt şi tufele de cimbru respiră răcoare. Şase inşi: Eva, Nino, Fulga, Tulgheş, directorul gostatului, pictorul scenograf Filip, miop, transpirat, cu tâmpla stângă juliţă în loitrea unei căruţe, şi regizorul Răşeanu, un băiat de douăzeci şi opt de ani, cu barbă galbenă, numai inele, rară şi încâlcită din pricina transpiraţiei, s-au înghesuit în jurul mesei şi beau bere în cinstea Evei, care astăzi a filmat: o fugă prin lanul de grâu, printre patruzeci de secerători – figuraţie specială, 50 de lei ziua de filmare – o oprire gâfâită în faţa lui Nino şi o replică rostită încet, cu tristeţea nedisimulată:

— Prepeliţa e o pasăre poligamă, ticăloasa.

Eva e nevasta lui Fulga, învăţătoare ea şi el, în aşezarea de şaizeci şi patru de case, n-a ştiut niciodată bine şi nici acum nu înţelege precis ce înseamnă să joci într-un film, a nimerit în echipă din întâmplare. Mursa, studenta care fusese distribuită în rol prin concurs, s-a îmbolnăvit de hepatită chiar în ziua sosirii, şi Răşeanu, presat de timp, a chemat-o în locul ei pe Eva. Şi Eva, fericită şi fricoasă, râde, scuturându-şi părul negru, ochii ei mari, umezi au o strălucire de copil. Nino o ţine pe după umeri, şi ea se strânge zgribulită în umărul lui şi sub bluza roşie trupul ei subţire cu muşchii ascuţiţi, întărit în lungi plimbări prin câmpie, are o tresărire de vinovăţie, aşa i se pare lui Fulga, şi el o înţelege. Eva a intrat într-o lume de miraj, lipsită de convenienţe şi de prejudecăţi, şi e uimită, gesturile ei se petrec încâlcit şi, ca să-şi ascundă şi să-şi domolească această stare confuză, bea la rând cu bărbaţii şi se forţează să nu se strâmbe. Lângă ea, Nino bea lacom şi, după fiecare pahar pe care-l răstoarnă pe gât, îşi şterge subţiorile, pe sub cămaşă, cu un prosop înmuiat în găleata cu gheaţă. Tulgheş, pe jumătate întors către Eva – o iubeşte şi a citit într-un roman franţuzesc că o fată, îndrăgostindu-se de un ofiţer, i-a trimis fotografia pe care el i-o dăruise, înrămată în cozile ei, a subliniat fraza şi i-a dat cartea Evei –, are un surâs scăzut pe faţa

tuciurie ca de ţigan. Pictorul scenograf, peste capul căruia atârnă un măcieş cu frunze prăfuite, soarbe băutura printre dinţi şi ascultă cearta maşiniştilor care beau pe mal, între tulpinele de floarea-soarelui. S-a pierdut sau s-a furat cuiva un briceag şi cameramanul îl acuză pe şoferul de la grupul electrogen.

— Mai duceţi-vă dracului! strigă pictorul, ridicându-se în picioare, şi pe mal se face linişte. Domnule director, suntem ultimii nomazi ai lumii, schimbă el vorba. Târâm cu noi ispitele şi dorul. Şi toţi proştii roiesc în jurul nostru. Mă înţelegeţi?

— Du-te şi te culcă, intervine regizorul, iar o s-o faci de oaie.

— Greşeşti, sare Nino, nu de oaie, ci de porc.

— Pentru prima oară, se scuză Filip. Pentru prima oară vreau s-o fac de porc. Doamnă Eva, aici se poate turba. Căldura de azi m-a năucit. Spune-mi, trebuie să ştii, n-a rămas nicio fată borţoasă de atâta căldură? Şi ce e mai îngrozitor, sunt turmele alea de porci pe care le scoateţi pe mirişte, domnule director Tulgheş. E o idee stupidă să creşti porci negri. E ca şi cum eu aş zugrăvi o biserică şi aş umbla gol prin ea, gol puşcă în faţa împăraţilor David şi Solomon. Eva-mi spunea că astă-primăvară porcii dumitale au blocat calea ferată spre aeroport şi un avocat a ieşit pe scară să dea cu piciorul şi i-au rupt laba. Eu n-aş da voie, sau, dac-aş fi cineva în ţara asta, te-aş pune să intri noaptea în mijlocul turmei de porci când guiţă de foame. Zâmbeşti? Te acuz, domnule director, care-ţi dai pe faţă sufletul negru ca şi turmele dumitale...

— Ajunge! se revoltă regizorul. Eşti idiot.

— Să-i punem gheaţă pe frunte, propune Nino.

— Dobitocule! strigă Filip. Să se care de-aici cu porcii lui! şi bate cu pumnul în masă. Să se ducă la toţi dracii!

— Şi dacă pun eu să te lege? întreabă Tulgheş. Eu am mai avut de-a face cu bandiţi.

— Ştiam c-o să-mi răspunzi aşa. Pentru dumneata, toţi nenorociţii ăştia peste care eşti mai mare sunt bandiţi.

— Matei! strigă Eva, tremurând, şi prinde mâna lui Tulgheş.

— Filip, te rog să pleci, zise Răşcanu. Imediat. Eşti nebun, şi mâine te trimit la Bucureşti. Tovarăşe director, vă rog să staţi liniştit. Cred că a făcut o insolaţie, a lucrat toată ziua în capul gol. Înţelege, Filip, şi pleacă.

— Plec. Dar scuip pe el ca pe o tinichea. Mi-e scârbă, domnule, d-aia plec! Miroşi exact ca turmele dumitale.

Se smuci, răsturnând scaunul, şi urcă taluzul sprijinindu-se în genunchi şi agăţându-se cu mâinile de tufa de măcieş care-i însângeră palmele. Sus, maşiniştii şi Ion, strânşi în grup sub umbrar, îl întâmpinară tăcuţi.

Scandalul, izbucnit pe neaşteptate, acolo jos, în şanţ, îi înviorase; iată că ziua aia, cu miros nesuferit de cârpă arsă, avea un sfârşit interesant. Desluşeai, însă, pe feţele lor, că nădăjduiau în mai mult.

Filip îşi scutură pantalonii de doc, pătaţi de vopsele, îşi şterse fruntea congestionată şi făcu câţiva paşi spre puntea de scândură aruncată peste şanţ în dreptul barăcii. Doi plopi tineri, spoiţi cu var, fumegau peste buruieni. Pe şosea, pe sub cerul jos, care se topea în uleiul încins al asfinţitului, se apropia, greoaie, posacă, acoperind tot asfaltul şi târând după ea un nor de negură, străpuns de şuviţe trandafirii de forme incredibile, întâlnite numai pe cerul câmpiei, o turmă de porci, mânată cu strigăte şi cu lovituri de bici. Filip traversă puntea şi se opri în marginea şoselei. Se clătina, înalt şi subţire, cu pălăria dată spre ceafă, şi când turma, învăluită în miros de rapăn şi de iod, se ivi lângă el, Filip smulse mâna din buzunarul hainei, se trase brusc spre stânga şi înfipse adânc briceagul, izbind cu toată puterea, în spinarea unui mascur. Un şuvoi de sânge vâscos îi stropi faţa şi pieptul, turma de porci se rostogoli spre dreapta, învălmăşită de salturile furioase şi de guiţatul mascurului rămas cu fierul împlântat adânc în carne. Ion se smulse de lângă stâlpul umbrarului, strigând îngrozit la Tulgheş: „Tovarăşe director! tovarăşe director!“ iar

maşiniştii se repeziră buluc la Filip, îi răsuciră braţele şi-l purtară în goană spre maşina de sunet. El nu se zbătu, spuse doar atât: „Atenţie, să nu-mi spargeţi ochelarii!“ şi ei îl întinseră pe o saltea, îi vârâră haina făcută sul sub cap şi cineva îi şterse sângele de pe obraji. În câmpie, dincolo de şosea, porcii grohăiau, păzitorii urlau, un camion plin cu tuburi de piatră, în trecere spre Brăila, claxona lung.

— Deschideţi magnetofonul, zise Filip, puneţi o bandă cu muzică, nu mai suport s-aud porcii. Şi opriţi-l pe dobitocul ăla să vină la mine. Sfătuiţi-l să nu vină să-mi ceară socoteală.

— Domnule Filip, spuse cameramanul, trecându-şi o mână prin părul ţepos, briceagul ăla era al meu, aşa-i?

— Da. Cred că da. L-am găsit la locul de filmare, am vrut să ţi-l dau. Îţi cumpăr altul, n-avea grijă. Hai, pune-mi muzică şi nu mai lăsa pe nimeni să intre aici!

— Vine doamna Eva, anunţă cineva.

Filip se ridică în genunchi şi se târî până în uşa maşinii.

Eva se apropia încet, pe cărarea bătătorită în mirişte. Bluza îi scăpase de sub cingătoare, boţită, o netezea cu palmele.

— Eva! strigă Filip. Întoarce-te. Nu, Eva, nu! ţipă el, văzând-o că înaintează. Nu vreau să mă bocească nimeni. Du-te acolo. Uite, au prins porcul să-l înjunghie. Sigur, aşa trebuie. Un butoi de carne. De ce să se piardă? Domnul Fulga te aşteaptă. Intoarce-te!

— O maşină, spuse Ion, ieşind de după tejghea, în mâini cu ţeava aparatului de bere pe care o sprijini de găleata cu gheaţă. Camion de patru tone.

Fulga auzi vorbele cu întârziere – parcă veneau până la el prin apă – se întoarse şi-l văzu pe şofer; înalt, sur, cu şapca murdară de motorină, şoferul se oprise în uşa barăcii şi, cu degetul îndoit, bătea în uşa coliviei de sticleţi.

— Au zburat păsărelele. De-acuma la voi totu se face

urât. Poţi să scrii cu săpun pe oglindă: vino, soare, şi el tot n-o să vină. Întuneric ca-n coşciug şi miroase a porci.

— Pune batista la nas, îl sfătui Ion.

— Te supără? făcu omul, înaintând. Voi poate nu mai simţiţi mirosu, da mie mi se întorc maţele pe dos. Ce-ai bun în rafturi? Nişte lichior de vanilie, dacă ai. De la kilometrul şaptejdoi am simţit că se atârnă de mine mirosu ăsta puturos.

Descoperi peretele cu fotografii şi, zâmbind, se apropie de el.

— Ei, asta da, e o şmecherie! Bei ţuică şi te dai în leagăn. Pentru muieruşca asta, drace! merită să trăieşti.

„E ca şi ăştia de-aici, gândi Fulga. Se holbează la ce nu are şi nu poate să aibă. De-ar fi aici, seara, ar veni încoace, strângând în palmele năduşite o hârtie de zece, ar veni să-şi spele pleava din gât cu un pahar de băutură, să înghită heringi în sos de ceapă şi *să vadă lume* – maşinile care gonesc cu o sută pe oră şi nu opresc, fiindcă undeva le aşteaptă oraşul, cu lumini multe, cu oameni necunoscuţi – şi femeile astea de hârtie pe care nici Ion şi nici nimeni de aici n-o să le frământe vreodată într-un colţ de grajd, aşa cum fac eu muierile lor.

— De unde eşti? întrebă Ion, îndatoritor.

Învăţase că pe client, chiar dacă are inima plină de bale, îl dai gata cu o vorbă bine potrivită.

— Constanţa, răspunse şoferul.

— Timpu pe-acolo? vru să ştie Ion.

— Marea-i ca oglinda, e nemaipomenită, ceru, tot ca oglinda. Azi-dimineaţă se prăjea lumea la soare. Sezon gras. Străinii aruncă gologanii fără să se uite. Au. Şi când ai, poţi să zici că-ţi trăieşti viaţa. Ei, noroc! zise, dând băutura pe gât. Aici, la voi, puteţi să mă credeţi, numa lupu ar putea să stea mai mult de-un ceas, că pe lup nu-l dezgustă mirosu de porc.

— Când bate vântu dinspre Dunăre e frumos şi nu se simte nimic, spuse Ion.

— Trebuia să pui patefonul să cânte, zise Fulga.

— Ai patefon? se întoarse şoferul.

Era în uşă şi ţinea braţele ridicate. Pe sub braţele lui, Fulga vedea două petice de câmpie pe care ploaia ursuză, măruntă şi cleioasă, le bătea pieziş. Şi nu se ştie de ce, lui Fulga îi păru că tot ce se afla împrejurul lui începuse să miroasă a păr de la subţioară.

— Dar am numa trei plăci, spuse Ion.

— Asta înseamnă că trei lucruri le cunoşti bine, spuse şoferul. Aici, unde sunteţi voi, trei plăci sunt trei lumi. N-am timp, trebuie să fiu undeva până diseară, altfel aş sta şi le-aş asculta.

— Poate când te întorci…

— Peste o săptămână. Să umbli cu grijă, să nu le fărâmi până atunci.

— O să fii singur? întrebă Ion.

Fulga scutură mâna. Gestul era de împotrivire.

— Te-am înţeles. Eşti sătul de lume, spuse şoferul. Dac-o să fii aici peste o săptămână, n-am să opresc.

— Face socoteli pentru mine, zise Fulga, arătând spre Ion, şi eu nu vreau.

— Aşteaptă maşina de poştă, explică Ion.

Şi către Fulga:

— Într-o lună şi douăzeci şi şase de zile aţi primit o singură vedere.

Către şofer:

— I-a plecat soţia la mare pentru cinci zile, au luat-o să facă film, şi nu s-a mai întors. Într-o lună şi douăzeci şi şase de zile, i-a scris o singură vedere. Pot să spun ce scria?

Fulga avu un gest de lehamite.

— *Astăzi m-am întâlnit cu Marea,* recită Ion, *niciodată n-am fost mai fericită, şi-am blestemat lacu Capernaum.* Capernaum e un lac în *Biblie,* cu milogi, asta o spun de la mine, nu mai e scrisă acolo.

— Femeia e norocu omului, spuse şoferul. Dacă-i pui piedică la timp, cade şi lasă pe jos tot ce-avea prin buzunare.

— Astea sunt tâmpenii, zise Fulga. Situaţia mea mă priveşte numai pe mine.

— Sigur că da, aprobă şoferul. Sigur. Eu nu mă amestec în nimic, mi-a spus de plăcile alea şi mă gândeam să le ascult la întoarcere. Sunt vechi? întrebă.

— Una e veche de tot, nu se mai desluşesc cuvintele. Cum s-ar zice, am trei plăci, da numai două sunt de ascultat.

— Mie să mi-o păstrezi p-aia pe care n-o vrea nimeni. Când nu s-aud vorbele, te gândeşti la ce vrei, sau la ce-ai vrea să fie. Eu o s-o ascult şi-o să mă gândesc că pe deasupra barăcii trece o pasăre. Aşa mă gândesc mereu când sunt trist, că pe deasupra mea e o pasăre... cum să spun?! pasărea asta la care mă gândesc eu are numai gât de pasăre, lung şi făcut din flori de liliac alb, iar trupul ei e o cutie de avion, cu aripile adunate, şi pe-acolo pe unde avionul scuipă flacără şi fum ies pui de pasăre, tot cu gât de liliac alb şi cu trupu ca o cutie, da sunt mici.

— Peste o săptămână, când te întorci, să-l iei şi pe domnu învăţător la Constanţa. Trebuie, domnule Fulga, trebuie să vă lămuriţi. Astăzi e în opt, i se adresă şoferului, peste o săptămână, în şaijpe... deci pe data de şaisprezece o luaţi din loc. Cu ocazia asta o să vedeţi şi Marea Neagră. S-a aranjat? îl întrebă pe şofer.

— O să fiu aici dimineaţa, spuse şoferul, şi porni spre maşină.

Înainte de-a sui în cabină, se opri să-şi scuture noroiul de pe bocanci. Mirosul de porci venea în valuri, adus de vânt. „Trebuie să dau bătaie, să ies din zona asta“, îşi spuse, încreţindu-şi obrazu, scârbit.

Alături de şosea, pe un drum gâtuit de tufe de mărăcini, patru oameni, înfăşuraţi în mantăi de muşama, cu glugile trase pe ochi, se mişcau greoi pe lângă o căruţă cu scoarţele rupte în care zăcea răsturnat un bivol negru. Capul animalului atârna într-o parte, cu limba scoasă. Buza de jos, căzută mult, dezvelea două şiruri de dinţi laţi înfipţi în gingii vinete. Murise lovit de tren şi-l

duceau să-l jupoaie. Căruţaşul, bezmetic, îngropase o ţepuşe de lemn în burta păroasă şi legase în vârful ei un şomoiog de paie. Grupul înainta tăcut către un tunel de trecere în gura căruia se roteau, croncănind, două ciori – şi peste câmpia scitică, aşternută ploii, norii păreau altare de jertfă dîntr-un rit străvechi.

— Eu am avut parte numai de barăci proaste, zise Ion.

— Vorbeşti mult, Arizona! aruncă Fulga.

— Mulţumesc că mi-aţi învăţat numele care-mi place.

— Ce-i cu baraca aia?

— Era de carton presat, prinsă cu scoabe de fier pe patru butuci de ciment. Şi erau treizeci şi opt de paturi suprapuse şi deţinutul 412, vecin cu mine, sforăia îngrozitor, şi sergentu Paxaman, care era de noapte, îl înjura mereu. Numa eu auzeam, eram la început şi noaptea mă gândeam ce fac, e vreo scăpare? Pe urmă nu m-am mai gândit, cădeam într-un somn mort, putred, ca şi ăilalţi, fiindcă lucram la ridicarea digului în zăpadă. Şi-n patru luni de zile n-am avut niciun vis, şi pe urmă am avut unu, parcă horcăiam şi muşcam un bolovan de bronz. Într-o noapte, tot aşa, nu dormeam, marea se spărgea în vagoanele alea de piatră de la picioarele digului – mai devreme se trăsese un foc de armă – şi s-auzeau urlând nişte lupi, cred că-i răsturna vântu şi cred că era ora unu, şi 412 încetă să mai sforăie, şi asta era ceva, îl miră chiar pe sergentu Paxaman, care intră între paturi. Eu am întins picioarele, ca prin somn, şi i-am barat drumu, şi el m-a lovit cu muchea palmei peste genunchi, ca la infirmerie, când îţi controlează reflexele, şi-atunci i-am dat un călcâi în burtă. M-a înhăţat de urechi şi m-a ridicat în picioare. Eu eram numărul 362 şi, când m-a ridicat, s-a sculat şi 363, Hoţu, cum îi ziceam.

— Loveşti, Mohreanule? zise Paxaman. La prima ocazie o să fie rău de tine. Mişcaţi şi zgâlţâiţi-l pe 412.

— Nu e rându meu, domnule sergent, spuse Hoţu, tremur, am pielea rară, omu, când îmbătrâneşte…

— Ai mult curaj. O să ţi-l scot pe nări.

Ne-am dus să-l scuturăm pe 412. Era rece. Şi Hoţu zise:

— Adio.

— Nu se poate, răspunse sergentul.

— Poftiţi încoace.

Paxaman se apropie şi ciocăni cu deştu în fruntea mortului, parc-ar fi zis: deschide, mă, şi spune-mi ce e cu tine!

— A sforăit pân-adineauri, când naiba a murit?

— Unii mor repede, explică Hoţu. Ăsta era o natură sănătoasă şi doctorii spun că ăştia, naturile sănătoase, se curăţă fulgerător.

Vorbea greu. Dinţii de jos se sileau s-atingă gingia goală de deasupra. Întinse mâna, luă pătura de pe mort şi-o puse-n pat la el.

— Permiteţi să dorm sub două pături până la ziuă? se rugă de sergent. Lui nu-i mai foloseşte.

— Echiparea! răspunse Paxaman.

— Da nu-i rându meu! spuse iar Hoţu, totuşi începu, ca şi mine, să se îmbrace.

Flaneaua ruptă îi cădea pe spinare cu două palme mai lungă decât în faţă. Smulse îmbrăcămintea de pe pernă şi-o înfăşură în juru gâtului.

— Pe cine să mai scol? am întrebat.

— 364 şi 365.

Adică Ţăranu şi Căciulă de Iepure. Ţăranu avea picioarele strâmbe, subţiri ca fusele şi capu alungit. „Cap în formă de obuz, zicea Hoţu, într-o zi, să vedeţi, capu o să lunece în măruntaiele Ţăranului, o să explodeze şi-o să ne înece în valuri de grâu, doar burta fiecărui ţăran e o magazie de grâu, nu?“ 365 era cel mai bătrân din baracă, fusese adus numa de două zile şi-avea o căciulă de iepure, de-aici şi numele. Paxaman luă pătura pe care Hoţu o îngrămădise în patu lui şi ne-o dădu să înfăşurăm mortu. 412 fusese cineva la viaţa lui, măsura un stânjen, şi când ieşirăm, căzurăm cu el în zăpadă.

— La gropile vechi! porunci Paxaman şi ne ridicarăm.

— Lăsaţi-l pe Căciulă de Iepure, spuse Hoţu, de-abia se ţine, ne descurcăm şi fără el.

— Înainte marş! Şi dacă mai scoţi o vorbă, o să rămâi acolo cu 412.

— Da, spuse Hoţu, în timp ce ne târâm prin zăpadă, ar fi tocmai cum trebuie. Singuru lucru făcut cum trebuie. Mai important decât digu. Căci digu îl ridicăm, şi-l dărâmă armata, vara, la manevre. Şi iar îl ridicăm, şi iar îl dărâmă. Singuru lucru cuminte, un glonţ.

Sub lumina reflectorului din turnu principal, zăpada, umflată de vânt, avea o culoare galbenă. Urmaţi de sergent, într-o manta lungă, îmbogăţită cu guler moale, de oaie, trecurăm lângă magazia de unelte, unu dintr-o patrulă cu câini dezveli obrazu mortului, îi smulse un fir de păr şi apoi intrarăm pe o cărare strânsă între două rânduri de sârmă ghimpată. Marea vuia undeva în faţă, greoaie şi furioasă, şi sirenele şuierau.

— Stooop! Stop!

— Mi-a promis să mă împuşte, zise Hoţu. Vreau să se ţină de cuvânt.

Ţăranu oftă adânc, n-apucase să smulgă de pe mort decât un crac de pantalon, şi uite, sergentu aprinsese lanterna. În dunga de lumină coclită descoperirăm gropile. Erau rupte, cu marginile îngroşate de zăpadă. Hoţu ridică o lopată şi un târnăcop aşezate între pereţii unei gherete de santinelă. Pământu era îngheţat. Am izbit în el şi-am simţit că-mi trosnesc şalele. Căciulă de Iepure încremenise în viscol, cu spinarea îndoită.

— Îl aruncăm? întrebă Ţăranu.

Sergentu, cu lanterna vârâtă în mânecă, veni şi încercă marginea gropii cu botu cizmei. Se răsuci pe călcâie – vântu mirosea a fum – şi spuse:

— 362, 363 şi 364, în gheretă!

Intrarăm toţi trei şi ne lipirăm de pereţii de scândură. Sergentu veni în uşă, ne lumină feţele, se retrase cu spatele şi se aşeză în prag. Era înalt, cu umerii atingea partea de sus a uşii, şi împiedica vântu să intre.

— 365, spuse el, dă-i drumu!

— Nu pot singur, domnule sergent, răspunse Căciulă de Iepure.

— N-am zis să-l îngropi. Asta or s-o facă ei. Ţi-am citit fişa, înţelegi de ce te-am adus?

— Da, domnule sergent, răspunse Căciulă de Iepure şi, trecând la căpătâiu mortului, începu să cânte: *Tatăl nostru, carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău...*

Cânta trudnic, şi sergentu Paxaman se lăsă în genunchi, cu capu aplecat, şi noi dinăuntru îl văzurăm pe bătrân, pe marginea gropii, mutându-şi braţu degerat de la frunte spre burtă, şi pricepurăm că e popă şi că slujeşte, şi îngenunchearăm şi noi şi sergentu se mişcă să ne facă loc. Vasăzică, el, zbiru, avea un dram de omenie.

Erau în cameră la Tulgheş. Tulgheş, în cămaşă, se juca cu nişte mărgele, pipăia boabele şi le răsucea între degete – afară, între magazii, grohăiau porcii, veterinarul scosese o sută de bucăţi la castrat, mirosea a sânge, şi o femeie care aduna fuduliile într-o căldare striga măscări şi porcarii nechezau – iar alături de el, cu coatele pe masă, Fulga citea, mişcând uşor buzele groase, scrisoarea pe care maică-sa i-o trimisese lui Tulgheş. La început, când Tulgheş îi dăduse plicul, refuzase: „Nu mă interesează!“, dar în seara asta venise singur, spunând:

— Dă scrisoarea. Vreau să văd ce efect poate să aibă asupra mea.

2 septembrie 1954.

Dragă domnule Tulgheş, zicea bătrâna, *da, ştiu că te va mira scrisoarea asta, dar o să mă ierţi. Eşti prietenul lui Eugen, aşa mi-a spus el, şi-am văzut şi eu şi simt c-aşa este, de când aţi fost amândoi în casa noastră, în primăvară, şi v-am dat două ouă fierte la masă şi le spărgeaţi, ciocnindu-le fiecare în fruntea celuilalt. Omul tânăr poate să facă orice, îi stă frumos, numai noi bătrânii*

ne smiorcăim, ne plângem păcatele şi ne dorim mormântul. Vă scriu cu inima frântă şi vă rog să-mi spuneţi ce se întâmplă cu Eugen şi cu Eva? S-au certat? S-au bătut? De ce nu se mai întoarce ea de la mare? Şi de ce s-a dus să joace în filmul ăla? Eugen a suferit destul, nu vreau să se mai chinuiască. Nouă, Eva ne-a fost dragă, am iubit-o de parcă era din carnea noastră, dar acum ce să mai credem? Nu ştiu dacă ei ţi-au spus vreodată, Eva a venit la noi în 1946, în vremea secetei, pe când Eugen era prizonier şi nu mai ştiam nimic despre el de trei ani. Ne-am pomenit cu ea într-o zi. Subţire, străvezie, leşinată de foame, s-a oprit la poartă şi, cu ochii mari, tremurând, ne-a spus: Sunt Eva Ispas, sunt din Iaşi şi sunt nevasta lui Eugen, v-a scris Eugen? Nu ne scrisese nimic, nici când s-a însurat şi nici mai târziu. S-au unit într-o noapte din iarna lui 43, pe ascuns de lume, singuri în faţa lui Dumnezeu, fiecare cu o lumânărică în pumn, şi după două zile pe Eugen l-au dus pe front. Altfel am fi vrut noi să fie nunta băiatului nostru, dar nu ne-am supărat, cum crezuse el că e bine, aşa trebuia să rămână. Şi-am oprit-o pe Eva lângă noi, şi ne-am zbătut de i-am obţinut post la şcoala din sat, alături de mine şi de bărbatu-meu. Trei ani am stat împreună, şi ea ne-a zis mamă şi tată, cum se cuvine, şi l-a aşteptat pe Eugen cu cinste. Nu venea nicio scrisoare şi ea răbda, nu-şi urla disperarea şi nu ne-a lăsat să-l socotim mort şi să-i purtăm pomenile la biserică. Trăieşte şi o să vină, spunea mereu, în gară la Focşani, unde prizonierii întorşi din lagăre sunt ţinuţi în carantină, în fiecare zi apare unul sau altul care a fost dat mort, o să vină şi Eugen, nu se poate. Plângeam şi-o ocroteam, şi când a venit Eugen i-am sărutat Evei mâinile şi i-am spus că numai credinţa ei l-a adus. Şi-acum, când după atâtea nenorociri se înseninase şi casa noastră, Eva a plecat! Domnule Tulgheş, dacă poţi, împacă-i, adună-i din nou. Şi scrie-mi şi mie. Eu, altceva decât să mă rog bunului Dumnezeu să fie totul bine nu pot să fac. Mă rog în fiecare zi şi vă aştept să mai treceţi pe la noi. Acum o

să culegem via şi o să înfundăm un butoiaş pe care să-l beţi sănătoşi şi eu să mă bucur că sunteţi fericiţi.

Maria Fulga

— Da! zise Fulga isprăvind şi punând scrisoarea pe masă.

— Ce înseamnă: da? întrebă Tuilgheş, înălţând fruntea pe care părul negru, inelat, ca de ţigan, o acoperea în dezordine.

— Mama are în mâini *punctul de pornire,* plecarea, atât.

Jarul trosni în sobă, scântei albastre săriră în cenuşar. Fulga îngustă ochii – faţa rotundă, cărnoasă, i se umflă – şi-o privi pe Eva în tabloul lucrat de Filip, atârnat deasupra geamului împărţit în opt ochiuri, cu trei frunze de fag prinse într-un colţ al ramei. Tânără, înaltă, frumoasă – totdeauna mirosea a lucernă – Eva stă într-un leagăn făcut din două frânghii prinse pe un scripete, cu braţele ridicate leneş pe funii, cu capul aplecat pe umăr, cu tălpile goale întinse în iarbă – parcă-şi freca tălpile în iarbă şi iarba trosnea mărunt, plină de o nelinişte fragedă – şi un dor de demult, o umbră de chin desprinsă din dragostea flămândă a celei dintâi Eve, trecut, lege a durerii, din neam în neam, până la ea, şi mai departe de ea, în pragul veşniciei, pune o pată de durere pe faţa ei galben-cafenie.

— Eu şi Eva am trăit toată povestea, reluă Fulga. *Plecarea* e mincinoasă. Tu, dac-o iubeşti pe Eva…

— N-o iubesc, zise Tulgheş, aşezând mărgelele pe genunchi. Ce ţi-a venit?

— Ba da, întări Fulga. Amândoi ştiam c-o iubeşti. Era ca într-un joc şi ne bucuram. Eva spunea că suferi. „Îi place să fie puţin nefericit.” Sunt oameni care trag să se nenorocească cu tot dinadinsul, tu, însă, eşti departe de asta, pentru că ştii să te înfrânezi.

— Arizona e un tâmpit vesel. Te umfli cu votcă în

baraca lui şi-ncepi să vorbeşti aiurea. Ăla, Filip, simula nebunia. Tu eşti nebun, de-a binelea.

— Astăzi n-am mai aşteptat maşina poştei. Am început să mă stăpânesc. Poţi să-i scrii mamei.

— N-o să-i scriu nimic.

— E bine. Pentru că nu ştii nimic, Tulgheş. M-am întors din prizonierat în 1948. Ai văzut casa noastră? Zici că stă să cadă în râu, nu? Toată vara miroase a ierburi. Doarme între ierburi şi o leagănă vântul. Când am coborât în gară la Focşani, era la sfârşitul lui august, şi vara murea. M-am gândit că trebuie s-ajung la ai mei până nu încep ploile. Vroiam să găsesc casa pătrunsă de mirosul ierburilor. Fusesem ofiţer în rezervă şi mai aveam puţină trecere. Am obţinut să nu rămân în carantină decât trei zile. M-au tuns şi m-au fotografiat şi mi-au dat drumul. A trebuit să mă fotografiez mai pe urmă şi cu un individ cherchelit care ţinea o oaie în braţe.

— Am cumpărat-o la Paşti, era miel, dar mi-a fost milă s-o tai. Şi-acuma se ţine după mine ca un câine, pricepe c-am fost bun cu ea.

Nu mi-a trimis niciodată fotografia… S-a potrivit s-ajung acasă după masă. Ardea un soare somnoros. Casa noastră, pusă pe grind, cu lemnăria veche, strălucea, şi iarba se clătina pe mal, o coamă de mohor cu spice cafenii. M-am descălţat şi am trecut râul. Cu bocancii pe umăr, am suit prin vad în grădină. Nu ştiu de ce, mă aşteptam să-l întâlnesc întâi pe tata, dar sub nucul de lângă gard am văzut o fată. Citea. Nu mă simţise. M-am aşezat de partea cealaltă a mesei şi-am ridicat capacul de pe o cratiţă. A tresărit speriată. Eu am zâmbit, şi ea s-a lipit de trunchiul nucului. Purtam haine militare, fără epoleţi, fără grade, dar oricum militare, şi după asta şi-a dat seama că sunt Eugen Fulga.

— Domnul Fulga! a murmurat şi s-a oprit. Apoi, stins: V-aţi întors?

— Cine eşti? am întrebat-o. Am lipsit mult şi nu mai cunosc lumea.

— Nu vă mai amintiţi de mine? Ne-am cunoscut la Iaşi, sora sublocotenentului Ispas, ne-am plimbat într-o zi cu sania la Copou.

— Nu, nu-mi aduc aminte…

Şi ăsta era adevărul, Tulgheş, nu-mi aduceam aminte. Mai târziu, mult mai târziu, într-o noapte, iarna, când Eva mi-a spus că în copilărie îi era frică de nişte papuci primiţi în dar de la o mătuşă, fiindcă i se spusese că papucii ăia sunt vrăjiţi, că, în clipa când va spune o minciună, papucii îi vor încălţa picioarele singuri, cu de la ei putere, şi vor fugi cu ea prin zăpadă, prin gropi, mi-am adus aminte de sublocotenentul Ispas şi de sora lui care ţinea hăţurile şi lovea cu biciul caii gonind prin ninsoarea bogată. Eva, atunci, era în ultima clasă de normală, avea un şal alb şi o scurtă de piele şi râdea, fericită, şi fulgii mari i se împleteau în funia părului – dar acolo, sub nuc, în capul meu zăpezile se amestecau urâte şi vrăjmaşe; cinci ani şezusem numai între zăpezi şi uneori fusesem la un pas de nebunie din pricina lor. Am privit-o lung pe Eva şi am întrebat-o de ce plecase din Iaşi şi de ce era la noi, şi am râs când ea mi-a spus:

— Sunt soţia dumneavoastră!

— A mea? Cum asta?

— Ascultaţi-mă încă puţin şi pe urmă o să plec… părinţii dumneavoastră sunt în sat şi o să se întoarcă…

— Dacă eşti soţia mea, pleci când vreau eu, am zis.

— Bine, o să plec când ziceţi, când credeţi că trebuie să plec, dar acum trebuie să vă vorbesc, să vă spun…

— Ce să spună? întrebă Tulgheş. Nu mai ocoli, nu mai tăvăli vorbele.

— Să-mi spună că fusese secetă şi că murea de foame… Muream. Dumneavoastră trebuie să ştiţi ce e foamea, lipsa cumplită, şi într-o noapte, nu mai ştiu cum, mi-am adus aminte că mi-aţi spus cât de bogat e satul părinţilor, mi-am adus aminte şi cum îi spune, şi mi-am adus aminte că frate-meu vă citise numele pe lista ofiţerilor daţi dispăruţi pe front, şi am plecat încoace,

şapte zile, pe tren, şi le-am spus bătrânilor că sunt soţia lui Eugen.

— Dar în 1948 trecuse seceta. Ar fi putut să plece, ar fi putut să dispară.

— Da, la fel i-am spus şi eu: „Puteai să pleci, trebuia să pleci“. „Nu, mi-a răspuns ea, trebuia să rămân şi să plătesc.”

— E o prostie. Război şi foamete. Nimeni nu s-a gândit vreodată să plătească pentru chestiile astea. Nu intră în nicio socoteală.

— Era altceva, Tulgheş. Erau bătrânii. Ei o primiseră ca pe o noră şi aşteptarea Evei le dăduse nădejde. Bătrânii, ştiu să aştepte, de la un timp încolo viaţa omului nu e decât o aşteptare lungă, dar când e lângă tine şi cineva care are douăzeci şi unu de ani şi aşteaptă, şi pe urmă are douăzeci şi doi şi aşteaptă, şi împlineşte douăzeci şi trei şi se încleştează în aşteptare, aşteptarea nu ţi se mai pare neagră şi lipsită de speranţe, începi să crezi că moartea n-a avut atâta putere să-l răpună şi pe fiul tău.

— Eva credea în întoarcerea ta?

— Nu, nu credea, dar important era că aştepta. Ea avea timpul înainte, putea să se joace cu el. Încă puţin şi bătrânii aveau să-i spună singuri: du-te, Eva, ai aşteptat destul, du-te şi aranjează-ţi viaţa cât mai eşti încă tânără. Mama mi-a spus c-ar fi trimis-o. E firesc.

— Până aici, acceptă Tulgheş, dar mai departe?

— Seara, mama ne-a aşternut patul în odaia mare, şi am făcut-o pe Eva nevasta mea.

— Ah! făcu Tulgheş şi reluă jocul cu mărgelele.

— Te gândeşti c-am silit-o! zise Fulga, şi se enervă, ochii lui avură o căutătură piezişă. Amândoi am vrut-o. N-am considerat că e ultimul preţ pe care trebuia să-l dea pentru anii ăia nenorociţi. S-a dezbrăcat şi s-a suit lângă mine şi mi-a pus mâna pe frunte. Şi eu i-am sărutat mâna, şi dincolo de perete, mama plângea şi tata bea vin cu vecinii, pe drum cineva lălăia un cântec. Şi Eva mi-a spus: „Dacă o să vrei rămân aici“. Peste o lună, ne-am

dus la oraş, singuri, am ales o biserică unde nu vine lume şi ne-am cununat. Am stat amândoi în genunchi, cu câte-o lumânare în mână şi preotul ne-a slujit. Asta a fost nunta noastră, o nuntă ascunsă, aşa cum spusese Eva şi cum credeau ai mei că făcusem de mult, la Iaşi. Ne-am sărutat şi am plătit părintelui şi am ieşit pe stradă. Se făcuse noapte, bătea vânt rece, lumina ardea, am pătruns într-un gang mucegăit, ca să tăiem spre Strada mare. Eva s-a împiedicat de o ladă, pesemne că era un depozit de lăzi acolo, căci lada izbită de Eva, dărâmându-se, a tras după ea încă vreo douăzeci de cutii de lemn care s-au prăvălit pe ciment, hodorogind, şi-n clipa aia, de sus, de la un balcon, cineva a strigat: „Poliţia!“ La strigătul ăsta s-au deschis toate geamurile şi de sus au început să cadă peste noi coji de cartofi, gunoaie şi ligheane de lături. Javre nemernice! Pe întuneric se simţeau tari, erau în stare să bată şi să lovească. Exact ca şi porcarii pe care-i comanzi: noaptea iscodesc şi mârâie, iar ziua dau în torânci să-ţi execute poruncile. Eva îi ura, şi cred că de scârba lor a plecat şi nu se mai întoarce.

— Îţi fierbe sângele după Eva, zise Tulgheş, şi de aia îi înjuri. De fapt ţi-e milă de ei şi în ascuns îi compătimeşti. Ştii foarte bine că niciunul n-a fost, cum se spune, călăuză sau hoţ de graniţă.

— Da, hoţ de graniţă n-o fi fost niciunul, dar fiecare a avut o rudă, un prieten sau un cunoscut care a fost hoţ adevărat şi pe care ei l-au ascuns sau nu l-au denunţat.

— Grozav, gro-zav eşti tu, Eugen Fulga! Dar eşti măgar, să ştii! mestecă Tulgheş între dinţi.

Colţurile gurii largi, umede de salivă, îi tremurau şi pe fruntea lată i se îngroşau vinele.

— Pe omul căzut în mizerie, n-ai dreptul să-l batjocoreşti.

— Ei singuri se batjocoresc şi se aţâţă. Şi se pândesc între ei.

Seara. În baraca lui Arizona, mirosind a rachiu şi a bere,

şapte colonişti s-au strâns să sărbătorească „sâmbăta morilor de apă“. Fulga, singur la masa de unde poţi privi în voie peretele acoperit cu poze rupte din reviste ilustrate, fumează şi ascultă vântul care se zbate la colţurile barăcii. Arizona, încins cu şorţul, desface cutii cu heringi, şi patefonul, pus sub tejghea, cântă încet melodia americană în care tropăie un cal şi câmpia e tristă.

— Pentru ziua asta, spune Arizona, ar fi trebuit nişte ciocolată.

— Opreşte placa! îl pofti un flăcău din grupul coloniştilor.

Îi spuneau Destelnicu. Subţire, dar bine legat, purta mustaţă blondă, răsucită cu fierul, şi vorbea aspru, repezit. Turnă în pahare şi se întoarse spre Toma, un bărbat de patruzeci de ani, cu barbă tunsă scurt şi pomădată. Fusese contabil, aici era pontator.

— Vorbeşte, Toma.

Toma îl privi, zâmbind, nu ştia de ce să se agaţe, împreună mâinile pe pahar şi spuse doar atât:

— Încă un an! Să dea Dumnezeu să fie ultimul pe care-l petrecem aici. Aşa. Să ne întoarcem cu toţii sănătoşi la noi acasă, unde pâinea e dulce şi se frânge singură pe masă.

Se închină, şi bău. Şi la fel făcură ceilalţi.

— Cum e Dunărea acolo? întrebă Arizona, aranjând bucăţile de peşte pe o farfurie de tablă.

— Dunărea? repetă Toma. Tristă.

— De ce? făcu Arizona, nemulţumit. La noi, uite, de-aici până-n malu ei sunt şapte kilometri. Dunărea, dacă ai o căsuţă să te adăposteşti şi o barcă, e tot ce-ţi trebuie.

— La noi e tristă, se încăpăţână Toma. Cum o fi aici, nu ştiu, n-am văzut-o, noi ne învârtim într-un cerc din care nu avem voie să ieşim, şi cercul nu atinge Dunărea, dar cum poate să fie când răsuflă pe malul ei turmele astea de porci?!

— Schimbă vorba, îl sfătui Arizona. Nu e permis, ştii bine, să vorbeşti chestii de-astea. Vedeţi, asta e cu voi,

nu vă învăţaţi minte. Chiar şi sărbătoarea asta a voastră e o aiureală. „Sâmbăta morilor de apă!“ Astăzi e sâmbătă, bun, este, dar unde-s morile de apă? N-are haz.

— De acord, n-are haz, spune Toma. Dar ce are haz, după tine? Tu, şi noi toţi, în afară de director şi tractorişti, am venit aici aduşi de la spate... asta are haz?

Şi domnu învăţător Fulga, zise Arizona, tot de nevoie...

— Acolo unde sunt copii, trebuie să fie unul ca mine.

— Vorbeam despre ce are haz şi ce n-are haz, zise Toma. Tu, Arizona, ne vinzi băutură şi alimente, şi n-ai leafă, execuţi ce ţi s-a spus. Şi nu ne tragi pe sfoară. Asta e bine. Tu, te priveşte ce-i cu tine. Ai făcut şi închisoare. Da noi? Ce e cu noi? Ne-am mutat în case străine, de humă, cu lut pe jos, cu un pat în fiecare odaie, cu o ladă pentru făină şi o sobă. Totul e pe dos, şi noi ne păstrăm obiceiurile de acolo, unde Dunărea e tristă. Ai dreptate, asta n-are haz. De doi ani măcinăm la o moară de aburi, în fiecare lună, patru inşi, prin rotaţie, strâng în două căruţe saci şi pornesc undeva, lipsesc o noapte şi se întorc înapoi albiţi de făină, rupţi de oboseala ţărânii, căci ceea ce ne distruge e ţărâna asta neagră, sumbră, fărâmicioasă, fără râuri, fără păduri, neprietenoasă, şi povestesc ceva despre o hardughie în care huruie valţuri şi se freacă, cu pocnete, roţi de piatră, dar de gândit tot la morile noastre de apă ne gândim. E fără haz, sigur, dar acolo am trăit noi. În septembrie, acum, ce înghesuială de căruţe şi de cai e acolo!

— Caii noştri au coamă, nu glumă, zise Destelnicu. Dintr-o coamă de-aia poţi să faci o funie care să-ţi ajungă să legi un raion întreg.

— Aţi fi fost bogaţi, se vede, spuse Arizona. Şi banu face totu. Eu sunt de-aici, din Baltă, oameni scăpătaţi. Nenorocirea, însă, n-alege, vine şi peste bogat şi peste sărac. Mie, spre deosebire de domnu învăţător Fulga, de faţă, îmi plac şi porcii. Carnea de porc e cea mai gustoasă. Dac-aş avea eu gologani, mai încolo, când vine iarna, aş face un şanţ de ciment, aş tăia porci, aş umple

şanţu cu sânge roşu şi aş pune o muiere să facă tobă şi să umple un kilometru de cârnaţi. Aşa-i, de ce să mă îndop cu cartofi?

— Dă, Doamne, spuse un bătrân, să ne întoarcem mai repede acasă! Între ai noştri, acolo pot să trăiesc numa cu mămăligă şi ceapă, nu-mi pasă.

— Odată şi-odată, o să vă întoarceţi cu toţii la casele voastre, zise Arizona. Cei care-or trăi. Care-or avea norocu.

— Dac-o să mor, zise bătrânul, să-mi luaţi oasele acolo. Să nu mă lăsaţi singur aici.

— Nici-o grijă! O să te duc acolo, la văru-meu Mestecăneanu. Că te-ai chinuit fără nicio vină.

— Ce e cu Mestecăneanu ăsta? întrebă Arizona.

E preşedintele raionului. Cu două luni înainte de-a ne porni încoace, vara, m-am dus la el. Era şef de trei luni şi de două luni se însurase. Tocmai pleca pe teren. „Hai cu mine, zice, dacă vrei să vorbim.“ M-am suit în maşină. Nevastă-sa, din uşă, către el: „Astăzi te duci la lacuri? Adu-mi un pescăruş, n-am văzut niciodată.“

— Da, zise Arizona, muierile au trăsneli de-astea. Ştiu una de-aici care se scoală noaptea şi-i zice lu bărbatu-su: „povesteşte-mi ce-ai visat“.

— Să am una ca asta i-aş muta fălcile. Hai, zi aia cu Mestecăneanu.

— Am ajuns într-un sat, Mara, şi ne-am dat jos. Lacul, în marginea şoselei. Mestecăneanu îi cheamă pe cei de la primărie: „Măi băieţi, să-mi prindeţi un pescăruş“. Sus, în bărci, şi dă-i bătaie. Cu plase speciale, pe care le arunci de la distanţă. Dar era soare, lumină albă care te orbea, şi nu s-a putut.

— Trebuia lucrat cu laţuri, interveni Arizona.

— Nu s-a putut, am plecat, continuă Toma. Şi-am mers. Satele, pustii, şi lacuri multe, albastre şi neclintite. Trei ceasuri în şir, Mestecăneanu n-a mai găsit pe niciunul din oamenii de care avea nevoie.

— Păi cine-i prost să iasă din gaură când pică inspecţia?

întrebă Arizona. Eu am dar de-o simt cu două zile înainte. Începe să mă mănânce pielea. Oricât mă scarpin, nu scap de mâncărime, pot să trag cu grebla pe spinare, şi atunci ştiu că trebuie să pice cineva.

— În al şaptelea sat, Mestecăneanu s-a supărat. L-a chemat pe omul de serviciu şi-a început să urle: „Unde-s şefii? Să mi-i aduci aici, să n-aud că nu ştii unde sunt.“ „Ştiu, cum să nu?! zise omul. Sunt pe lac, s-au dus să prindă un pescăruş înţelegi, Arizona? Înţelegeţi, domnule Fulga? Mestecăneanu e acolo. De ce? Eu zic că el ar trebui adus aici. Cu biciul. „Na, şi scurmă pământul şi îngrijeşte porcii!“ Dumneata cum zici?

— Zic c-ar fi bine să vorbiţi despre altceva, zise Arizona.

— Ai dreptate, m-am aprins. Dar despre ce să vorbesc?

— Tot despre păsări, spuse Arizona, de altfel. Tu, Destelnicule, îl întrebă pe flăcăul cu mustaţă blondă, ai văzut vreodată dropii? Păsările alea sălbatice, mari cât curcile? N-ai văzut. Umbli cu turmele de porci şi precis porcii le sperie. Sunt mai sperioase decât sitarii. Dropii multe se văd în partea asta, spre Bărăgan, da n-avem cum să mergem acolo. Trebuie autorizaţie. Şi, poate, când o capeţi, dropia nu mai e de mult acolo, a trecut, şi nu mai vine în seara aia. După ce vezi dropia, stai aşa nemişcat şi nu te gândeşti la nimic rău şi-ţi vine să cânţi uşor, pentru tine.

— Poate că într-o noapte o să mă duc până acolo, zise Destelnicu, moale.

— Prostule! îl repezi bătrânul care nu vroia să moară în câmpie.

— Prostule! zise şi Arizona.

— Vezi, Tulgheş, zise Fulga, ei se irită şi-şi fac singuri viaţa imposibilă. Pe-a lor şi pe-a celor din jurul lor. Dac-ar fi vorbit numai despre păsări, aş fi stat şi aş fi băut cu ei. Fiecare ştim câte o poveste cu păsări, eu am stat o zi întreagă sub un salcâm, cu douăzeci de inşi, şi-am

ascultat cum fluierau două mierle. Şi jos, în vale, ne aştepta vaporul, şi altă cursă nu mai aveam decât seara şi, oricum, vroiam să fiu cât mai departe de locurile alea unde eram.

— Te pricepi să acuzi, răspunse Tulgheş, dar şi eu aş putea, dacă n-aş şti că veniseşi de unde veniseşi şi că nu mai cunoscuseşi o femeie de şase ani, să te acuz că ai tăvălit-o pe Eva în pat ca pe o târfă. Şi-aş mai putea să-ţi spun că, după ce ţi-ai făcut-o nevastă, te-ai dat peste cap să mai dispari un an.

— Dar m-au arestat pe nedrept! se revoltă Fulga. N-am vorbit niciodată împotriva colectivizării. Îl duşmăneau pe tata şi l-au lovit lovind în mine.

— Te cred, spuse Tulgheş. Se fac abuzuri. Dar trebuie să-i crezi şi pe alţii. Şi în primul rând să crezi în Eva. Dacă bănuiai ceva, nu trebuia s-o laşi să se ducă.

— Am vrut s-o aştept şi eu o dată. Ea m-a aşteptat trei ani, când eram şi nu eram, mai mult nu eram, şi pe urmă m-a aşteptat iar un an. Ziceam s-o aştept şi eu cinci zile şi să-i spun: te-am aşteptat şi m-am gândit numai la tine.

— Şi-acum n-o mai aştepţi?

— Ba da, Tulgheş, dar n-o să vină. După ce-a stat la Mare, nu poate să se mai întoarcă în duhoarea asta. Şi ştiu că-i e frică.

— De cine?

— De tot ce-a lăsat îndărăt. Lucrul ăsta l-am descoperit în serile goale de când stau singur. Ştii vederea pe care mi-a trimis-o de la Mare, scrie, ţii minte: „Şi-am blestemat lacul Capernaum“. E un lac între Urziceni şi Slobozia, îi zice Fundata, eu l-am botezat Capernaum. După ieşirea din închisoare, m-am dus cu Eva acolo. Bătrânii, intraţi în datorii până în gât din pricina mea – pe tata îl destituiseră între timp – n-au avut să-mi dea bani ca să plecăm în altă parte. E un lac de câmpie, sărat, plin de nămol şi brădiş, pe margine cu corturi făcute de ţărani din preşuri şi zdrenţe. Ce lume vine acolo, poţi să-ţi închipui: bătrâni reumatici, cu izmenele suflecate până la genunchi, care

se prăjesc la soare, la distanţă unul de altul, fiindcă le e ruşine să se cunoască. Şi săracii din oraşe. În mal, pe plite îngropate în pământ, fumegă oale şi crătiţi, ţigănci vând pepeni şi porumb fiert, şi câţiva liceeni de prin satele din împrejurimi *agaţă fete.* Eu şi Eva dormeam sub un umbrar de foaie de cort, având ca vecini două fete, surori gemene. Într-o seară s-au certat cu băieţii şi, peste noapte, ăştia au pus bolovani de drojdie de bere în closetele săpate de noi, murdăria s-a umflat şi s-a scurs în ape, şi n-am mai putut să stăm acolo. Înţelegi de ce-i e frică?

— Dar cât sunt eu aici, nu se poate întâmpla nimic, spuse Tulgheş. Te asigur. Sunt consultat în toate, nimic nu se mişcă fără ştirea mea.

În clipa aceea răsunară în uşă ciocănituri înăbuşite. Tulgheş opri jocul cu mărgelele, Fulga se sculă şi deschise, în prag se ivi Ion Mohreanu, într-o manta de cauciuc, cu gluga scoasă şi vârâtă mototol sub centură. Înalt, adus din spate, părea ieşit din viscol. Întinse mâinile spre sobă – gestul firesc al ţăranilor când ajung lângă foc – şi spuse, clătinând palmele lungi:

— Au venit şi l-au ridicat pe Toma. Pentru ce-a vorbit azi-noapte în baracă.

Tulgheş se scutură şi păli. Fulga, în picioare, zâmbi cenuşiu.

— Vezi! rosti el spre Tulgheş, într-o zvâcnire de triumf jalnic.

Şi Tulgheş avu dintr-o dată înţelegerea gestului lui Filip când împlântase briceagul în spinarea mascurului.

— Du-te! îi spuse lui Ion. Lasă-ne!

Şi, pe când Ion ieşea, se prăbuşi cu coatele pe masă şi tăcu mult, cu ochii la tabloul în care Eva mângâia iarba cu tălpile.

Afară, vântul, care peste zi bolborosise numai în buruieni, se ridicase şi ieşise şi luna. Plopii din marginea şoselei, gonind în două şiruri spre adâncul nopţii, se

zbuciumau în zarea scăldată într-o lumină ceţoasă. Ion văzu turmele de porci. Veneau încet, răscolind pământul. Şi mirosul lor dezgustător, vărsat prin mii de râturi negre, se aşeza între case, în ierburi şi în haine.

Mestecând o bomboană cleioasă, Ion străbătu cărarea îngustă, lângă care creştea singurul fag din colonie, ocoli o casă în care ţipa un copil, intră în baraca cu băuturi şi puse o placă de patefon.

Cowboy-ul vine şi dispare, şeriful plânge-n pumni...

Din ţeava aparatului de bere, înşurubată prost, cădeau în ligheanul de zinc, plin cu pahare murdare, picături de spumă acidulată. În rafturi, sticlele, cele atinse de raza lămpii, arătau sâmburi de văpaie, ochi de pisică, nuclee fosforescente.

Ion asculta cântecul şi ţăcănitul copitelor în stâncă şi foşnetul pulberii de nisip, plimbând degetul peste conturul unei scrumbii cu burta storcoşită şi închisă într-un borcan cu ulei vâscos în care pluteau şi boabe de piper şi două crestături stelate de morcov.

— Arizona!

El ridică fruntea, leneş, şi pleoapele bolnave i se zbătură.

— Am stat în şanţ şi te-am aşteptat.

— Ţi-e sete? întrebă Ion şi văzu că ăla şezuse într-adevăr în şanţ, avea frunze şi iarbă pe haine.

— Arizona, tu l-ai vândut pe Toma!

— Fii cuminte! tresări Ion. Vorbeşti aiurea.

— Numa tu puteai să-l vinzi.

— Du-te dracului de neghiob! Eu...

O flacără scăpără scurt, Ion o simţi între ochi, fierbinte, năucitoare, şi căzu cu braţele peste calul galopând în munţi necunoscuţi sau în câmpie stearpă, şi se uni cu Neculai Mohreanu – unire numai îndărăt – în pământ, şi apoi pământ curgând în Dunăre, cu oase sfărâmate, cai sfâşiaţi şi femei înecate, unire tragică, mort lângă mort,

pământ şi ape în vânt, curgere nemiloasă în uitare.

Uşa a scârţâit toată noaptea în trupul barăcii – şi împrejur n-a fost decât noapte şi câmpie scitică, lut negru – şi nori desprinşi parcă de pe biserici părăsite.

— Ăl care face să se scufunde vapoarele, a zis Eugen Fulga, la ziuă.

— Nu pricep, a răspuns Tulgheş, oprit lângă peretele cu fotografii de actori.

— Ăl care scufundă vapoarele, a repetat Fulga, şi le scufundă, uneori, mai înainte ca vapoarele alea să fi fost construite.

. . . . . .

Şi a fost atunci a treia strigare, vestind naşterea.

Brăila, Sinaia, Mogoşoaia, 1961—1968

SFÂRŞIT

Colecția
«Romanul de dragoste»

106

Îngerul a strigat nu reprezintă pentru Fănuș Neagu un volum printre altele, ci unul dintre acelea care a asimilat toate filoanele, toate motivele esențiale, tot ce este caracteristic scrisului său... N-a uitat nimic din culoarea și farmecul locurilor, din fizionomia și temperamentul oamenilor, din cea mai mică adiere a vîntului de primăvară.

...Oamenii aceștia iubesc cu adevărat. Sentimentele lor nu sînt falsificate, nu sînt acoperite de mîlul calculului meschin și nici de acela al abilităților materiale, ci sînt conduse numai cu dragoste în adevăratul înțeles al cuvîntului: o asemenea perspectivă vine, desigur, din adîncurile ființei noastre populare. Și mai ales trebuie să ținem seama că Fănuș Neagu a scris pagini de o rară frumusețe și emoție despre dragoste, că este un adevărat rapsod modern al iubirii.

(Valeriu Răpeanu, *Interferențe spirituale*, Ed. Eminescu, 1970)

ULTIMELE APARIȚII:

98	W.S. Maugham	Doamna Craddock
99	Mihail Sebastian	Orașul cu salcîmi • Accidentul
100	G. Ibrăileanu	Adela
101	F. Scott Fitzgerald	Blîndețea nopții
102	B. Elvin	Partea mea de comedie
103	Anton Holban	O moarte care nu dovedește nimic • Ioana
104	George Meredith	Diana din Crossways
105	Mihai Giugariu	Magdalena